

Gradivo za zgodovino Koroške

III. zvezek

SREDNJE IN NOVOVEŠKE LISTINE KOLEGIATNEGA KAPITLJA IN PROŠTIJE DRAVOGRAD

Vinko Skitek

Maribor, 2024

POKRAJINSKI ARHIV MARIBOR

Gradivo za zgodovino Koroške

III. zvezek

**SREDNJE- IN NOVOVEŠKE LISTINE
KOLEGIATNEGA KAPITLJA IN PROŠTIJE
DRAVOGRAD**

Vinko Skitek

Maribor, 2024

Gradivo za zgodovino Koroške, III. zvezek
Srednje- in novoveške listine kolegiatnega kapitlja in proštije
Dravograd
Vinko Skitek

Izdal in založil: Pokrajinski arhiv Maribor (mag. Nina Gostenčnik)
Glavni urednik: mag. Nina Gostenčnik
Urednik: dr. Vinko Skitek
Prevod povzetka v nemški jezik: mag. Boštjan Zajšek
Prevod povzetka v angleški jezik: dr. Ana Šela
Lektoriranje: mag. Boštjan Zajšek
Recenzenti: ddr. Janez Höfler, dr. Aleš Maver, dr. Martin Bele
Prelom strani in oblikovanje naslovnice: mag. Nina Gostenčnik
Tisk: Dravski tisk d. o. o., Maribor
Naklada: 100 izvodov

ISSN 2738-4004

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

930.85(497.4Dravograd)
262.3(497.4Dravograd)

SKITEK, Vinko

Srednje- in novoveške listine kolegiatnega kapitlja in proštije
Dravograd / Vinko Skitek ; [prevod povzetka v nemški jezik Boštjan
Zajšek [in] prevod povzetka v angleški jezik Ana Šela]. - Maribor :
Pokrajinski arhiv, 2024. - (Gradivo za zgodovino Koroške, ISSN 2738-
4004 ; zv. 3)

ISBN 978-961-7191-05-9
COBISS.SI-ID 216253443

Izdajo zvezka je omogočilo Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

VSEBINA

1	UVOD	6
2	OPOMBE K IZDAJI	9
3	PROŠTIJA, KOLEGIATNI KAPITELJ IN PROŠTIJSKA ŽUPNIJA	11
4	NASTANEK IN RAZVOJ KAPITLJA V SREDNJEM VEKU	21
5	OSMANSKI VPADI, REFORMACIJA IN DRAVOGRAJSKI KAPITELJ V 16. STOLETJU	50
6	KAPITELJ NA PREPIHU – OBSTOJ KAPITLJA V 17. IN 18. STOLETJU TER NJEGOV KONEC	62
7	PREMOŽENJSKO STANJE KAPITLJA IN PROŠTIJE DRAVOGRAD	75
	7.1 PODATKI IZ SREDNJE- IN ZGODNJENOVAVEŠKIH URBARJEV	75
	7.2 IMENJSKA CENITEV IZ LETA 1542	85
	7.3 PODATKI O PRIHODKIH IZ DRUGEGA GRADIVA GOSPOSTVA DRAVOGRAD	87
	7.4 REGISTER ODHODKOV CERKVE SV. JANEZA IN KAPITLJA V DRAVOGRADU, 1604 ..	89
	7.5 PLAČILO DAVKOV IN KONTRIBUCIJE V PRVI POLOVICI 17. STOLETJA	94
	7.6 DOKUMENTI ŽUPNIJE MOSTIČ (BRÜCKL)	102
8	SODNI PROTOKOL DRAVOGRAJSKEGA KAPITLJA	106
9	VESTI O CERKVAH DRAVOGRAJSKEGA KAPITLJA IN BLIŽNJE OKOLICE DO ZAČETKA 17. STOLETJA.....	113
	9.1 CERKEV SV. VIDA V TRGU	113
	9.2 CERKEV SV. JANEZA EVANGELISTA	114
	9.3 CERKEV SV. JANEZA KRSTNIKA NA OJSTRICI	115
	9.4 CERKEV SV. LENARTA NA VIČU	116
	9.5 CERKEV SV. DUHA NA OJSTRICI	116
	9.6 GRAJSKA KAPELA NA DRAVOGRAJSKEM GRADU	116
10	SEZNAM PROŠTOV, DEKANOV IN KANONIKOV	117
11	DUHOVNI POKLICI IZ DRAVOGRADA	120
12	PEČAT KOLEGIATNEGA KAPITLJA IN PROŠTIJE V DRAVOGRADU	123
	12.1 PEČAT KAPITLJA IN PROŠTA	123
	12.2 PEČAT DRAVOGRAJSKEGA DEKANA.....	124
	12.3 GRB PROŠTIJE DRAVOGRAD	125
13	TRANSKRIPTCIJA SREDNJE- IN NOVAVEŠKIH LISTIN IZ PROŠTIJSKEGA ARHIVA.....	126
	13.1 LISTINA, 5. JANUAR 1437	126
	13.2 LISTINA, 1. MAJ 1451	128
	13.3 LISTINA, 25. MAJ 1451	129
	13.4 LISTINA, 27. MAREC 1455	130
	13.5 LISTINA, 9. MAJ 1486	131
	13.6 LISTINA, 22. APRIL 1493	133

13.7	LISTINA, 20. SEPTEMBER 1520	136
13.8	LISTINA, 10 AVGUST 1525	137
13.9	LISTINA, 17. SEPTEMBER 1527	138
13.10	LISTINA, 19. NOVEMBER 1534.....	139
13.11	LISTINA, 27. MAJ 1572	141
13.12	LISTINA, 13. OKTOBER 1572	142
13.13	LISTINA, 1573.....	144
13.14	LISTINA, 12. NOVEMBER 1616.....	146
13.15	LISTINA, 16. JULIJ 1631	148
13.16	LISTINA, 8. MAREC 1658.....	149
13.17	LISTINA, 1. APRIL 1677.....	150
13.18	LISTINA, 1. JANUAR 1684	151
13.19	LISTINA, 1. JUNIJ 1686	152
13.20	LISTINA, 12. JULIJ 1693	153
13.21	LISTINA, 24. DECEMBER 1707.....	154
14	SKLEP	157
15	ZUSAMMENFASSUNG.....	159
16	SUMMARY.....	161
18	VIRI IN LITERATURA	163
18.1	ARHIVSKI VIRI	163
18.2	OBJAVLJENI ARHIVSKI VIRI	164
18.3	SPLETNI VIRI.....	165
18.4	LITERATURA	169
18.5	PERIODIKA.....	171
19	IMENSKO IN KRAJEVNO KAZALO	173
20	PRILOGE.....	185

1 Uvod

Dravograd leži v zgornjem delu slovenskega dela Dravske doline, ob sotočju rek Meže in Drave. V času svojega nastanka ob koncu 12. stoletja je predstavljal eno od vzhodnih vstopnih točk na Koroško. To nalogo je ohranjal še dolga stoletja zatem. Podobno nalogo je imel na zahodni strani Koroške prav tako ob reki Dravi ležeči Zgornji Dravograd oziroma Oberdrauburg. Dravograd je postal že kmalu po svojem nastanku pomembno prometno in trgovsko vozlišče in je predstavljal nekakšna vrata v ravninski del Koroške. Po izločitvi Dravske doline (del med Dravogradom in Radljami) v 12. stoletju in zatem Mislinjske doline iz Koroške (v 14. stoletju)¹ in njuni pripojitvi k Štajerski je postal tudi obmejni kraj. Zaradi lege na koroško-štajerski deželni meji je trg Dravograd nadzoroval pomembni trgovski poti, ki sta povezovali Labotsko dolino na severu ter Mislinjsko in Šaleško dolino na jugu ter Maribor na vzhodu in Celovec na zahodu. Zgodovina Dravograda je v obdobju srednjega in novega veka slonela na petih temeljih:

- gospodstvu Dravograd,
- deželnoknežjem trgu,
- mitnici,
- klavžah za nadzor deželne meje,
- proštiji in kolegiatnem kapitlju.

Pričujoča publikacija je posvečena prav zadnje omenjeni instituciji. Zavest o obstoju proštije v Dravogradu je še dokaj sveža, saj je bil zadnji dravograjski prošt, ki je nosil tudi zunanja znamenja proštovske službe (mitro, pastoral, pektoral), Martin Stefancioza, ki je umrl leta 1990. Duhovniki, ki so za njim prevzeli vodenje dravograjske proštjske župnije, pa teh zunanjih znamenj ne uporabljajo več. Glede obstoja kolegiatnega kapitlja je védenje precej manjše, saj je bil kapitelj po nekaterih podatkih ukinjen v prvi polovici 17. stoletja, po drugih pa v času terezijansko-jožefinskih reform v drugi polovici 18. stoletja. Zato je povsem običajno, da se ob tako dolgi zgodovini neke institucije, kot je proštija Dravograd, pojavljajo številna vprašanja, povezana z njeno zgodovino in njeno vlogo v kraju in bližnji oziroma širši okolici. In prav na ta vprašanja bo poskušala

¹ Jože Curk, O problematiki cerkva z vzhodnimi zvoniki, *Časopis za zgodovino in narodopisje* (ČZN), 1993, št. 1, str. 35. Pri pripojitvi Mislinjske doline je potrebno upoštevati dejstvo, da je imelo območje Slovenj Gradca dolgo časa atribut lastne dežele (npr. obstoj posebnega vicedoma). Šele po zatonu rodbine Aufensteinskih v drugi polovici 14. oziroma na začetku 15. stoletja pride do popolne vključitve tega teritorija v okvir vojvodine Štajerske.

odgovoriti pričujoča publikacija. Vključitev celotnega obdobja obstoja dravograjske proštije bi presegel načrtovan okvir publikacije, zato bo težišče na seznanitvi z vlogo proštije v času srednjega in zgodnjega novega veka oziroma do srede 17. stoletja. Pri iskanju primerne arhivskega gradiva se je pokazalo, da je proštijski arhiv skozi svojo zgodovino moral utrpeti precej velike izgube. To potrjuje dejstvo, da razen nekaj srednje- in novoveških listin ni ohranjenega arhivskega gradiva, ki bi pričalo o dejavnosti proštije pred 18. stoletjem. Tudi matične knjige za proštijo so ohranjene šele od leta 1720 naprej. Po drugi strani je precej več gradiva o njej ohranjenega v škofijskem arhivu v Celovcu (*Archiv der Diözese Gurk*). V tem primeru gre za gradivo, ki sta ga dravograjski kolegiatni kapitelj in proštija posredovala »po službeni dolžnosti«² lavantinskemu škofijskemu ordinariatu. Ko je bila proštija ob selitvi sedeža lavantinske škofije v Maribor leta 1859 priključena krški škofiji, je bilo slednji izročeno tudi njeno arhivsko gradivo. Kaj se je zgodilo s proštijem arhivom v Dravogradu, je težko reči. Zapuščinski inventar po leta 1819 umrlem dravograjskem proštu Vincencu Mayerju razkriva, da so bile v proštijem arhivu ohranjene matične in poslovne knjige v podobnem obsegu, kot so še danes. Čeprav ne gre izključiti tudi možnosti, da bi proštijski dvorec in s tem tamkajšnji arhiv prizadel obsežen požar v začetku 18. stoletja, pa je vendarle verjetneje, da je v zapuščinskem inventarju navedeno bolj kot ne arhivsko gradivo, ki je nastalo ali pa nastajalo za časa Mayerjevega službovanja. Gotovo so za del izgub krive razmere iz časa bojev za severno mejo v letih 1919/1920. O tem piše v dravograjski proštijski kroniki tudi prošt Volbenk Serajnik. Ta je postal prošt v Dravogradu 1. maja 1915 in je posedoval še prvotno kroniko, ki jo je na podlagi svojih raziskav dopolnil takratni dravograjski kaplan Jožef Rozman² leta 1895. Serajnik navaja, da sta omenjena kronika in ves starejši del proštijskega arhiva postala žrtvi avstrijskega Volkswehra leta 1919, zato je moral pričeti pisati kroniko na novo. Njegov naslednik prošt Matija Munda je 29. avgusta 1940 v kroniko zapisal, da je Serajnik matične knjige skril pri nekem (neimenovanem) kmetu in so se zato ohranile. Ohranile pa so se tudi listine, ki bodo predstavljene v tej publikaciji. Kolikšne so bile izgube arhivskega gradiva ob koncu druge svetovne vojne leta 1945, ni podatkov. Velja pa omeniti, da so bili v proštijem dvorcu nastanjeni tudi vojaki jugoslovanske armade. Iskanje dokumentov je bilo posledično kar težavno, a se ob

² Jožef Rozman je bil rojen 16. marca 1870 v Št. Juriju na Pesku pri Celovcu. Od leta 1907 do svoje smrti 1941 je bil župnik v Črnečah pri Dravogradu. Več o njem: Rozman Jožef, dostopno na: <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi522014/>, preneseno 15. 10. 2024.

pomoči arhivskih pomagal in sugestij najdejo posamezni dokumenti tudi v Arhivu Republike Slovenije, Koroškem deželnem arhivu v Celovcu (*Kärntner Landesarchiv*) in Štajerskem deželnem arhivu v Gradcu (*Steiermärkisches Landesarchiv*).

Naj se na tem mestu zahvalim za podporo pri izdaji te publikacije najprej direktorici Pokrajinskega arhiva Maribor mag. Nini Gostenčnik, ki je podprla njeno nastajanje. Zahvala Proštiji Dravograd, Škofijskemu arhivu v Celovcu, Koroškemu deželnemu arhivu v Celovcu, Štajerskemu deželnemu arhivu v Gradcu in Arhivu Repulike Slovenije za pomoč pri nastajanju te publikacije. Posebna zahvala gre recenzentom ddr. Janezu Höflerju, dr. Alešu Mavru in dr. Martinu Beletu ter lektorju mag. Boštjanu Zajšku in prevajalcem povzetka. Posebna zahvala gre tudi Ministrstvu za kulturo Republike Slovenije, ki je izdajo finančno podprlo.

2 Opombe k izdaji

Tretji zvezek serije Gradivo za zgodovino Koroške je posvečen zgodovini dravograjske proštije oziroma tamkajšnjega kolegiatnega kapitlja. V okviru tega so dodane transkripcije srednje- in novoveških listin iz proštijskega arhiva v Dravogradu. Večino teh transkripcij je napravil že pokojni zgodovinar Josip Mravljak. S pričujočo publikacijo se mu na ta način zahvaljujemo za njegov velik doprinos k boljšemu poznavanju koroške srednjeveške zgodovine. Mravljak je bil med prvimi slovenskimi zgodovinarji, ki se je lotil načrtnega proučevanja primarnih arhivskih virov za ta del slovenskega narodnega ozemlja, s svojimi raziskavami pa je postavil temelje kasnejšim raziskavam. Za aktualno publikacijo so bile njegove transkripcije primerjane z originalnim listinskim gradivom in po potrebi dopolnjene.

V dravograjskem proštiskem arhivu je ohranjenih trinajst srednjeveških listin, ki so nastale med letoma 1437 in 1573, ter osem novoveških listin, nastalih med letoma 1616 in 1707. Dve od navedenih listin, ena iz leta 1437 in druga iz leta 1631, sta ohranjeni v obliki prepisov. Razen treh so vse preostale listine pisane na pergament. Posebnost listin je tudi njihova opremljenost z visečimi pečati. Ti se glede na lastnika pečata in glede na svoj izgled med seboj razlikujejo. Tako je del listin opremljen z visečim pečatom dravograjskega kapitlja, ostale pa so opremljene z visečimi pečati trških in plemiških rodbin, povezanih z Dravogradom.

Poleg listin bo podrobnejše obravnave deležen tudi sodni protokol dravograjskega kapitlja iz let 1618–1623. Čeprav je bila sprva načrtovana transkripcija protokola, pa je njegova slaba čitljivost preprečila te načrte. Očitno gre za delovno verzijo besedila, na podlagi katere je verjetno pisar nameraval narediti čistopis. Kljub temu se je dalo iz nje izluščiti kar nekaj podatkov, zanimivih za zgodovino Dravograda in okolice.

Primerljivo podrobne obravnave bo deležen tudi protokol o gradnji kapiteljske šole v Dravogradu iz let 1604–1605. Vsebuje namreč veliko zanimivih podatkov o obrtnikih in delavcih, ki so gradili šolsko stavbo, in potrebnem materialu zanjo.

Kot četrti element bodo v publikaciji podrobenje predstavljeni viseči pečati in grb dravograjskega kapitlja. Predvsem pečati so posebni zato, ker je na njih upodobljen sv. Vid, zavetnik dravograjske trške cerkve, pri kateri naj bi pričel delovati kapitelj leta 1237, in ne sv. Janez Evangelist, zavetnik dravograjske kapiteljske oziroma župnijske cerkve. V publikaciji bomo poskušali odgovoriti na vprašanja, ali je kapitelj sploh deloval pri

cerkvi sv. Vida in – če da – kako dolgo. Večji del zvezka je namenjen predstavitvi razvoja dravograjskega kolegiatnega kapitlja od nastanka v prvi polovici 13. stoletja do njegovega zatona v 18. stoletju. Ravno pri zadnji fazi njegovega obstoja predstavlja pomembno omejitev pomanjkanje virov, zato je težko natančno datirati njegovo ukinitvev.

3 Proštija, kolegiatni kapitelj in proštjska župnija

Za redovnike in redovnice je skupno življenje v redu nekaj povsem običajnega. To ima svoj izvor že v obeh meniških pravilih, pravilu sv. Avgušтина in pravilu sv. Benedikta. Obe sta začrtali nadaljnji razvoj redovništva. Skupno življenje je navdihovalo že zelo zgodaj tudi nekatere škofijske duhovnike. To njihovo skupno življenje so imenovali »*vita canonica*«, duhovniki sami pa so se nazivali »*canonici*«. Od kod izvira to poimenovanje, ni točno znano. Cerkevni pravnik Kušej je dopuščal možnost, da se je razvilo iz nekakšnega seznama oziroma kanona, na katerem so bili napisani vsi skupaj živeči duhovniki, ali pa da je beseda izhajala iz dejstva, da se posamezno določilo imenuje »*canon*«. Za razliko od duhovnikov so redovniki živeli po posebnih meniških pravilih oziroma regulah. Kot tretjo možno razlago navaja Kušej, da poimenovanje izvira iz dejstva, da so skupaj stanujoči duhovniki morali opravljati molitve v okviru kanoničnih ur – »*horae canonicae*«.³

Kapitlji, stolni oziroma kolegiatni, so pričeli nastajati v večjem obsegu šele od 8. stoletja naprej na pobudo škofa Hrodeganga iz Metza, ki je spisal za svoje duhovnike posebna pravila, povzeta po benediktinski reguli. Na sinodi v Aachnu leta 817 so bila ta pravila potrjena v nekoliko spremenjeni obliki. Cesar Ludvik Pobožni pa jih je nato predpisal vsem kapitljem, katerih člani niso živeli po katerem od veljavnih redovnih pravil. Sama beseda kapitelj izvira ravno iz pravil škofa Hrodeganga, saj so se po enem od teh pravil morali skupaj živeči duhovniki vsak dan sestati, da se jim je prebralo eno poglavje pravil, imenovano »*capitulum*«. Posledično je kraj teh sestankov dobil ime »*capitulum*«. Nadalje pa pomeni pojem »*capitulum*« tudi slovesen shod.⁴

V 11. stoletju je prišlo do reform, ki so se nanašale na skupno življenje duhovnikov v kapitljih. Del teh je prevzel pravila, ki so temeljila na redovnih pravilih sv. Avgušтина. To je privedlo do nastanka dveh vrst kanonikov. Prvi so bili tako imenovani »*canonici saeculares*« oziroma sekularni kanoniki (tj. kanoniki iz vrst škofijskih duhovnikov), ki so imeli svoj sedež v kraju, kjer je bil tudi škofijski sedež ali pa sedež kakšne pomembne župnijske cerkve. Ti niso bili zavezani k redovni zaobljubi. Za razliko od njih so regularni kanoniki (»*canonici regulares*«) morali podati

³ Rado Kušej, *Cerkveno pravo katoliške cerkve s posebnim ozirom na razmere v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev*, Ljubljana, 1927, str. 255, 256 (dalje Kušej, *Cerkveno pravo*).

⁴ Kušej, *Cerkveno pravo*, str. 256; Domkapitel, dostopno na: <https://www.stadt-land-erleben.de/lexikon/domkapitel.htm>, preneseno 15. 10. 2024.

redovne zaobljube in so živeli v samostanih, kot na primer korarji oziroma avguštinski korarji. Kanoniki, ki so bili člani stolnih kapitljev, so postali škofovi svetovalci in ožji pomočniki. V času sedisvakance oziroma izpraznjenega škofijskega sedeža so skrbeli za upravo škofije in izbirali primerne kandidate, ki bi lahko zasedli škofijski položaj. Pogosto so kapitlji postali nekakšne ustanove za »*preskrbo plemiških sinov*«, ki so jim družine zapovedale duhovniško življenjsko pot. Ker pa ti pogosto niso bili člani kapitlja po lastni želji, so v veliko primerih zanemarjali svoje obveznosti, odklanjali ordinacije in nalagali opravljanje svojih obveznosti duhovnikom vikarjem.⁵

V času visokega in poznega srednjega veka je na Koroškem delovalo kar 15 kapitljev. Leta 1116 se prvič omenja prošt Roman pri Gospe Sveti (Maria Saal). Kolegiatni kapitelj Otok (Maria Wörth) je bil ustanovljen med letoma 1146 in 1151. Kot prvi prošt tega kapitlja se leta 1151 omenja Adalbert. Kolegiatni kapitelj Velikovec (Völkermarkt) je leta 1230 ustanovil salzburški nadškof Eberhard II. Kapitelj sv. Virgila v Brežah (Friesach) je bil ustanovljen po letu 1232, pri čemer se prvi prošt omenja v virih leta iz 1240, to je bil Hartwig. Drugi kapitelj v Brežah je bil kolegiatni kapitelj sv. Jerneja, prvič ustanovljen leta 1187 in drugič v letih 1215–1217.⁶ Za njim je prišlo leta 1237 do ustanovitve dravograjskega kolegiatnega kapitlja. Kolegiatni kapitelj v Podkrnosu (Gurnitz) se prvič omenja med letoma 1240 in 1245, ko se v listinah pojavi tamkašnji prošt Ditrik. V 13. stoletju je nastal kapitelj tudi v Špatrjanu (Paternion) v zgornji Dravski dolini. Prvič se omenja v desetinskem registru oglejskega patriarhata iz leta 1296. V 14. stoletju sta bila na Koroškem ustanovljena kapitlja v Strašburgu leta 1330 in Kraigu (ustanovljen sredi 14. stoletja).⁷

K tem desetim kapitljem, ki so jih sestavljali škofijski duhovniki, lahko prištejemo tudi samostane reguliranih kanonikov oziroma avguštinskih korarjev, kjer so kanoniki živeli v skladu z redovnimi pravili sv. Avgušтина. Kot prvi izmed njih je bil leta 1106 ustanovljen samostan regularnih kanonikov v Dobrli vasi (Eberndorf), leta 1123 pa stolni kapitelj v Krki (Gurk). Po času nastanka sledi leta 1218 ustanovljeni samostan ženske veje regularnih kanonikov v Krki. Za njim je bil v letih

⁵ Prav tam; Georg Schwaiger, *Mönchtum, Orden, Klöster, von den Anfängen bis zur Gegenwart*, ein Lexikon, München, 2003, str. 268.

⁶ V Brežah sta dolga stoletja sobivala dva kolegiatna kapitlja, kolegiatni kapitelj sv. Virgila in kolegiatni kapitelj sv. Jerneja. Za več o njiju glej citirani deli Renate Jernej in Johannes Sachererja.

⁷ Renate Jernej, *Das Kollegiatstift St. Bartholomäus in Friesach*, Klagenfurt, 2001, str. 15–20 (dalje Jernej, *Das Kollegiatstift*).

1223–1225 ustanovljen samostan reguliranih kanonikov v Št. Andražu v Labotski dolini (St. Andrä im Lavanttal). Z ustanovitvijo škofije se je preoblikoval v stolni kapitelj. Leta 1235 je bamberski stolni kapitelj na prošnjo škofa Ekberta potrdil ustanovitev samostana korarjev v Grebinju (Griffen)⁸, a ga je že leta 1236 predal redu premonstratencev. Leta 1323 je bil ustanovljen samostan ženske veje regularnih kanonikov sv. Mavricija v Brežah. Tega so leta 1464 preoblikovali v moški samostan istega reda, a je bil že leta 1513 ukinjen.⁹ Da je prišlo do njegove ukinitve, ni toliko presenetljivo, saj so se v času reformacije tudi redovniki drugih samostanov navzeli Lutrovega nauka in živeli v skladu s tedanjo novo prakso. Življenje kanonikov v »konkubinatu« je postalo nekaj običajnega. Zanimarjali pa so tudi druge dele svoje duhovniške službe ter načrtno kopicili cerkvene službe. Tridentinski koncil (1545–1563) je naredil velik premik k ureditvi razmer. Župniki so morali imeti dovolj kakovostno teološko izobrazbo, hkrati pa bi morali biti duhovniki, ki so opravljali dušnopastirsko delo, posebej privilegirani pri podeljevanju cerkvenih nadarbin. Da bi se sproti preverjalo stanje po župnijah, so pričeli škofje redno izvajati kanonične vizitacije in sklicevati škofijske sinode. Zaradi vojne proti osmanskim Turkom je nadvojvoda Ferdinand I. dobil od papeža Klemna VII. dovoljenje za zaseg ene četrtnine cerkvenega premoženja na Koroškem. Da bi zadostili potrebam nadvojvode po denarju, je bilo veliko cerkvenih institucij prisiljenih prodati svoje premoženje.¹⁰ Zaradi tako zaostrene finančne situacije kapitlji v tem obdobju tudi niso stremeli k zasedenosti vseh prebend, saj so lahko dohodke od nezasedenih porabili za vzdrževanje ostalih članov kapitlja.¹¹

Seveda so imeli kapitlji kot samostojne ustanove tudi pravico sprejemati nove člane. Za vstop v kapitelj so morali biti novinci stari vsaj 14 let. Ko so opravili potrebne študije, so morali prejeti tudi tonzuro in diakonsko ter nato tudi duhovniško posvečenje. Poleg tega so morali biti kandidati za vstop v kapitelj zdravi tako duševno kot telesno, rojeni so morali biti v zakonski zvezi in imeti neomadeževano čast.¹² Dokler so živeli skupno, se je število članov uravnavalo glede na višno prihodkov. Od 13. stoletja naprej pa so v večini kapitljev določili zgornje število članov.

⁸ Pri tem je mišljen samostan v sosednjem kraju Grebinjski Klošter (Stift Griffen).

⁹ Jernej, *Das Kollegiatstift*, str. 15–20.

¹⁰ Prav tam, str. 31, 32.

¹¹ Prav tam, str. 36; Claudia Fräss-Ehrfeld, *Geschichte Kärntens II, Die ständische Epoche*, Klagenfurt, 1994, str. 252.

¹² Johannes Sacherer, *St. Virgil zu Friesach*, Klagenfurt, 2000, str. 21 (dalje Sacherer, *St. Virgil*).

To je bila logična posledica razdelitve kapiteljskega premoženja na prebende. Mladi duhovniki, ki so želeli postati kanoniki, so bili sprva aspiranti oziroma »*canonici juniores*«, ti pa so bili bodisi brez prejemkov bodisi so prejeli nizke prejemke. Kanoniki imetniki prebend oziroma polnih dohodkov pa so se imenovali »*canonici integrati*«. Pravi kanonikati brez prebend so lahko obstajali ob soglasju Svetega sedeža, pri čemer so bili duhovnikom podeljeni namesto prebend razni beneficiji. Ti duhovniki niso bili obvezani opravljati korne molitve, a so kljub temu imeli svoj glas v kapiteljskem zboru in bili tako pravi kanoniki.¹³ Kanoniki s prebendami so bili zavezani k skupnim molitvam v koru in k vsakdanjemu opravljanju svete maše. Zastopati so morali škofa v primeru njegove odsotnosti in mu asistirati pri slovesnih bogoslužjih. Temu primerno je bilo in je še vedno njihovo oblačilo. Nosili so črn talar z vijolično obrobo in s pasom višnjeve oziroma vijolične barve. Nosili so tudi naprsni križ oziroma pektoral ter prstan. V Dravogradu so prošti nosili vijoličen biret s črnim čopom. Primer proštov iz Strašburga na Koroškem pa kaže, da so nosili črn biret z vijoličnim čopom.¹⁴ Seveda pa se je oblika duhovniških biretov kakor tudi njihovih barv skozi zgodovino spreminjala.

Stolni in kolegiatni kapitlji so upravljali s stolno oziroma kapiteljsko župnijo. Skozi zgodovino so imeli kapitlji lastno upravo, ki pa se ni bistveno spreminjala. Na čelu kapitlja je bil prošt (»*praepositus*«), ki je v nekaterih primerih opravljal tudi službo arhidjakona. Bdel je tudi nad vsem kapiteljskim premoženjem. Njemu je v hierarhiji sledil dekan kot nekakšen nadzornik bogoslužja in discipline. Za mlajše duhovnike, člane kapitlja, je skrbel sholastik. Med službami, ki so jih opravljali člani kapitlja, so bile še: vodja petja (»*primicerius*« oziroma »*cantor*«), čuvaj (»*custos*«), zakristan (»*sacrista*«) in zakladnik (»*thesaurarius*«). Kanonike v kapitlju so ločili na častne (»*dignitates*«), nazivne oziroma titularne (»*personatus*«) in redne oziroma službene (»*officia*«). Med oficije so spadali tudi kanoniki penitenciariji (»*canonici poenitentarii*«), ki so skrbeli, da je življenje kapitlja potekalo v skladu s cerkvenim naukom. Ti so lahko pri spovedi odvezovali od škofu pridržanih grehov. Drugi so bili kanoniki teologi (»*canonici theologi*«).¹⁵ Člani kapitljev so bili torej kanoniki. Te lahko glede na pravila skupnega življenja ločimo na škofijske/sekularne kanonike in na redovne/regularne kanonike oziroma korarje. Oboji so v koru kapiteljske cerkve opravljali molitve. Kanoniki so

¹³ Franc Jaklič, Ivan Vrečar, *Liturgika za srednje, meščanske in tem podobne šole*, Ljubljana, 1935 (dalje Jaklič, Vrečar, *Liturgika*), str. 257, 258.

¹⁴ Prav tam, str. 258–261; APD, Kronika proštijske župnije Dravograd.

¹⁵ Kušej, *Cerkveno pravo*, str. 257–261; Sacherer, *St. Virgil*, str. 13, 21.

za svoja voditelja izmed sebe izvolili dekana in prošta.¹⁶ Kapitelj so lahko v skladu s cerkvenim pravom vodili tudi dekani, saj je dekanska služba spadala med višje cerkvene službe, za katere je bil pogoj, da je kandidat imel mašniško posvečenje. Prošti bi morali imeti formalno za sabo že prejeta mašniška posvečenja, a se je v praksi dogajalo, da so bili deležni zgolj diakonskega posvečenja.¹⁷ Ob svojem nastopu službe so morali prošt, dekan in kanoniki izpovedati vero in to potrditi tudi s podpisom vsebinsko podobne izjave.¹⁸

V srednjem veku so bile naloge prošta vodenje kapitlja in skrb za nemoteno opravljanje dušnopastriškega dela v pridruženih župnijah, hkrati so morali skrbeti za redno opravljanje kornih molitev in maševanje v skladu z nameni mašnih štipendijev oziroma ustanov. Do težav pri izpolnjevanju nalog pa je prihajalo, ker so bili prošti pogosto v višjih službah, bodisi pri salzburških nadškofih ali pri deželnem knezu. Takrat teh svojih zadolžitev v kapitolu niso mogli opravljati.¹⁹

Iz besede prošt izvira tudi pojem proštija, nemško »Propstei«. Pri tem pojmu gre v osnovi za krajšo in popularnejšo oznako za kolegiatni kapitelj. Hkrati lahko pomeni premoženje, ki je pripadalo proštu, v drugem primeru pa lahko pomeni tudi celoten kapitelj. Lahko se navezuje tudi na samostane različnih redov, ki imajo na čelu prošta. V primeru cistercijskih in benediktinskih samostanov je prošt opatov namestnik.²⁰

Nekateri prošti so bili tudi arhidiakoni, nemško »Erzpriester«. Takšen primer so bili prošti v Brežah, ki so načelovali kolegiatnemu kapitolu sv. Jerneja. Arhidiakoni so v svoji službi predstavljali vmesni člen med salzbuškim nadškofom in njemu podrejenimi župnijami na Koroškem. Na območju salzburške nadškofije na Koroškem sta obstajala v srednjem veku dva arhidiakonata, zgornje- in spodnjekoroški.²¹ Arhidiakoni so bili imenovani od pristojnega nadškofa oziroma škofa in so ob imenovanju dobili nalogo instalacije župnikov na župnije znotraj njihovega arhidiakonata, preverjali so primernost kandidatov za posamezna župnijska mesta ter izvajali vizitacije župnij in kapitoljev na njihovem območju. Arhidiakonat ni bil razdeljen na posamezne župnije,

¹⁶ Jaklič, Vrečar, *Liturgika*, str. 8–10; Sacherer, *St. Virgil*, str. 13, 21.

¹⁷ Sacherer, *St. Virgil*, str. 37.

¹⁸ Prav tam, str. 81, DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg, AŠ I-III, Ernenungen.

¹⁹ Jernej, *Das Kollegiatstift*, str. 67.

²⁰ Propstei, dostopno na: <https://www.dwds.de/wb/etymwb/Propstei>, preneseno 15. 10. 2024; Propst, dostopno na: <https://woerterbuchnetz.de/?sigle=Herder&lemid=P02172>, 18. 10. 2024.

²¹ Jernej, *Das Kollegiatstift*, str. 68.

ampak je več župnij tvorilo arhidiakonat. Meje arhidiakonatov niso bile vezane na geografske danosti, temveč so sledile mejam župnij, ki so pripadale arhidiakonatu. Hkrati niso segali preko deželnih meja. Znotraj salzburškega zgornjekoroškega arhidiakonata so bile dekanije Breže, Guttaring, Št. Vid ob Glini (St. Veit an der Glan), Tiffen in Trebinje (Treffen). Spodnjekoroški arhidiakonat pa se je delil na dekanije Velikovec, Gospa Sveta in Volšperk (Wolfsberg). Po pisanju Hübnerja so dekanije v srednjem veku izgubljale na pomenu, njihove naloge pa so prevzeli arhidiakoni. Šele sredi 15. stoletja so ponovno pridobile na pomenu kot vmesni člen med arhidiakonati in župnijami.²²

Arhidiakonsko službo so opravljali le nekateri prošti, člani deželnih stanov pa so bili vsi. Članstvo v njih je bilo namreč vezano na proštovsko službo. Če je kapitelj imel prošta, je bil ta kot zastopnik institucije del deželnih stanov. Na podoben način so bili člani deželnih stanov tudi opati in opatinje koroških samostanov, komendator komende na Rebrci (Rechberg) in veliki mojster viteškega reda sv. Jurija iz Koroške (*»pater superior«*) iz Milj oziroma Milštata (Millstatt).²³

Prošti in opati so bili deležni posebnega privilegija, in sicer so pri slovesnih bogoslužjih lahko nosili škofovska oblačila: prstan, pektoral, mitro in škofovsko palico (pastoral oziroma baculum). Pred drugim vatikanskim koncilom so bili praviloma vsi prošti in opati tudi infulirani. Kdaj so posamezni prošti skozi zgodovino pridobili ta privilegij, je težko reči, saj glede na podatke iz drugih ustanov ni šlo za kakšen avtomatizem. Praviloma so ta privilegij podeljevali papeži, so pa tudi primeri, ko so ga podeljevali nadškofje. To je bila izjema, saj je pravico do nošnje pontifikalij (mitre, pastoral in prstana) proštom in opatom podeljeval papež v posebni buli, o čemer pričajo določeni ohranjeni primeri. Prav nadškof Eberhard II. je prejel (točen datum ni znan) od papeža Gregorja IX. (1227–1241) dovoljenje za podelitev pontifikalij trem zaslužnim prelatom svoje nadškofije.²⁴ A kdo so bili ti trije zaslužni prelati?

²² Sacherer, *St. Virgil*, str. 51; Karl Hübner, Die Archidiakonatseinteilung in der ehemaligen Diözese Salzburg, v: *Mitteilungen der Gesellschaft für Salzburger Landeskunde*, letnik XLV, 1905, str. 49, 69; Janez Höfler, *O prvih cerkvah in župnijah na Slovenskem*, Ljubljana, 2016, druga dopolnjena izdaja, str. 47 (dalje Höfler, *O prvih cerkvah*).

²³ Sacherer, *St. Virgil*, str. 71, 72.

²⁴ Andreas Meiller, Regesten zur Geschichte der Salzburger Erzbischöfe Conrad I., Eberhard I., Conrad II., Adalbert, Conrad III. und Eberhard II, Wien, 1866, regest št. 593 in 595, str. 297, 298 (dalje Meiller, Regesten).

Za zapis zadovoljivega odgovora na to vprašanje je potrebno pogledati vire še nekaj let dlje v preteklost. 2. septembra 1230 sta dovoljenje za nošenje pontifikalij prejela salzburški stolni prošt in opat samostana sv. Petra v Salzburgu. Pri obeh se je pravica nanašala tudi na njune naslednike. Za njima so 7. septembra 1230 prejeli isti privilegij tudi admontski opat in njegovi nasledniki.²⁵ Vsem omenjenim je dal papež Gregor IX. dovoljenje za nošenje pontifikalij na prošnjo nadškofa Eberharda II. V vmesnem času (gotovo pa po letu 1230) je nadškof očitno prejel dovoljenje papeža Gregorja IX. za podelitev pravice do nošenja pontifikalij trem zaslužnim prelatom znotraj svoje nadškofije (ta pravica je v naslednjih dveh podelitvah tudi izrecno omenjena). Eden od teh treh, ki jo je prejel, je bil leta 1245 (točen datum ni naveden) opat iz Milj oziroma Milštata, veljala pa je tudi za njegove naslednike. V posebni listini je 29. junija 1245 pravico do nošenja pontifikalij prejel tudi opat iz St. Lambrechta²⁶. Katera dva prelata iz salzburške nadškofije sta še prejela privilegij nošenja pontifikalij, žal ohranjeni viri ne razkrivajo. Da je nadškof Eberhard II. podelil ta privilegij štirim, ne samo trem prelatom, razkriva pritožba freisinškega škofa Konrada z dne 4. avgusta 1245, naslovljena na papeža Inocenca IV.²⁷

Ob tem se pojavlja vprašanje, kdaj so ta privilegij prejeli dravograjski prošti. Glede na tesno povezanost med salzburškim nadškofom Eberhardom II. in rodbino Trušenjskih (o tem bo več pojasnjeno v nadaljevanju), bi lahko domnevali, da je bil eden od prej omenjenih treh prelatov tudi dravograjski prošt. A je za to malo možnosti. Dejstvo je namreč, da so privilegij infule njegovi imetniki upodobili tudi na svojih grbih in nagrobnikih. Predvsem na slednjih so pokojni srednjeveški prošti pogosto upodobljeni v škofovskem ornatu. Lep tovrsten primer predstavlja nagrobnik dobrolskega prošta Andreja Lochnerja iz leta 1544 v samostanski cerkvi v Dobrli vasi.²⁸ Kot bo pojasnjeno v nadaljevanju, pa

²⁵ Meiller, *Regesten*, regest št. 356, 357, 361, str. 249, 250.

²⁶ Območje St. Lambrechta je spadalo do izumrtja rodbine Eppenstein leta 1122 v okvir Vojvodine Koroške, zatem pa je prešlo v okvir Vojvodine Štajerske. Glej Walter Brunner, *Unterdrauburg und Frojach, Miscelle zur Kirchengeschichte Kärntens und der Steiermark*, v: *Archivwissenschaft Geschichte. Festschrift für Wilhelm Wadl zum 60. Geburtstag*, Klagenfurt, 2014, str. 223 (dalje Brunner, *Unterdrauburg und Frojach*).

²⁷ Joseph Zahn, *Urkundenbuch des Herzogthums Steiermark*, 2. del, Graz, 1879, str. 568, listina št. 456 (dalje Zahn, *Urkundenbuch II*); Meiller, *Regesten*, regest št. 356, 357, str. 249, 250, 296, 297, 563, 564.

²⁸ Dobrolvaški prošti so ta privilegij prejeli od papeža Feliksa V. v buli, izdani 5. aprila 1449. Sankt Paul im Lavanttal, Stiftsarchiv, Urkunden Stift Eberndorf 36-2,

se edini ohranjeni poznosrednjeveški oziroma zgodnjenovoveški nagrobnik katerega od dravograjskih proštov nahaja v župnijski cerkvi v Mostiču (Brückl). Postavljen je bil v spomin na leta 1534 umrlega prošta Martina Leittnerja. Njegova upodobitev na nagrobniku ne kaže znakov, da bi posedoval privilegij infule. Na tej podlagi bi lahko domnevali, da so dravograjski prošti ta privilegij prejeli šele v 17. stoletju, ko nanj opozarja grb kapitlja. Kljub vsemu pa ne gre izključiti možnosti, da so posamezni prošti uživali privilegij infule tudi v času srednjega veka, še posebej v 15. stoletju, ko so nekateri posedovali več cerkvenih služb (o tem več v nadaljevanju). V srednjem veku proštov s tem privilegijem sicer ni bilo veliko, se je pa njihovo število povečalo v 17. stoletju.²⁹ Tako so po dosedanjih raziskavah prošti pri St. Virgilu v Brežah, Velikovcu in Št. Andražu prejeli privilegij infule šele v prvi polovici 17. stoletja.³⁰

Ob koncu tega uvodnega poglavja velja opozoriti tudi na vprašanje, kdo je imenoval prošta v primeru, da kapitelj ni več obstajal. V času obstoja kapitlja je bil prošt praviloma eden od kanonikov oziroma članov kapitlja. Ko je precej kapitelj v času 16. in 17. stoletja ugasnilo, so župniki obstoječih kapiteljskih cerkva ohranili naziv prošta, čeravno kapitelj kot zbor kanonikov ni več obstajal. Dober primer za razlago tega fenomena je vprašanje zasedbe proštijskega mesta v Dravogradu nam časovno bližjega leta 1936. Na podlagi dosedanjih raziskav lahko z gotovostjo zapišemo, da je dravograjski kapitelj dokončno ugasnil v 18. stoletju. Vsi nadaljnji dravograjski župniki pa so imeli hkrati tudi naziv infuliranega prošta. Ko je 16. julija 1936 umrl dravograjski prošt Volbenk Serajnik, se je porodilo vprašanje, kdo ima pristojnost imenovati novega dravograjskega prošta. Lavantinska škofija je takrat administrirala Mežiško dolino z Dravogradom, takrat pravno del krške škofije. Dr. Franc Cukala, mariborski stolni dekan, je zato 14. septembra 1936 poslal škofijskemu ordinariatu v Celovcu vprašanje glede poteka izbire novega prošta v Dravogradu – ga določi Sveti sedež ali škof ordinarij? Vzrok za nejasnost je bila v tem, kot je zapisano zgoraj, da so bili tudi še po ukinitvi

listina 5. 4. 1449, dostopno na: Monasterium.net, URL </mom/AT-StiAStP/EUK/130/charter>, preneseno 18. 10. 2024.

²⁹ Glej tudi primere podelitvenih listin na spletni bazi Monasterium. Listine s takšno vsebino je najlažje najti s pomočjo ključnih besed kot npr: Mitra, Pontifikalien.

³⁰ Sacherer, St. Virgil, str. 80; Beda Schroll, Hieronymus Marchstaller, Abt des Benedictiner-Stiftes St. Paul im Lavantthale, päpstlicher Protonotar, kaiserlicher und erzbischöflich-salzburgischer Rath, Erzpriester des Metropolit in Salzburg für Unterkärnten, und des Patriarchen von Aquileja für Möchling im Jaunthale Kärntens und St. Lorenzen in der Wüste in Untersteiermark, 1616–1638, Klagenfurt, 1891, str. 243 (dalje Schroll, Hieronymus).

kolegiatnega kapitlja v Dravogradu tamkajšnji župniki istočasno infulirani prošti in so s tem predstavljali visoko cerkveno službo. Iz krškega ordinariata so mu odgovorili 22. septembra 1936 na dokaj preprost in jasen način. V krški škofiji so imeli patroni še vedno pravico prezentirati kandidate za vodenje visokih cerkvenih institucij, kot na primer proštij in samostanov (*»Dignitäten Propsteien und Stiftsdechanteien«*). Izvzeti iz tega so bili v skladu s kanonom 1435 uradi oziroma dignitati stolnega kapitlja in stolnega dekana ter proštijških župnij. Krški ordinarij je proštije brez kolegiatnega kapitlja oziroma tiste, kjer prošt ni imel sedeža in glasovalne pravice v kapitolu, ter opatije, kjer opat ni načeloval samostanski skupnosti, štel za navadne župnije, ne kapitlje in opatije v smislu cerkvenega prava. Zato je v podelitvenih listinah pisalo najprej župnija in šele zatem proštija (*»et praeposituram«*). Hkrati so imeli župniki in prošti v teh proštijških župnijah pravico do nošenja pontifikalij samo v domačih cerkvah, medtem ko je bila njihova uporaba izven župnije mogoča samo z soglasjem škofa ordinarija. Krški škof tem proštom ni več podeljeval škofovskih palice oziroma baculuma.³¹ Nasprotno pa gre iz arhivskega gradiva dravograjske proštije, nastalega po drugi svetovni vojni, razbrati, da so vsi dravograjski prošti pri slovesnih bogoslužjih uporabljali tako mitro kot tudi palico.

Vsekakor sta danes spomin na nekdanja kolegiatna kapitlja v Sloveniji proštija oziroma proštijška župnija Dravograd in sedanji stolni kapitelj v Novem mestu. V obeh so imeli župniki še v letih po drugem vatikanskem koncilu naziv prošt in privilegij do infule ter palice oziroma do nošenja mitre in pastoral.³² Poleg obeh navedenih nosi naziv proštija tudi župnija sv. Jurija na Ptuju. Kljub temu pa njen naziv ni posledica nekdanjega obstoja kolegiatnega kapitlja, temveč je župnija naziv pridobila 22. septembra 1863 od papeža Pija IX. na prošnjo ptujskih meščanov. Papež je namreč hotel s povzdigom župnije in podelitvijo naziva infuliranega prošta vsakokratnemu ptujskemu župniku obuditi spomin na nekdanjo antično petovionsko škofijo.³³ Podobna zgodba kot na Ptuju se je leta 1910 odvila tudi v Slovenskih Konjicah. Mariborski škof Mihael Napotnik je namreč uspel pri papežu Piju X. zagotoviti svoji rojstni župniji privilegij, da je konjiški nadžupnik prejel naziv arhidiakona in dobil tudi pravico do infule oziroma do nošenja škofovskih insignij.³⁴

³¹ DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg, mapa Ernennungen.

³² Kušej, *Cerkveno pravo*, str. 259.

³³ H. Šalamun, Ptuj, v: *Dom in svet*, letnik IX, Ljubljana, 1896, str. 507.

³⁴ Mihael Napotnik, dostopno na: https://sl.wikipedia.org/wiki/Mihael_Napotnik, preneseno 15. 10. 2024; Napisna plošča, dostopno na:

[https://commons.wikimedia.org/wiki/Category: St. George%27s Parish Church \(Slovenske Konjice\)#/media/File:Napisna plo%C5%A1%C4%8Da.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:St._George%27s_Parish_Church_(Slovenske_Konjice)#/media/File:Napisna_plo%C5%A1%C4%8Da.jpg), preneseno 15. 10. 2024.

4 Nastanek in razvoj kapitlja v srednjem veku

Čeprav se zgodovina dravograjske proštije ne navezuje toliko na desni breg reke Drave in cerkveno strukturo na tem območju, je vseeno koristno, če na kratko orišemo tudi cerkvenoupravni razvoj tega območja. To pa že zaradi dejstva, da je danes Dravograd mesto na obeh bregovih Drave, hkrati pa v občino Dravograd sodijo na desnem bregu Drave tudi župnije Črneče, Libeliče, Šentjanž in Sv. Peter na Kronski gori. V času zgodnjega srednjega veka sta Mežiška in Mislinjska dolina spadali pod oglejski patriarhat, ki je za koroško območje južno od reke Drave ustanovil koroški arhidiakonot, kot nekakšno vmesno stopnjo med (pra)župnijami in patriarhatom. Območje Mežiške doline sta pokrivali dve pražupniji: pražupnija Šmihel pri Pliberku (St. Michael ob Bleiburg), ki je obsegala območje današnje Črne, Mežice, Šentanela in Strojne, ter pražupnija Šmartno pri Slovenj Gradcu, kamor so spadali današnje Črneče, Libeliče, Kotlje, Guštanj, Farna vas, Stari trg pri Slovenj Gradcu, Šentjanž pri Dravogradu, Šentilj pod Turjakom, Vuzenica in celo Vitanje. Pražupnija Šmartno je v srednjeveških zapisih prvič omenjena leta 1106. Takrat je oglejski patriarh Ulrik I. ustanovil samostan korarjev v Dobrli vasi in jo skupaj s še tremi župnijami podelil novoustanovljenemu samostanu.³⁵ Prva župnija, ki se je odcepila iz pražupnije Šmartno, je bila župnija sv. Martina v Libeličah. V listinah jo prvič zasledimo leta 1154, navedena je z dvema kapelama v krajih »Luchwich« in »Mise«.³⁶ Skupaj z njima jo je patriarh Peregrin I. podelil samostanu v Dobrli vasi. Kot ena od samostanskih župnij je ostala v okviru samostana ne samo do leta 1603, ko so ga ukinili, temveč je ostala pod njegovim vplivom vse do leta 1773,

³⁵ Höfler, *O prvih cerkvah*, str. 133.

³⁶ Večina zgodovinarjev in jezikoslovcev je kraj Lucwich locirala v Lokovico pri Prevaljah, kjer ni v arhivskih ne kakih drugih virih izpričana nobena cerkev – ne v srednjem veku ne kdaj kasneje. Dejstvo je, da je za pravilno lociranje te cerkve potrebno vzeti v ožir veliko različnih dejstev (še posebej nespremenljivost zunanjih župnijskih meja), ne samo jezikovnega izvora. Na to opozarja tudi Janez Höfler v njegovem večkrat citiranem delu. Pri kraju Luchwich je po vsej verjetnosti mišljen Žvabek (Schwabegg). Kraj Mise pa moramo locirati v današnje Prevalje oziroma v cerkev Device Marije na Jezeru v Farni vasi. Pri tej cerkvi je bil prvotno sedež guštanske župnije. Po ustanovitvi samostojne župnije v trgu Guštanj leta 1861 pa se začne za prvotno farno cerkev uporabljati naziv župnija Prevalje. Glede krajev Luchwich in Mise gl. več v: Vinko Skitek, *Guštanj in Kotlje skozi srednji in zgodnji novi vek*, Ravne na Koroškem, 2019, str. 207–211 (dalje Skitek, *Guštanj in Kotlje*).

ko so razpustili jezuitski red, ki je samostan nasledil od korarjev v začetku 17. stoletja.³⁷

Pri cerkvah, ki ležijo na območju današnje občine Dravograd na desnem bregu Drave in izvirajo iz srednjega veka, velja omeniti: cerkev sv. Janeza Krstnika v Šentjanžu, cerkev sv. Martina v Libeličah, cerkev sv. Andreja in Jakoba v Črnečah, cerkev/kapelo Matere Božje v Bukovju, cerkev sv. Ožbalta na Otiškem Vrhju in cerkev sv. Jedrti v Bukovski vasi. Tem sta se pridružili sredi 18. stoletja cerkev sv. Petra na Kronski gori in sredi 19. stoletja cerkev sv. Križa nad Dravogradom. Cerkev sv. Janeza Krstnika v Šentjanžu se prvič omenja leta 1263 v povezavi s posestvom pri njej, ki ga je Kolon I. Vuzeniški podelil šentpavelskemu opatu. Glede na lego znotraj šmartinske pražupnije in pratrocinij bil lahko v tem primeru šlo za krstno cerkev.³⁸ Cerkev sv. Jedrti je prvič omenjena leta 1479 kot »s. Gedrawten am perg bey Windischgrecz«.³⁹ Poleg prej omenjenih se cerkev sv. Lenarta na Viču prvič omenja leta 1372, leta 1386 se prvič omenja kapiteljska cerkev sv. Janeza Evangelista v Dravogradu, leta 1425 cerkev sv. Janeza Krstnika na Ojstrici, okrog 1430 grajska kapela na gradu Dravograd, leta 1520 Marijina kapela na meji dravograjskega trškega pomirja in leta 1529 cerkev sv. Boštjana.⁴⁰

V nasprotju s slednjo je precej bolj zgodaj omenjena dravograjska cerkev sv. Vida. Protipravno sta jo namreč postavila Kolon I. Trušenjski in njegov brat Henrik na šentpavelski posesti leta 1177 in nad njo sezidala tudi grad Dravograd oziroma »castrum Trahburk«. Šentpavelski opat Peregrin, čigar samostan je bil takrat že v dolgoletnem sporu s Trušenjskimi, se je po pomoč obrnil na samega papeža Aleksandra III. Ta je Kolonu I. in Henriku naročil, da morata protipravno zgrajeni grad porušiti in zemljo vrniti samostanu, cerkev pa je bilo dovoljeno posvetiti samo v imenu samostana.⁴¹ A Kolon I. in njegov brat Henrik nista porušila

³⁷ Höfler, *O prvih cerkvah*, str. 135; Vinko Skitek, *Popis arhivov župnij dekanije Dravograd - Mežiška dolina*, Ravne na Koroškem, 2017, str. 13–24.

³⁸ Höfler, *O prvih cerkvah*, str. 142, 424.

³⁹ Joseph Zahn, *Ortsnamenbuch der Steiermark im Mittelalter*, Dunaj, 1893, str. 208.

⁴⁰ Jože Koropec, *Zemljiške gosposčine med Dravogradom in Mariborom do konca 16. stoletja*, Maribor, 1972, str. 83 (dalje Koropec, *Zemljiške gosposčine*); France Kos, *Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku*, 5. knjiga, listina št. 701 (dalje Kos, *Gradivo V*), št. 817, 895; Joseph Zahn, *Urkundenbuch des Herzogthums Steiermark*, III. del, Graz, 1913 (dalje Zahn, *Urkundenbuch III*), št. 43, Walter Fresacher, *Die mittelalterlichen Urbare des Benediktinerstiftes St. Paul in Kärnten 1289/90 und 1371/72*, Wien, 1968, št. 207 (dalje Fresacher, *Die mittelalterlichen Urbare*).

⁴¹ Martin Bele, *Rodbina Trušenjskih*, v: *Kronika*, letnik 59, št. 1, str. 13 (dalje Bele, *Rodbina Trušenjskih*).

gradu niti nista vrnila zemlje samostanu, ampak sta ves spor zgladila z listino, izdano med 1180 in 1192. V njej sta priznala lastninsko pravico šentpavelskega samostana nad vsemi prilaščenimi posestmi v Dravogradu. Hkrati pa sta dosegla, da sta prejela zase in za svoje dediče v fevd gospostvo Dravograd. Zavezala sta se samostanu oddajati tudi vse predpisane dajatve. Šentpavelski podložniki pa so bili v Dravogradu oproščeni vseh dajatev, kakor tudi mitnine in mostnine. Je pa ravno v tej listini Dravograd prvič omenjen kot trg. Trušenjski so torej uspeli utrditi svoj položaj v Dravogradu napram šentpavelskemu samostanu. Vendar to ne pomeni, da so bili v dobrih medsebojnih odnosih. Henrikov sin Oton I. je bil prav tako v sporu s šentpavelskim samostanom, kar potrjuje listina papeža Honorija III. iz leta 1219.⁴² Hkrati je bil tudi Oton I. tisti, ki je skupaj s svojim sinom Henrikom Trušenjskim uspel, da se je dravograjska trška cerkev sv. Vida osamosvojila od svoje takratne župnijske cerkve Marijinega vnebovzeta v Farni vasi pri Labotu. Pri salzburškem nadškofu Eberhardu II. jima je uspelo 8. marca 1237 doseči, da je bil sedež pražupnije premeščen iz Labota v Dravograd.⁴³ Ko je nadškof leta 1244 lavantinski škofiji določil njen teritorialni obseg, je vanjo vključil tako posebej labotsko župnijo (*ecclesiam in Lauenmund*) kot tudi kapitelj v Dravogradu (*cum capitulo in Traberg*). Navedeno pomeni, da je župnija v Labotu ostala, čeprav v zmanjšanem obsegu. Dravograd je prevzel njen vzhodni del z izjemo že takrat obstoječe župnije na Remšniku, torej ozemlje, na katerem sta pozneje nastali župniji v Marenbergu (Radlje) ter na Muti in ki so si ga na škodo šentpavelskih benediktincev lastili dravograjski Trušenjski. Na podlagi tega je imel dravograjski kapitelj pri teh dveh župnijah v 16. stoletju (1544/45) tudi odvetništvo.⁴⁴ Ker pa je bil kapitelj inkorporiran menzi lavantinskega škofa (njegovo premoženje je

⁴² Prav tam, str. 14, 15. O tem glej podrobneje navedeni vir.

⁴³ Bele, *Rodbina Trušenjskih*, str. 15; Mravljak, *Dravograd*, str. 7; Meiller pravi, da je prvotna listina o prenosu sedeža labotske fare v Dravograd omenjena v tej z dne 18. marca 1237, zato jo Meiller datira v čas 1236/1237. Vsekakor pa pred prej omenjeno listino. Glej Meiller, *Regesten*, listina št. 439, str. 267.

⁴⁴ Höfler, *O prvih cerkvah*, str. 68. Listina je znana le prek inserta v potrditvi nadškofa Friderika II. iz leta 1280.; August von Jaksch, *Monumenta historica ducatus Carinthiae*, knjiga IV/1, Klagenfurt, 1906, listina št. 2280 (dalje MHDC IV/1); Karlman Tangl, *Reihe de Bischöfe von Lavant*, Klagenfurt, 1841, str. 58, 59 (dalje Tangl, *Reihe*); Rudolf Karl Höfer, *Die landesfürstliche Visitation der Pfarren und Klöster in der Steiermark in den Jahren 1544/1545: Edition der Texte und Darstellung zu Nachrichten über das kirchliche Leben*, v: *Quellen zur geschichtlichen Landeskunde der Steiermark*, Jahrgang XIV, Graz 1992, str. 189, 190 (dalje Höfer, *Die landesfürstliche Visitation*).

torej služilo vzdrževanju škofa), je to pomenilo, da so bile kapiteljske župnije (tudi Labot) dejansko v škofovih polnih pravicah.⁴⁵

Premoženje novoustanovljenega kapitlja v Dravogradu je bilo razdeljeno na šest prebend oziroma je bilo tako veliko, da se je dalo z njim vzdrževati šest kanonikov. Na mestu je vprašanje, kaj sploh je bila oziroma je prebenda. Pojem prebenda je imel v srednjem veku več pomenov. Do 10. stoletja se je njen pomen nanašal na zagotavljanje dnevne preskrbe kanonikov z jedačo, pijačo in drugim potrebnim, ki jim jih je zagotavljal škof. V kasnejših stoletjih je prebenda pomenila prihodke, potrebne za vzdrževanje enega kanonika. V zgodnjem in visokem srednjem veku je torej prebenda pomenila vzdrževanje duhovnika z jedačo, pijačo in vsem drugim potrebnim za njegovo življenje. Letni prihodek, ki ga je duhovnik prejel od prebende, so bile lahko naturalne dajatve iz naslova kakšne desetine (žito, vino ...), ki so jo morali podložniki oddajati duhovniku imetniku prebende. Poleg tega je bilo lahko s prebendo povezano tudi letno plačilo določenega denarnega zneska od župnije, ki jo je duhovnik imetnik prebende upravljal. Z uveljavitvijo denarnega gospodarstva v poznem srednjem veku so tudi duhovniki namesto naturalnih dajatev od prebende prejeli denarne dajatve, s katerimi so financirali svoje življenje. In prav prihodki od prebend v denarju so bili med razlogi za njihovo kopičenje v 15. stoletju ter postali eden od vzrokov za nastanek reformacijskega gibanja.⁴⁶

Katero premoženje so obsegale prvotne prebende, iz ustanovne listine dravograjskega kapitlja listine ni razvidno. Gotovo se je nahajalo znotraj teritorija, ki ga je obsegal kapitelj. Nesporno dejstvo je, da je nadškof ustanovil kolegiatni kapitelj s 6 kanoniki, ki se jim je leta 1247 pridružil še sedmi. Hkrati je nadškof dravograjskemu kapitlju podelil

⁴⁵ Walter Fresacher, Gotbert Moro, Jakob Obersteiner, Richard Wanner, Hermann Wiesner, Erläuterungen zum Historischen Atlas der österreichischen Alpenländer, II. Abteilung, Die Kirchen und Grafschaftskarte, 8. Teil, Kärnten, 2: Ost- und Mittelkärnten nördlich der Drau, Klagenfurt, 1958, str. 43, 44 (dalje Fresacher, Moro idr., Erläuterungen zum Historischen Atlas, 1958).

⁴⁶ Einträge zu dem Titel "Altare" und "ecclesia": Zur Frühgeschichte des "beneficium ecclesiasticum" / Kerff, Franz (1997)", dostopno na: <https://www.jdg-online.de/detail/00336583>, preneseno 18. 10. 2024. Präbende, dostopno na: <https://drw.hadw-bw.de/drw-cgi/zeige?index=lemmata&term=prae-bende>, preneseno, 15. 10. 2024. Ernst von Moy de Sons, Friedrich H. Vering, Die Rangstufen der Canonici und der Wechsel der canonicatspfründen in dem Capitel zu Laibach, v: *Archiv für katholisches Kirchenrecht mit besonderer Rücksicht auf Oesterreich und Deutschland*, Neue Folge, Fünfter Band, Mainz, 1864, str. 276–290.

patronatske pravice nad kapelami v Frojachu⁴⁷, Malem Št. Pavlu (Klein st. Paul) in Hodišah (Keutschach). Kot že omenjeno, je bil kapitelj inkorporiran menzi lavantinskega škofa, s tem pa kapiteljske župnije (tudi Labot) v škofovih polnih pravicah,⁴⁸ pri čemer je za župnijo Hodiše potrebno povedati, da so patronatske pravice nad njo že leta 1242 prešle na vetrinjski samostan. V primeru župnije Mali Št. Pavel pa so te pravice prešle na šentpavelski samostan okrog 1444.⁴⁹

Trušenjska sta sicer še zadržala začasno pravico do prezentacije duhovnikov za župnije Frojach, Mali Št. Pavel in Hodiše, a sta zaradi želje po enotni disciplini kanonikov le-to vseeno prepustila nadškofu. Pridržala sta si samo pravico do odvetništva nad vsemi omenjenimi župnijami in kapitljem.⁵⁰ V prepisu se listina o prenosu labotskega župnijskega sedeža v Dravograd glasi:

Frater Otto dei gratia de Traberch nec non et Heinricus filius eius de Truhsen omnibus presentem paginam inspecturis in perpetuum. Quia dominus et in Christo pater dilectus Eberhardus venerabilis Salzpurgensis archiepiscopus et apostolice sedis legatus cultum dei ac honorem ecclesie sue auxit suis temporibus et dilatavit, prout apparet non in paucis, inter cetera nostris commonitus precibus et inclinatus et motus visceribus pietatis ecclesiam barrochiam in Lauentmunde in nostrum forum Traberch dyocesiam transtulit auctoritate ita, ut totum ius barrochiale quoquo nomine censeatur, illic simul et plebani residencia requiratur. Deinde cum singulas illas loci circumstantias sua providencia rimaretur et, ut de hiis redditibus qui quandoque uni non suffecerant, plures persone possent commodè sustentari, ut' et sic divinum ministerium augeretur, cum et devocio plurium plus obtineat apud deum, sua pastoralis providencia vigilans procurarit nec non et eandem ecclesiam in sex diviserit prebendas secularium clericorum qui et illic resideant et omnipotenti deo nocte ac die debitum impendant iugiter famulatum. Unde nos eius paternitatis pro posse nostro volentes providenciam imitari, ut numerus illic augeatur prebendarum tres capellas videlicet Vroiach et illam sancti Pauli apud Hornberch et Chevsach in quibus ius habuimus presentandi, eum toto iure earumdem

⁴⁷ O tem, zakaj Frojach na Zgornjem Štajerskem, in ne – kot uveljavljeno – Brovje pri Rožeku (Frojach bei Rosegg), bo razloženo v nadaljevanju.

⁴⁸ Höfler, *O prvih cerkvah*, str. 68.

⁴⁹ Prav tam, str. 66; Fresacher, Moro, idr., *Erläuterungen*, 1958, str. 152.

⁵⁰ Willibald Hauthaler, Franz Martin, *Salzburger Urkundenbuch*, III. Band, Salzburg, 1918, listina št. 926 (dalje Hauthaler, Martin, *Salzburger Urkundenbuch III*); Bele, *Rodbina Trušenjskih*, str. 16;

preter ius advocacie quod t(antu)m nobis reservavimus in eisdem, transtulimus in archiepiscopum memoratum, ut sic stipendiati de proventibus earumdem et quibusdam mansis nunc donatis et adhuc donandis totidem prebende statuatur quidquid personis possit secundum mensuram et priorum qualitatem prebendarum commode de hiis sumptibus provideri. Et ne pretextu presentacionis diverse inter sic creatos canonicos generetur disparitas discipline omne ius quod habuimus in presentatione illarum prebendarum, in eundem archiepiscopum et suos' successores loco ecclesie Salzpurgensis transtulimus tali modo, ut presentacio omnium prebendarum simul cum domo nostra et omnibus que vallo cincta sunt, que etiam tribuimus eidem archiepiscopo pleno iure, ad ipsum t(antu)m spectet et suos successores qui canonice fuerint substituti. Ut autem hec nostra tradicio a quoquam non possit vel debeat infestari, presentem paginam munimine nostrorum sigillorum cum testium subscriptione fecimus insigniri. Testes sunt hii dominus Heinricus episcopus Sekowensis, Ortolfus prepositus Soliensis, Otto de Khungesperch, Heinricus Raspo, Engelbertus de Strazpurch, Rubertus vicedominus Frisacensis, Thomas plebanus de Sembriach et alii quam plures. Dat. apud Frisacum, anno ab incarnatione domini MCCXXX VII, VIII idus martii.⁵¹

Prva zanimivost listine je ta, da se je Oton I. v njej imenoval brat Oton po milosti božji oziroma »*Frater Otto dei gratia*«. Kot navaja slovenski zgodovinar Martin Bele, je možno, da bi Oton I. pred smrtjo vstopil v kak samostan in se tam spokoril za svoje grehe.⁵² Sicer se 23. maja 1244 omenja salzburški stolni prošt Oton⁵³, ki pa po vsej verjetnosti ni identičen z Otonom I. Dravograjskim.

Tudi avstrijski zgodovinar Andreas Meiller meni, da je bila ustanovitev proštije in kolegiatnega kapitlja v Dravogradu zasluga Trušenjskih in nadškofa Eberharda. In tudi njemu se je porodilo vprašanje, zakaj se je Oton imenoval po milosti božji. V primeru, da bi bil prvi prošt novega kapitlja, bi se nemara imenoval »*praepositus*«, čeprav tudi tega ne gre povsem izključiti.⁵⁴ Listine, ki bi razkrivale, katere posesti je prejel kapitelj v posest, kdo so bili člani kapitlja in druge podrobnosti, pa žal niso ohranjene. Se pa po drugi strani pojavljajo zapisi s konca 17. stoletja, ki namigujejo, da naj bi salzburški nadškof Eberhard II. izviral

⁵¹ MHDC IV/1, listina št. 2137; Hauthaler, Martin, *Salzburger Urkundenbuch III*, listina št. 926. Listina je digitalizirana in dostopna tudi na spletnem portalu Monasterium.

⁵² Bele, Rodbina Trušenjskih, str. 15.

⁵³ Hauthaler, Martin, *Salzburger Urkundenbuch III*, listina št. 1042b.

⁵⁴ Meiller, *Regesten*, str. 553 (zapis je med opombami k regestom listin).

iz rodbine Trušenjskih. Tako se na primer najdeta zapisa »*Magnis antecessoribus non impar Eberhardus ex illustri familia Truchsessiorum, antequam Sedem Salisburgensem cederet*« in »*Eberhardus II. de Trüxen Siccedit Adalberto II*«.»⁵⁵ V zvezi s temi navedbami kaže pojasniti, da niso natančne, saj raziskave dokazujejo, da je nadškof Eberhard II. izviral iz plemiške rodbine Regensberg. Hkrati pa viri jasno sporočajo, da so bili člani dravograjskega kapitlja škofijski duhovniki. To je izrecno omenjeno v ustanovni listini: » ... *prebendas secularum clericorum* ...«.»⁵⁶

Nadalje velja omeniti v listini navedeno patronatsko pravico oziroma patronat. Ta se je v srednjem veku delila na patronat s prezentacijsko pravico duhovnika in patronat s pravico do potrditve duhovnika. Pri župnijah, ki so bile v polnih pravicah krajevnega škofa, sta bili obe pravici kakor tudi podelilna pravica v rokah škofa. Škof je za izpraznjena duhovniška mesta teh župnij lahko izbiral in nanje nameščal duhovnike po svoji volji. Pri patronatnih župnijah, tj. tistih, kjer je bil patronat v rokah krajevnih posestnikov, cerkvenih ustanov, samostanov, kapituljev in eksteritorialnih škofov, pa so patroni imeli le prezentacijsko pravico, se pravi, da so izbirali in predlagali duhovnika, le-tega pa je nato potrdil krajevni škof ali v njegovem imenu generalni vikar. V posebnih primerih je potrjevanje lahko izvajal tudi arhidiakon, pri poznejših iz neke župnije izločenih patronatnih župnijah pa je duhovnika običajno potrjeval župnik župnije, iz katere se je ta izločila.⁵⁷

Za tiste, ki so imeli pravico prezentirati kandidate, so uporabljali izraz »*Präesentator*«, kar pomeni tisti, ki prezentira, predstavi. Na Salzburškem so jim rekli tudi kolatorji. Ti so bili večinoma hkrati arhidiakoni in so v okviru iskanja primerne kandidata za posamezno izpraznjeno župnijsko mesto izpraševali okoliške duhovnike pred prezentacijo posameznega kandidata. Hkrati se ne gre strinjati popolnoma z mnenjem avstrijskega zgodovinarja Amona, da so bili prav prezentatorji tisti, ki so »*de facto*« imenovali duhovnike, čeprav so njihove predloge potrdili (ali pa tudi ne) »*de iure*« škofje ordinariji.⁵⁸ Določeno

⁵⁵ Joseph Mezger, *Historia Salisburgensis, hoc est Vitae episcoporum, et archiepiscoporum Salisburgensium, nec non Abbatum Monasterii S. Petri ibidem*, Salisburgi, 1692, str. 417, 1143, indeks (ni oštevilčen).

⁵⁶ Renate, *Das Kollegiatstift*, str. 15–20.

⁵⁷ Höfler, *O prvih cerkvah*, str. 28.

⁵⁸ Karl Amon, *Die Salzburger Archidiakonenvisitation von 1523-1525 in der Steiermark*, Graz, 1998, str. 24, 48, 49 (dalje Amon, *Die Salzburger Archidiakonenvisitation*); Jaka Banfi, Celjski grofje in orodja cerkvene politike: patronat, odvetništvo in dobrotništvo, v: *Kronika*, letnik 72, 2024, št. 2, str. 220 (dalje Banfi, *Celjski grofje*).

mero zaupanja pri škofu so ti kolatorji seveda imeli, kljub temu pa je bila duhovniška služba v župnijah preveč pomembna, da se škofje ne bi prepričali, da bo na izpraznjeno župnijsko mesto imenovan duhovnik, ki bo opravljal duhovniško službo v skladu s škofovimi načrti in željami.

Čeprav je imel dravograjski kapitelj formalno pravico predlagati kandidate za župnijska mesta v Labotu, na Muti, v Marenbergu, Frojachu, Malem Št. Pavlu in Hodišah, je bil hkrati – kot že omenjeno – inkorporiran menzi lavantinskega škofa, omenjene kapiteljske župnije pa v škofovih polnih pravicah.⁵⁹ V kolikšni meri je kapitelj lahko v takem primeru neodvisno predlagal kandidata za izpraznjeno župnijsko mesto, je seveda vprašanje, na katerega ne bomo dobili odgovora. Kljub temu pa lahko domnevamo, da se je kapitelj, preden je uradno predlagal nekoga za izpraznjeno župnijsko mesto, vsaj neformalno pozanimal o škofovem mnenju o posameznem kandidatu. Na ta način so lahko že vnaprej preprečili morebitno nesoglasje med kapitljem in škofom.

Patronat nad posamezno župnijo se je pojavil kot posledica preobrazbe lastniških cerkva v župnijske in je bil kot cerkvenopravna kategorija priznan šele za časa papeža Aleksandra III. (1159–1181). Med pravicami, ki jih je s sabo prinašal patronat, je bilo pobiranje župnijskega dela desetine in predlaganje duhovnika. Patron je bil tudi pravni lastnik cerkvene zgradbe in zemljišča, na katerem je bila ta postavljena, prav tako ustanovne dotacije, tj. posestva, ki ga je moral ob ustanovitvi župnije oddeliti za vzdrževanje cerkvene zgradbe in duhovnika. Toda patronat je pomenil tudi obveznosti, na primer skrb za cerkveno zgradbo in njeno opremo ter liturgično posodje, potrebno za bogoslužje. Patronat, ki ga je krajevni škof priznal na osnovi ustanovništva oz. fundatorstva cerkve, je bil deden in je prehajal iz roda v rod. S prevzemom patronata se je njegov posestnik obvezal, da bo župnija vselej zasedena in da bo poskrbljeno za dušno oskrbo prebivalstva. Če je bila župnija dalj časa nezasedena, so si krajevni škof ali metropolit in na najvišji instanci papež po določbah lateranskega koncila lahko vzeli pravico, da nanjo namestijo kandidata po svoji izbiri.⁶⁰

⁵⁹ Höfler, *O prvih cerkvah*, str. 68.

⁶⁰ Prav tam, str. 28, 29.

Patronat je bilo možno zastaviti, zapustiti oziroma podedovati, a le s pristankom škofa oziroma papeža.⁶¹ Zatem je v listini omenjeno odvetništvo (*Vogtei*). Odvetništvo je pomenilo zastopništvo cerkvene ustanove, na primer župnije, škofije, samostana v posvetnih zadevah pred sodiščem ter upravljanje z njeno posestjo in premoženjem. Podobno kot patronat je Cerkev teritorialnim zemljiškim gospodom odvetništvo podeljevala na podlagi njihove teritorialne oblasti. Lahko je bilo zvezano z določenim zemljiškim gospodstvom, kar pomeni, da je bil posestnik gospodstva tudi odvetnik cerkvene ustanove, ki je ležala na ozemlju gospodstva. Odvetniki so kot zastopniki cerkvene ustanove upravljali z zaupano posestjo (npr. zemljiškim gospodstvom, gradovi, hubami) in nanjo vezanimi organi oziroma uradi (npr. deželskim sodiščem, zemljiškogospodskim uradom itd.) ter uživali različne, na odvetništvo vezane pravice in prihodke.⁶²

V povezavi z listino o ustanovitvi dravograjskega kapitlja se pojavlja še vprašanje, zakaj je dal nadškof Eberhard II. prestaviti sedež labotske župnije v Dravograd in zakaj je potem to povzdignil v proštijo oziroma pri njej ustanovil kolegiatni kapitelj. Glede tega je potrebno vedeti, da je nadškof Eberhard II. želel med seboj povezati vsa posestva salzburške nadškofije v enoten teritorij. Hkrati je poskušal ohraniti vse privilegije, ki jih je imela nadškofija na mnogih manjših in razpršenih ozemljih na Koroškem in Štajerskem. S tem je želel, da bi dolgoročno tudi ta ozemlja prišla v popolno (ob)last salzburških nadškofov. V času 11. in 12. stoletja so bogate plemiške rodbine (grofje iz Pustriške doline, Otokarji, Aribonci) ter škofije Brixen, Bamberg, Freising in oglejski patriarhat ustanavljali na Koroškem samostane, s katerimi so izvajali dušnopastirsko dejavnost ter hkrati širili svoj gospodarski in politični vpliv na tem območju.⁶³ Podobno pot za doseg tega cilja je videl v ustanovitvi chiemseejevske (1215), sekovske (1218) in lavantinske škofije (1228) ter v ustanovitvi kolegiatnih kapiteljev v pomembnih krajih tudi salzburški nadškof. To je postalo še lažje, ko je cesar Friderik II. cerkvenim knezom leta 1220 v listini »*Confoederatio cum principibus ecclesiasticis*« dovolil izvrševanje regalij (torej vladarskih pravic). S tem se je lahko salzburški nadškof

⁶¹ Banfi, *Celjski grofje*, str. 220; Ignac Orožen, *Das Bisthum und die Diözese Lavant*, I. Teil, Marburg, 1875, str. 114 (dalje Orožen, *Das Bisthum*). Kärntner Landesarchiv/Koroški deželni arhiv (KLA), Allgemeine Handschriftenreihe (AHS), AT-KLA 112-A-414.04 St, Urbar Lavamünd (Labot), 1523, fol. 119.

⁶² Prav tam, str. 221; Höfler, *O prvih cerkvah*, str. 29.

⁶³ Johannes Sacherer, Zur Gründung des salzburgischen Kollegiatsstifts St. Virgil zu Friesach in Kärnten, v: *Mitteilungen der Gesellschaft für Salzburger Landeskunde*, letnik 138, 1998, str. 329, 330, 337, 338 (dalje Sacherer, *Zur Gründung*).

Eberhard II. popolnoma usmeril v izgradnjo salzburške škofije kot zaokroženega vladarskega območja – torej v izgradnjo nekakšne dežele, ki bi zajemala celotne salzburške nadškofijske posesti.⁶⁴ S svojimi ukrepi je želel zaščititi posesti na Koroškem, še posebej napram škofijam Krka, Bamberg in Freising ter napram koroškemu vojvodi Bernardu II., in na teh salzburških posestih utrditi nadškofijsko oblast do te mere, da bi jih lahko dokončno podredil salzburški oblasti oziroma jih vključil v salzburško nadškofijsko gospodstvo.⁶⁵ Poleg prej omenjenih škofij so bili za časa škofovanja Eberharda II. ustanovljeni kolegiatni kapitlji v Brežah (1217, druga ustanovitve), Št. Andražu (1225), Št. Rupertu pri Velikovcu (1231), Dravogradu (1237) in Podkrnosu (1240). Še posebej na Koroškem je moral zastopati svoje interese tudi napram prej omenjenim škofijam. Za povrh vsega pa je koroški vojvoda Bernard II. (1202–1256) utrjeval svojo deželnoknežjo oblast v želji združiti Koroško v enotno deželo. Avstrijski zgodovinar Johannes Sacherer namiguje, da ustanovitve prej omenjenih kolegiatnih kapitljev ne gre jemati zgolj kot enega od načinov za izvajanje dušnopastriškega dela na Koroškem, temveč je z njihovo ustanovitvijo salzburški nadškof okrepil sebi zvesti duhovniški stan, ki naj bi skrbel za okrepitev vpliva salzburške nadškofije na teh območjih.⁶⁶ Kljub temu pa je potrebno dodati, da salzburški nadškof ni mogel s cerkvenimi ukrepi priti do lastništva tujih posesti, pa čeprav cerkvenih. Na osnovi zapisanega lahko dodamo, da nadškof Eberhard II. ni imel realnih možnosti povezati območja salzburške nadškofije v enotno deželo, ampak je svojo aktivnostjo in ustanovitvami cerkvenih institucij pripomogel k utrditvi salzburških posesti na Koroškem.

Ob ustanovitvi kapitlja v Dravogradu mu je Oton I. Trušenjski podaril enega od obeh dvorcev oziroma hiš v dravograjskem trgu. Ta hiša ima v skladu z ustnim izročilom še danes na zunanji fasadi fresko s podobo sv. Trojice. Seveda ne gre jemati tega ustnega vira kot suho zlato, a vendarle smemo trditi, je bil kapitelj v začetnih letih nastanjen v dravograjskem trgu. To je trajalo verjetno do trenutka, ko je bila zgrajena kapiteljska cerkev sv. Janeza Evangelista in se je kapitelj preselil k njej. Za potrebe novega kapitlja, ki so ga ustanovili malo pred letom 1237, in župnijskega sedeža pa so Trušenjski na zahodnem robu naselja zgradili drugo, večjo cerkev, posvečeno sv. Janezu Evangelistu, katere romanske sestavine so prišle na dan šele pred dobrima dvema desetletjema. Če bi

⁶⁴ Johannes Sacherer, *St. Virgil zu Friesach*, Klagenfurt, 2000, str. 11.

⁶⁵ Prav tam.

⁶⁶ Sacherer, *Zur Gründung*, str. 329, 330, 337, 338.

bil leta 1237 ustanovljeni kapitelj nameščen pri cerkvi sv. Vida, gradnja takšne cerkve približno v istem času ne bi imela nikakršnega smisla.⁶⁷

Novoustanovljenemu dravograjskemu kolegiatnemu kapitlju je načeloval prošt. Kanoniki kot člani kapitlja pa so s svojim dušnopastirskim delom oskrbovali župnije Labot, Dravograd, Muto, Radlje ter pokrivali tudi območja kasnejših župnij Ojstrica, Pernice in Sv. Jernej nad Muto.⁶⁸ Niso pa dravograjski kanoniki oskrbovali župnije Remšnik, saj je slednjo ustanovil šentpavelski samostan še pred nastankom dravograjskega kapitlja. Zato kapitelj tudi ni imel nobene oblasti nad njo.⁶⁹

Dodatno sta dravograjskemu kapitlju Oton I. in Henrik Trušenjski poklonila tri kapele skupaj z njihovimi prihodki. K temu je sodila tudi prezentacijska pravica (*ius praesentandi*) za cerkve v Frojachu, Malem Št. Pavlu in Hodišah. S tem je kapitelj pridobil pravico do predlaganja kandidatov za zasedbo župnijskih mest pri teh kapelah. Pravico do potrditve duhovnika (*ius confirmandi*) sta skupaj s prihodki od kapel in nekaterimi poklonjenimi hubami prenesla na salzburško nadškofijo. Odvetniško pravico nad kapelami sta si Trušenjska obdržala zase. Da med kanoniki ne bi prihajalo do sporov, sta ustanovitelja prenesla vse pravice pri podelitvi teh prebend in njune hiše na salzburškega nadškofa in njegove naslednike. Na ta način je bil postavljen gospodarski temelj novega dravograjskega kapitlja.⁷⁰ Tudi avstrijski zgodovinar Walter Brunner predvideva, da je Oton I. v času izstavitve listine verjetno bil vdovec in je morebiti tudi sam vstopil v nastajajoči kapitelj. Hkrati ugotavlja, da je lociranje kapele v kraju Frojach nekoliko težavno. Jaksch jo je lociral v Broje (tudi Brovje) zahodno od Rožeka, kjer stoji cerkev sv. Jerneja. Ta je spadala k pražupniji sv. Mihaela v Rožeku in bila lastniška cerkev gospostva Rožek. Leta 1302 je imela patronatsko pravico nad to cerkvijo plemiška rodbina Raser. Ta cerkev torej ne more biti v listini navedena kapela v Frojachu, razen če je dravograjski kapitelj izgubil patronske pravice ter prihodke, povezane s to cerkvijo, že leta 1302.⁷¹ Bolj verjetno je, da je s kapelo v Frojachu mišljena cerkev sv. Andreja v

⁶⁷ Höfler, *O prvih cerkvah*, str. 69.

⁶⁸ Koropec, *Zemljiške gosposčine*, str. 83; Mravljak, *Dravograd*, str. 27, 28; Bele, *Rodbina Trušenjskih*, str. 15; Skitek, *Popis arhivov*, str. 19, 20.

⁶⁹ Höfler, *O prvih cerkvah*, str. 66, 69.

⁷⁰ Brunner, *Unterdrauburg und Frojach*, str. 217, 218.

⁷¹ Prav tam, str. 219, 220; Walter Fresacher, *Erläuterungen zum historischen Atlas der österreichischen Alpenländer, II. Abteilung, Die Kirchen und Grafschaftskarte, 8. Teil, Kärnten, 1. Kärnten südlich der Drau, Klagenfurt, 1966*, str. 149.

Frojachu, tj. v dolini Mure na Zgornjem Štajerskem. Ta se prvič omenja v listini z dne 3. junija 1215, ko je salzburški nadškof Eberhard II. razreševal spor med admontsko opatijo in župnijo Lipnica (Leibnitz). V tem zapisu je namreč med pričami tega dejanja omenjen duhovnik »*Dietricus plebanus de Froiach*«. ⁷² Komu sta pripadala sprva lastniška cerkev sv. Andreja in bližnji dvor, ni natančno znano. Po vsej verjetnosti pa plemiški rodbini Pux, ki je imela v bližni Frojacha tudi svoje posesti. Te je imela tudi na Kranjskem, med bolj znanimi velja izpostaviti Višnjo Goro (nemško: Weichselburg). Kako so v posest Frojacha prišli Trušenjski, ni znano. Je pa dejstvo, da so patronatsko in prezentacijsko pravico za cerkev sv. Andreja v Frojachu imeli vse tja v 16. stoletje pri dravograjskem kolegiatnem kapitlju. ⁷³ Verjetno je tudi to eden od vzrokov, da je župnija spadala v salzburški spodnjekoroški arhidiakonot, ne pa kot njena bližnja okolica v salzburška arhidiakonata Zgornja Marka in Lungau. ⁷⁴ Tako je bila župnija kot del spodnjekoroškega arhidiakonata navedena še v popisu župnij iz leta 1519, hkrati pa je bil v popisu župnij leta 1567 dravograjski kapitelj naveden kot kolator te župnije. ⁷⁵

Prvi znan dravograjski duhovnik je bil Maingotus »*sacerdos de Traberch*«, ki je nastopil kot priča v listini iz leta 1238, v kateri so velikovski prošt Ulrik, dekan in ves kapitelj naznanili, da je imel vitez Pillung iz Vuzenice v zastavi nekatera njihova posestva. ⁷⁶ V primeru Maingota gre verjetno za dravograjskega vikarja, ki je deloval v času ustanovitve in vzpostavitve kolegiatnega kapitlja. Domnevamo lahko, da je sam postopek vzpostavitve trajal precej časa, saj je bilo potrebno urediti bivalne prostore za kanonike in slednje tudi imenovati. Novo imenovani člani kapitlja oziroma kanoniki so morali zapustiti obstoječe službe in se fizično preseliti v Dravograd ali pa vsaj v njegovo bližino. A že kmalu nato srečamo v ohranjenih listinah prvega znanega dravograjskega prošta. V nekoliko nenavadno datirani listini je salzburški nadškof Eberhard II. podaril svojemu stolnemu kapitlju cerkev sv. Vida v Pongauu in cerkev v kraju Chuhel. Med pričami tega dejanja se omenja tudi »*magister H[enricus] prepos[itus] Trabergensis*«. Zanimivo je, da se listina konča z »*dat. In Frisaco... MCCCXL*«. Glede na zapis letnice v listini gre domnevati, da je nastala leta 1240. Vendar jo Jaksch postavlja v konec leta 1243,

⁷² Brunner, Unterdrauburg und Frojach, str. 220.

⁷³ Brunner, Unterdrauburg und Frojach, str. 222.

⁷⁴ Prav tam, str. 223.

⁷⁵ Prav tam, str. 224; Peter Tropper, *Vom Missionsgebiet zum Landesbistum*, Klagenfurt, 1996, str. 94, 171, 172.

⁷⁶ Kos, *Gradivo V*, listina št. 701.

Meiller v leto 1244, Willibald Hauthaler in Franz Martin pa postavljata njen nastanek v april leta 1244.⁷⁷

Ob prvi omembi dravograjskih proštov se pojavlja vprašanje, ali je bil v listini z dne 21. avgusta 1243 omenjeni arhidiakon Arnold tudi dravograjski prošt. V tej listini je salzburški nadškof Eberhard II. potrdil poročno pogodbo med Dietmarjem iz Grebinja in Mehtildo, hčerko pokojnega Friderika s Schönnicka (pri Brunecku). Nadškof je paru podelil tudi vsakoletni prejem 20 funtov soli iz njegovih solin. Arnold nastopa v listini kot priča, in sicer kot »*archidiaconus iuxta Traham*«. Torej kot arhidiakon pri Dravi.⁷⁸ Teoretično bi lahko šlo za dravograjskega prošta, a je gotovo z besedno zvezo »*iuxta Traham*« mišljen velikovski prošt, ki je bil verjetno v tistem času tudi župnik v Tinjah (Tainach), na katera se omenjena besedna zveza navezuje. Se pa velikovski prošti pojavljajo v virih iz tega obdobja tudi kot arhidiakoni Koroške oziroma »*archidiaconi Karinthie*«. ⁷⁹ Hkrati je, kot bo vidno v nadaljevanju, praktično nesmiselno, da bi dravograjski prošti prejeli arhidiakonski naziv za vsega nekaj let.

Ne bo pa škodilo, če na tem mestu nekoliko pojasnimo vlogo arhidiakonov v času srednjega veka. Oblast nad svetnimi kleriki, tako gmotna kot duhovna, je na območju neke škofije pripadala pristojnemu krajevnemu škofu. V tej vlogi ga je lahko zamenjal njegov generalni vikar. V visokem srednjem veku so to nalogo prevzeli arhidiakoni kot škofovi pooblaščenca in namestniki. Ta naloga se je raztezala čez določen distrikt oziroma arhidiakonot. Meje arhidiakonata niso bile opredeljene po kakšnih geografskih merilih, ampak po župnijah, ki so pripadale določenemu arhidiakonu, pri čemer je njihova sestava sledila deželnim mejam. Arhidiakonati niso vedno imeli stalnega sedeža, saj so škofje to službo radi podeljevali raznim zaslužnim članom lokalne duhovščine, župnikom, zato se je z njimi selil tudi sedež arhidiakonata. Sam termin arhidiakon pomeni vrhovnega diakona oziroma škofovega namestnika v katedralni cerkvi. Bili so nekakšna vmesna instanca med škofom in

⁷⁷ MHDC, IV/1, listina št. 2275; Hauthaler Willibald, Martin Franz, *Salzburger Urkundenbuch*, III. Band, Salzburg, 1918 (dalje Hauthaler; Martin, *Salzburger Urkundenbuch III*), listina št. 1039; Meiller, *Regesten*, regest št. 550, str. 288, 289.

⁷⁸ Kos, *Gradivo V*, listina št. 817; Hauthaler, Martin, *Salzburger Urkundenbuch III*, listina št. 1016.

⁷⁹ MHDC IV/1, listina št. 2352; Fresacher, Moro idr., *Erläuterungen zum Historischen Atlas*, 1958, str. 124, 125. Na navedenem mestu govori tudi podrobneje o zgodnji povezanosti župnije Tinje in velikovškega kolegiatnega kapitlja.

župniki. V srednjem veku nastopajo poleg arhidiakonov v pomožni funkciji tudi vicearhidiakoni in dekanii.⁸⁰

V drugi polovici 13. stoletja je bil salzburški del Štajerske in Koroške razdeljen na šest arhidiakonotov. Na Koroškem severno od Drave so v 13. stoletju obstajali Gornjekoroški, Spodnjekoroški arhidiakonat ter arhidiakonat na območju škofije Krka. Na štajerskem delu salzburške nadškofije pa so v istem obdobju obstajali Gornještajerski (imenovan tudi arhidiakonat v Gornji marki), Spodnještajerski (imenovan tudi arhidiakonat v Spodnji marki) in arhidiakonat na območju škofije Sekav (Seckau). Meja med salzburškim gornjekoroškim in spodnjekoroškim arhidiakonatom je tekla približno po sredini dežele, tako da je gornjekoroški arhidiakonat obsegal zahodni del dežele, spodnjekoroški pa vzhodni del dežele, pri čemer so bile župnije Breže, Trg (Feldkirchen), Trebinje in Sv. Nikolaj pri Beljaku (St. Nikolai bei Villach) še del spodnjekoroškega arhidiakonata. Potem ko je bila leta 1228 ustanovljena lavantinska škofija, je salzburški nadškof Eberhard II. leta 1244 določil tudi njen obseg in vse župnije, pripojene novonastali škofiji, združil v nov arhidiakonat, ki ga je inkorporiral stolnemu proštu v Št. Andražu.⁸¹

Del Koroške, ki je spadal pod oglejski patriarhat, je zajemal sprva en sam arhidiakonat, imenovan po Beljaku (Villach) leta 1169, pri čemer je bil njegov sedež v Mariji na Zilji (Maria Gail). Kasneje se je imenoval tudi na splošno Koroški arhidiakonat, njegov sedež pa se je z arhidiakoni tudi selil. Razprostil se je od današnje vzhodne Tirolske do Mislinjske doline z župnijami Stari trg pri Slovenj Gradcu, Šmartno pri Slovenj Gradcu, Šentilj pod Turjakom in Vitanje ter na severnih pobočjih Pohorja ležeče Vuzenice. Ta celovitost arhidiakonata se je obdržala do 15. stoletja, takrat pa se je razdelil na zgornjekoroškega in spodnjekoroškega. Gornjekoroški arhidiakonat je obsegal območje Ziljske doline in zahodno ležeče župnije vse do Lavanta pri Lienzu na Vzhodnem Tirolskem. Spodnjekoroški arhidiakonat se je že takrat povezoval s samostanom reguliranih kanonikov oziroma avguštinskih korarjev v Dobrli vasi. Temu samostanu je bilo inkorporiranih kar nekaj župnij. Vsakokratni dobrlovaški prošt je bil hkrati spodnjekoroški arhidiakon, v virih pa ga najdemo tudi kot podjunskega arhidiakona.⁸² Ker se je v 15. stoletju ozemlje Vuzenice in Mislinjske doline postopoma priključevalo Štajerski, je tudi cerkvenopravno prešlo iz spodnjekoroškega v savinjski arhidiakonat.

⁸⁰ Höfler, *O prvih cekvah*, str. 46, 47

⁸¹ Prav tam, str. 48, 49.

⁸² Prav tam, str. 49, 50.

Izjeme na tem področju so župnije Šmihel pri Pliberku, Stari trg pri Slovenj Gradcu in Šentilj pod Turjakom, ki so postale del ljubljanske škofije, bodisi leta 1462 bodisi 1533 (Šentilj pod Turjakom in Stari trg pri Slovenj Gradcu).⁸³

Je pa bilo leto 1244 pomembno še z enega drugega vidika, in sicer je tega leta salzburški nadškof Eberhard II. določil meje leta 1228 ustanovljene lavantinske škofije. Vanjo je inkorporiral samo pet župnij: Št. Andraž v Labotski dolini, Labot, Dravograd, Remšnik in Veliki Sv. Florijan (Groß St. Florian) ter kapele St. Peter bei Leidenberg, St. Martin an der Sulm in Sulmtal. Arhidiakonske pravice nad dravograjskim kapitljem, omenjenimi župnijami in kapelami je podelil stolnemu proštu Frideriku iz Št. Andraža.⁸⁴ V povezavi z listino o določitvi meja lavantinske škofije je koristno opozoriti tudi na netočno trditev avstrijskega zgodovinarja Franza Lorenza Hohenauerja, ki je zapisal, da ta listina potrjuje, da je dravograjski kapitelj obstajal že leta 1228 ob ustanovitvi lavantinske škofije. Po njegovem mnenju je torej salzburški nadškof ob določitvi meja lavantinske škofije vanjo vključil samo župnije in institucije, ki so obstajale že ob ustanovitvi škofije.⁸⁵ Žal pa ni navedel nobenega arhivskega vira, ki bi to potrjeval. Dejansko se je tudi potrebno vprašati, zakaj bi salzburški nadškof selil leta 1237 župnijski sedež iz Labota v Dravograd, če bi v slednjem takrat že deloval kolegiatni kapitelj. Potem za selitev župnijskega sedeža ne bi bilo nobene potrebe.

Za Henrikom se kot naslednji dravograjski prošt v virih pojavi 21. julija 1245 prošt Ulrik kot »*Ulricus prepositus de Traberch*«. Ta je nastopal kot priča v listini, v kateri je salzburški nadškof Eberhard II. podaril kapitlju v Št. Andražu v Labotski dolini desetino, ki jo je sestavljalo osemnajst njiv pri kraju Thürn pri Volšperku (Wolfsberg), dvajset njiv pri kraju Siebending pri Št. Andražu, šestnajst njiv pri kraju Prukelingen, devet njiv in pol pri Št. Andražu ter po eno njivo v Wimpassingu in Neuheimu.⁸⁶ Ponovno srečamo prošta Ulrika kot pričo v listini z dne 20. septembra 1245. V tej listini so poleg njega tudi ostale priče potrdile,

⁸³ Prav tam.

⁸⁴ Beda Schroll, *Die Herzoge von Kärnten aus dem Hause Spanheim, Carinthia*, 1873, št. 10, str. 262; Kos, *Gradivo V*, listina št. 834; Zahn, *Urkundenbuch II*, listina št. 438; Meiller, *Regesten*, regest št. 548; *MHDC IV/1*, listina št. 2280; Hauthaler, Martin, *Salzburger Urkundenbuch III*, listina št. 1041.

⁸⁵ Franz Lorenz Hohenauer, *Kurze Kirchengeschichte von Kärnten*, Klagenfurt, 1850, str. 115, 116 (dalje Hohenauer, *Kurze Kirchengeschichte*).

⁸⁶ *MHDC IV/1*, listina št. 2307. Tudi to navaja Meiller, *Regesten*, regest št. 591, str. 296; Hauthaler, Martin, *Salzburger Urkundenbuch III*, listina št. 1072.

da sta Herman s Kranichberga (pri Gloggnitzu v Spodnji Avstriji) in Hadmar z Schönberga (pri Langenloisu v Spodnji Avstriji) plačala salzburškemu nadškofu Eberhardu II. 200 mark kazni zaradi neizpolnjevanja sklenjenih pogodbenih obveznosti glede gradu Reisberg.⁸⁷ Nazadnje srečamo prošta Ulrika v listini z dne 9. oktobra 1245, v kateri so Herman s Kranichberga, Hadmar s Schönberga in Hartnid z Rabensteina (pri kraju Frohnleiten na Štajerskem) prodali nadškofu Eberhardu II. grad Reisberg skupaj s pripadajočim posestvom za 500 mark breškega srebra (*quingentis marcis argenti ponderis Frisacensis*).⁸⁸

Ulrika je na dravograjskem proštijem sedežu nasledil Henrik, ki je bil kot priča naveden v listini iz novembra 1246 (datum ni natančno določen), ko je nadškof Eberhard II. podelil salzburškemu stolnemu kapitlju polovico trga Tamsweg v Lungauu z vsemi pravicami in pritlikinami, kakor ga je kupil od Hertnida Ptuskega. Prošt Henrik je naveden tu kot »*magister H[einricus] praepositus Trabergensis*«. ⁸⁹ Velja omeniti, da se beseda *magister* v tem primeru verjetno nanaša na Henrika kot prošta oziroma predstojnika. Dravograjski prošt Henrik se omenja zatem samo še v listini z dne 26. februarja 1247, ko je papež Inocenc IV. potrdil Ulriku, novo izvoljenemu sekovskemu škofu, dravograjskemu proštu magistru Henriku in proštu Ortolfu z Gospe Svete prejem enega beneficija. Regest se v originalu glasi: »*Electo Secowensi conceditur facultas dispensandi cum magistro Henrico de Traberc et Ortolfo sancte Marie de Solis ecclesiarum prepositis Salzeburgensis diocesis familiaribus suis, ut ipsorum uterque preter obtenta unicum aliud beneficium recipere valeat.*«⁹⁰ Prejem tega beneficija je pomenil, da se je dravograjski kolegiatni kapitelj povečal za enega dodatnega kanonika.⁹¹

Za proštom Henrikom se v virih prvič omenja tudi proštov namestnik, in sicer dekan kapitlja. V listini z dne 6. januarja 1249 se v vlogi priče pojavi dravograjski dekan Konrad (*Chunradi decani de Traheberch*). V njej je izvoljeni, a neposvečeni salzburški nadškof Filip potrdil nemškemu viteškemu redu last nad dvorom Hermanetz, ki ga jim je

⁸⁷ MHDC IV/1, listina št. 2317. Za primerjavo glede pogodbe o gradu Reichberg glej listino št. 2226 v isti publikaciji; Hauthaler, Martin, *Salzburger Urkundenbuch III*, listina št. 1078.

⁸⁸ MHDC IV/1, listina št. 2318.

⁸⁹ Meiller, *Regesten*, regest št. 616, str. 303; Hauthaler, Martin, *Salzburger Urkundenbuch III*, listina št. 1098.

⁹⁰ MHDC IV/1, listina, št. 2350; Elie Berger, *Les registres d' Innocent IV*, Paris, 1884, listina št. 2427.

⁹¹ Mravljak, *Dravograd*, str. 28.

podaril Friderik Ptujski.⁹² Isti salzburški nadškof je 18. marca 1250 potrdil na prošnjo opata Riherja iz Št. Petra pri Salzburgu njegovi kapeli v Wietingu vse obstoječe desetine. Med pričami se omenja prvič tudi eden od kanonikov dravograjskega kapitlja, kanonik Rudolf (*canonicus in Traberch*).⁹³

Omembe dravograjskih proštov, dekanov kapitlja in kanonikov so v naslednjih desetletjih oziroma stoletjih zgolj sporadične in s precej vmesnimi časovnimi presledki. Idealno bi bilo, če bi za osnovo lahko služilo primarno arhivsko gradivo dravograjskega kapitlja. Ker pa je le-to bolj fragmentarno ohranjeno, je potrebno poseči po tistem arhivskem gradivu, kjer so člani dravograjskega kapitlja nastopali (večinoma kot priče) v določenih pravnih dejanjih. 10. novembra 1265 je bil dravograjski dekan Durinhard (*Durinchardus decanus de Draberch*) naveden kot priča v listini, s katero je koroški vojvoda Ulrik III. podaril samostanu regularnih kanonikov (korarjev) v Dobrli vasi zaradi velikih zaslug prošta Janeza patronatske in odvetniške pravice nad kapelo v Globasnici (Globasnitz) ob letnem žegnaniu (*zu Jahrtagen*).⁹⁴ Naslednje omembe dekana Durinharda kažejo na to, da je očitno imel tesne vezi z vojvodo Ulrikom III. Tako je nastopal kot priča tudi v listini z dne 17. januarja 1266. Takrat je Ulrik III. Koroški poklonil samostanu Jurklošter (*Gairach*) za nakup olja letno dve marki fenigov iz izkupička pobrane mitnine in dajatev v Kostanjevici na Krki (*Landstraß*).⁹⁵ Ponovno je bil Durinhard priča v listini z dne 1. marca 1266, ko je vojvoda Ulrik III. potrdil proštu Janezu in samostanu reguliranih kanonikov iz Dobrle vasi listino oglejskega patriarha Gotfrieda iz leta 1194 v zvezi z Dobrlo vasjo.⁹⁶ Dekan Durinhard je bil zatem kot priča naveden tudi v listini z dne 22. avgusta 1266, v kateri je vojvoda Ulrik Koroški poklonil freisinški škofiji otroke kranjskih ministerialov.⁹⁷ Čeprav je v tej listini naveden zgolj kot »*plebanus*« oziroma župnik, lahko domnevamo, da je poleg opravljanja službe dekana kapitlja župnikoval

⁹² Zahn, *Urkundenbuch III*, listina št. 43; *MHDC IV/1*, listina št. 2398.

⁹³ *MHDC IV/1*, listina št. 2431;

⁹⁴ August von Jaksch, *MHDC*, knjiga IV/2, Klagenfurt, 1906, listina št. 2886 (dalje *MHDC IV/2*).

⁹⁵ Gerhard Pferschy, *Urkundenbuch des Herzogthums Steiermark*, IV. del, 1975, listina št. 206.

⁹⁶ *MHDC IV/2*, listina št. 2892. V listini št. 2897 iz 18. maja 1266 se pojavlja samo kot »*dominus Durinchardus de Traberch*« – s to listino sta Herbord Dravograjski in njegova žena Gertruda prodala Sigfriedu Marenberškemu in njegovi ženi Rikardi za avguštinski samostan v Marenbergu za 8 mark imenja v Ribnici. Se pa v tej listini omenja tudi notar »*magistro Helwico nostro notario*«. O listini več v nadaljevanju.

⁹⁷ Prav tam, listina št. 2913.

tudi v eni od župnij, najverjetneje v Dravogradu. Da pa verjetne Durinhardove tesne vezi s koroškim vojvodo Ulrikom III. le niso tako iz trte zvite, priča tudi dejstvo, da je bil prav Durinhard prisoten ob izdaji listine z dne 2. januarja 1267, v kateri sta vojvoda Ulrik III. in njegov brat Filip sklenila, na kakšen način si bosta razdelila dediščino.⁹⁸

Iz časa dekana Durinharda se je ohranila tudi listina z dne 9. oktobra 1267, s katero je dravograjski prošt Ditmar ob soglasju svojih bratov Ortolfa in Ulrika z Volšperka poklonil samostanu premonstratencev v Grebinju dve hubi na Leidenbergu in eno hubo z vinogradom v Weinzierlu pri Volšperku.⁹⁹ Prav iz te listine je moč lepo razbrati, da sta funkciji dravograjskega prošta in dekana kapitlja kot proštovega namestnika opravljali dve različni osebi. Zaradi občasnega pojavljanja dravograjskih proštov v srednjeveških listinah ne gre zavreči tudi domneve, da so naziv dravograjskih proštov imeli duhovniki, ki so bili v višjih cerkvenih in posvetnih službah salzburških nadškofov oziroma koroških vojvod ter nosili poleg tega še kakšen drug službeni naziv. Tako ne bi bilo nobeno presenečenje, če bi bil kateri od članov salzburškega ali pa kakšnega drugega stolnega kapitlja istočasno tudi dravograjski prošt.

Dekan Durinhard pa se v virih pojavlja tudi kot »*dominus Durinhardus de Traberch*«. Tako je označen v listini z dne 18. maja 1266. V njej sta Herbord Dravograjski in njegova žena Gertruda prodala Sigfriedu Marenberškemu in njegovi ženi Rikardi za samostan v Marenbergu za 8 mark imenja v Ribnici. Ta so jima pripadla po smrti Weriana Dravograjskega.¹⁰⁰ Na enak način je Durinhard omenjen tudi leta 1272 in prav tako tudi Henrik, oba iz Dravograda (*de Traberch*). Poleg drugih sta namreč omenjena kot priči v listini, v kateri je Friderik »*de Alpibus*« poklonil grebinjskemu samostanu hubo v Šmihelu pod Kolnitzem pod pogojem, da so jo lahko on ali pa njegovi dediči ponovno odkupili od samostana.¹⁰¹

Kako dolgo je bil Durinhard dravograjski dekan, ni znano, kot tudi iz ohranjene listine ni moč razbrati funkcije omenjenega Henrika v dravograjskem kapitlju. Se pa dravograjski kapitelj in dekan omenjata zatem leta 1285, in sicer v povezavi z nabiranjem prispevkov za križarsko

⁹⁸ Prav tam, listina št. 2915.

⁹⁹ Prav tam, listina št. 2951.

¹⁰⁰ *MHDC IV/2*, listina št. 2897.

¹⁰¹ Gottlieb Freiherr von Ankershofer, *Notizen aus dem Copialbuche der Prämonstratenser-Propstei Griffen in Unterkärnten*, v: *Notizenblatt, Beilage zum Archiv für Kunde österreichischer Geschichtsquellen*, Nr. 14, Wien, 1858, str. 261 (dalje Ankershofen, *Notizen*); KLA, AUR, AT-KLA 418-B-C 1698 St, Listina 1272.

vojno, ki pa se potem ni nikoli odvila. Ko je bil Theobald Visconti 1. septembra 1271 izvoljen za papeža Gregorja X., je kmalu po izvolitvi sprejel sklep o izvedbi križarskega pohoda. Na koncilu v Lyonu 1. maja 1274 je bil sprejet sklep o oddaji šestletne desetine od vseh cerkvenih prihodkov. Sama izvedba se je zatem zavlekla za kar nekaj let, zato je papež Martin IV. 10. julija 1282 zaukazal magistru Alironiju de Ricardisu, da je pričel z nabiranjem sredstev v avstrijskih, čeških in bavorskih škofijah. V teh je bilo nabiranje prispevka onemogočeno med letoma 1274 in 1280 zaradi vojne med kraljem Rudolfom in češkim kraljem Otokarjem. Alironij je nato leta 1285 po končani nabirki poslal v Rim obračun pobranih denarnih sredstev. Dravograd je v tem obračunu naveden dvakrat. Prvič znotraj spodnjekoroškega arhidiakonata (*inferioris karinthiae*) skupaj z župnijo Glanhofen kot »*Ecclesia Clanhoven cum decania de Thraberch*«. Pri tem pa ob navedbi ni zapisano, kolikšen je bil denarni prispevek župnije Glanhofen in kolikšen dekanije oziroma kapitlja v Dravogradu. Vprašanje je tudi, kakšno vez je imela župnija Glanhofen z dravograjskim kapitljem. Drugič je Dravograd omenjen pri cerkvah krškega arhidiakonata (*archidiaconatus Gurcensis*), kjer je naveden dravograjski dekan (*decanus de Thraberch*), ki je moral oddati 6 mark in 20 denarijev (*solvit 6 marcas et 20 denarios*) breške veljave. Žal ob tem ni navedeno ime dravograjskega dekana. Tudi v tem primeru se poraja vprašanje, kako je bil dravograjski dekan povezan s krško škofijo. Nekoliko več je moral oddati dekan velikovškega kapitlja, ki je oddal 7 mark in pol ter 28 denarijev breške veljave ter 1 marko in 2 ½ lota srebra.¹⁰²

4. julija 1295 se v arhivskih virih zopet pojavi dravograjski prošt, in sicer prošt Konrad. V listini, izdani v Dravogradu, je grof Ulrik Vovbrški doniral (dal postaviti) grebinjski samostanski cerkvi dva stranska oltarja, enega na čast sv. Krištofu in drugega na čast enajst tisoč devicam (*Elftausend Jungfrauen*). Slednji je bil gotovo posvečen sv. Uršuli in »njenim« enajst tisoč devicam. Samostanu je k temu dodal še 4 marke letnih prihodkov s posesti v Vovbrskih gorah (Haimburgerberg), v zameno pa so morali patri obhajati letno eno sveto mašo (*Jahrtag*) za dušni blagor njegove pokojne žene Neže.¹⁰³

¹⁰² Hermann Wießner, *MHDC*, V. knjiga, Klagenfurt, 1956, listina št. 611 (dalje *MHDC* V).

¹⁰³ Ankershofen, *Notizen*, str. 264.

Za prej omenjenim Konradom se kot naslednji dravograjski dekan pojavi v virih Rainer. Ta je bil 25. decembra 1302 priča, ko je grof Ulrik Vovbrški potrdil marenberškemu samostanu pravico do dveh kmetij, ležečih pri Radljah in v naselju »*auf dem Harde*«, ki ju je samostanu prodala za deset mark srebra Katarina, hči Ditrika Guštanjskega.¹⁰⁴ Tudi za Rainerja ni možno ugotoviti, kako dolgo je bil v dekanski službi. Se pa dekan kapitlja omenja zopet 19. januarja 1315, ko je bamberski škof Vulfink, kot zaščitnik dominikanskega reda v nemških deželah (*conservator et iudex der privilegien und Rechte der predigermönche der provinciae Theotonice und als deputat des apostolischen Stuhles*), pisal dravograjskemu dekanu (ime ni navedeno) in ga obvestil o pritožbi priorja dominikancev iz Brež. Slednji se je pritožil, ker je vuzeniški vikar Janez (*Johannes viceplebanus zu Saldenhofen*) pokopal v atriju vuzeniške cerkve mrliča, ki je za časa svojega življenja izrecno poudaril, da želi biti pokopan na pokopališču dominikanskega samostana v Marenbergu. Škof je dekanu in vuzeniškemu vikarju zaukazal, da v roku desetih dni prepeljeta pokojnikovo truplo v Marenberg in ga tam pokopljeta na samostanskem pokopališču.¹⁰⁵ Sklepamo lahko, da sta tako vuzeniški vikar kot dravograjski dekan sledila škofovi zahtevi in mrliča prepeljala na marenberško samostansko pokopališče.

V naslednji listini je nastopal dravograjski kapitelj kot institucija, ki je sopečatila listine in s tem potrjevala njihovo pravno veljavnost. Tako je 15. avgusta 1317 dravograjski kapitelj sopečatil listino, v kateri je dravograjski tržan Herman Heller potrdil, da je prejel od šentpavelskega opata v dve hubi v Podklancu, na eni je bival Vrelich in na drugi Egen, od katerih je moral dajati predpisan letni činž. Med pričami sta v listini med drugim navedena dravograjski trški sodnik Ditrik in njegov predhodnik (*der alt Richter*) Konrad ter nek Mertel iz Dravograda, pri katerem pa ni navedeno, ali gre za tržana ali pa kakšnega uradnika. Poleg dravograjskega kapitlja je listino pečatil tudi Konrad Aufensteinski, deželni maršal na Koroškem.¹⁰⁶

¹⁰⁴ KPM Ravne, Srednji vek, dr. Mlinarič, AŠ 2, Izvlečki srednjeveških listin za Radlje in Slovenj Gradec.

¹⁰⁵ Hermann Wießner, *MHDC*, VIII knjiga, Klagenfurt, 1963, listina št. 259 (dalje *MHDC VIII*). Ohranjena je listina s podobno vsebino, napisana dva dni prej, 17. januarja 1315, in ki jo hranijo v Štajerskem deželnem arhivu v Gradcu (regest št. 1797e).

¹⁰⁶ Beda Schroll, *Urkundenbuch des Benedictiner-Stiftes St. Paul in Kärnten*, v: *Fontes rerum austriacarum, Österreichische Geschichtsquellen, diplomataria et acta*, XXXIX Band, Wien, 1876, str. 206; *MHDC* 8, listina št. 366.

V nadaljevanju je 8. marca 1349 marenberški župnik Nikolaj, ki je bil po vsej verjetnosti tudi dekan dravograjskega kapitlja, potrdil, da sta šentpavelski opat Henrik in celoten konvent poklonila za ohranjanje večne luči v marenberški cerkvi domec, ležeč ob Bistrici na Muti.¹⁰⁷ Da je bil župnik obenem dravograjski dekan, lahko sklepamo na podlagi dejstva, da je omenjeno listino pečatil s pečatom kapitlja in svojim lastnim pečatom.

Očitno so bili med dobrotniki dravograjskega kapitlja tudi gospodje Aufensteinski. 4. julija 1355 so dravograjski dekan Bernard (*Pernhart*), kanonik Jakob ter celoten kapitelj pri cerkvi sv. Janeza Evangelista v Dravogradu potrdili, da sta jim brata Friderik in Konrad Aufensteinska poklonila letno 6 mark oglejskih denarjev (*Agleier*) iz njune mitnice v Dravogradu. Denar sta poklonila v prošnji, da bi kapitelj obhajal vsako leto tridesetdnevnicco z vigilio (*Dreissigst mit längerer Vigil*) in zvonjenjem (*Geläuthe*) za njun dušni blagor (*Seelgerethe*). Listino sta pečatila dravograjski dekan in kapitelj.¹⁰⁸ Nedolgo zatem sta aufensteinska brata Friderik in Konrad prej omenjeno vsoto še povečala. To potrjuje listina z dne 27. marca 1357, ko so se dravograjski prošt Oto, že prej omenjeni dekan Bernard in celoten kapitelj (*konvent*) obvezali, da bodo za 4 marke oglejskih denarjev, ki sta jih omenjena brata poklonila dravograjskemu kapitlju iz njune mitnine v Dravogradu, obhajali vsak dan pred sončnim vzhodom sv. mašo v dravograjski cerkvi sv. Vida. Iz omenjene vsote je moral dekan kupiti tudi vsako leto pol funta voska za ohranjanje večne luči v tej cerkvi.¹⁰⁹

Dekan Bernad pa se omenja tudi v listini z dne 12. decembra 1358, v kateri je Jožef, uradnik (*Amtmann*) lavantinskega škofa Petra, predložil stolnemu proštu Pilgrimu v Št. Andražu in Oselu, finančnemu uradniku (*Chastner*) iz Brež, obračun poslovanja urada, ki ga je vodil. Pri odhodkih je med drugim navedel, da mu je bil škof med drugim dolžan povrniti tudi 50 goldinarjev, ki jih je izročil dekanu dravograjskega kapitlja Bernardu.

¹⁰⁷ Haus-, Hof- und Staatsarchiv, St. Paul, Benediktiner (1099- 1499), listina 1349 III 08, dostopno na: [Monasterium.net](https://monasterium.net/URL/mon/AT-HHStA/StPaulOSB/1349_III_08/charter), URL </mom/AT-HHStA/StPaulOSB/1349_III_08/charter>, preneseno 20. 10. 2024.

¹⁰⁸ Finanz- und Hofkammerarchiv, Urkunden (1170-1894), listina 1355 VII 04, dostopno na: [Monasterium.net](https://monasterium.net/URL/mon/AT-HKA/Urkunden/1355_VII_04/charter), URL </mom/AT-HKA/Urkunden/1355_VII_04/charter>, preneseno 10. 10. 2024.

¹⁰⁹ Finanz- und Hofkammerarchiv, Urkunden (1170-1894), listina 1357 III 27, dostopno na: [Monasterium.net](https://monasterium.net/URL/mon/AT-HKA/Urkunden/1357_III_27/charter), URL </mom/AT-HKA/Urkunden/1357_III_27/charter>, preneseno 10. 10. 2024.

Škof mu je povrnil vse navedene odhodke iz urbarialnih prihodkov škofijskih podložnikov v lavantinski škofiji.¹¹⁰

V listini, izdani 15. aprila 1363, se omenja dravograjski kanonik Ulrik, ki je izročil župniku Janezu iz Mürztala 20 goldinarjev od samostana benediktink v Gößu za plačilo papeževega subsidija v višini šestine letnih prihodkov samostana. Pobiranje tega subsidija oziroma dodatnega cerkvenega davka je zaukazal papež Urban V.¹¹¹ Istega dravograjskega kanonika Ulrika srečamo tudi v listini z dne 6. novembra 1366 kot kanonika pri cerkvi sv. Andreja v Frojachu (*chircherr ze sand Andre in dem Froyachtal*).¹¹² Ta navedba je dokaz, da kanoniki dravograjskega kapitlja niso samo izvrševali prezentacijskih pravic v Frojachu, temveč so bili tudi dušni pastirji v tem kraju. V navedeni listini je namreč kanonik Ulrik skupaj s Pilzom Saurauerjem prodal dvor pri Frojachu Jörgu Grössingu, takratnemu proštu samostana St. Lambrecht v Aflenzu. Dvor sta prodala skupaj, saj je tretjina dvora spadala med posesti dravograjskih kanonikov, dve tretjini pa rodbini Saurau.¹¹³

Za prej omenjenim dekanom Bernardom se 23. septembra 1377 omenja dravograjski dekan Valter. V tej listini se je Oto z WeißenECKa odpovedal sprožitvi sodnih postopkov zoper lavantinskega škofa Henrika in kardinala Petra de Vernhia zaradi inkorporacije župnije Veliki Sv. Florijan v škofovo menzo. Med pričami tega dejanja je naveden tudi dravograjski dekan Valter (*decano Waltero de Traberg*).¹¹⁴ Zatem so v listini z dne 19. junija 1381 določili prihodke župnije Veliki sv. Florian na 40 »*goldgulden*«. Med pričami tega dejanja so navedeni: prošt Pilgrim, dekan v Št. Andražu Albert, (dravograjski) dekan Herman, kanonika iz Dravograda Kristjan de Ottingen in Friederik Hermanni, Christianus de s. Georgio (z Remšnika), Joh[ann] de Lavenmund (iz Labota), Joh[ann] de Mernberch (iz Marenberga), Hermannus in Altenmarcht, Nic. de s. Petro, Joh. de s. Martino, Joh[ann] de Michildorf, Joh[ann] In Suzenteller ter Nick in Gemtz.¹¹⁵ Pri dekanu Hermanu sicer ni naveden kraj službovanja, a ker

¹¹⁰ Hermann, Wießner, *MHDC*, X knjiga, Klagenfurt, 1968, listina št. 509a (dalje *MHDC* X).

¹¹¹ Alois Lang, *Quellen zur Geschichte der ehemaligen Kirchenprovinzen Salzburg und Aquileja*, Graz, 1903, listina št. 744a, str. 530 (dalje Lang, *Quellen*); Heinrich Hermann, *Handbuch der Geschichte des Herzogthums Kärnten*, II. Abteilung, I. Heft, Klagenfurt, 1843, str. 439.

¹¹² Brunner, *Unterdrauburg und Frojach*, str. 224, Steiermärkisches Landesarchiv (StLa), AUR, listina št. 2969.

¹¹³ Prav tam, str. 224.

¹¹⁴ Lang, *Quellen*, listina št. 982, str. 690–696, 694, 695.

¹¹⁵ Prav tam, listina št. 982, str. 696.

sta bila v lavantinski škofiji takrat samo dva kapitlja, je bil Herman zelo verjetno dravograjski dekan.

Za njim pa srečamo v listini z dne 19. oktobra 1383 dravograjskega kanonika Janeza (*Johannes de Frisaco*), ki je bil priča pri izdaji listine o inkorporiranju župnije Veliki Sv. Florijan menzi lavantinskega škofa. Kot priča je bil pri izdaji listine naveden še remšniški župnik Konrad (*Conradus in Remsnik*).¹¹⁶

Dravograjski dekan Valter je zatem 16. marca 1386 skupaj s kapitljem ter Jansem Greyslom (*Jans der Greysel*) prodal za 26 ½ goldinarja Nikolaju Reberniku, meščanu Slovenj Gradca, hubo, na kateri je bil Herman Kostnak. Omenjena huba je ležala v kraju »Winchel« pri Slovenj Gradcu. Listino sta pečatila dekan Valter in Ivan (*Hans*) Chuechel iz Dravograda.¹¹⁷ Toda Valter očitno ni bil dolgo dekan kapitlja, saj že čez pol meseca naletimo na njegovega naslednika. 4. aprila 1386 je lavantinski škof Henrik potrdil namero, da sta dravograjski dekan Nikolaj Sturm in Konrad Chrautperger, kanonik v tem kapitlju in hkrati župnik na Remšniku, zamenjala kanonikat, ležeč pri cerkvi sv. Jurija na Remšniku.¹¹⁸ Škof je obema naročil prinesiti soglasja vseh patronov. Tako sta predložila soglasje salzburškega nadškofa Pilgrima¹¹⁹, ustno pa je soglasje šentpavelskega opata podal njegov notar in prokurator Janez Heylsperg. V tem primeru listina nazorno pokaže, da je bil položaj dekanata v kapitlju višji kot položaj kanonikata oziroma da je bila prebenda v Dravogradu finančno izdatnejša od tiste na Remšniku. Da bi donedavni dravograjski dekan ne imel manjših prihodkov, je škof določil, da je moral Konrad Chrautperger v roku leta dni položiti 18 funtov denarijev pri proštu in kapitlju v Št. Andražu, s katerimi so bile dokupljene rente in ugodnosti v korist remšniškega kanonikata. Tako Sturm in Chrautperger sta se s tem strinjala in posledično je škof menjavo dovolil. Med pričami tega dejanja je bil tudi dravograjski prošt Herman (*Hermann preposito dicte collegiate*

¹¹⁶ Prav tam.

¹¹⁷ Emil von Ottenthal, Oswald Redlich, *Archivberichte aus Tirol*, Band II, Wien, Leipzig, 1896, str. 129, listina št. 670 (dalje Ottenthal, Redlich, *Archivberichte*). Listina se je nahaja v arhivu gradu Churburg. Werner Maleczek, *Urkunden des 14. und 15. Jahrhunderts für steirische Empfänger aus dem Archiv der Grafen Trapp auf der Churburg (Vinschgau, Südtirol)*, v: *Zeitschrift des Historischen Vereines für Steiermark*, letnik LXXXII, Graz, 1991, str. 90 (dalje Maleczek, *Urkunden*).

¹¹⁸ StLa, Urkundenregestdatenbank, nr 3555, listina 4. 4. 1386; Haus-, Hof- und Staatsarchiv, St. Paul, Benediktiner (1099- 1499) 1386 IV 04, dostopno na: Monasterium.net, URL </mom/AT-HHStA/StPaulOSB/1386_IV_04/charter, preneseno 23. 10. 2024.

¹¹⁹ Pilgrim II. omenjen v listinah med 1375 in 1405.

ecclesie Trabergensis).¹²⁰ Menjava dveh prebend med članoma kapitlja je bila torej možna, je pa vprašanje, ali sta s to zamenjavo zamenjala tudi funkciji v samem kapitlju. Tega viri ne omenjajo. Kot bo vidno v nadaljevanju, pa to ne bi bila edina takšna zamenjava funkcij v kapitlju.

V veliki večini primerov se od članov dravograjskega kapitlja v virih pojavljata bodisi prošt bodisi dekan kapitlja. Poredko so omenjeni posamezni kanoniki. Ena od teh redkih omemb je v listini z dne 13. aprila 1406, ko je dravograjski kanonik Janez zaprosil za podelitev izpraznjene župnije Šmarje - Sap (*Harland*).¹²¹ Iz navedenega bi se dalo domnevati, da je kanonik Janez (priimek ni naveden) izviral z območja oglejskega patriarhata in je morebiti na stara leta želel na kakšno župnijsko mesto, ki bi bila bližje njegovim rojstnim krajem.

Zatem se v virih pojavi dravograjski prošt Janez Mandich. Ta je 5. marca 1422 potrdil, da je postal kanonikat pri cerkvi sv. Marije Magdalene v Velikovcu prost, potem ko se mu je odpovedal duhovnik Janez Rumpler.¹²² Je pa 1. maja 1429 Gašper Sigedarffer (tudi Sigersdarffer), dravograjski kanonik in bakalaver (*baccalaureus*), potrdil, da je bila župnija sv. Marka v Volšperku nezasedena, potem ko je umrl tamkajšnji župnik Nikolaj Tantigil. Ta je bil tudi kanonik dravograjskega kapitlja (*non obstante canonicatus et prebenda ecclesia Traberg*).¹²³

Janez Lupi, župnik župnije »*St. Viti in Monte Sancti Viti*« oziroma »*Sanctum Martinum in Prilepp*« v salzburški nadškofiji, je 10. novembra 1432 sporočil, da je postala župnija prosta, potem ko je bil dotedanji župnik Janez (*Johann de Reisberg*) imenovan za novega salzburškega nadškofa. Hkrati je sporočil, da se je dravograjski prošt Konrad Reisberg 30. januarja 1432 odpovedal omenjeni službi zaradi imenovanja za sekovskega škofa. Zapis navedenega se v originalu glasi: »*Conradi [de Reisberg] electus Seccoviensis; non obstante prepositatus ecclesia in*

¹²⁰ Haus-, Hof- und Staatsarchiv, St. Paul, Benediktiner (1099- 1499) 1386 IV 04, dostopno na: Monasterium.net, URL </mom/AT-HHStA/StPaulOSB/1386_IV_04/charter, preneseno 23. 10. 2024.

¹²¹ RG Online, listina RG II 08329, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/2/8329>, preneseno 10. 10. 2024.

¹²² RG Online, listina RG IV 08296, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/4/8296>, preneseno 1. 10. 2024.

¹²³ RG Online, listina RG IV 01371, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/4/1371>, preneseno 2. 10. 2024; RG Online, listina RG V 00952, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/5/952>, preneseno 9. 10. 2024.

Traberg Lavantinis diocesis cum parochialis ecclesia annexa dimittere [tudi dimissio], 30. ianuarius 32.»¹²⁴

Naslednik Reisberga na dravograjskem proštijem sedežu je bil Erhard Perckchaymer. Ta je 10. novembra 1432 za 16 mark srebra pridobil župnijsko cerkev v kraju Gorczicz ter nezasedeno prebendo pri cerkvi sv. Vida (*in Monte St. Viti*) oziroma pri St. Martinu »*in Prilepp*«. Slednjo je za 8 mark srebra kupil 30. januarja istega leta od Janeza Lupija, župnika ter člana velikovškega kapitlja.¹²⁵ Se je pa na izpraznjen proštijski sedež v Podkrnosu neuspešno prijavil dravograjski kanonik Jakob Snarz (tudi Swarz). Tamkajšnja prošnja je po naznanilu duhovnika Janeza Erkensteynerja z dne 30. maja 1436 postala prosta, saj je dotedanji prošt Janez Angrer postal župnik župnije »*Musknechen*« oziroma Moskirchen.¹²⁶

Erhard Perckhaimer (tudi Berkhamer) je ostal dravograjski prošt do 3. novembra 1436, ko ga je nasledil župnik Janez Briger iz škofije Vroclav. Ta je v svojem naznanilu pojasnil, da je Perckhaimer odšel za župnika župnije Herbolzheim (*Herpfolzheim*) v salzburški škofiji. Hkrati s tem je prejel prebende pri cerkvah sv. Križa v kraju Opole na Poljskem, cerkvi sv. Mavricija v Olomucu, cerkvi sv. Jerneja v Brežah, cerkvi Marije Magdalene in cerkvi sv. Elizabete v Vroclavu ter kapele sv. Pankracija na Dunaju.¹²⁷ Glede te zamenjave je Juan de Mella 31. januarja 1437 pojasnil, da je bilo imenovanje novega prošta v papeževi pristojnosti, pri čemer pa ta zanj ni dal soglasja. Na izpraznjeni proštijski sedež z letnimi prihodki okrog 10 mark srebra se je neuspešno prijavil tudi duhovnik Janez (*Johannes*) Pellificis iz salzburške nadškofije.¹²⁸ Da je Brigerju menjava očitno kljub vsemu uspela, dokazuje dokument z dne 13. decembra 1438, ko se omenja kot dravograjski prošt. Toda že 4. avgusta 1439 je bil razrešen te službe, na njegovo mesto je bil 13. avgusta 1439 imenovan Janez (*Johannem*) de Arcuni Arcum, duhovnik škofije Utrecht

¹²⁴ RG Online, listina RG V 05069, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/5/5069>, preneseno 3. 9. 2024.

¹²⁵ RG Online, listina RG V 01745, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/5/1745>, preneseno 3. 9. 2024.

¹²⁶ RG Online, listina RG V 04453, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/5/4453>, preneseno 8. 7. 2024.

¹²⁷ RG Online, listina RG V 04089, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/5/4089>, preneseno 20. 6. 2024.

¹²⁸ RG Online, listina RG V 05336, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/5/5336>, preneseno 20. 6. 2024; Alois Lang, *Beiträge zur Kirchengeschichte der Steiermark und ihrer Nachbarländer*, Graz, 1903, str. 207.

(*Traiectensis*).¹²⁹ Sta se pa za mesto dravograjskega prošta in imetnika prej omenjenih prebend v istem času zanimala Nikolaj Hermanni de Fredelat, župnik v Gnieznu (Gnesen) in kanonik v Olomucu, ter Janez Prachatiz, prav tako olomuški kanonik. V spor je posegla celo kraljica Elizabeta Luksemburška, ki je 4. avgusta 1439 potrdila nezdružljivost proštije Dravograd s prej omenjenimi prebendami oziroma beneficiji za 3 leta.¹³⁰

Očitno pa Arcuni ni ostal dolgo dravograjski prošt in ga je zopet nasledil Briger, a so ga 6. septembra 1441 odstavili s tega položaja. Nasledil ga je župnik Nikolaj de Pernitz (imenovan tudi Potestein, Potenstarn) iz župnije sv. Dionizija v salzburški nadškofiji.¹³¹ Po smrti Pernitza (okrog leta 1455) je 6. avgusta 1455 vložil prošnjo za dodelitev proštije Simon Stockel, duhovnik speyerske škofije. Prošnjo je poslal kardinalu Johannesu de Melli.¹³² Slednji je bil leta 1437 še škof v španskem Leonu in leta 1455 škof v Zamori, prav tako v Španiji. Je pa bil ves ta čas zaposlen v rimski kuriji, čeprav je bil v kardinala povišan šele leta 1456.¹³³

A Stockel očitno ni uspel s prijavo, saj se kot prošt omenja 29. maja 1456 Gašper Mesmannius (Mesmaning), ki je bil ob nastopu službe star šele 23 let.¹³⁴ Ta je nato vodil proštijo do svoje smrti 6. januarja 1465. S tem je postal proštijski sedež v Dravogradu zopet prost, kar je 17. januarja 1465 razglasil dr. Jurij (*Georg*) Altdorfer, takratni salzburški protonotar. Zatem je 11. januarja 1465 duhovnik dr. Peter Puchler iz škofije Regensburg vložil prošnjo za podelitev dravograjske proštije s prihodki 8 mark srebra letno.¹³⁵ Očitno je bila njegova prošnja uslišana, saj je bil potem na čelu proštije, a samo do 12. septembra 1465, ko se je odpovedal njenemu vodenju, pri čemer pa ni obrazloženo, ali je dejansko vodil proštijo ali pa je bil samo med kandidati za novega prošta. Vprašanje, kdo

¹²⁹ RG Online, listina RG V 04089, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/5/4089>, preneseno 20. 6. 2024.

¹³⁰ Prav tam.

¹³¹ RG Online, listina RG V 07200, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/5/7200>, preneseno 20. 6. 2024.

¹³² RG Online, listina RG VII 02593, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/7/2593>, preneseno 20. 6. 2024.

¹³³ Juan de Mella, dostopno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Juan_de_Mella, preneseno 25. 10. 2024; Juan Cardinal de Mella, dostopno na: <https://www.catholic-hierarchy.org/bishop/bmella.html>, preneseno 25. 10. 2024.

¹³⁴ RG Online, listina RG VII 00319, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/7/319>, preneseno 20. 6. 2024.

¹³⁵ RG Online, listina RG VIII 00086, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/8/86>, preneseno 25. 10. 2024.

bo naslednji prošt, je očitno privedlo do spora, kar potrjuje listina z dne 21. novembra 1465, saj je v njej omenjen spor, ki ga je imel Altdorfer s Henrikom Lebentherjem iz Würzburga zaradi zasedbe proštijekega mesta.¹³⁶ Očitno se je spor rešil na način, da je Lebenther zasedel sedež prošta, saj je bil že 11. decembra 1465 pozvan na plačilo pristojbine za podelitev proštijeke službe (*obligatio super annatis*).¹³⁷ Lebenther je ostal prošt do 20. oktobra 1470, ko se je odpovedal službi. Nasledil pa ga je že v začetku leta 1470 prej omenjeni dr. Jurij Altdorfer.¹³⁸ Ta nastopa v vlogi dravograjskega prošta kot priča v listini, v kateri je Sikst Tannberger, izvoljeni krški škof, pozval duhovščino krške škofije, da ga prizna kot novega škofa. Zatem se dr. Jurij Altdorfer kot dravograjski prošt (*Propst zu Traberg*) omenja v listini z dne 18. junija 1472, ki se nanaša na imenovanje novega župnika za župnijo Walchsee na Tirolskem. Listino je namreč sopečatil prav Altdorfer.¹³⁹

Izmed članov dravograjskega kapitlja se v tem času omenjata dekan Erhart leta 1451 in kanonik Janez Unloch, ki je 5. novembra 1469 zaradi slabega gmotnega položaja prejel prebendo župnijske cerkve v Frojachu. Ta je bila očitno do takrat nepodeljena.¹⁴⁰ Zatem se 4. februarja 1475 omenja kot priča tudi kanonik Janez Stosser, in sicer kot »*de Traberg Kleriker*«. V tej listini je Gregor, sin Janeza Engelberta Landhuta, podelil vetrinjskemu samostanu za svoj dušni blagor vse svoje posesti.¹⁴¹

Dobrih dvajset let zatem se v virih omenja dravograjski kanonik Mihael Modriczsch. Ta je 8. septembra 1497 potrdil, da je šentpavelski opat Sigmund prepustil njemu in njegovim naslednikom hube, ki so se imenovali »*Herman Wolfschucz huben*« in so ležale pri gradu Pukštajn. Listino sta pečatila Mihael Lubell, dekan dravograjskega kapitlja, in

¹³⁶ RG Online, listina RG IX 05250, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/9/5250>, preneseno 25. 10. 2024; RG Online, listina RG IX 01385, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/9/1385>, preneseno 20. 6. 2024; RG Online, listina RG IX 02006, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/9/2006>, preneseno 20. 6. 2024. Aldorfer je postal 27. oktobra 1477 Chiemseejevi škof.

¹³⁷ Prav tam.

¹³⁸ RG Online, listina RG IX 01385, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/9/1385>, preneseno 20. 6. 2024; RG Online, listina RG IX 02006, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/9/2006>, preneseno 20. 6. 2024.

¹³⁹ Ottenthal, Redlich, *Archivberichte*, str. 367, listina št. 1810; DAG, OrdUrk, listina št. 0517.

¹⁴⁰ RG Online, listina RG V 04089, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/5/4089>, preneseno 20. 6. 2024; APD, Zbirka listin, AŠ 15.

¹⁴¹ KLA, AUR, AT-KLA 418-B-A 1219 St, listina, 4. 2. 1475.

kapitelj.¹⁴² Ta je skupaj s kapitljem predlagal za novega župnika v Marenbergu Janeza Fürstenfelderja. Njuno imenovanje je potrdil 6. decembra 1497 tudi lavantinski škof Erhard Paumgartner.¹⁴³

Podobno kot je bila v ohranjenih arhivskih virih nekakšna vmesna praznina med omembami dravograjskih dekanov in kanonikov, je bilo tudi s proštom dr. Jurijem Altdorferjem. Slednji je postal prošt jeseni 1470 in bil na tem položaju verjetno do svojega imenovanja za chiemseejevskega škofa 27. oktobra 1477.¹⁴⁴ Kdo ga je nasledil, je vprašanje, na katerega dostopni arhivski viri ne dajejo odgovora. Na novega prošta naletimo šele 17. februarja 1496, ko je kralj Maksimiljan potrdil svojemu tajniku Mateju (*Matheus*) Wucherju (tudi *Wuechrer*), dravograjskemu proštu, vse svoboščine, ki jih je prejel njegov oče Erazem Wucher za njihov dvorec v Drasendorfu.¹⁴⁵ 16. maja 1496 je cesar Maksimiljan I. podelil dravograjskemu proštu Mateju Wucherju, njegovemu bratu Lenartu ter njunim svakom Juriju (*Jörg*), Erazmu in Matiji plemstvo ter jim potrdil stari družinski grb.¹⁴⁶ Avstrijski zgodovinar Obersteiner pravi, da je bil Wucher že od mladih let uradnik v komornih uradih cesarja Friderika III. in je 23. aprila 1504 postal stolni kanonik na Dunaju.¹⁴⁷ Vse to potrjuje, da so bile Wucherjeve vezi s cesarjem tesnejše, kot nakazuje samo primer podelitve plemstva. Dokument z dne 27. februarja 1500 namreč razkriva, da je bil Matej Wucher cesarjev tajnik in kaplan ter da mu je cesar izročil denarno nakaznico v višini 62 fl in 16 kr. Na podlagi te nakaznice mu je moral Sigmund Sprenng, oskrbnik gospostva Ambras in »*Hofdiener*« v Innsbrucku, vrniti navedeni znesek, ki ga je cesar dolgoval Wucherju za njegove usluge dvorni zakladnici v Innsbrucku.¹⁴⁸ Kot prošta zasledimo Mateja Wuechererja še dne 12. aprila 1512, ko je sopečatil listino, v kateri je Štefan Drugkses iz Dechenstaina prodal velikemu mojstvu viteškega

¹⁴² Haus-, Hof- und Staatsarchiv, St. Paul, Benediktiner (1099- 1499), listina 1497 IX 08, dostopno na: Monasterium.net, URL </mom/AT-HHStA/StPaulOSB/1497_IX_08/charter>, 11. 10. 2024.

¹⁴³ Orožen, *Das Bistum*, str. 88.

¹⁴⁴ Bishop Georg Altdorfer, dostopno na: <https://www.catholic-hierarchy.org/bishop/baltd.html>, preneseno 20.10. 2024.

¹⁴⁵ KLA, AUR, AT-KLA 418-B-C 3099 St, Listina 17. 2. 1496.

¹⁴⁶ August Jaksch, Die Wappen-Adel und Landstands-Diplome im Archive des Geschichtsvereines für Kärnten, *Carinthia I*, št. 1, 1901, str. 51.

¹⁴⁷ Jakob Obersteier, Beiträge zur Kirchengeschichte von Kärnten, *Carinthia*, 1973, str. 165.

¹⁴⁸ Regesta imperii (spletna baza), listina RI XIV ,3,1 n. 9958, Regesta Imperii Online, dostopno na: http://www.regesta-imperii.de/id/1500-02-27_6_0_14_3_1_981_9958, preneseno 25. 10. 2024.

reda sv. Jurija s Koroškega iz Milj oziroma Milštata več posesti pri kraju Gallbrunn.¹⁴⁹

V istem obdobju kot prošt Wucher se omenja v nekrologiju samostana korarjev v Dobrli vasi dekan dravograjskega kapitlja (*decanus de Traberg*) Lenart Rupheola. Pri njem piše, da je bil 27. maja okrog leta 1508 »*Cancellarius huius monasterii*«, torej kancler prošta, in sicer Valentina Fabrija (bil je predstojnik samostana v letih 1497–1509), poleg tega je bil še župnik pri Sv. Petru v Tinju (na Pohorju). Dne 11. aprila 1508 je prvič listinsko omenjen, ko je potrdil, da je prošt Valentin daroval k miznemu naslovu cerkve sv. Petra v Tinju vinograd v zameno za obhajanje letnega spomina nanj (*Jahrtag*).¹⁵⁰ Poleg Rupheole se omenja 23. oktobra v istem nekrologu tudi dravograjski kanonik Urban Schlieschisch.¹⁵¹ Žal pa pisec nekrologa ni dopisal letnice njegovega delovanja v Dobrli vasi. Zato lahko samo ugibamo, da je bil v tamkajšnjem samostanu dejaven enkrat po letu 1480 oziroma v začetku 16. stoletja. Pri iskanju kanonikov kot članov dravograjskega kapitlja je zanimivo, da se duhovniki, ki so bili nastavljeni na kapiteljskih župnijah, v dokumentih večinoma nazivajo kot župniki, ne kot kanoniki oziroma člani kapitlja. Kot bo pojasnjeno v nadaljevanju, se v 16. in 17. stoletju izrecno omenjata kot kanonika zgolj dva člana kapitlja. Za ostale pa lahko na podlagi dostopnega gradiva to (tudi) domnevamo.

¹⁴⁹ Niederösterreichisches Landesarchiv, Urkundensammlung des Ständischen Archivs StA Urk 4891, dostopno na: https://www.monasterium.net/mom/AT-NOeLA/StA_Urk/StA_Urk_4891/charter?q=wuecherer, preneseno 21. 6. 2024.

¹⁵⁰ Beda Schroll, *Necrologium des ehemaligen Augustiner Chorherrenstiftes St. Maria in Juna oder Eberndorf in Kärnten*, v: *Archiv für österereichische Geschichte*, 68. Band, Wien, 1886, str. 232, 277.

¹⁵¹ Prav tam, str. 255, 290.

5 Osmanski vpadi, reformacija in dravograjski kapitelj v 16. stoletju

V drugi polovici 15. in prvi polovici 16. stoletja je skupaj z vpadi osmanske in madžarske vojske rasla tudi potreba po boljši obrambi notranjeavstrijskih dežel. Ta je terjala vedno večje vsote denarja. Koroški deželni stanovi so se v želji po zavarovanju jugovzhodne deželne meje na zasedanju 9. aprila 1477 v Velikovcu odločili za gradnjo klavž oziroma protiturških utrd. Nalogo so zaupali cesarskemu gradbenemu mojstru Hansu Sbeytzerju. Pri vodenju gradnje so mu pomagali štirje gradbeni mojstri, ki so začeli 21. aprila 1477 dela na prvem odseku, tj. od Uršlje gore do reke Drave pri Dravogradu.¹⁵² V prvi polovici 16. stoletja se je po deželah širila reformacija oziroma nauk nemškega duhovnika Martina Lutra. Z reformacijo pa je bil povezan tudi zaseg posesti od posvetnih oblasti ter plemstva oziroma tistih, ki so imeli odvetniške pravice. Hkrati je vojna proti osmanski vojski v času 16. stoletja povzročila zajem velikega dela premoženja cerkvenih ustanov in s tem odločilno prispevala k zatonu koroških kolegiatnih kapiteljev v Kraigu, Podkrnosu, Otoku, Virgilienbergu oziroma Brežah ter Dravogradu. Od njih so tako ostale bolj ali manj proštjske župnije. Tako je na primer kolegiatni kapitelj v Kraigu leta 1524 štel tri kanonike, a po treh desetletjih niti enega več. Avstrijski zgodovinar Hermann je bil prepričan, da se je enako zgodilo tudi v Dravogradu, kjer bi naj ostala proštija, z inkorporirano menzalno posestjo župnijo Št. Janž na Mostiču. Tej župniji so arhivski viri v kasnejših stoletjih občasno zmotno dodeljevali tudi naziv proštija, saj je dravograjski prošt občasno živel v Mostiču.¹⁵³ Zanimiva je vest, da je mlinar iz Mostiča (*Prugg*), njegovo ime ni navedeno, sicer podložnik dravograjskega dekana, prestopil v luteransko vero. Znal je brati in je ob praznikih opravljal službo bralca božje besede. Okoliški ljudje so se takrat zbirali pri njem. Neimenovana vdova, ki je imela otroka z neimenovanim samskim moškim iz Kaple (Kappel), se je imela za katolikinja, a je zaradi prepovedi

¹⁵² O tem glej podrobneje Vinko Skitek, Protiturške utrdbe na jugovzhodu Koroške v luči arhivskih virov od 15. do srede 17. stoletja, v: *Z ognjem in mečem = With fire and sword : protiturška obramba na današnjem koroškem ozemlju = defence against the Turkish incursions in the territory of present-day Carinthia : Mednarodni arheološki simpozij = International Archaeological Symposium : [zbornik referatov mednarodnega arheološkega simpozija : Slovenj Gradec, 22. september 2022]*, Slovenj Gradec, 2022, str. 53-67.

¹⁵³ Heinrich Hermann, *Handbuch der Geschichte des Herzogthumes Kärnten*, II Band, I. Heft, 1853, str. 260; Heinrich Hermann, *Handbuch der Geschichte des Herzogthumes Kärnten*, I. Band, Heft I, Klagenfurt, 1843, str. 395, 396.

prejemanja sv. obhajila hodila raje k sveti maši v Kraig, kjer je obhajilo lahko prejela.¹⁵⁴

Med člani dravograjskega kapitlja se leta 1513 omenja kanonik Krištof Kleyber (*Kleyber zu Trawurg*), kateremu sta bila podložna Asm iz Angsdorfa pri Frojachu in Andrej iz Hasenbacha. Kleyber je bil tisti čas tudi župnik v Frojachu ter imetnik tamkajšnje prebende oziroma prihodkov te župnije.¹⁵⁵

Za njim se v virih kot naslednji dravograjski prošt pojavi Martin Leittner, ki naj bi ga za dravograjskega prošta in hkrati župnika v Št. Janžu pri Mostiču imenoval leta 1520 sam papež. Župnija Št. Janž oziroma Mostič je bila od leta 1445/1456 priključena dravograjski proštiji kot menzalna župnija, s katero so povečali dohodke dravograjskih proštov. Ti so bili zaradi te inkorporacije istočasno tudi župniki v Mostiču. Ker jih je več tam tudi rezidiralo, so se nekateri v listinah nazivali kot prošti iz Mostiča (*Propst von Brückl*). Prošt Martin Leittner (tudi Leutner) je leta 1520 dobil mostiško župnijo podeljeno od samega papeža. Hkrati je bil očitno prav Leittner tisti, ki je dal postaviti tamkajšnjo župnijsko cerkev, saj njen nastanek postavljajo v čas med letoma 1516 in 1534. Prošt Leittner je službo dravograjskega prošta opravljal do svoje smrti leta 1534 in je pokopan v mostiški cerkvi. Na njegovem nagrobniku sta napisa »*Hic est sepult[us] Venerabilis do[mi]n[us] Martin[us] Leyttner p[rae]p[osi]t[us] in Draabvrg et pl[e]ban[us] ad s[an]ct[u]m / Johan[n]em cui[us] a[n]i[m]a requiescat in pacea*« in »*B[ea]ti mortvi / qvi in d[omi]vo moriv[n]tvr*« ter letnica »*ML // 34*« in »*M[...]E*«. Kljub slabši berljivosti se iz napisov lahko razbere, da tukaj počiva leta 1534 umrli Martin Leittner, dravograjski prošt in župnik v Št. Janžu, naj njegova duša počiva v miru in naj so blaženi vsi pokojni, ki so umrli v Gospodu.¹⁵⁶

Za Leittnerjem najdemo v virih kot člana dravograjskega kapitlja Lenarta Schonpergerja, ki ga je za župnika župnije Frojach predlagal dravograjski kapitelj 23. septembra 1523. Ko je potekala leta 1528 deželnoknežja vizitacija, pa je bil v Frojachu kot vikar naveden Ivan Staudinger, saj so bili v cerkvenopravnem oziru dejanski župniki v

¹⁵⁴ Jakob Obersteiner, Beiträge zur Gurker Bistumsgeschichte aus der Zeit der Reformation und Gegenreformation (nach archivalischen Quellen dargestellt), Teil IV, *Carinthia*, 1964, str. 187.

¹⁵⁵ Brunner, Unterdrauburg und Frojach, str. 224.

¹⁵⁶ Die Inschriften des Bundeslandes Kärnten, Politischer Bezirk St. Veit an der Glan, Brückl, Pfk. hl. Johannes d. T., dostopno na: <https://hw.oeaw.ac.at/inschriften/kaernten-2/teil2/kaernten-2-obj340.xml#Textedition>, preneseno 11. 7. 2024.

Frojachu dravograjski kanoniki. Tudi vizitacijski protokol iz let 1543/1544 razkriva, da je bil fevdni gospod Frojacha dravograjski kapitelj, odvetniško pravico pa je imela rodbina Lichtenstein iz Muraua.¹⁵⁷

Kakorkoli, zgodovinski viri kot naslednjega dravograjskega dekana razkrivajo Nikolaja Lindawerja. Ta se omenja prvič v letih 1523/1524, ko je kot dravograjski dekan skupaj s kapitljem predlagal Simona Veystritzerja oziroma Feistritzterja, duhovnika oglejske metropolije, za novega župnika v Marenbergu, potem ko je 9. junija 1523 umrl dotedanji župnik Janez Fürstenfelder. Lindawer je bil skupaj z kanonikom in labotskim župnikom Anzelmom Weyringerjem 9. decembra 1523 priča izvolitve novega stolnega prošta v Št. Andražu.¹⁵⁸ Lindawer je 5. februarja 1528 tudi potrdil listino, v kateri je Wolfgang Wittinger, župnik na Muti, dal plemenitemu Nikolaju Gaborniku z Guštanja v zakup dvor z desetino v Drveši vasi pri Pliberku (Ebersdorf bei Bleiburg) za 180 funtov pfenigov.¹⁵⁹ Spomladi 1537 je v Salzburgu potekala tudi provincialna sinoda salzburške metropolije. Dekan Lindawer ter prošt Wolfgang iz Št. Andraža sta zaprosila lavantinskega škofa Filipa in tamkajšnjega kanonika Tiburcija, da sta na sinodi zastopala kapitlja v Dravogradu in Št. Andražu. Poleg dekana Lindawerja je bil v tem času član dravograjskega kapitlja tudi kanonik Filip Durnperger, ki pa se je odpovedal svojemu kanonikatu. Zato je 1. avgusta 1539 lavantinski škof Filip I. Renner le-tega podelil duhovniku Lovrencu Huetzhamerju iz ljubljanske škofije (*laybacen dyoce*). Ta je kot sobrat v kapitlju (*confrater*) postal nato 5. februarja 1542 nov župnik v Labotu, potem ko je umrl dotedanji župnik in kanonik Anzelm Weyringer.¹⁶⁰

Po vsej verjetnosti je kanonik Durnperger prejel dravograjski kanonikat, saj je bil po njegovi smrti ravno njegov kanonikat podeljen 11. januarja 1541 duhovniku Gašperju Pauerju. Ker se mu je Pauer kmalu odpovedal, je lavantinski škof Filip 8. septembra 1542 na prošnjo Nikolaja Lindawerja, dekana dravograjske kapiteljske cerkve, podelil izpraznjen kanonikat duhovniku oglejskega patriarhata Andreju Lempacherju (tudi Leopacherju). Je pa nato 20. junija 1543 bil imenovan za župnika župnije Labot, potem ko se ji je odpovedal dotedanji župnik Huetzhamer. Še en izpraznjen kanonikat je 30. junija 1545 podelil tudi duhovniku iz

¹⁵⁷ Brunner, Unterdrauburg und Frojach, str. 225; Amon, Die Salzburger Archidiakonenvisitation, str. 24, 48, 49, 50.

¹⁵⁸ Orožen, *Das Bistum*, str. 34–36, 88; DAG, OrdUrk, listina št. 0703.

¹⁵⁹ KLA, AUR, AT-KLA 418-B-A 4108 St, listina 5. 2. 1528. Pri Nikolaju Gaborniku gre zelo verjetno za Nikolaja Javorniškega iz Guštanja.

¹⁶⁰ DAG, OrdUrk, listina št. 0763, 0791, 3478.

oglejskega patriarhata Blažu Pentzscheju.¹⁶¹ Predvidevamo lahko, da je Lindawerja na mestu dravograjskega dekana nasledil Jurij Conrat (Conrad). Ta je 29. septembra 1551, na god sv. nadangela Mihaela, podelil na prošnjo marenberške priorice Zofije Wildenstein marenberškemu samostanu v zakup žitno desetino v marenberškem deželskem sodišču in v gospostvu. Zakup je veljal do smrti priorice Zofije Wildenstein. Dekan Conrat je s kapitljem 31. marca 1557 prezentiral lavantinskemu škofu za novega župnika v Labotu Andreja Myschiza, duhovnika oglejske metropolije, saj se je dotedanji labotski župnik Danijel Stainer odpovedal tej službi. Zatem je bil Conrad 24. marca 1558 prisoten tudi na volitvah novega lavantinskega stolnega prošta. 23. januarja 1560 ga je lavantinski škof seznanil, da je bil po smrti kanonika Gregorja Stainfelserja nezaseden dravograjski kanonikat podeljen duhovniku Janezu Eisnerju iz oglejskega patriarhata.¹⁶²

Kot dravograjski prošt in župnik v Mostiču se nato 26. avgusta 1563 omenja Janez Gruenwald, ki je bil na položaj imenovan po smrti dotedanjega prošta Petra Cristalnicka. A je Gruenwald s svojim neprimernim obnašanjem očitno poskrbel, da je o njem pisal še decembra 1577 sekovski škof Jurij IV. Agricola.¹⁶³

Na mesto pokojnega prošta (*per mortem venerabilis viri*) Tomaža Staudekherja (mogoče mišljeno Staudacher) je dravograjski dekan Jurij Conrat dne 17. novembra 1565 za novega dravograjskega prošta in župnika v Mostiču predlagal Janeza Mennerta (tudi Mennart). Ta je bil kar sedem let učitelj v dravograjski kapiteljski šoli, saj je zapisano: »... *ut presentes latorem dominus Joannes Mennart aquileigensis diocesis, qui prenomatus domine, ad septem annos in scola et in ecclesia fideliter capitulo nostro serviuit...*«. ¹⁶⁴ Ali je do imenovanja Mennerta tudi prišlo, iz razpoložljivih virov ni moč razbrati. V Dravogradu je torej za časa kapitlja delovala posebna kapiteljska šola. O njej priča nekaj posameznih dokumentov, o katerih bo več povedanega v naslednjem poglavju.

Nekoliko presenetljivo se v listini z dne 21. oktobra 1568 ponovno pojavi dravograjski prošt Matej Wuecher. V tej listini je Afra plemenita

¹⁶¹ DAG, OrdUrk, listini št. 0791, 0795, 0796, 2033, 2034, 3479.

¹⁶² Jože Mlinarič, *Marenberški dominikanski samostan, 1251–1782*, Celje, 1997, str. 106 (dalje Mlinarič, *Marenberški dominikanski samostan*); PAM, Gosposočina Marenberg, AŠ 24, kopije kupnih listin, str. 204–206; DAG, OrdUrk, listine št. 0838, 0846, 2040.

¹⁶³ DAG, OrdUrk, listina št. 2041 in Propsteipfarre Unterdrauburg, AŠ I-III, mapa Geschichte.

¹⁶⁴ DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg, AŠ I-III, mapa Ernennung.

Staudach, opatinja samostana benediktink v Sv. Juriju ob Dolgem jezeru (St. Georgen am Längsee), podelila Adamu Wucherju iz Drasendorfa več posesti v Drasendorfu, ki jih je kupila od svojega svaka, prošta Mateja Wucherja. Ker je bila Afra opatinja omenjenega samostana med letoma 1562 in 1591 (rojena pa 1526), se je nakup navedenih posesti moral odviti zelo verjetno nekje med letoma 1562 in 1568.¹⁶⁵ To pa zaradi dejstva, da je Afra po izreku redovnih zaobljub leta 1542 živela kar dvajset let v samostanu Göss.¹⁶⁶ Malo verjetno je namreč, da bi kot navadna benediktinka v tem samostanu lahko kupovala posesti in s tem povečevala svoje lastno premoženje, in ne samostanskega. Da bi bil Wucher še leta 1562 dravograjski prošt, je tudi malo verjetno, zato je najverjetneje Afra kupila te posesti v času pred izrekom redovnih zaobljub.

Za Jurijem Conratom je bil dravograjski dekan Lenart Obser. Ta je prevzel službo dekana kapitlja 28. oktobra 1570. Ker je bil do tedaj župnik v Labotu, je izpraznjeno labotsko župnijo prevzel kanonik Janez Eisner. V letih 1572 in 1573 se kot dravograjski dekan omenja Lenart Obser. Ta je 13. oktobra 1572 potrdil, da je Gregor Heller, dravograjski tržan in član trškega sveta, leta 1556 kupil od kapitlja mlin, ležeč pred spodnjimi trškimi vrati. Ker je bil mlin v slabem stanju in ga je Heller obnovil, je prosil kapitelj, da mu ga ponovno proda po kupnem pravu. Dekan in kapitelj sta njegovi prošnji ustregla. Zatem je leta 1573 skupaj s kanoniki Gregorjem Scharfwindom, Janezom Eisnerjem, župnikom v Labotu, in Janezom Menartom, župnikom na Muti, dal dravograjskemu trškemu sodniku, svetu in vsej srenji v zakup kapiteljsko posest. Denar so potrebovali za plačilo podpore graškim jezuitom, za posojilo deželi Štajerski in za stroške, ki so jih imeli z zidavami svojih stavb.¹⁶⁷

Dne 12. novembra 1584 se v pismu arhidiakona (*Erzprister*) za Spodnjo Koroško Ciprijana Lyresiusa omenja mostiški župnik Muchitsch (ime ni navedeno), ki naj ne bi želel odditi iz župnije.¹⁶⁸ Glede na omembe v drugih virih lahko sklepamo, da je mišljen Janez oziroma »*Johannes*« Muchitsch (tudi Mutschitsch). Kot za ostale tamkajšnje župnike lahko tudi zanj sklepamo, da je bil hkrati tudi dravograjski prošt.

¹⁶⁵ KLA, St. Georgen am Längsee II, AT-KLA 443-B-17 St, listina 21. 10. 1568. O tem glej tudi KLA, St. Georgen am Längsee II, AT-KLA 443-B-28 St, listina 6. 2. 1652.

¹⁶⁶ Die Inschriften des Bundeslandes Kärnten, Politischer Bezirk St. Veit an der Glan, Brückl, Pfk. hl. Johannes d. T., dostopno na: <https://hw.oeaw.ac.at/inschriften/kaernten-2/teil2/kaernten-2-obj340.xml#Textedition>, preneseno 11. 7. 2024.

¹⁶⁷ DAG, OrdUrk, listina št. 0892; APD, Zbirka Listin, AŠ 15.

¹⁶⁸ Prav tam.

Za Muchitschem je bil dravograjski prošt Peter Kakhornick (v drugih virih tudi Cocarnigh), ki je bil na položaj imenovan 5. junija 1587, saj se je dotedanji prošt in župnik v Mostiču Matija Lovrenc Ritter odpovedal obema službama. Kakhornick se pojavi 24. septembra 1587 kot priča v listini, v kateri je lavantinski škof Jurij Stobej v skladu s pooblastili salzburškega nadškofa Wolfganga Teodorja imenoval Zaharijo Gröblacherja za novega opata samostana Osoje (Ossiach). V listini ga lavantinski škof navaja kot »*Praeposito in Prüggl*« oziroma kot prošta v Mostiču.¹⁶⁹

Člani dravograjskega kapitlja so v pismu salzburškemu in lavantinskemu škofu 2. novembra 1588¹⁷⁰ sporočili, da so na mesto umrlih kanonikov Gregorja Scharffwinda in Andreja Picuha izvolili brata Luko Gasparina in Lenarta Obserja. Luka Gasparin je kot kanonik nadomestil pokojnega Gregorja, Lenart pa pokojnega Andreja, ki je bil tudi župnik na Muti. Zapis se v nepodpisanem poročilu glasi: »... *Dominica cum obitu domini Gregori Scharffenwindes et Andreae Picush canonici et parrocho et capitulo mo insertorum binae iam uices Ecclesiastica uacent delegimus unanimi consensu reverendas dominas, domini Lucam Gäsparin et Leonhardum Obserum confratres, quorum priorem dominum Lucam in Locum, domini Gregory Scharffwindt, alterum in Locum, domini Andrae Parochi Mutensis substituere posuimus, utpote a quibus, huismodi, ut speramq, officiis dignis, ecclesia predicta in posteru honorari et lura ipsarum defendi utiliter possunt. Hos igitur uiros singulari pietate et vitae integritate pollentes. U.R. et Illus. Celsitati supplici nexte praedentamus: humilia animi denotione rogantes, ut Veneranda et inclyta tua celsitas pdictos dominos Presbiteros ad corporatem, realem actualem ac pacifica possessione in duere, recipere et admittire nec no oibq redditibus prebendis ac pertinentis quibus antecessores ornati fuere, dotare et insignire. ... Status in choro largini, canonicos confratres et cantores colegiatos canonice instituere et confirmare dignitur.*«¹⁷¹ Iz zapisanega bi lahko domnevali, da je bil Obser nekaj let v dekanski službi, nato pa je najkasneje po smrti kanonika Andreja Picuha le-tega nadomestil kot župnik na Muti.

Zatem se dne 28. oktobra 1592 v vlogi dravograjskega dekana omenja Jožef Saan (tudi Saam). Ta je bil istočasno tudi administrator

¹⁶⁹ DAG, OrdUrk, listina št. 2050; KLA, AUR, AT-KLA 418-B-C 3856 St, listina 24. 9. 1587.

¹⁷⁰ Pečat deloma odpadel, a je okrogel in kaže v notranjosti podobo orla z razprtimi krili ter napisom okrog.

¹⁷¹ DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg, AŠ I-III, mapa Geschichte.

stolnega kapitlja v Št. Andražu in je tega dne podelil Mateju iz Krottendorffa pet vinogradov na hribu Krottenperg (južno od Gradca).¹⁷² Prav Saan je nekaj časa tudi vodil stolni kapitelj v Št. Andražu in opravljal v tem času še arhidiakonsko službo, saj je lavantinski škof Jurij Stobej zaradi varčevanja in zmanjšanega premoženja stolnega kapitlja kar 4 leta prepovedoval volitve nove prošta. Ponovno je bil stolni prošt imenovan leta 1594, ko je položaj zasedel Dominik Leo, pri čemer je bil imenovan od škofa, in ne izvoljen od kapitlja.¹⁷³ Potem ko je sredi septembra 1594 umrl dravograjski prošt, je lavantinski škof pisal 28. oktobra 1594 salzburškemu nadškofu glede ponovne zasedbe dravograjske proštije in njej inkorporirane župnije Št. Janž oziroma Mostič. V pismu je potrdil, da je bila župnija inkorporirana dravograjskemu kapitolu, a da so prošti v resnici že dolga leta rezidirali v Mostiču, ne v Dravogradu. Zato se tudi imenujejo po njem. In dodal, da brez te župnije ni dravograjska proštija nič (... *die incorporierte Pharr, ohne weliche die Probstey nichts ist*). Škofu je za novega prošta predlagal dotedanjega dekana dravograjskega kapitlja Jožefa Saana. Tega sta nato salzburški pomožni škof in chiemseejevski škof Sebastijan Cattaneo imenovala za novega dravograjskega prošta in župnika v Mostiču 2. decembra 1594.¹⁷⁴ Po imenovanju ga je lavantinski škof poslal k salzburškemu nadškofu v zadevi »*pro dedicenda causa*«, saj je prišlo do nenavadnega zapleta, o katerem je pisal čez deset let Mihael Erbestus, arhidiakon (*Erzpriester*) za Spodnjo Koroško. Ta je po Saanovi odpovedi proštiskemu sedežu 26. julija 1604 predlagal Jurija Herliche za novega dravograjskega prošta in župnika v Mostiču. V svojem pismu je navedel, da sta takrat ob Saanovem imenovanju leta 1594 koroški generalni vikar Ulrik Raßler in lavantinski škof Jurij Stobej v prezentacijskem pismu zapisala namesto do takrat uveljavljenega imena mostiške župnije Št. Janž pri Krčici (*St. Johann an der Görttschitz*) novejšo ime »*am Priekl*« oziroma »*ad Ponticullum*«. Župnije pa pod novim imenom v salzburškem nadškofijskem diariju niso našli. Šele po dodatnem poizvedovanju so ugotovili, za katero župnijo gre.¹⁷⁵

Za Saanom (kot dekan je omenjen še 1594) je postal dravograjski dekan Simon Underperger. Kdaj in kako dolgo je bil dekan, ni moč

¹⁷² StLa, Urkunden Regestdatenbank, listina 28. 10. 1592.

¹⁷³ Oskar Veselsky, *Lavanter ordinations und Konsekrationsberichte von 1586 bis 1679*, Graz, 2008, str. 26, 27 (dalje Veselsky, *Lavanter ordinations und Konsekrationsberichte*).

¹⁷⁴ DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg, AŠ I-III, mapa Ernennung, AŠ XI, mapa Patronat.

¹⁷⁵ Prav tam.

natančno določiti. Dejstvo pa je, da je bil dekan še 1. marca 1598, ko je njemu in celotnemu kapitlju nadvojvoda Ferdinand na ta dan potrdil vse obstoječe pravice in privilegije, ki so jih kapitlju potrdili njegovi predhodniki (tudi grofje Celjski).¹⁷⁶ Vprašanje je, zakaj se v tej listini kot predstojnik kapitlja ne pojavlja prošt, ampak dekan kot njegov namestnik. Možno je, da je to bil čas, ko kapitelj ni imel prošta in ga je vodil samo dekan. Druga možna razlaga bi bila, da je bil dejanski dravograjski prošt v kakšni pomembnejši službi in je bil torej samo titularni prošt, ne pa oseba, ki bi dejansko vodila kapitelj. Tretja možna razlaga, ki pa je najverjetnejša, se glasi, da je prošt rezidiriral v župniji Št. Janž pri Mostiču in je bil fizično odsoten iz Dravograda, kapitelj pa je vodil dekan kot njegov namestnik. Ker je bil prošt trajno odsoten iz Dravograda, je nadvojvoda potrdil obstoječe pravice in privilegije kapitlju in njegovemu »de facto« oziroma dejanskemu predstojniku dekanu Simonu Underpergerju. Ta je bil vsaj v letih 1588–1598 hkrati tudi župnik na Remšniku, kjer ga je nekaj časa nadomeščal kaplan Luka Casper. Kmalu zatem, ko je nadvojvoda Ferdinand II. izstavil prej omenjeno listino, je moralo priti do zamenjave vodstva dravograjskega kapitlja. Nov dekan je postal Jurij Röttar (v nekaterih dokumentih tudi Höttär). Hitro pa se je pokazalo, da je imel težave pri svojem dušnopastirskem delu. Zoper njega se je namreč že 18. julija 1598 lavantinskemu škofu Juriju Stobeju pritožil Daniel Samlson, nekdanji klobočarski mojster v Dravogradu. Röttar je namreč preganjal njegovo ženo in jo celo poškodeval, ker je bila sama na obisku pri družinskih prijateljih v Dravogradu.¹⁷⁷ Pritožbe so bile očitno uspešne in dejstvo je, da je imel dravograjski kapitelj po nekaj mesecih zopet novega starega dekana Simona Underpergerja.

Zgodba o tem, kako je prišlo do tega, da se je Simon Underperger vrnil na mesto dravograjskega dekana, Jurij Röttar pa odšel za župnika na Remšnik, je nekoliko posebna in si zasluži, da se jo v bodoče podrobneje predstavi. Na tem mestu pa naj bo dovolj samo kratek povzetek. Spor med

¹⁷⁶ DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg, AŠ I-III, mapa Errichtung und Dotation; KLA, AUR, AT-KLA 418-B-A 2637 F St, listina 1. 3. 1598; ARS, Zbirka listin, SI AS 1063/6940, listina 1. 3. 1598. V časopisu Carinthia iz leta 1866 (št.1, str. 37, 38) zasledimo podatek, da je arhiv Zgodovinskega društva za Koroško prejel v hrambo med drugim tudi listino o potrditvi privilegijev in pravic kolegiatnemu kapitlju v Dravogradu iz leta 1538. Navedeno je, da je listino izdal nadvojvoda Ferdinand. Pri čemer je verjetno mišljen nadvojvoda Ferdinand I. Ob poizvedovanju v Koroškem deželnem arhivu, ki hrani arhivsko gradivo omenjenega zgodovinskega društva, se je izkazalo, da listine s tako vsebino nikoli niso imeli v hrambi in da je očitno ob tisku časopisa leta 1866 prišlo do tiskarske napake.

¹⁷⁷ DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg, AŠ I-III, mapa Investitur.

župnikom Simonom Underpergerjem in ključarji na Remšniku se je začel že najkasneje leta 1588. Ključarji so pisali šentpavelskemu opatu 18. maja 1588 in nasprotovali temu, da bi nastavlil drugega mežnarja pri župnijski cerkvi sv. Jurija. Župnika so tudi obtožili, da je slabo upravljal s premoženjem župnije. Remšniška župnija je deželi Štajerski od leta 1565 dolgovala skupaj z odrejenimi zamudnimi obrestmi in kaznimi 254 fl, 7 š in 13 d. Da ne bi zaradi teh dolgov bilo oškodovano župnijsko premoženje, so se župljani (*Pfarrmenig*)¹⁷⁸ na dan sv. Jakoba 1593 odločili, da bodo po svojih zastopnikih Gašperju Volkmayrju in vodji remšniškega urada Viljemu plemenitemu Geri iz Arveža (Arnfels) sporočili, da so zastavili del posestev remšniške župnije in njenih podružnic štajerskim deželnim stanovom, dokler ne bo dolgovana vsota denarja poplačana (*abledigung der gespändten Pfarrguterr*).¹⁷⁹ Toda komaj je bil ta spor zglajen, se je leta 1597 kazal na vidiku že drugi. 7. maja 1597 so se šentpavelskemu opatu pritožili Gregor, Janez, Blaž in Pankracij, sinovi pokojnega libeliškega župnika Urbana Pyschena (*weilandt Herrn Urban Pyschen gewesten Pharrern zu Leifling seligen nachgelassne Söhne*). Ko je njihov oče umrl, je premoženje podedovala njihova mati, ki je iz izkupička kupila (prejela v dosmrtno posest) kmetijo v Libeličah od Seifrida plemenitega Neuhausa oziroma Suškega (iz bližnjega gradu Suha (Neuhaus)). Toda na kmetiji je bila samo dve leti, saj jo je potem vzel k sebi za kuharico (*Haußhalterin*) remšniški župnik Simon Underperger. Po štirih letih je njihova mati umrla, župnik pa jim iz zapuščine ni hotel dati nobenega premoženja razen gotovine. Opat je 22. junija 1597 naložil župniku, da mora sinovom v dveh obrokih vrniti vrednost odpeljanih stvari v višini 28 fl. Zanje se je 16. maja 1597 zavzel tudi sam Seyfrid pl. Neuhaus, ki je dejal, da je šlo v tem primeru za kmetijo Jurič (*Juritsch hube*) v Gorčah: »... *Undterthan Juritsch Zu Goritschach, und seine Gründen, hube mit in gehorsamb angebracht das Ir Mutter, so etlich Jar mein Undterthanin gewest, Nacher aber sich Zu dem Herrn Pharar am Rembschnigg begeben, und dessen Haußhalterin worde, Neulicher Zeit mit Todt abgangen, deren Verlassens, und Jenen gebrüdern angefallenes Guett weliches Sy von meiner Hueben mit sich hinweg gefiert,*

¹⁷⁸ Pfarmenig, dostopno na: <https://fwb-online.de/lemma/pfarmenig.s.1f>, preneseno 10. 7. 2024.

¹⁷⁹ Stift St. Paul, fond samostan Št. Pavel, Pack 198, mapa 597, 598; Abledigung – vračilo zastavljenih posesti s poplačilom dolga, dostopno na: <https://drw-www.adw.uni-heidelberg.de/drw-cgi/zeige?index=lemmata&term=Abledigung>, preneseno 10. 7. 2024.

*und Ime Hern Pharrer Zuebracht, Er Inen Vorhalten, und guetlich Frsuechen Inen nicht herauß geben wolle ...».*¹⁸⁰

Že leto zatem se je med remšniškimi župljani in župnikom Underpergerjem zopet vnel spor. Obtoževali so ga, da je zaradi njegove malomarnosti zgorela remšniška farna cerkev. Zato so ključarji in župljani remšniške župnije prosili šentpavelskega opata, ki je imel tudi patronatske pravice, da bi namesto Simona Underpergerja prišel na Remšnik za župnika dravograjski dekan Jurij Rötter. Zamenjava duhovnikov se je zgodila v prvi polovici leta 1599, vsekakor pa pred 31. julijem tega leta, ko mu je šentpavelski opat Vincenc predlagal, da se odpove remšniški župniji. Underperger je še istega leta 1599 (ni točnega datuma) prosil nadvojvodo, naj mu nekdanji remšniški kaplan Luka Casper povrne dolg v višini 140 fl, ki mu jih je dolgoval za stanovanje. Župnik Jurij Rötter pa mu ni hotel povrniti tega zneska niti mu ni hotel izročiti njegovega pohištva. 6. marca 1600 je šentpavelski opat pisal župniku Rötterju, da je moral povrniti Underpergerju stroške v višini 144 fl, 7 š in 17 d ter mu vrniti tudi pohištvo do velike noči istega leta. Opat je sprva hotel njegovo prošnjo za remšniško župnijo hitro predstaviti škofu in ga prositi za potrditev, a je izvedel, da je bil Rötter krivdno razrešen službe dekana v Dravogradu (*das Ir mit ungnaden von Hochgedachter Irer fur. Durch. Dechantey zu Traburg entsezt worden seid solt*). Hkrati mu je naročil, da bo moral na Remšniku živeti brez priležnice (*abs. suspectu concubinam*), saj bi bil to znak za ordinarija, da mu lahko župnijo Remšnik tudi podeli. To je pomenilo, da je bil Simon Underperger hkrati uradno še vedno remšniški župnik in se je vse do 9. maja 1601 tudi podpisoval »*Dechant daselbst und Pfarerr am Römschnigkh*«. ¹⁸¹ Že 29. decembra 1600 je pisal dekantu Underbergerju marenberški župnik Nikolaj Schlemer, da je remšniški župnik Jurij umrl, in ga vprašal, kaj storiti z njegovo zapuščino. ¹⁸² Underperger je nato 5. avgusta 1602 sporočil šentpavelskemu opatu, da se je nameraval 12. avgusta 1602 sporazumeti z remšniškimi župljani. Za novega župnika je predlagal Marka Khouitscha, ki je znal nemško in slovensko (*deme beede Sprachen die Windisch und Teutschen, so woll*). Njegov drugi predlog pa je bil marenberški kaplan Kristjan (priimek ni naveden). ¹⁸³

¹⁸⁰ Prav tam.

¹⁸¹ Prav tam.

¹⁸² Prav tam, mapa 597.

¹⁸³ Prav tam.

V Dravogradu je prišlo glede pridig v nemškem in slovenskem jeziku do spora. 12. marca 1603 je dekan in župnik v Dravogradu Simon Underperger odgovoril trgu Dravograd, da je želel z njimi razpravljati v sodni hiši (*Gerichthaus*), a ni od njih prejel nobenega primernege odgovora. Očitno so se tržani zavzemali za več slovenskih pridig, a jim je dekan odgovoril, da mora pridigati tako, kakor mu je naročil škof: »... *so solt Irs kunftig woll Hörrn, die Teutsche Predigt wirdt verrichtet wie mier mein hochobrigkhait auferlegt hat ...*«. Pogosto so, tako Underperger, bili namreč pri maši prisotni tudi ljudje, ki niso razumeli slovensko, in ti potem ne bi mogli dojeti duhovnikov pridige. Je pa razumel njihove potrebe in imel o njih dobro mnenje oziroma jih je podpiral.¹⁸⁴

Kdo je za Underpergerjem postal župnik na Remšniku, iz dostopnih virov ni znano. Se pa kot remšniški župnik omenja 28. septembra 1606 Urban Kreitzer. Ta je imel tudi hčerko (ime v dokumentu ni navedeno), ki je bila poročena z marenberškim tržanom Aleksandrom Pierloterjem. Za njim je šentpavelski opat 19. julija 1607 predlagal za novega remšniškega župnika Gašperja Puchla, dotedanjega župnika na Suhi. Kdo je prišel za župnika na Remšnik za njim, v virih ni navedeno, je pa hotel 14. julija 1609 šentpavelski opat za novega remšniškega župnika imenovati Egidija Grofa, dotedanjega župnika v Guštanju. Pri tem ni nepomemben podatek, da je bil Guštanj v sosednji škofiji, tj. oglejskem patriarhatu. Ne glede na to, ali je Grof dejansko postal remšniški župnik, je okrog leta 1615 tam župnikoval Luka Gasparin, umrl pa je 26. junija 1615. Zanj lahko sklepamo, da je gotovo znal slovensko, saj je znanje tega jezika zahteval šentpavelski opat tudi od njegovega naslednika. To potrjuje podelitvena listina z dne 10. julija 1615, saj v njej šentpavelski opat od duhovnika Jurija Wonazeliusa zahteva: »... *probitate, quam et morum suorum linguam sclauonica, quod maxime illustrissimi loci necessitas requirit ...*«. ¹⁸⁵ Kot dravograjski dekan in župnik v Labotu se Simon Underperger zadnjič omenja 3. februarja 1613, ko se je pritožil lavantinskemu škofu, ker je upravitelj labotskega gospostva Andrej Mayer kršil nadarbinsko pravo (*pfrundrecht*), saj je od župnijskih podložnikov izterjeval dajatve, ki jih ne bi smel.¹⁸⁶

Glede župnije Frojach je potrebno omeniti, da je bila ob koncu 16. in v začetku 17. stoletja, kot je ugotovila vizitacija sekovskega škofa Martina Brennerja leta 1607, še vedno v rokah dravograjskega kapitulja. Zato je škof

¹⁸⁴ DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg, AŠ I-III, mapa Geschichte.

¹⁸⁵ Stift St. Paul, fond samostan Št. Pavel, Pack 198, mapa 597, 598.

¹⁸⁶ DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg, AŠ XI.

Brenner naročil lavantinskemu škofu, da je zahteval od dravograjskega prošta razrešitev Janeza (*Johann*) Mulijske službe župnika v Frojachu, in sicer zaradi njegovega škandaloznega življenja. Toda Muli je očitno ostal še naprej župnik v Frojachu, predvsem zaradi velikega pomanjkanja duhovnikov, in tako je omenjen še v vizitaciji sekovskih škofov iz leta 1619. Tam je navedeno, da je živel skupaj s svojo ženo. Sekovski škof dr. Jakob Eberlein je od dravograjskega prošta zahteval, naj župnika takoj odstrani iz župnije in pošlje v špital v Saafeldu, kamor so nameščali takšne duhovnike. Toda tudi to pot je Muli ostal župnik v Frojachu. Nemoč dravograjskih proštov, da bi ga razrešili ali vplivali na njegovo odstavitev, oziroma njihovo neukrepanje pa sta po vsej verjetnosti vodila v izgubo patronatskih pravic nad to župnijo v naslednjih letih. Pravica je prešla na proštijo sv. Jerneja v Brežah.¹⁸⁷ Vprašanje je, zakaj dravograjski prošt ni odstavil župnika Mulijskega. Res je, da so imeli pravico predlagati kandidate za izpraznjeno župnijsko mesto v Frojachu, a pristojnost odstaviti duhovnika je bila vendarle v rokah lavantinskega škofa ordinarija.

Ob koncu tega poglavja velja omeniti tudi poročilo lavantinskega škofa Stadionja iz leta 1687, torej iz poznejšega časa, ki naj bi podalo informacije o stanju dravograjskega kapitlja v dobi širjenja luteranske vere v 16. stoletju. V poročilu je škof navedel, da je bil kapitelj prvotno ustanovljen za prošta in tri regularne kanonike. V času Lutra se je baje dalo veliko kanonikov zapeljati in so se sekularizirali – prešli v laiški stan. Posledično je kapitelj zato propadel sam od sebe, prošt Gvidobald Platz pa se je znašel sam z vikarjem in kaplanom.¹⁸⁸ Pomanjkljivost tega škofovega navedka je v tem, da je imel kapitelj ob svoji ustanovitvi šest prebend in je nekaj let zatem pridobil še sedmo. Zelo verjetno pa drži njegova pripomba glede sekularizacije kanonikov in njihove privrženosti luteranski veri. Tudi število kanonikov, ki ga omenja, je primerljivo s številom, ki ga razkrivajo arhivski viri. Je pa njegova trditev, da je kapitelj propadel sam od sebe, vendarle nekoliko pretirana, saj bi lahko kot lavantinski škof ordinarij podelil prebende novim duhovnikom in tako poskrbel za nadaljnje delovanje kapitlja. Hkrati poročilo ne odraža razmer na območju lavantinske škofije v dobi reformacije, temveč v času druge polovice 17. stoletja, ko je nastalo. Vseeno s tem nakazal, da se je delovanje kapitlja za časa njegovega škofovanja že bližalo svojemu koncu.

¹⁸⁷ Brunner, *Unterdrauburg und Frojach*, str. 225, 226.

¹⁸⁸ Tangl, *Reihe*, str. 303. Podrobneje o škofu Stobeju in navedenem poročilu glej: Lilijana Urlep, Škof Franc I. Gašpar pl. Stadion in njegov opis lavantinske škofije, v: *Arhivi*, letnik 34, 2011, št. 2, str. 465–476.

6 Kapitelj na prepihu – obstoj kapitlja v 17. in 18. stoletju ter njegov konec

Kot je bilo že omenjeno, je dravograjski kapitelj ob ustanovitvi leta 1237 obsegal šest prebend, ki jim je bila po par letih dodana še sedma. Na podlagi tega bi lahko domnevali, da so kapitelj sestavljali prošt, dekan in pet kanonikov. Ker se je dekan volil izmed kanonikov kapitlja, je samoumevno, da je tudi on posedoval eno od prebend. Za prošta pa to verjetno ni bilo nujno, saj lahko na podlagi navedenih srednjeveških pisnih virov ugotovimo, da so to službo opravljali duhovniki, ki so bili pogosto že v kakšnih drugih službah in jim je naziv dravograjskega prošta prinesel samo nekaj dodatnih prihodkov. O tem, kako velik je bil dravograjski kapitelj, je nekaj malega zapisal že zgodovinar Hohenauer. Po njegovih navedbah so bili v dravograjski kapitlju leta 1383 prošt, dekan in štirje kanoniki.¹⁸⁹ Ob koncu 16. stoletja, natančneje 9. maja 1599, se je kapitlja na kratko dotaknil lavantinski škof Stobej, ko je pisal papežu Klemnu VIII. glede dravograjske proštije. V pismu je navedel: »*Traburgum etiam praeter caetera insigne est Collegiata ecclesia, quae praebet praeposito, decano ad dignitatem, sex canonicis ad cultum, victumque nec splendide, nec exigue.*« Iz tega je moč sklepati, da je bila v Dravogradu pomembna kolegiatna cerkev s kapitljem, ki mu je načeloval prošt. Tega je nadomeščal dekan kapitlja. Kapitelj pa je sestavljalo še šest kanonikov, ki niso živeli niti v revščini niti v bogastvu.¹⁹⁰ To potrjuje prej omenjeno domnevo, da dravograjski prošti niso bili nujno vezani na posedovanje ene od prebend. V nasprotnem primeru bi namreč moral kapitelj ob koncu 16. stoletja posedovati osem prebend. Prebende dravograjskega kapitlja so po vsej verjetno ostale enake ves čas njegovega obstoja. To so bili prihodki župnij Labot, Marenberg, Muta, Remšnik in Dravograd. Ob nastanku kapitlja so k navedenim spadale po vsej verjetnosti tudi prebende v župnijah Frojach, Mali Št. Pavel in Hodiše.

Na začetku 17. stoletja je postal dravograjski prošt Jurij Behem (tudi Behamb). Za prošta je bil imenovan 24. aprila 1604 in službo opravljal do leta 1614.¹⁹¹ Behem se je leta 1604 sprl z dekanom kapitlja Simonom Undpergerjem zaradi zaostalega plačila davkov. O sporu je 1. maja 1604

¹⁸⁹ Hohenauer, *Kurze Kirchengeschichte*, str. 115, 116.

¹⁹⁰ Georgii Stobeii, Georgii Stobeii de palmaburgo episcopi lavantini caesarae maiestati et serenissimo Ferdinando archiduci Austriae A secretibus Consilliis, necnon pro eodem per Inferioris Austriae Provincias Locumtenentis Epistolae ad diversos, Venetis 1749, str. 41.

¹⁹¹ DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg, AŠ I-III, mapa Ernennung; DAG, OrdUrk, listine št. 2056, 2058, 2068.

poročal lavantinski stolni prošt Dominik na dvor nadvojvode Ferdinanda. Iz poročila izvemo, da je prošt Behem podelil v dosmrtni užitek dekanu Simonu h kapitlju spadajočo desetino, ki jo je posedoval Pankracij Votig. Od te desetine je imela proštija letno 10 četrtačkov (*vierling*) pšenice, 10 četrtačkov rži in 20 četrtačkov ovsa. Po drugi strani je prošt zahteval od dekana 94 fl, ki jih je moral ta pobrati pri podružničnih cerkvah za poplačilo zaostalega davka v višini 28 fl. Dekan pa očitno ni želel izročiti proštu zahtevanega denarja in je zato prišlo do spora. Pri tem je stolni prošt v Šentandražu očital dravograjskemu dekanu lakomnost, saj je v prej omenjenem pismu dopisal zanimivo oznako za dekana: »... und der Dechant vil Zu haben begert, da aber wenig mithidig sein wolle ...«. Na podlagi navedene oznake bi lahko domnevali, da je dekanu šlo v prvi vrsti za obdržanje obstoječih prihodkov in s tem ohranitev gmotnega položaja.¹⁹² A se kakšni drugi viri, ki bi potrjevali ali zavrgli navedene domneve, niso ohranili.

V zvezi s proštom Behemom je potrebno dodati, da je bil za novega prošta že 26. julija 1604 predlagan tudi Jurij Herlich.¹⁹³ A do njegovega imenovanja ni prišlo. Je pa Herlich postal 10. novembra 1604 župnik v Mostiču, kjer nasledil Jožeta Saana.¹⁹⁴ Hkrati pa se Behem kot dravograjski prošt omenja tudi 9. julija 1606, ko je v Celovcu plačal zaostale davke dravograjskega kapitlja.¹⁹⁵

Jurij Herlich se še 4. novembra 1604 omenja kot kanonik v Tinjah na Koroškem. V tistem času so tam že stalno rezidirali velikovski prošti, pri čemer pa je Herlich kot kanonik bil po vsej verjetnosti v vlogi proštovega pomočnika pri dušnopatirskem delu in pri obhajanju slovesnih bogoslužij.¹⁹⁶ Kot beneficiat oziroma kaplan Faschangovega beneficija v Velikovcu je podelil v posest velikovškemu meščanu Andreju Janncu in njegovi ženi Elizabeti njivo »an der Plären«.¹⁹⁷ Naslednja omemba prošta Herliche je nekoliko nedorečena. Herlich je namreč 7. decembra 1609

¹⁹² Prav tam.

¹⁹³ Prav tam.

¹⁹⁴ DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg, AŠ I-III, mapa Geschichte; DAG, OrdUrk, listina št. 2058.

¹⁹⁵ DAG, Probsteipfarre Unterdrauburg, AŠ XI-XV, mapa Steuern und Taxen.

¹⁹⁶ Tinje na Koroškem (Tainach) so bile že v 13. stoletju inkorporirane kolegiatnemu kapitlju v Velikovcu. Prvi velikovski prošt, ki je stalno rezidiral v Tinjah, je bil Gregor Latomus. Proštijski sedež v Velikovcu je zasedel leta 1558 in ga zasedal do svoje smrti 1595. Hkrati so bili velikovski prošti tudi arhidiakoni salzburškega spodnjekoroškega arhidiakonata. Vir: Hermann L'Estocq, Zur Geschichte der Stadt Völkermarkt, *Carinthia I*, 1930, str. 133.

¹⁹⁷ DAG, AUR, listina št. 161.

prepustil Gertrudi Pratschin peti del travnika »*Raifwissen*« pri starem dravskem mostu v Velikovcu, potem ko sta umrla njena dotedanja užívalca in skrbnika Bernhard Fürchtseisen in Mihael Muchitsch. Zato sta Gertruda in njen mož Jurij, usnar iz Velikovca, prosila, da bi ta travnik po njuni smrti bil podeljen njunim dedičem. Herlich je omenjeni Gertrudi to potrdil kot kaplan te ustanove v listini, izdani 27. junija 1630.¹⁹⁸ Očitno je bil travnik razdeljen na pet delov, prošt Herlich pa jih je kot beneficiat pristojne ustanove podeljeval raznim velikovškim meščanom. Žal se omenjena listina iz leta 1609 ni ohranila in je zato nemogoče ugotoviti, ali je bil Herlich tega leta že dravograjski prošt ali ne. Omenjena ustanova (*Faschangstiftung*) je bila posvečena 14 priprošnjikom v sili in je imela sedež v cerkvi sv. Marije Magdalene v Velikovcu.¹⁹⁹

Herlich je bil 24. marca 1614, potem ko se je prošt Behem odpovedal proštijski službi, imenovan za dravograjskega prošta. Zatem se pojavi v listini z dne 5. avgusta 1617, ko je kot dravograjski prošt, župnik v Št. Janžu pri Mostiču in uživalec Faschangovega beneficija prodal velikovškemu meščanu Jakobu Siberniggu in njegovi ženi Elizabeti ter vsem njunim dedičem hišo z vrtom v ulici Faschangasse v Velikovcu. Hišo je predtem posedoval njegov predhodnik oziroma imetnik tega beneficija – pokojni Kilian Crainer, kanonik in pridigar v velikovšem kapitlju. Ker pa so zatem umrli vsi neposredni dediči, je hiša z vrtom prešla v last Balthasarja Schiegga, ki je bil sin pokojne Siberniggove hčerke.²⁰⁰ Isti prošt je nato 2. julija 1618 prepustil velikovškemu tržanu Ožboltu Petritschu peti del enega pri Dravi ležečega travnika. Sprva je ta del travnika prepustil pokojnemu velikovškemu proštu Gregorju Lathanu in njegovim petim otrokom (*seinen leiblichen fünff Khindern*): Sabini, Ani, Ernestu, Gašperju in Gregorju. V vmesnem času so od teh otrok postali pokojni vsi omenjeni bratje, zato sta v poštrev za dedovanje prišli samo sestre. Da pa sta lahko prevzeli del travnika, je to odobril salzburški nadškof na prošnjo prošta Jurija Herliche in barona Krištofa Davida Urschenpenka. Zatem je omenjeni del travnika zopet prešel v proštovo last, on pa ga je nato podelil v doživljenjsko uživanje prej omenjenemu meščanu Petritschu.²⁰¹ Nadalje je prošt Herlich kot beneficiat prej omenjene ustanove 8. septembra 1618 obnovil velikovškemu mestnemu sodniku in svetu lastništvo nad petim delom travnika pri reki Dravi (eno petino travnika). To je storil na prošnjo mestnega sodnika in mestnega

¹⁹⁸ DAG, AUR, listina št. 195.

¹⁹⁹ Prav tam.

²⁰⁰ DAG, OrdUrk, listina št. 2068 in AUR, listina št. 178.

²⁰¹ DAG, AUR, listina št. 179.

sveta, saj je originalna listina zgorela v nedavnem požaru.²⁰² Zanimivo je, da je patronat nad ustanovo Faschangstiftung imel meščan Althofna Krištof Konsnit. Ta je v listini z dne 30. avgusta 1622 zapisal, da bo izročil patronat nad to ustanovo velikovškemu kapitlju, takoj ko bo prosta od sedanjega imetnika, dravograjskega prošta Jurija Herlichea.²⁰³ Zatem je 28. novembra 1630 prošt Herlich dal dovoljenje velikovškemu organistu in meščanu Krištofu Pratschu, da je prodal meščanu in trgovcu Lovrencu Sturmbo in njegovi ženi Feliciti peti del travnika »Raifwiesen« pri mali Dravi (*Kleinen Drau*), ki je bila v lasti ustanove Faschangstiftung.²⁰⁴ Po smrti prej omenjenega Boltežarja Schiegga je 7. maja 1632 prošt Herlich predal petino travnika »Raifwiesen« velikovškemu meščanu in usnjarju Mihaelu Ottitschu.²⁰⁵ Kot župnik pri Št. Janžu pri Mostiču je prošt Jurij Herlich 21. marca 1629 posodil šentpavelskemu opatu Hieronimu 1000 fl s 5-odstotnimi obrestmi, ki jih je slednji porabil za nakup gospostev Rabštajn (Rabenstein) in Dravograd, pri čemer si je denar za nakup izposodil ne samo pri dravograjskem proštu, temveč pri več plemičih in cerkvenih ustanovah.²⁰⁶

Vloga prošta Herlichea pa ni bila toliko pomembna v smislu posojanju denarja šentpavelskemu opatu, temveč bolj v smislu njegove dušnopastirske pomoči opatu Hieronimu. Zaradi težke bolezni lavantinskega škofa Jurija III. Stobeja (19. 10. 1584–23. 10. 1618) je konzistorij lavantinske škofije poslal opatu Hieronimu obvestilo, da ga je salzburški nadškof Marko Sittico v primeru smrti škofa Stobeja imenoval za komisarja njegove zapuščine. Konzistorij je opata prosil, naj navedeno imenovanje zadrži v tajnosti vse do škofove smrti. Ko je ta 23. oktobra 1618 nastopila, je opat že naslednji dan obvestil lavantinski konzistorij, da bo prišel in zapečatil škofove bivalne prostore. Nato ga je salzburški nadškof 17. oziroma 18. novembra imenoval za generalnega vikarja lavantinske škofije. Svojo novo službo je takoj nastopil in pričel s popisom (inventuro) zapuščine pokojnega škofa. K izdelavi le-te je povabil stolnega prošta iz Št. Andraža, dravograjskega prošta Herlichea in še dva neimenovana posvetna plemiča. Sam zapuščinski inventar je bil dokončan 18. decembra 1618, pri njegovem nastanku pa ni sodeloval dravograjski prošt, kot je načrtoval šentpavelski opat, temveč velikovski prošt. Poleg opata Hieronima so bili pri nastanku tega inventarja udeleženi še Janez

²⁰² DAG, AUR, listina št. 180

²⁰³ DAG, AUR, listina št. 186.

²⁰⁴ DAG, AUR, listina št. 198.

²⁰⁵ DAG, AUR, listina št. 202.

²⁰⁶ Schroll, *Hieronymus*, str. 120.

Gentilotti, arhidiakon na Spodnjem Koroškem in velikovski prošt, stolni prošt Dominik iz Št. Andraža, Martin pl. Palmburški iz Thurnlacka in Telenberga, ki je bil hkrati škofov svak, kot zakladnika sta sodelovala Ivan Krištof (*Hans Christof*) pl. Freiberg iz Reidebna in Janez (*Johann*) Hafner, bamberski škofijski svetnik, plačilni mojster (*Rentmeister und Hofkastner*) v Volšperku.²⁰⁷ Potem ko je opat Hieronim poslal inventuro škofove zapuščine, mu je konzistorij naročil pripravo poročila o upravljanju lavantinske škofije v preteklih letih. Opat je navedeno poročilo poslal 13. januarja 1619. Iz njega je konzistorij sklepal, da je bila duhovščina lavantinske škofije v velikih težavah (*incovininezzen und ungelegenheiten und solches auch vieleich auf dem Lande bei der Pristerschaft zu besorgen sein mochte*). Na podlagi tega je salzburški nadškof opatu naročil, naj opravi vizitacijo lavantinske škofije. Kot prvo je vizitiral 4. februarja 1619 župnijo St. Jacob in Freiland in kot zadnjo stolno proštijo v Št. Andražu v začetku marca istega leta. Vmes je 8. februarja 1619 vizitiral župnijo sv. Mihaela v trgu Marenberg. Tu je ugotovil, da je bila cerkev posvečena in da so bili njeni dobrotniki oziroma »*fundatores*« celjski grofje. Cerkev je imela takrat 4 oltarje, 3 kelihe (*calices*) in »*color violaceus non habetur*«. Župnija je imela takrat sledeče podružnične cerkve: sv. Martina v Spodnji Vižingi »*auf der Eggerten*«²⁰⁸, sv. Egidija, sv. Lenarta na Radlju, sv. Simona in Juda na Pernicah ter sv. Jakoba v Soboti. Župnija Marenberg je imela za 5 goldinarjev (*florenos*) in 4 pfd (funte) premoženja. Vsakih šest let jo je vizitiral dravograjski prošt. Podružna cerkev sv. Martina je premogla dva oltarja, od katerih je bil samo eden posvečen. Župnija Marenberg je štela 400 prebivalcev in 80 ognjišč oziroma stavb. Župnik je letno prejel 50 škafov rži v davčni meri (*Steuermas*), 54 škafov ovsa, 50 sirov (vsak vreden 2 kr), 40 svinjskih krač oz. stegen (*Schweinhamen*), od katerih je bila vsaka ocenjen na 4 kr.²⁰⁹ Tudi podružnična cerkev sv. Egidija je premogla dva oltarja, podružna cerkev sv. Lenarta pa tri. Cerkev sv. Simona in Jude na Pernicah je bila vikariatna cerkev z dvema žegnanjskima nedeljama (*ad ss. Simonem et Judam vicariatus; celebratur alternis vicibus*). V njej sta bila pokopana nevernika plemeniti Has in Ludwig Hagg (*sepulti haeretici nobiles Has, Ludwig Haag*). Tamkajšnji vikar Frančišek de Michaëlis, po rodu istrski Italijan, je bil član frančiškanskega reda in je bil ob vizitaciji že štiri leta vikar na Pernicah, poprej pa je bil osem let vikar v Marenbergu (*Italus de Istria, ord. s. Francisci ; annos quatuor vicarius, antea in Märenberg per annos octo*

²⁰⁷ Prav tam, str. 197–201.

²⁰⁸ Cerkev je bila porušena v drugi polovici 20. stoletja.

²⁰⁹ Schroll, *Hieronymus*, str. 210, 211.

praefuit). Vizitator je ugotovil, da ni živel v skladu z redovnimi pravili niti ni nosil tonzure (*Dubitatur de eius licentia; habitum et tonsuram non gestat*). Perniški vikariat je obsegal 400 prebivalcev in 70 ognjišč oziroma hiš. Vikar pa je prejel letno 30 škafov rži in 60 škafov ovsa štajerske mere. Istega dne je opat vizitiral še cerkev sv. Jakoba v Soboti, ki je premogla dva oltarja. Kateri je bil drugi oltar v cerkvi poleg glavnega, posvečenega sv. Jakobu, pa vizitacija ne razkriva.²¹⁰

Župnijo sv. Jurija na Remšniku je vizitiral 9. februarja 1619. Cerkev je poleg glavnega oltarja imela še tri stranske oltarje, od katerih je bil eden neposvečen. K cerkvi sta sodili še dve podružnični cerkvi, in sicer sv. Pankracija na Radelci in sv. Katarine na Kapli. Župnija je štela več kot tisoč prebivalcev (*Communicantes mile et ultra*) in 130 ognjišč (*Feuerstett*). Župnik je bil Jurij Bonacelli iz Slovenj Gradca, star 28 let. Poleg njega je v župniji deloval tudi vikar Jurij Gravensteiner, starejši benediktinski menih iz šentpavelskega samostana. Istega dne je opat vizitiral tudi župnijo Muta in tamkajšnjo župnijsko cerkev sv. Marjete. Cerkev je premogla štiri oltarje in je v preteklosti prejela precej podpore od plemiške rodbine Sulzpacher. Župnik na Muti je bil 70-letni Lambert Scuber iz Slovenske Kaple (*Windischkappel*, danes Železna Kapla (*Eisenkappel*)), ki je imel primicijo leta 1577. V župniji Muta pa je v času vizitacije deloval že osem let. Župnik je imel letne prihodke v višini 12 šilingov. Prejel pa je od podložnikov tudi kolekturo v višini 50 četrtakov (*Vierling*) pšenice, 50 četrtakov rži, 40 četrtakov ovsa, 130 plečet, 100 sirov. Za krst je prejel 1 krajcar in četrt vina, za spoved je prejel spovedni denarij (*Beichtpfening*) v višini 3 »ungarisch« (verjetno denarije). Župnijska cerkev je imela štiri podružnice: sv. Jerneja na Muto, sv. Primoža in Felicijana nad Muto, sv. Janeza na Spodnji Muti ter sv. Petra in Pavla v Ribičju. Župnija Muta je štela 500 prebivalcev in 70 ognjišč. Njeno premoženje je bilo ocenjeno na 10 goldinarjev ter 30 krav, 60 ovac in 7 bikov. Župnija je imela 2 podložnika, ki sta letno oddajala 40 kr davka in činž v višini 11 šilingov. Poleg tega je župnik letno prejel tudi 20 četrtin (*Viertel*) žita (*Khorn*), 16 četrtin ovsa, po en sir od vsakega podložnika (*a quolibet rustico saceum unum*), četrtino pšenice in 60 prašičjih krač (*Schweinhamen*).²¹¹

Pri vizitaciji proštije Dravograd 9. februarja 1619 se je vizitatorju pridružil tudi domači prošt. Župnijska oziroma kapiteljska cerkev je bila posvečena sv. Janezu Evangelistu. Na pokopališču je stala kapela oziroma

²¹⁰ Prav tam, str. 210, 211.

²¹¹ Prav tam, str. 210–213.

kostnica sv. Mihaela s poškodovanim oltarjem (*In coemiterio capella s. Michaëlis, in qua altare violatum*). Sama cerkev je bila v tako slabem stanju, da bi se lahko podrla (*Ecclesia ibidem valde deformis; timetur, ne brevi corruat...*). Imela je štiri oltarje in pet podružničnih cerkva. To so bile cerkve sv. Vida v trgu, sv. Sebastjana v smeri proti Vratom, sv. Duha na Ojstrici, sv. Lenarta na Viču in sv. Helene.²¹² Pod slednjo je mišljena cerkev sv. Marije Magdalene v Vratih, ki je še danes podružnica dravograjske proštije. Je pa vizitator pomotoma izpustil cerkev sv. Janeza Krstnika na Ojstrici. Samo župnijo Labot je opat Hieronim vizitiral 10. februarja 1619. Tamkajšnja župnijska cerkev v Farni vasi (Pfarrdorf) je bila posvečena devici Mariji in je premogla pet oltarjev. Od teh je bil stranski oltar sv. Petra precej poškodovan (*altare s. Petri videtur violatum*). Cerkev je premogla tudi dva keliha. Kot dobrotnik (*Fundatores*) pa je bila navedena plemiška rodbina »de Loy«. Župnija Labot je imela podružnične cerkve sv. Marka v Ettendorfu (*Ottendorf*), sv. Lamberta na Lamprechtbergu, sv. Pankracija, sv. Ožbolta, sv. Janeza Krstnika v trgu Labot, sv. Marije Magdalene na Magdalenski gori (Magdalensberg), sv. Lovrenca na Lorenzenbergu, sv. Jakoba v Landsmannshoffu oziroma Rabštajnu in sv. Križa. Župnik je bil Jožef Saan (tudi Sam), ki je bil istočasno dekan kapitlja, star 63 let, duhovnik že 37 let in v času vizitacije že štiri leta labotski župnik. Pri vodenju župnije mu je pomagal vikar Janez Carniolus. Labotska fara je štela 2000 prebivalcev, imela je tri in pol podložnike (*tres habet subditos cum dimidio*). Letno je morala plačati 42 fl, 3ß in 21 d davka. Župnik je prejel od podložnikov činž v višini 9 fl, 3ß in 21 četrtačkov rži ter 36 četrtačkov ovsa.²¹³

Nato je 1. marca 1619 vizitiral »*praepositura Prickl*« oziroma župnijo (proštijo) Mostič. Tamkajšnja župnijska cerkev sv. Janeza Krstnika je imela štiri oltarje: sv. Janeza Krstnika, device Marije, sv. Katarine in sv. Martina. Župnik je bil hkrati dravograjski prošt (*Parochus est dns praepositus ex Traburg*). Župnija je imela okrog 800 prebivalcev ter 90 ognjišč oziroma hiš, na tamkajšnjem pokopališču pa so bili pokopani tudi neverniki (*Communicantes sunt 800, Feuerstett 90. Sepulti in coemiterio haeretici...*)²¹⁴

Ker je šentpavelski opat označil župnijo v Mostiču kar za proštijo, jo je tudi zelo podrobno opisal. Navedel je, da je imela mostiška cerkev osem podružnic, in sicer: cerkev sv. Mihaela (verjetno v Gestringi (Gösseling)),

²¹² Prav tam.

²¹³ Prav tam, str. 213.

²¹⁴ Prav tam, str. 216–218.

sv. Gertrude, sv. Ulrika (verjetno Šenturh na Šentjanški gori (St. Ulrich am Johannesberg)), sv. Petra (verjetno na Šentpeterskem gradu (Eppersdorf)), sv. Andreja (verjetno v Krejčicah (Gretschitzu)), sv. Marije Magdalene (verjetno v Freßlitzu), sv. Dionizija (verjetno v Železnem (Selesen)), sv. Lovrenca (verjetno na Šentjanški gori (Johannesberg)) in sv. Gregorja (verjetno Baren (St. Gregorn)). Župnijo je pomagal upravljati vikar Jurij Dertschnig, star okrog 40 let in tedaj že tri leta vikar v Mostiču. Prošt je imel menzalne posesti ocenjene na 40 florenov letno s 40 fl prihodkov. Poleg tega je prejel še dajatev »*Seeltraid*«²¹⁵, 30 četrtakov ovsa, 25 četrtakov rži, 150 hlebov kruha in žito (*korn per 12 β*). Poleg tega še dvajset sirov po 10 goldinarjev (*zwei zehnten Khais per zehn gulden*). Hkrati so se ključarji iz Dobrave (Hart) pritožili opatu, da je prošt dvignil desetino z osem četrtakov na petnajst. Njegov brat pa naj bi cerkvene ključarje zasramoval (*die Zechleut schmähe*).²¹⁶

V literaturi se pojavljajo trditve, da naj bi bil okrog leta 1620 ukinjen dravograjski kapitelj.²¹⁷ Žal avtor omenjenih navedb ne podpre z nobenim virom. O delovanju kapitlja tudi po letu 1620 pričajo nekateri ohranjeni davčni obračuni, o katerih pa bo več govora v naslednjem poglavju.

Se pa v tem obdobju pojavlja v Dravski dolini poseben kanonik, ki je bil tudi deloma povezan z dravograjskim kapitljem. Omenja se v listini z dne 17. marca 1623, v kateri so pisali ključarji in prebivalci trga Marenberg lavantinskemu škofu Lenartu II. Götzu. V pismu so škofa opomnili, da je radeljsko župnijo podelil portugalskemu kanoniku (*Portugalscher Creuzherr*)²¹⁸ Ivanu (*Hansen*) Schuschi, ki je bil hkrati tudi

²¹⁵ Seeltraid – verjetno mišljeno Seettraidt oziroma Saattraidt, kar v slovenskem prevodu pomeni semensko žito.

²¹⁶ Prav tam.

²¹⁷ Curk: *Dravograd*, str. 5; Leittner, *Die Inschriften*: <http://hw.oeaw.ac.at/inschriften/kaernten-2/teil2/kaernten-2-obj340.xml> (dostop 8. 11. 2017).

²¹⁸ Portugalski regulirani kanoniki oziroma red reguliranih kanonikov svetega križa je bil ustanovljen leta 1131 v portugalskem mestu Coimbra na pobudo arhidiakona tamkajšnje škofije Doma Tella. V tem mestu so istega leta ustanovili tudi prvi samostan, imenovan Santa Cruz oziroma Od svetega križa. Kristusov križ, njegov pomen za odrešenje in življenje po redovnih pravilih sv. Avgušтина so predstavljali in še vedno predstavljajo temelj njihove teologije, češčenja Boga in redovnega življenja. Tudi njihov redovni habit je praktično enak avguštinskemu, tj. črn habit z rjavim oziroma črnim pasom. Hkrati so ti redovniki bili in so še vedno veliki častilci Marijinega brezmadežnega spočetja in vseh nebeških angelov (nadangelov, angelov varuhov ...). Prvi prior reda je bil sv. Tevtonik (Tevtonij, živel med letoma 1082 in 1162). Osrednjo nit redovnega življenja predstavlja obhajanje slovesnih bogoslužij. Portugalska oblast je v času sekularizacije dežele leta 1834 prepovedala delovanje

dravograjski vikar. A se očitno ni nastanil v Marenbergu, niti ni tam maševal, temveč se je nastanil na Muti. Hkrati se je tržanom zameril, ker je bil preveč vzvišen (*Hochtragen*), zato so se spraševali, ali so prihodki te župnije zanj dovolj visoki. Po njegovi obleki so sklepali, da je bil redovnik in kanonik (*Creuzherr*). Kljub temu naj bi raje posvečal svoj čas igri in glasbi, kot pa skrbel za bogoslužje, s čimer si seveda ni pridobil spoštovanja in zaupanja župljanov. Je pa navedeni dokument pomemben tudi zaradi dejstva, ker se v njem omenja vikar na Pernicah. Temu je namreč kanonik Schuscha izstavil račun v višini 34 fl za dovoz ne podrobneje navedenih dobrin. Iz cerkve sv. Vida v Dravogradu je brez soglasja ključarjev vzel novo preprogo, ki jo je cerkvi daroval dravograjski tržan in trgovec Ivan Markhut. Ob koncu so mu očitali tudi nelepo navado, da je med pridiganjem pri svetih mašah javno izpostavljал določene župljane.²¹⁹ V zvezi z redovnikom Ivanom Schuscom se nam poraja vprašanje, ali se je pri svojem bivanju na Muti osredotočal samo na župnijske zadeve ali pa je morebiti imel kakšne stike tudi z avguštinskimi menihi na Muti oziroma je kako drugače sodeloval z njimi. Oboji so imeli isto redovno pravilo in praktično identičen redovni habit.

Prošt Herlich je zatem zadnjič omenjen v listini z dne 6. junija 1631, ko je podelil Boltežarju Mulleju iz kraja Moss bei Zweikirchen, podložniku marenberškega samostana, večje število posesti pri tem kraju v zameno za plačilo (*Ehrung*) ob vsaki zamenjavi imetnikov teh posesti ter v primeru njihovih smrti plačilo 6 fl cerkvi sv. Martina v Ponfeldu.²²⁰ Herlichov naslednik na dravograjskem proštijem sedežu je bil Jernej Benedikt. Lavantinski škof Lenart ga je na položaj imenoval 10. decembra 1634, pri čemer je navedel, da je bil Benedikt duhovnik oglejskega patriarhata. V podelitveni listini je zapisano: »*Vacante igitur hoc tempore Praepositura S. Ioanni Evangelistae in Traburg, eique annea Parochia a S.*

te redovne skupnosti. Ko je leta 1903 umrl zadnji član reda Joaquím da Boa Morte, je redovna skupnost praktično zamrla, a ni bila cerkvenopravno nikoli ukinjena. Na podlagi tega dejstva se je leta 1961 na tirolskem gradu St. Petersburg ustanovila bratovščina angelov varuhov »Schutzängelbruderschaft« (kasneje tudi Engelwerk), v kateri so se združili duhovniki v želji po obuditvi redovne skupnosti. Sveti sedež je njihova prizadevanja podprl leta 1979 z dekretom »Perantiquus Ordo« (v prevodu: zelo star red), v katerem je potrdil obuditev redovne skupnosti reguliranih kanonikov svetega križa. Red šteje danes okrog 130 članov, ki živijo v dvanajstih samostanih v Evropi, Indiji ter Severni in Južni Ameriki. Vir: Krezorden, dostopno na: <https://www.kreuzorden.at/der-orden>, https://de.wikipedia.org/wiki/Regularkanoniker_vom_Heiligen_Kreuz, <https://cruzios.org/about-our-order/>, preneseno 15. 7. 2024.

²¹⁹ DAG, Propsteipfarre Unterdraruburg, AŠ I-III, mapa Geschichte.

²²⁰ KLA, AUR, AT-KLA 418-B-C 4796 St, listina 6. 6. 1631.

*Ioanni baptistae ad Ponticulum, vulgo Prüggl,« in še: »Easdem, Praeposituram et Parochiam, tibi conferendam«.*²²¹

Prošt Benedikt pa ni bil istočasno samo župnik v Mostiču, temveč ga najdemo 17. novembra 1635 navedenega tudi kot beneficiata beneficija sv. Janeza pri Beljaku. V navedeni listini je podelil beljaškemu mestnemu sodniku Andreju Mühlhauserju, njegovi ženi Evfrozini in njunim otrokom vrt ob jarku (*am Graben*).²²² Ker je bil Benedikt prošt in hkrati župnik v Mostiču, je Dravograd oskrboval poseben vikar. Ali je bil tudi član oziroma dekan kapitlja, pa ohranjeni viri ne razkrivajo. Zanimivo je, da se je zoper njegovo obnašanje 13. junija 1643 pritožil lavantinskemu škofu dravograjski učitelj Janez Putschilig. V svoji pritožbi je zapisal, da je vikar (ime ni navedeno) v njegovi odsotnosti tekel za njegovo ženo in jo udaril po glavi, da ji je zrasla velika buška (*ganz unmassen deren selben den Kopf zu samben zu stossen, daß meinem weib ein groß Khnippfel auf gelauffen*). Kot vzrok je vikar navedel, da je učiteljeva žena skupaj s še eno drugo žensko iz Dravogarada nesla dva maseljca vina v hišo Viljema Haidna v Dravogradu. Ženi je potem sledil domov in jo zmerjal za pocestnico (*nit geburt, saluto honore mit huren expostetiert und auß geschrien*), pred domom jo je zopet fizično napadel. Ker ni odnehal, je ženska pričela kričati in klicati na pomoč. Klice je slišal njen mož, ki je prihitel ustavit napadalca. Škofa je prosil, naj ukrepa proti vikarju, da ne bo žena postala žrtev njegovega nečistovanja. Vikar je na podlagi teh obtožb moral po navodilu škofa Alberta z dne 18. julija 1643 za tri dni v ječo in ob kruhu ter vodi odslužiti kazen za storjeno dejanje. Škof je v odgovoru tudi zapisal, da v primeru ponovitve tega dejanja vikar ne bo ušel s tako milo kaznijo. Za te tri dni, ki jih je prebil v ječi, je moral vikar tudi dati hrano učitelju in njegovi ženi.²²³ Ali je navedeni vikar identičen z vikarjem Martinom Huetschem, ni moč ugotoviti. Ta je pisal 14. marca 1648 dravograjskemu proštu Jerneju Benediktu, da želi namestiti stalnega učitelja. Za učitelja je bil pripravljen prispevati 4 fl plemič Frauendorfer. Verjetno gre za Filipa Jakoba pl. Frauendorferja, ki se v tem obdobju pojavlja v deželnostanovskih arhivskih virih kot vodja prejemniškega urada v Dravogradu. On, vikar in učitelj so prošta nagovarjali, da bi bilo lepo, če bi bilo ob nedeljah in praznikih še peto bogoslužje, saj ga v tistem obdobju ni bilo. Prizadevanja so očitno obrodila sadove, saj je lavantinski škof Albert 9. septembra 1649 na prošnjo dravograjskega učitelja (*Schulmeisters*) Nikolaja Mayrhofferja naročil dravograjskemu proštu, da

²²¹ DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg, AŠ I-III, mapa Ernennungen.

²²² KLA, AUR, AT-KLA 418-B-C 3980 St, listina 17. 11. 1635.

²²³ DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg, AŠ IV-VII, mapa Schulwesen.

je od proštjske cerkve sv. Janeza namesto obstoječih 28 fl namenil učitelju letnih 40 fl plače. V zameno pa je moral učitelj vsak dan poučevati dva ali pa tri otroke, da bodo lahko peli na koru in pomagali pri sveti maši.²²⁴ V povezavi z učitelji se postavlja vprašanje, kaj se je v vmesnem času zgodilo z dravograjsko kapiteljsko šolo. Dejstvo, da niti ob nedeljah niti ob praznikih ni bilo petih bogoslužij in da je v Dravogradu opravljal dušnopastirsko službo samo vikar, govori v prid domnevi, da je morebiti kapitelj sredi 17. stoletja dokončno zamrl in s tem tudi kapiteljska šola. Po drugi strani pa ohranjeni izvlečki davčnih obračunov iz let 1717–1723 dokazujejo, da je kapitelj obstajal tudi v tistem obdobju. Z njim pa je bila povezana tudi župnija Volšperk.²²⁵ Kakšne vrste je bila ta povezava, pa bo stvar nadaljnjih raziskav.

Prošt Benedikt je tudi 18. oktobra 1648 oddal k proštiji spadajoči mlin, ki je ležal nad župnijsko cerkvijo sv. Janeza v Dravogradu, a še znotraj dravograjskega trškega pomirja. Mlin je predtem posedoval Ivan (*Hanß*) pl. Haidt. Prošt je mlin oddal v dosmrtni užitek (*Leibslbenslang*) Trunku Gastgäbu iz Dravograda.²²⁶

Jernej Benedikt je ostal prošt do svoje smrti. 28. septembra 1662 ga je nasledil Janez Krstnik Dornsparg. Prav tako kot predhodnik je ostal na položaju do svoje smrti – leta 1687. V listini o njegovem imenovanju je enaka dikcija kot pri njegovem predhodniku, torej je bil imenovan za prošta in župnika.²²⁷ Dornsparg je bil po smrti priorice marenberškega samostana Ivane Linzer prisoten pri volitvah njene naslednice 20. avgusta 1668. Takrat je bila izvoljena Marija Suzana baronica Andrian. Pri volitvah so bili prisotni še lavantinski škof Sebastjan grof Pötting, stolni prošt v Šentandražu Avguštin Mayr in Jurij Herman, redni samostanski spovednik.²²⁸ 17. januarja 1676 je Dornsparg prezentiral Matijo Frattnigga za novega vikarja župnije Mostič.²²⁹ Navedena prezentacija dokazuje, da so dravograjski prošti v tem obdobju rezidirali v Dravogradu.

Prošt Dornsparg je dal leta 1684 za kapelo Marijine bratovščine (ustanovljene 1638) v samostanski cerkvi v Marenbergu narediti oltar. Sama kapela je bila pozidana leta 1678. Osrednji kip device Marije, ki ga je dal izdelati tudi dravograjski prošt, so 11. oktobra 1684 med 5. in 6. uro

²²⁴ Prav tam.

²²⁵ DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg, AŠ XI-XV, Steuern und Taxen.

²²⁶ Prav tam, AŠ IX, mapa Grundt.

²²⁷ Prav tam, AŠ I-III, mapa Ernennungen.

²²⁸ Mlinarič, Marenberški dominikanski samostan, str. 124.

²²⁹ Prav tam, str. 323.

prepeljali iz Dravograda. Voz je pred samostansko cerkvijo pričakala množica ljudi, ki je pozdravila njegov prihod s svečami in zvonjenjem in orgelsko glasbo. Po sprevedu v cerkev so Marijin kip začasno postavili na poseben tron sredi cerkve, zmolili litanije in zapeli v čast Marije posebno pesem, uglasbeno prav za to priložnost. Nekaj dni zatem so postavili oltar na stalno mesto in vanj namestili omenjeni kip. Že naslednji dan je dravograjski prošt opravil prvo mašno daritev, ki ji je sledilo slovesno opravilo.²³⁰ Prošt Dornsparg se zatem posredno omenja najprej v listini z dne 1. januarja 1684, ko sta Mihael Harter in njegova žena Ana, hči pokojnega Erazma Frauendorferja, poklonila proštiji cerkvi v Dravogradu njivo, ležečo pri zgornjih trških vratih v Dravogradu.²³¹ Zatem pa na Dornsparga naletimo še v listini z dne 29. aprila 1684, v kateri je ponovno nastopal kot prodajalec Mihael Harter. Ta je kot dravograjski trški pisar (*Amtsschreiber*) prodal Juriju Frideriku pl. Jormannsdorfu (vodji prejemniškega urada v Dravogradu) svojo hišo, imenovano Ruesdorfova hiša (*Ruestorfferische Behausung*) z vsem pripadajočim. Harter je omenjeno posest kupil od pokojnega Rudolfa Franca pl. Ruestorffa (tudi Ruesdorff) in njegove pokojne žene Ane Veronike, rojene Kulmer. Prodajalec se je obvezal, da bo kupcu v denarju nadomestil njivo, ki je prvotno spadala k posestvu, a jo je predtem prodal dravograjskemu proštu Dornspargu.²³² Za Dornspargom je leta 1687 postal prošt Gvidobald baron Platz. Iz listine o imenovanju z dne 10. maja 1687 je razvidno, da je bil do tedaj samo subdiakon.²³³

Platz je skupaj s priorico marenberškega samostana Katarino Suzano Grotta 12. oktobra 1691 prosil lavantinskega škofa Gašperja pl. Stadiona za soglasje k prodaji dveh tretjin desetine v Radvanju in na Pernicah (oboje nad Muto) ter tretjino desetine na Suhem Vrhu in na Kozjem Vrhu pri Radljah. Desetine so bile last dravograjske proštije, a jih je imela že prejšnja priorica Marija Suzana Andrian v zakupu. V izogib nadaljnjih nesoglasij med obema institucijama je škof dovolil prodajo obeh delov desetini za 1500 fl.²³⁴

Omeniti velja, da je leta 1687 v poročilu o lavantinski škofiji njen škof Stadion ugotavljal, da je bil dravograjski kapitelj ustanovljen za prošta in tri regularne kanonike ter da so v času reformacije kanoniki prevzeli luteransko vero in prešli v laiški stan. Posledično je kapitelj

²³⁰ Prav tam, str. 126

²³¹ APD, zbirka Listin, AŠ 15.

²³² KLA, Ständisches Archiv, Urkunden, AT-KLA 457-B-244 St, listina 29. 4. 1684.

²³³ DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg, AŠ I-III, mapa Ernennungen.

²³⁴ Mlinarič, Marenberški dominikanski samostan, str. 144.

propadel, prošt Gvidobald Platz pa se je znašel sam z vikarjem in kaplanom.²³⁵ Ta navedba o propadu kapitlja za časa lavantinskega škofa Stadiona je kar na mestu, če prav ne drži popolnoma. Druga polovica 17. stoletja je čas, za katerega ni točno znano, v kakšni obliki je dravograjski kapitelj še deloval. Kot bo pojasnjeno v nadaljevanju, so dober kazatelj obstoja kapitlja davčni obračuni, ki se nanašajo na prošta, dekana, kapitelj in dva kanonika, ohranjeni pa so za čas do leta 1643.

In če je škof Stadion leta 1687 poročal o tem, da je ostal v Dravogradu prošt Platz sam z vikarjem in kaplanom, potrjuje navedeno dvajset let zatem tudi lavantinski škof Janez Sigmund baron Khuenburg. Ta je 24. decembra 1707 na prošnjo dravograjskega prošta grofa Gvidobalda Platza ustanovil beneficij pri dravograjski proštjski cerkvi sv. Janeza, s katerim je bilo moč vzdrževati poleg prošta, vikarja in kaplana še četrtega duhovnika – beneficiata.²³⁶ Toda tudi na podlagi tega še ne gre sklepati, da je kapitelj v drugi polovici 17. stoletja popolnoma ugasnil. Izvleček iz davčnega obračuna za leta 1717–1723 navaja obračun davkov za dravograjskega prošta, dekana in kapitelj ter – presenetljivo – za župnika v Volšperku.²³⁷ Navedeno dokazuje, da je očitno kapitelj vsaj formalno še vedno obstajal naprej, čeravno iz ohranjenega gradiva ni moč razbrati, kdo so bili njegovi člani. Na podlagi omenjenega izvlečka bi lahko domnevali, da je bil s kapitljem povezan volšperški župnik, kar tudi ne bi bilo prvič v zgodovini, saj je takšen primer omenjen že leta 1429. Zato lahko domnevamo, da je kapitelj v okrnjeni obliki deloval še vsaj v prvi polovici 18. stoletja in bil zatem zelo verjetno ukinjen v sklopu terezijansko-jožefinskih upravnih reform.

²³⁵ Karlman Tangl, *Reihe der Bischöfe von Lavant*, Klagenfurt, 1841, str. 303.

²³⁶ APD, Zbirka listin, AŠ 15.

²³⁷ DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg, AŠ XI-XV, mapa Steuern und Taxen.

7 Premožensko stanje kapitlja in proštije Dravograd

7.1 Podatki iz srednje- in zgodnjenovoveških urbarjev

Glede opisa premoženjskega stanja dravograjskega kapitlja in proštije se nahajamo na dokaj tankem ledu, saj se ni ohranil noben proštijiški oziroma kapiteljski urbar, ki bi podrobneje pojasnil premoženjsko stanje te institucije pred 18. stoletjem. Zato je bilo potrebno podatke poiskati v urbarjih dravograjskega in sosednjih gospostev.

Najzgodnejšo vest, vezano na premoženje dravograjskega kapitlja, najdemo v urbarju samostana Št. Pavel v Labotski dolini iz let 1371/72. V njej naletimo na prvo znano omembo cerkve sv. Lenarta na Viču, pri kateri je navedeno, da je podložnik Kure, živeč pri tej cerkvi, moral letno oddajati samostanu dajatve v višini 4 d, 2 meri rži, 2 vedri slada, 6 kokoši, 60 jajc: »Item Kure prope sanctum Leonhardum servit denarios 4, siliginis mess 2, brasii urnas 2, pullos 6, ova 60«. Iz kasneje dodanega pripisa pri navedbi tega podložnika lahko razberemo, da so sčasoma njegove dajatve dvignili na 60 denarijev in zatem še na 3 fl (*dat denarios 60, pro nunc servit denariorum solidos 3*).²³⁸ Šentpavelski samostan je imel seveda svoje posesti tudi na Remšniku, v zvezi s katerim se v istem urbarju omenja tudi posebna dajatev korni fenig (*Chorpfennig*). Fresacher domneva, da bi lahko bila ta dajatev povezana z izgradnjo cerkve na Remšniku oziroma bi lahko izvirala iz dajatev za njeno izgradnjo, pri čemer so podložniki s tem prispevkom povrnili posojen denar za gradnjo cerkve. Hartwig Nisant je tako poleg ostalih dajatev oddajal tudi 20 kornih fenigov, Jakob Wielnach, ki je oddajal dajatve namesto Petra Zeptza (*loco Petri Zepetz*), je oddajal med drugim tudi 11 kornih fenigov. 15 kornih fenigov je moral oddati Henrik namesto Gerolda (*Geroldi*). To dajatev so poleg remšniških podložnikov oddajali tudi v uradu »*Fawsing*« oziroma v Zgornji Vižingi. Tu sta oddajala Ulrik Burich in Peter Zustoxx namesto Surichove vdove med drugim 18 kornih fenigov, Ožbolt Zustoxx je poleg ostalega oddajal 18 kornih fenigov.²³⁹ Te dajatve pa v ohranjenih remšniških urbarjih iz 15. in 16. stoletja ne zasledimo več. V povezavi z njo se v remšniškem urbarju iz leta 1620 omenja, da so morali tamkajšnji podložniki oddajati desetino »*chor geen Traberg*«, torej se je ta desetina odvajala dravograjskemu

²³⁸ Fresacher, Die mittelalterlichen Urbare, str. 207.

²³⁹ Prav tam, str. 294, 296, 298.

kapitlju.²⁴⁰ To bi nakazovalo, da so si na Remšniku za gradnjo nove ali pa obnovo obstoječe cerkve izposodili denar pri dravograjskem kapitlju.

Ena od redkih listin, ki se nanaša na pridobitev premoženja dravograjskega kapitlja v srednjem veku, je listina z dne 4. septembra 1327. Takrat je prejel kapitelj v last kmetijo, na kateri je bival Jens in je ležala v Krstni vasi (Kristendorf) pri Dobrli vasi. Kmetijo sta dekanu in kapitlju podelila »*Haintzel der Payr*« iz Velikovca in njegova žena.²⁴¹ V nadaljevanju je 8. marca 1349 marenberški župnik Nikolaj, ki je bil po vsej verjetno tudi član dravograjskega kapitlja, potrdil, da sta šentpavelski opat Henrik in celoten konvent poklonila za ohranjanje večne luči v marenberški cerkvi domec, ležeč ob Bistrici na Muti.²⁴² Med dobrotniki dravograjskega kapitlja so bili tudi gospodje Aufensteinski. Dne 4. julija 1355 so dravograjski dekan Bernard (*Pernhart*), kanonik Jakob in celoten kapitelj pri cerkvi sv. Janeza Evangelista v Dravogradu potrdili, da sta jim brata Friderik in Konrad Aufensteinska poklonila letno 6 mark oglejskih denarjev (*Agleier*) iz njune mitnice v Dravogradu. Denar sta poklonila v prošnji, da bi kapitelj obhajal vsako leto tridesetdnevnicco z vigilijo (*Dreissigst mit längerer Vigil*) in zvonjenjem (*Geläuthe*) za njun dušni blagor (*Seelgerethe*). Listino sta pečatila dravograjski dekan in kapitelj.²⁴³ Nedolgo zatem sta aufensteinska brata Friderik in Konrad prej omenjeno vsoto še povečala. To potrjuje listina z dne 27. marca 1357, ko so se dravograjski prošt Oto, že prej omenjeni dekan Bernard in celoten kapitelj (*konvent*) obvezali, da bodo za 4 marke oglejskih denarjev, ki sta jih omenjena brata poklonila dravograjskemu kapitlju iz njune mitnice v Dravogradu, obhajali vsak dan pred sončnim vzhodom sv. mašo v dravograjski cerkvi sv. Vida. Iz omenjene vsote je moral dekan kupiti tudi vsako leto pol funta voska za ohranjanje večne luči v tej cerkvi.²⁴⁴ Bernardov naslednik, dravograjski dekan Valter, je 16. marca 1386 skupaj

²⁴⁰ Prav tam, str. LXXIV; Stift St. Paul, Bestand St. Paul im Lavantal, Pack 198, mapa 597, Pfarre St. Georgen am Remschnig.

²⁴¹ Hermann Wießner, *MHDC*, IX knjiga, Klagenfurt, 1965, listina št. 102 (dalje *MHDC IX*). Original v kapiteljskem arhivu v Velikovcu.

²⁴² Haus-, Hof- und Staatsarchiv, St. Paul, Benediktiner (1099- 1499), listina 1349 III 08, dostopno na: [Monasterium.net](https://monasterium.net/URL/mon/AT-HHStA/StPaulOSB/1349_III_08/charter), URL </mom/AT-HHStA/StPaulOSB/1349_III_08/charter>, preneseno 20. 10. 2024.

²⁴³ Finanz- und Hofkammerarchiv, Urkunden (1170-1894), listina 1355 VII 04, dostopno na: [Monasterium.net](https://monasterium.net/URL/mon/AT-HKA/Urkunden/1355_VII_04/charter), URL </mom/AT-HKA/Urkunden/1355_VII_04/charter>, preneseno 10. 10. 2024.

²⁴⁴ Finanz- und Hofkammerarchiv, Urkunden (1170-1894), listina 1357 III 27, dostopno na: [Monasterium.net](https://monasterium.net/URL/mon/AT-HKA/Urkunden/1357_III_27/charter), URL </mom/AT-HKA/Urkunden/1357_III_27/charter>, preneseno 10. 10. 2024

s kapitljem in Jansom Greyslom (*Jans der Greyse*) prodal za 26 ½ goldinarja Nikolaju Reberniku, meščanu Slovenj Gradca, hubo, na kateri je bil Herman Kostnak. Omenjena huba je ležala v kraju »Winchel« pri Slovenj Gradcu. Listino sta pečatila dekan Valter in Ivan Chuechel iz Dravograda.²⁴⁵

Na dan sv. Lucije pred božičem 1392 so Friderik Gozzel in njegova žena (ime ni navedeno) ter Neža Marenberška (hči Gottfrida Marenberškega) prodali dominikankam tretjino od desetine, ki je ležala pri Radvanju nad Muto in katere meja se je na eni strani dotikala lip pri Pogorelcu ter nato tekla po potoku Radelj. Od drugih dveh tretjin omenjene desetine je pripadel en del vsakokratnemu dravograjskemu dekanu, drugi del pa Pucu (ime ni navedeno) in Konradu Marenberškemu.²⁴⁶

Dne 4. januarja 1437 so dravograjski dekan in kanoniki potrdili, da bodo za vojvodo Friderika Mlajšega²⁴⁷ obhajali letno sveto mašo na praznik sv. Mihaela za njegov dušni blagor. Hkrati so obljubili, da bosta v primeru, če marenberški župnik umre brez oporoke, dva dravograjska kanonika razdelila njegovo zapuščino po načinu 1/3 domači cerkvi in 2/3 tamkajšnjim podložnikom in revežem.²⁴⁸

Dne 5. januarja 1437 je grof Friderik Celjski na prošnjo dekana in celotnega dravograjskega kapitlja (*den Tschent und gemainklich die chorrherrn zu Traberg*) potrdil, da se lahko vsakokratni dravograjski dekan, kanoniki kot člani kapitlja in župnika v Labotu ter Marenbergu svobodno odločijo, na kakšen način bo razdeljena njihova osebna zapuščina po smrti. Če bi kateri od njih umrl, preden bi spisal oporoko, bosta dva kanonika in tamkajšnji župnik razdelila zapuščino na način, da bo 1/3 pripadla cerkvi, 2/3 pa domačemu ljudstvu in dobrim ljudem. Dravograjski dekan in kapitelj sta v zameno obljubila, da bodo opravili osemndnevno po prazniku sv. Mihaela v dravograjski kolegiatni cerkvi, kjer bodo molili, opravili vigilijo ter jutranje svete maše, od katerih morata biti dve peti sveti maši. Vse skupaj bo za dušni blagor grofa in njegovih prednikov. Če se kateri od kanonikov ne bi mogel oziroma utegnil udeležiti teh molitev, je moral poslati kaplana kot zamenjavo. Ta pa ni prejel štirih funtov voska, temveč so slednjega uporabili naslednje leto ob

²⁴⁵ Ottenthal, Redlich, Archivberichte, str. 129, listina št. 670. Listina se je nahaja v arhivu gradu Churburg. Maleczek, *Urkunden*, str. 90.

²⁴⁶ PAM, Gosposčina Marenberg, AŠ 24, kopije kupnih pogodb, str. 102–104.

²⁴⁷ Pod oznako Friderik Mlajši je gotovo mišljen kasnejši cesar Friderik III.

²⁴⁸ StLa, Hofschatzgewölbebuch, str. 702.

obhajanju osem dnevnice: »... *welcher aber das nicht entet, der wer den andern Chorhern und pharrern verfallen vier phunt wachs, den sullen sy dan von In nemen und mit ainer gewissen an begen also, das er demselben unsern jartag zu nuz kome, an geverd ...*«. ²⁴⁹ Iz zapisanega lahko sklepamo, da so imeli celjski grofje v tistem obdobju odvetniške pravice nad dravograjskim kapitljem. Odprto pa ostaja vprašanje, kdaj so jih pridobili.

25. aprila 1445 je dravograjski kanonik Jakob Steirer prodal travnik v kraju »*Rewt bei Saggach*« nad Labotom Ivanu Schrympffu. ²⁵⁰

Zatem se 8. septembra 1497 omenja dravograjski kanonik Mihael Modriczsch, ki je potrdil, da je šentpavelski opat Sigmund prepustil njemu in njegovim naslednikom hube, ki so se imenovala »*Herman Wolfschucz huben*« in so ležale pri gradu Pukštajn. Na zgornji strani so segale do Haynzove hube, to je bil Gallov podložnik, na spodnji strani do ceste pri reki Dravi in na tretji strani do potoka Velka na koroško-štajerski meji, kjer je bila huba sv. Lenarta (*sannd Lienharcz*), ki jo je posedoval Jakob Jericzschnikh. Na četrti strani je območje segalo od Gallove pušče, ki se je imenovala Hedennighk. Modriczsch pa je v zameno podaril šentpavelskemu opatu svobodno posest (*das freis ledig aigen ist*), ki jo je posedoval Tannhawser in je ležala v Andersdoru pri cerkvi sv. Križa. Listino sta pečatila Mihael Lubell, dekan dravograjskega kapitlja, in kapitelj. ²⁵¹

Leta 1501 je Vid Hengstpacher na dan sv. Neže prodal radeljskim dominikankam desetino v Radvanju in Suhem Vrhu pri Radljah, katere ena tretjina je pripadala dravograjskemu dekanu, druga tretjina marenberškim dominikankam in tretji del rodbini Gaisrugg. ²⁵²

Po podatkih urbarja lavantinske škofije je bilo leta 1519 premoženje »*Subsidium Caritatum in Episcopatu Vallis Lauentinensis*«, ki je pripadalo dravograjskemu kapitelju, ocenjeno na 10 goldinarjev (*Flo*), premoženje župnij Remšnik, Marenberg in St. Martin na 3 goldinarje oziroma florene, župnij Brezno in Labot na 2 goldinarja, župnije Muta pa na 1 goldinar. Za primerjavo – večje premoženje kot dravograjski kapitelj sta imela župnija Volšperk (ocenjena vrednost 15 goldinarjev) in stolni

²⁴⁹ ARS, Zbirka rokopisov, SI AS 1073, Fevdna knjiga za grofiji Ortenburg in Celje, 1436–1447, fol 50 r+v; APD, listina 1437, AŠ 15.

²⁵⁰ KLA, Khevenhüllerarchiv, AT-KLA 688-B-343 St, listina 25. 4. 1445.

²⁵¹ Haus-, Hof- und Staatsarchiv, St. Paul, Benediktiner (1099- 1499), listina 1497 IX 08, dostopno na: Monasterium.net, URL </mom/AT-HHStA/StPaulOSB/1497_IX_08/charter>, preneseno 11. 10. 2024.

²⁵² PAM, Gospoščina Marenberg, AŠ 24, kopije kupnih pisem, str. 184–188.

kapitelj v Št. Andražu (50 goldinarjev).²⁵³ Pri tem je bila seveda mišljena zemljiška posest.

Dne 9. maja 1533 je dravograjski dekan Nikolaj Lindawer prodal velikovškemu kapitlju hubo »*Janes hube*« pri Yezmanstorffu pri Sepcu (Truttendorf) v bližini Grabštajna za 31 funtov fenigov dobre deželne veljave. Dekan Lindawer je hubo prodal zaradi njene oddaljenosti od kapitlja in nizkih prihodkov, ki jih je prinašala kapilju. Listino je sopečatil gradiščan v Dravogradu Erhard pl. Ditrichstayn (tudi Ditrichstein).²⁵⁴

Še največ podatkov o premoženju dravograjskega kapitlja razkriva urbar dravograjskega gospostva iz leta 1523.

V njem je med prihodki kapitlja najprej navedena žakljasta desetina (Sackzehend) na Ojstrici. Vanjo so bile vključene hube »*Hanns Noppitzkho, Thomas am kroy, Hernusch, Iban, Wunder, Stosla, Barthy Koss, Lamprecht Pennus, Jas, Schafferm Urban Braßnigkher, Galab, Janigkh, Ladinigkh, Salißnigkh, Schurly*« in pušče »*Knasch in der Pernitzn, Lieschnigkh, Lappetznigkh, Tschernogla, Tschrießnigkh, Lanndtrochter, Lanntze, Schtriednigkh, Schuchlewt, Sunegkhin, peter in der Gruben, Brebinder*«. Dve tretjini prihodkov sta pripadli deželnemu knezu, tretjina pa dravograjskim kanonikom. Deželni knez je od vsakega kmeta prejel eno jagnje in 3 denarije. Koliko je znašala tretjina, ki so jo dobili v kapitlju, pa žal ni navedeno. Desetina je znašala letno 120 škafov, od katerih sta bila dva zvrhana (Schaffl der zway gehawfft), in en velikovski četrtak, ki pa je moral biti napolnjen do roba (*ein vierling zu Volckermargkt gestreichen*).²⁵⁵

Desetina pri župnijski cerkvi v Labotu je tudi v višini dveh tretjin pripadala deželnemu knezu, eno tretjino pa so pobrali dravograjski kanoniki. Letno je znašala 3 funte fenigov. V enakem razmerju so se delile tudi desetine »*am Hardt*« pri Labotu, na trškem polju v Dravogradu (*Im Margkfelld zu Traaburg*) in od Hertnovega dvora (*von des Herten Hof*), pri čemer pa pri teh ni naveden njihov letni izkupiček. Desetina pri cerkvi sv. Lenarta na Viču je pripadla v višini $\frac{3}{4}$ deželnemu knezu in v višini $\frac{1}{4}$ dravograjskim kanonikom. Navedene desetine so znašale na letnem nivoju 26 četrtakov raznovrstnega žita (*vierling allerly traid*).²⁵⁶

²⁵³ KLA, Geschichtsverein Handschriften, AT-KLA 118-A-10/3 St, Urbar des Bistums Lavant, 1480, 1518-1543, fol. 2, 3.

²⁵⁴ DAG, UrkPA, Listina št. P0137.

²⁵⁵ KLA, AHS, AT-KLA 112-A-374 St, Urbar Unterdrauburg (Dravograd), 1523, fol. 34–36.

²⁵⁶ Prav tam, fol. 36, 37.

V dravograjskem urbarju iz leta 1590 se v uradu (*Im Wirth*) omenja med drugim huba »*Lienharditsch*«, na kateri je bival Mark Wezl in ki je bila podložna župnijski cerkvi sv. Janeza. Letno je Wezl oddajal činž, ki je znašal 1 škaf pšenice, 1 škaf rži, 6 škafov ovs, kozliča, 4 kokoši, 30 jajc, 2 plečeti in 2 denarija za pisarja (*Schreibgelt*).²⁵⁷ V uradu Spodnji Breg (*Undterm Rain*) je bila podložna isti cerkvi huba »*Trettnigkh*« oziroma pušča »*Rabazn öden*«, ki je dajala letno 27 kr in 2 d ter in plačala 2 d »*schreibgeld*«. ²⁵⁸ Nadalje so bili med podložniki, ki so bili dolžni opraviti raboto v višini enega dne pri dravograjski grajski pristavi, kjer so sekali les v gosposčinskem gozdu, navedeni »*Andrenickh*«, »*Trattnick*«, »*Primus Ladinickh*«, »*Bartl Mesner*«, »*Valtin Repnickh*« in »*Schiman*« kot podložniki cerkve sv. Janeza na Ojstrici, »*Hännsche Härme*«, »*Khridernickh*«, »*Mert Wezl*«, »*Lamprecht Khumoldt*« in »*Marco Polidnickh*« kot podložniki kapitlja, »*Lamprecht Jeritschnickh*«, »*Jerni Trattnickh*« kot podložnika cerkve sv. Lenarta na Viču in »*Martin Under der Alben*« kot podložnik dravograjskega dekana. Vsi ti so pri opravljanju rabote dobili opoldne tudi hrano.²⁵⁹

Poleg podložnikov, ki so opravljali ročno raboto, so bili tudi taki, ki so pri opravljanju robote uporabljali par volov, s katerimi so en dan vozili gnojnico (*Gail*) iz grajske pristave na okoliško posest (*von dem Mayrhof Gail auf die grundt fuereren*). Med temi sta podložnika cerkve sv. Lenarta Ožbolt Breinickh in Andrej Harnickh morala zapeljati dva voza (*Garrn*), prav tako podložnik dravograjske kapiteljske cerkve Primož Magnus. Tudi omenjeni so dobili opodne malico, prehrano za živali pa so morali zagotoviti sami. Toliko dni, kot so vozili gnojnico, so morali tudi zagotoviti dninarje (*Schnitter*), ki so opravljali delo na polju.²⁶⁰

Pri podložnikih, ki so bili zavezani oddaji desetine v obliki jagnjet (*Lemper Zechent an den Gepürgen*), sta omenjena podložnika cerkve sv. Janeza v Dravogradu Kolman Mori in Khörbl, živeča v Velki (*Welligkh*), letno sta morala oddati eno jagnje in plačati 3 denarije. Mori je moral enako vsoto oddajati tudi od hube »*Khatschinickh*«. Isto količino dajatev je oddajal tudi »*Doramb*«, podložnik cerkve sv. Janeza na Ojstrici. Zanimivo, da je to desetino v enaki višini oddajal tudi podložnik gospodstva

²⁵⁷ KLA, AHS, AT-KLA 112-A-378 St, Urbar Unterdrauburg (Dravograd), 1590, fol. 15.

²⁵⁸ Prav tam, fol. 20.

²⁵⁹ Prav tam, fol. 23–25.

²⁶⁰ Prav tam, fol. 25, 26. Schnitter – delavec dninar na polju, ki je žel žito s srpom. Tudi delavec, ki je rezal seno in koruzo, dostopno na: <https://drw-www.adw.uni-heidelberg.de/drw-cgi/zeige?index=lemmata&term=Schnitter>, <https://www.kruenitz1.uni-trier.de/xxx/s/ks14357.htm>, preneseno 1. 7. 2024.

Guštanj »*Steffanco*«.²⁶¹ Na Ojstrici so desetino v višini 1 jagnjeta in 3 denarijev oddajali podložnik dravograjskega dekana »*Schredinegkh*«, podložnik kapitlja »*Scurlo*«, podložnik cerkve sv. Janeza na Ojstrici »*Ledinegkh*« in podložnika cerkve sv. Lenarta na Viču »*Valenti Jannigkh*« ter »*Jeretschnickh*«.²⁶² Teh pet podložnikov je oddalo skupaj 5 jagnjet in 15 d.

Med prihodki dravograjskega kapitlja je bila po podatkih urbarja iz leta 1590 tudi žitna desetina na Ojstrici. Ta je pripadala v višini 2/3 dravograjskemu kapitlju, 1/3 pa gospostvu Dravograd. Desetina se je lahko oddala tudi kot žakljasta desetina. Oddajalo jo je 42 podložnikov. Med temi je bil Primož Ladinigkh, podložnik cerkve sv. Janeza na Ojstrici, ki je moral oddajati 1 škaf oziroma korec (*schaftl*) pšenice in 1 škaf rži ter 2 škafe ovsa. Ambrož Liebhardt, podložnik iste cerkve, je moral oddajati po 2 škafe pšenice, rži in ovsa, podložnik Jernej Mesner prav tako, podložnik cerkve na Ojstrici Juri Schiman »*unter der Alben*« pa je moral oddajati 3 škafe pšenice, 2 škafe in pol rži in 5 škafov ovsa. Mihael Tretinigkh je moral oddajati 3 škafe rži in pšenice ter 4 škafe ovsa. Podložnik dravograjskega kapitlja Matej Scurl je moral oddajati 1 škaf pšenice, škaf in pol rži, 2 škafe in pol ovsa, podložnik Martin unter der Alben pa škaf in pol pšenice, ovsa in rži. Kapiteljski podložnik Gregor Hainz je moral za razliko od drugih oddajati samo 2 škafe rži. Podložnik cerkve sv. Lenarta na Viču Valentin Jämnickh je moral oddajati 2 škafe in pol pšenice, isto količino rži in 3 škafe ovsa, podložnik Lamprecht Dritschnickh pa je oddajal 2 škafe pšenice in rži. Matej Khrainegger starejši, podložnik dravograjskega dekana, je moral oddajati po škaf pšenice, rži in ovsa. Podložnik dravograjske župnijske cerkve Lamprecht Khumoldt je moral oddajati po škaf pšenice, rži in ovsa, podložnika Tomaž Raunäckh in Toni Hribernichh pa po škaf in pol vsakega od treh vrst žita.²⁶³

Pri žitni desetini iz Pernic sta dve tretjini pripadli deželnemu knezu, tretjina pa dravograjskemu kapitlju. Oddajalo jo je 17 podložnikov, pri katerih pa ni navedeno, koliko in katere vrste žita so morali oddajati. Med temi je bil podložnik dekana kapitlja Tomaž Perchtoldt, ostali pa so bili podložniki lastnikov dvorca Štok v Vuzenici, vuzeniške župnije,

²⁶¹ KLA, AHS, AT-KLA 112-A-378 St, Urbar Unterdrauburg (Dravograd), 1590, fol. 34–39.

²⁶² Prav tam, fol. 40–43.

²⁶³ Prav tam, fol. 43–54.

marenberškega samostana, gospostva Pukštajn in rodbin Neuhaus ter Gloiach.²⁶⁴

V enakem razmerju se je delila tudi desetina iz Velke, pri čemer sta dve tretjini pripadli gospostvu Dravograd, tretjina pa dravograjskemu kapitlju. Tudi pri tej desetini niso navedene ne količina ne vrste žita, ki so ga oddajali. Je pa šlo za 18 podložnikov marenberškega samostana, dravograjskega gospostva in rodbin Brenner ter Hollenegg. Med njimi sta bila podložnika Kolman Mori ter Khörbl podložna župnijski cerkvi v Dravogradu, Ožbolt Obram pa župnijski cerkvi na Ojstrici. Obe desetini na Ojstrici in na Pernicah je prevzel Vid Welligkh na Velki (*an der Welligkhen im bestandt angenumben, und zu dieser Herrschaft Traburg*) ter za dve tretjini vsake plačal gospostvu Dravograd letno 24 fl (*fur derselben zween tail Jährlich zugeben beschlossen im geldt 24 fl*).²⁶⁵ Od žitne desetine na trškem polju v Dravogradu je gospostvo prejelo dve tretjini, kapitelj pa eno tretjino letnega izkupička. Desetina je bila razdeljena nadalje na način, da je dve tretjini polja, ležečega na spodnji strani ceste, pripadlo gospostvu, na zgornji strani ceste ležeča tretjina polja pa dravograjskemu kapitlju.²⁶⁶ Žitna desetina, ležeča pri dvorcu Hertenhof pri Dravogradu, v katero je spadala tudi t. i. Jelenkova huba (na njej je bival »*Adam Jelengkho*«), je bila razdeljena na enak način kot prej omenjene, torej je v višini dveh tretjin pripadala gospostvu, v višini ene tretjine pa kapitlju.²⁶⁷ Žitna desetina pri cerkvi sv. Lenarta na Viču je pripadala v višini $\frac{3}{4}$ gospostvu in $\frac{1}{4}$ dravograjskemu kapitlju. Oddajalo jo je osem podložnikov šentpavelskega samostana in Ožbolt Preinickh kot podložnik cerkve sv. Lenarta. Vse tri zadnje desetine so skupaj nanesele 25 škafov pšenice in rži, 5 škafov prosa (*Pfennich*) in 30 škafov ovsa.²⁶⁸

Še enega od prihodkov dravograjskega kapitlja je pomenila $\frac{1}{5}$ desetine v Rabštajnu. Od teh je druga petina pripadla gospostvu Dravograd, tretja petina marenberškemu samostanu, četrta petina cerkvi sv. Lenarta na Viču in peta petina cerkvi sv. Jakoba v Rabštajnu. Oddajalo jo je devet podložnikov. Med njimi Andrej Harnickh od svoje hube, podložne cerkvi sv. Lenarta, in Primož Magnus od hube, podložne dravograjski župnijski cerkvi. Ostali so bili podložni šentpavelskemu samostanu, marenberškemu samostanu in gospostvu Dravograd. Skupaj

²⁶⁴ Prav tam, fol. 54, 55.

²⁶⁵ Prav tam, fol. 55, 56.

²⁶⁶ Prav tam, fol. 57.

²⁶⁷ Prav tam, fol. 57, 58.

²⁶⁸ Prav tam, fol. 58, 59.

je ena petina te desetine znašala 2 škafe pšenice, 6 škafov ovsa in 3 škafe rži.²⁶⁹

Zatem je v urbarju zapisana desetina iz Labotske doline, ki se je nahajala pri župnijski cerkvi v Labotu. Njeni dve tretjini sta pripadli gospodstvu Dravograd, tretjina pa dravograjskemu kapitlju. Oddajalo jo je enajst podložnikov. Med temi so bili podložnik dravograjskega gospodstva, podložnik marenberškega samostana, podložnik župnijske cerkve v Labotu, podložnika Viktorja Welzerja pl. Ebersteina, podložnik salzburškega vicedoma, trije podložniki plemiške rodbine Kollnitz in pušča Mathesa Paumgartneja, ki je bila podložna dravograjskemu kapitlju. S to žitno desetino je bila povezana tudi žitna desetina v hribih nad župnijsko cerkvijo v Labotu (*im gepürg der Pfarrkhürchen Lafmundt*). Oddajalo jo je osem podložnikov. Dve tretjini od te desetine sta pripadli laboški župnijski cerkvi, tretjina pa salzburškemu vicedomu. Od obeh desetini je letno dobilo gospodstvo Dravograd 8 škafov pšenice, 12 škafov žita (verjetno rži, v izvirniku »Korn«) in 20 škafov ovsa.²⁷⁰

Zatem so bili naštetih podložniki, katerih desetina je v dveh tretjinah pripadla domačemu gospodstvu, tretji del pa je pripadel kapitlju. V to desetino je bilo vključenih šest podložnikov. Skupaj so letno oddali 11 škafov pšenice, 25 škafov rži, 31 škafov ovsa.²⁷¹

Žitna desetina v kraju Achalm je v dveh tretjinah prav tako pripadla gospodstvu Dravograd, ena tretjina pa tamkajšnjemu kapitlju. V kraju Achalm jo je oddajalo 9 podložnikov, v kraju Hardt pa še osem podložnikov. Med temi so bili podložniki šentpavelskega in marenberškega samostana, podložniki gradu Rabštajn, cerkve v Labotu, rodbine Kollnitz in pliberškega gospodstva. Skupno so na letni ravni podložniki te desetine oddali 7 škafov pšenice, 12 škafov rži, 30 škafov ovsa, 1 ovco za zakol (*Khüschenschaf*) ter 1 postnega koštruna (*faisten Castraun*).²⁷²

²⁶⁹ Prav tam, fol. 60.

²⁷⁰ Prav tam, fol. 60–62.

²⁷¹ Prav tam, fol. 63, 64.

²⁷² Prav tam, fol. 65, 66. Verjetno je mišljena beseda Kuschelschaf. Vir: Rheinisches Wörterbuch, digitalisierte Fassung im Wörterbuchnetz des Trier Center for Digital Humanities, Version 01/23, dostopno na: <<https://www.woerterbuchnetz.de/RhWB?lemid=K19275>>, preneseno 2. 7. 2024.

Gospodstvo Dravograd je pobiralo tudi vinsko desetino, ki jo je oddajal Nikolaj Pullin od svojega vinograda pod gradom Rabštajn v Labotski dolini. Podložen je bil tamkajšnjemu lastniku gradu Seifridu pl. Ditrichsteinu. Dve tretjini desetine v količini 8 četrtin vina letno so pripadle gospodstvu Dravograd, ena tretjina v količini 4 četrtin pa tamkajšnjemu kapitlju.²⁷³

Za vzdrževanje dravograjskega broda je 27 podložnikov šentpavelskega opata moralo letno oddati 23 škafov rži in 27 škafov ovsa. 19 podložnikov šentpavelskega samostana je skupaj oddalo 2 škafa rži in 28 škafov ovsa. 15 podložnikov dvorca Črneče, ki je bil v lasti Krištofa Gaisrugga in prešel nato v last rodbine Siegersdorf, je oddalo 30 škafov rži in 6 škafov ovsa. Eden od teh podložnikov je bil tudi Klemen Schidigkh. Podložniki cerkve sv. Janeza v Šentjanžu (5 podložnikov) so oddali za brod 2 škafa pšenice in 4 škafe ovsa. Podložniki »*die in das Schloß Traburg gehörn*«, torej gradu Dravograd, ki jih je bilo 8, so oddali za brod 13 škafov rži in 5 škafov ovsa. Podložniki marenberškega samostana (7 podložnikov) so oddali za brod 5 škafov ovsa, 2 škafa pšenice in 1 škaf rži. Eden od teh podložnikov je bil podložen cerkvi sv. Nikolaja v Vuzenici. Štirje podložniki guštanjske rodbine Javornik so v času nastanka urbarja bili prodani marenberškemu samostanu in so za brod oddali letno 4 škafe ovsa, 2 škafa pšenice in škaf rži. Trije podložniki dravograjskega dekana so oddali 3 škafe rži in 2 škafa ovsa za brod. To so bili Jänsche Hübschar oziroma Glantschnikh, Achaz Robina in Anton (ime nečitljivo zaradi poškodbe na urbarju). Podložnika rodbine Altenburg sta prispevala dva škafa rži in škaf ovsa. Štirje podložniki rodbine Khünburg oziroma kasnejši podložniki rodbine Siegersdorf so oddali za brod 3 škafe ovsa in 5 škafov rži. Trije podložniki rodbine Welzer so oddali 3 škafe ovsa. Pet podložnikov cerkve sv. Martina v Šmartnem pri Slovenj Gradcu pa je oddalo skupaj 3 škafe ovsa, 2 škafa rži in 2 škafa žita, ki ga zaradi poškodbe urbarja ni mogoče ugotoviti, kakor tudi ne imena enega podložnika. Le-ta in imetnik pušče »*Fritz Öden*« sta bila dejanska podložnika šmartinske cerkve. Khutschi je bil podložnik Krištofa Galla, Ulrich Oschlönickh podložnik rodbine Gliniz in Scurle podložnik dravograjskega kanonika Gregorja. Trije podložniki cerkve sv. Jakoba v Črnečah so oddali 12 škafov rži. Podložniki cerkve sv. Janeza na Ojstrici – »*Meßner, Ladinighk, Andrenickh Liebhardt*« – so oddali za brod skupaj 4 škafe ovsa. Podložniki cerkve sv. Janeza v Dravogradu so bili »*Blasy am Urfar, Groschounickh hueben, Paradisan, Larenz an der Miß, Anthoni Jugi, Thoman Härmel,*

²⁷³ Prav tam, fol. 67.

Polipnickh Chribernigkh, Khumoldt, Jannigkh«, skupaj so oddali 5 ½ škafova rži in 5 škafov ovsa. Jannigkh je bil dejansko podložen podružni cerkvi sv. Lenarta na Viču. Sedem nekdanjih podložnikov rodbine Zellffenberg je prešlo v last rodbine Gall in so dali skupaj 5 ½ škafova rži in 6 škafov ovsa. Zanimivo je, da je pisec urbarja izmed njih označil Lucasa Hasyja za podložnika dravograjskega dekana, Moptnigkha za podložnika gospostva Valdek in Lipodnigkha za podložnika cerkve sv. Janeza Krstnika na Poljani.²⁷⁴

Med podložniki, ki so vzdrževali brod, pa najdemo tudi dva, ki sta bila podložna cerkvi sv. Neže na Vrhah oziroma »*Sanct Agnes zu Khettelach*«. To sta bila Enzi Dochonigkh in Stephan am Rain. Prvi je dal škafova rži, drugi pa 7 denarijev za brod.²⁷⁵

7.2 Imenjska cenitev iz leta 1542

Poleg obeh dravograjskih deželno knežjih urbarjev predstavlja dober vir za seznanitev z nepremičnim premoženjem dravograjske proštije tudi imenjska cenitev iz leta 1542. Vendar se ta nanaša izključno na posesti kapitlja na Štajerskem. V gospostvu Dravograd je v tem obdobju živelo od 34 do 40 družin, naseljenih od Črneč do Velke. V gospostvu dravograjskega kapitlja pa je leta 1542 živelo 21 družin.²⁷⁶ Seveda so pri tem upoštevani podložniki, živeči na obeh straneh deželne meje. Ohranjena cenitev posesti dravograjskega kapitlja iz leta 1542 razkriva, da je imel kapitelj oziroma kapiteljska cerkev na Štajerskem posest ocenjeno tako: »*Gylt ist 9tl und 1 tl zw Raten p[er] 25 tl thuet daffann steuer der hunderist phening 18 ß*«.

Pri ostali posesti (*grunt und poch*) dravograjske kapiteljske cerkve so bili navedeni podložniki in njihove kmetije, kajže ter morebitne pustote skupaj z živino.

Kot prvi je bil naveden Blaž ob Meži (*Blasi an der Miß*), čigar huba je bila ocenjena na 40 funtov (*tl*), živali pa tako: 1 konj na 5 *tl*, 2 vola na 10 *tl*, 4 krave na 8 *tl*, 6 mladih ovc/jagnjetov (*Frischling*)²⁷⁷ na 12 *ß*, 4 ovce »*Lemp*« na 4 *ß*, 1 prašiček (*schwaindle*) na 4 *ß* in 2 telička (*Eay khelber*) na 1 *tl*.

²⁷⁴ Prav tam, fol. 68–83.

²⁷⁵ Prav tam, fol. 86.

²⁷⁶ Koropec, *Zemljiške gosposčine*, str. 52.

²⁷⁷ Beseda *Frischling* lahko pomeni mlade ovce, koze ali pa mlade prašiče.

Naslednja je bila Greschounigova huba, ki je bila ocenjena na 20 funtov. Živino, ki jo je posedoval, pa so ovrednotili: 4 krave na 8 tl, 1 telička (*Eay khalb*) na 4 β, 3 jagnjeta (*frischling*) na 6 β in 2 ovci (*Lemp*) na 2 β.

Kot tretja je bila popisana huba Antona Juga, ki je bila ocenjena na 19 funtov, njegova živina pa: 2 vola na 8 tl, 5 krav na 10 tl, 2 telička (*Eay khelber*) 1 tl in 1 mladi vol/bik (*Farrl*)²⁷⁸ na 2 β.

Gallabova huba je bila ocenjena na 20 funtov, živina pa: 2 vola na 12 tl, 4 krave na 8 tl, 10 jagnjet/kozličev/prašičkov (*Frischling*) na 20 β in 2 ovci na 2 β. Ker pa je Gallab posedoval še eno puščo, so mu to ocenili na 5 tl.

Pušča Jurija ob Meži (*an der Miß*) je bila ocenjena na 15 tl, pušča Partisank (*Partisanikh*) na 12 tl, pušča slovenjgraškega mestnega pisarja pa na 10 tl.

Skupaj so bila kmečka posestva ocenjena na 141 tl, od tega je moral kapitelj plačati davek v višini 2 tl, 2 β in 24d.

Živina je bila ocenjena na skupaj 18 tl, pri čemer je po oprostitvi plačila šestega dela (*die nachlassung des segsten tails*) moral kapitelj plačati davek v višini 1 tl in 20 d.

Skupaj je kapitelj plačal davek v višini 5 tl, 5 β in 14 d. Cenilni zapisnik je s svojim pečatom pečatil dravograjski dekan Nikolaj Lindawer.

Dodaten cenilni zapisnik je dostavil tudi kanonik dravograjskega kapitlja Gašper Pawr (tudi Pauer), ki je to storil namesto pokojnega kanonika Jerneja. V njem je najprej podana ocena desetine, ki jo je posedoval omenjeni kanonik na Štajerskem, in sicer jo je ocenil na 1 funt, 1 β in 14 d. Od tega je moral plačati davek v višini stotina, torej 3 β, 25 d in 1 haler. Potem je s 4 funti ocenil tudi puščo, ki jo je posedoval Galab v Soboti nad Marenbergom in od katere je moral plačati 16 d davka. Skupaj je moral plačati davek v višini 4 β, 11 d in 1 haler.

Nazadnje je podal cenitev svojega premoženja na Štajerskem tudi dravograjski kanonik Jurij Schlischisch. Svojo desetino je ocenil na 6 β in 10 d, od nje je moral oddajati »*nach herrn Gilt zw raitten*« en funt za 25 tl. Od tega je znašal ocenjeni davek 2 β, 20 d in 1 haler. To je bil tudi davek, ki ga je moral plačati ta kanonik.²⁷⁹

²⁷⁸ Farr – mlad dvoleten vol oziroma bik, dostopno na: <https://www.kruenitz1.uni-trier.de/>, preneseno 20. 10. 2024.

²⁷⁹ StLa, LAA-A, Antiquum VI, Gultschätzung 5/47, 1542.

7.3 Podatki o prihodkih iz drugega gradiva gospodstva Dravograd

Še nekaj drobnih podatkov, povezanih z dravograjskim kapitljem, razkriva arhivsko gradivo, hranjeno v šentpavelskem samostanu.²⁸⁰ Gre za majhen zvezek z opisom gospodstva, ki je verjetno nastal v prvi polovici 17. stoletja oziroma med letoma 1632 in 1650. V njem je med drugim navedeno, da je žegnanje oziroma »*Kirchtag*« pri grajski kapeli na dravograjskem gradu potekalo tako na dan spominjanja obiskanja, se pravi na dan, ko je Devica Marija obiskala svojo teto Elizabeto (*unser Frauen heimsuchung und geburt*), kot tudi na god sv. Ane. Na te dni so imeli v grajski kapeli slovesno bogoslužje in takrat je bilo v njej možno prejeti tudi popoln odpustek, ki ga je kapeli podelil papež Urban VIII. (1623–1644).²⁸¹ Je pa v tem zvezku zmotno napisano, da je grajsko kapelo posvetil leta 1632 šentpavelski opat Hieronim na nedeljo pred praznikom sv. Križa. Glede na ordinacijske in posvetitvene protokole lavantinske škofije je bil namreč posvečevalec kapele lavantinski škof Lenart II. Götz 14. septembra istega leta.²⁸² Žegnanje pri cerkvi sv. Duha na Ojstrici je potekalo na praznik binkošti in na dan sv. Vida. Prvič pa naj bi ga obhajali že leta 1590. Pri cerkvi sv. Janeza Krstnika na Ojstrici je žegnanje potekalo na praznik cerkvenega zavetnika in na nedeljo zatem. Na praznik sv. Lovrenca je potekalo žegnanje pri takratni dravograjski podružnici sv. Lovrenca pri potoku (*Melterer Pach*). Žegnanje pri sv. Boštjanu pod Dravogradom se je obhajalo na god tega svetnika in na prvo nedeljo po veliki noči. Pri cerkvi sv. Lenarta na Viču je žegnanje potekalo na veliko noč in na obletnico posvetitve cerkve. Zatem je navedeno, da je žegnanje pri cerkvi sv. Jakoba pod Rabštanjem potekalo na god svetnika in na nedeljo zatem. Odvetništvo nad temi cerkvami je pripadalo lavantinskemu škofu. Pri tem je potrebno dodati, da je poleg žegnanja potekal pri teh cerkvah tudi priložnostni sejem, zaradi katerega je gospodstvo Dravograd pobiralo denarna nadomestila za postavitev stojnic oziroma »*Stantgelt*«.²⁸³

Nadalje je v zvezku navedena tudi robota, ki so jo bili dolžni opraviti podložniki drugih gospodstev in plemičev za gospodstvo Dravograd, bodisi

²⁸⁰ Stift St. Paul, Fond št. Pavel, Pack 52, mapa 329, Herrschaft Unterdrauburg (gospodstvo Dravograd), Information über die Herrschaft Untertraaburg, po 1632 (Zvezek ni foliiran).

²⁸¹ Prav tam.

²⁸² Oskar Veselsky, Die Konsekrationsberichte aus den ordinationsprotokollen der Bischöfe von Lavant im 16. Jahrhundert, Graz, 1997, str. 295 (dalje Veselsky, Die Konsekrationsberichte).

²⁸³ Prav tam.

s plugom ali ralom. Opraviti so morali en dan robote ali s sekanjem lesa (*holzschlag holben*) ali pa z ralom (*arl*) en dan delati pri grajski pristavi.

V nadaljevanju so naštetih podložniki, ki so morali opraviti takšno obliko robote.

Podložniki cerkve sv. Janeza na Ojstrici:

- Andreniekh,
- Paul Lutsch,
- Watrigg,
- Ladinigg,
- Simon Mößner,
- Valthin Rebniekh,
- Gregor Liebhardt,
- Lipus Schiman.

Podložniki dravograjskega prošta:

- Achaz Wresauniekh.

Podložniki cerkve (sv. Janeza) v Dravogradu:

- Harmel,
- Khribernig,
- Merth Wezl,
- Lamprecht Khumoldt,
- Polidnig,
- Martin under der Alben.

Podložniki cerkve sv. Lenarta na Viču:

- Jaritschnig,
- Tratnig.

Vsem tem so dali opoldne malico, krmo za živino pa so morali priskrbeti sami. A so v prvi polovici 17. stoletja, tj. v času nastanka navedenega zvezka, to odpravili.²⁸⁴

Iz grajske pristave so na gorske travnike (*der gemain od Albenschafft geniessen*) vozili gnojnico (*Gayll*) . To obliko rabote je moralo opraviti 11 podložnikov šentpavelskega samostana, podložnik dravograjske kapiteljske cerkve Primož Magnus, ki je moral prepeljati dva voza, in Harnikh, podložnik cerkve sv. Lenarta, ki je moral prepeljati en voz

²⁸⁴ Prav tam.

gnoja/gnojnice. Oba podložnika pa sta morala poleg tega še na dravograjski grad dostaviti vsak po 4 voze žitne desetine.²⁸⁵

Zatem prej omenjeni zvezek razkrije, da je del prihodkov žitne desetine v Labotu pripadel dravograjskemu kapitlju. Desetina je obsegala domec in njive pri cerkvi sv. Jakoba pri Rabštajnu ter je odvajala letni činž v višini 1 fl in 4 β. Desetina se je pa delila na več delov. Prvi del desetine je imel v posesti Valentin Stradl, podložnik labotske župnijske cerkve. Ta del desetine je ležal pri župnijski cerkvi v Labotu in je moral oddajati vse žito, pridelano na tej posesti.

Drugi del je posedoval Bartl Pulverer, podložnik dravograjskega prošta, in je zajemal hubo Ganß, od katere je dajal polno desetino. Tretji del desetine so predstavljale štiri njive pri labotskem župnišču. Prva je ležala pri kajži Florjana Jantsche, drugi dve pri cesti pod Waltschejevim bregom. Četrta njiva pa je ležala pod cesto v smeri proti Mueltererju in mejila na Khrieglerjevo njivo. Nadalje spadala k desetini tudi njiva v lasti labotskega župnišča, ki se je nahajala pod cesto. Razdeljena je bila na tri dele. En del je pripadal šentpavelskemu samostanu, drugi del k dravograjski proštiji, tretji pa k dravograjskemu gospostvu. K desetini je sodilo tudi pol njive v posesti marenberškega podložnika Alwizerja. Ta je ležala nad cesto pri Labotu. Del desetine sta bili tudi njiva pri vrtu labotskega župnišča in njiva, ležeča pod Waltschejevo posestjo v Labotu, ki se je delila na tri dele. Od teh je en del pripadal šentpavelskemu samostanu, drugi gospostvu Dravograd in tretji dravograjski proštiji. Kot zadnja je k desetini spadala tudi njiva, ležeča pri župnijskem potoku v Labotu, od katere je znašal desetinski prispevek četrtak pridelanega žita. K desetini pa sta spadala tudi vrt pri mežnariji ter bližnji domec.²⁸⁶

7.4 Register odhodkov cerkve sv. Janeza in kapitlja v Dravogradu, 1604

Zanimiv historični vir za Dravograd predstavlja Register odhodkov cerkve sv. Janeza in kapitlja v Dravogradu za leto 1604, v izvirniku *»Register und verzeichnüß Alles und Jedes Uncossten So in ain und andern bey des Gotshausß Sandt Johans und Capitls alda Zu Unndter Traburg Schuell gebey dises Lauffenten 1604 aufgangen und duch mich Georgen Bechamb als wolgedachtes Gotshaus alhie Zechbrobst. Verricht und*

²⁸⁵ Prav tam.

²⁸⁶ Stift st. Paul, Fond št. Pavel, Pack 52, mapa 329, Herrschaft Unterdrauburg (gospostvo Dravograd), Information über die Herrschaft Untertraaburg, po 1632.

außgeben auch bezalt worden, wie hernach volgt«, kakor ga je sestavil prošt Jurij Bechamb, ki se je v registru nazival kot ključar cerkve.

Register odhodkov ni klasičen zaključni račun dravograjskega kapitlja za leto 1604, temveč predstavlja nekakšen obračun vseh gradbenih del, ki so bila potrebna za gradnjo kapiteljske šole v Dravogradu. Seveda ne gre izključiti niti možnosti, da je šlo za temeljito prezidavo obstoječega objekta, saj v registru to ni podrobneje opredeljeno. Ker bodo podatki iz tega registra navedeni v nadaljevanju, ga ne bomo posebej citirali. Izrecno citirane bodo samo pripombe, ki so povzete na podlagi navedb v drugih virih in literaturi.

Med odhodki je najprej navedeno dejstvo, da so delavci, ki so morali osem dni dovažati kamne za gradnjo in te nato razbijati na manjše kose, prejeli po 20 kr na dan, kar je zneslo skupaj 2 fl in 40 kr. Zatem je med odhodki naveden nakup 250 žebļjev (*kanaller Nägl*), po 10 kr za 100 kosov, to je zneslo skupaj 25 fl. Pri teh žebļjih gre morebiti za žebļje za pritrditev kakšnih cevi ali pa za pritrditev žlebov.

Tesarski mojster Rupert (*Ruprecht*) Carpe je za tri dni dela na dravograjski kapiteljski šoli, kjer je izdeloval vrata in podboje, dobil plačilo 15 kr na dan. Skupaj je tako prejel za tri dni dela 45 kr. Njegov pomočnik Peter je za tri dni dela dobil plačilo v višini 36 kr. Nadalje je Thomerli, ki je tudi pomagal pri delu, prejel plačilo za tri dni dela v višini 22 kr in 2 d. Dodatno so tesarji in zidarji prejeli za dobro opravljeno delo še 3 četrtine (*vtl*) vina v vrednosti 21 kr.

Zatem je med odhodki navedenih 400 črnih žebļjev (*Schwarznegel*), ki so stali 36 kr. 3. julija je bilo kupljenih še 28 macesnovih desk za 2 fl in 48 kr. Dravograjski kovaški mojster Jakob Schmit je izdelal več okovij za šolska vrata in okna ter napravil tudi sedem rešetk za okenske okvirje (*Mer Khogl zu der Schueltur und zu ain Fenster 2 khegel machen lassen und dan auch 7 Eisengäter*). Vse skupaj je tehtalo 126 funtov. Pri tem je vrednost funta znašala 14 d. Skupen strošek dobavljenega materiala je znašal 7 fl in 21 kr. Schmit je naredil tudi posebno železno palico za razbijanje kamna (*stein breche*) v vrednosti 14 kr.

Naslednji odhodek se je nanašal na Merta Wezla, uradnika (*Amtmann*) proštjske cerkve, ki je prejel nove čevļje, saj je imel veliko dela z oznanjevanjem robote in prejemal nizko plačo. Novi čevļji so stali 24 kr.

Zatem je 1. avgusta mizarski mojster Jakob Springer iz Vuzenice prejel za opravljeno delo na šoli 6 fl. Valentin Müller iz Sobote (nad Radljami) je 5. septembra naredil za novo ostrešje 20.000 šintelnov²⁸⁷ (v koroškem narečju šitlnov). 1000 kosov je stalo 23 kr. Nova kritina je skupaj stala 7 fl in 40kr. Dodatno je prejel še 7 kr za 100 lesenih žebeljev (*Pantnägl*), ki so jih potrebovali za vezavo leg, tramov in špirovcev. Za prekritje slemena ostrešja (*schuellknopf*) s pocinkano pločevino je bilo plačanih 40 Kr in 2 d ter za dodatnih 100 pocinkanih žebeljev še 8 kr. Ključavničarski mojster Klemen je prejel 20 kr, ker je naredil kovinski zaključek slemena. Skupaj so odhodki za dela na šoli do avgusta 1604 znesli 14 fl, 55 kr in 2 d.

V nadaljevanju so kupili še 4500 žebeljev za pritrditev šintelnov, kar je skupaj zneslo 3 fl, 18 kr in 3 d. Dninarja Jakob in Jurij (*Jörg*) Crainer sta za lomljenje kamna za šolsko stavbo prejela za 13 dni dela skupaj 4 fl in 20 kr. Kovaški mojster Mihael Höller je za izdelavo dveh železnih rešetak oziroma železnih vrat (*Gätter*)²⁸⁸ prejel 1 fl in 40 kr, za 16 železnih okovij (*eisen khögl*) 32 kr in za 4 železne sekire oziroma sidra (*Eisenhacken*), ki so bile vgrajene v kuhinjski obok, še 8 kr. Istemu so za obnovo orodja/palic za lomljenje kamna plačali 28 kr. Läßnigg je za 1 fl in 45 kr prodal 35 desk za pod oziroma strop (*Reich laden*), ki so jih potrebovali pri šoli. Primož Krottendorfer je nabavil 75 desk, za kar so mu plačali 1 fl in 30 kr. Ambrož Kienperger je za 12 macesnovih desk, iz katerih so izdelali šolske stopnice, prejel 46 kr. Pavel Kudernigg pa je za pot v Volšperk, kjer je kupil žebelje, dobil plačilo 12 kr. Ta vest je zanimiva, ker kaže, da so se v potrebi po žeblih obrnili na železarne v bližini Volšperka. Čeprav se Dravogradu bližja železarna v Črni posredno omenja leta 1589 in neposredno leta 1620,²⁸⁹ se niso odločili za nabavo žebeljev pri njej. Verjetno so bile trgovske vezi z Volšperkom močnejše kot s Črno, hkrati pa ne gre spregledati tudi dejstva, da je bila Črna zaradi pogostih povodenj reke Meže težje dostopna kot Volšperk.

Da so šolo lahko gradili tudi v višino, so morali postaviti gradbeni oder iz lesa. Delavci so za postavitev odra (*Gerüstwerkher*) dobili plačilo v višini 15 Kr. Zatem je 10. septembra 1604 tesarski mojster Rupert Cärpe naredil ostrešje nove šole, za kar je dobil plačilo v višini 3 fl, saj ga je

²⁸⁷ Po pogovoru s krovci, ki še znajo prekrivati strehe s to kritino, je potrebnih med 50 do 55 šintelnov na kvadratni meter strehe (dvakratno kritje). To bi v primeru ostrešja kapiteljske šole pomenilo, da je bilo veliko okrog 400 m².

²⁸⁸ Gatter, dostopno na: <https://drw-www.adw.uni-heidelberg.de/drw-cgi/zeige?index=lemmata&term=Gatter>, preneseno 20. 10. 2024.

²⁸⁹ Več o zgodovini železarstva v Črni glej Gradivo za zgodovino Koroške, 2. zvezek.

postavljaj celih 12 dni. Pri postavljanju ostrešja so prej omenjenemu pomagali tudi tesarji. Tako je tesar Peter Simelbikh za 12 dni dela prejel plačilo 2 fl in 24 kr. Tudi tesarja Lenart Hapler in Filip sta za 12 dni dela prejela enako plačilo. Tesar Matej Jury je za 9 dni dela prejel 1 fl in 48 kr. Tesar Peter je za del gradbenega odra (*stuell zum gerust*) prejel 6 kr. Ključavničarskemu mojstru Ivanu Puechpüchlerju iz Pliberka pa so za opravljeno delo (ki ni podrobneje navedeno) plačali 5 fl. Vsi naštetih delavci so za nagrado za opravljeno delo prejeli še 10. septembra hrano in pijačo v vrednosti 47 kr.

Prošt je 12. septembra 1604 plačal splavarje (*Flessern*) v višini 30 kr, da so po Dravi prepeljali deske za šolo. Istega dne je bilo kupljenih še 200 črnih žeblicev (*Schwarznägel*) za šolo v vrednosti 20 kr in 1200 žeblicev za pritrditev šintelnov v skupni vrednosti 1 fl in 3 kr. Jakob Cramer in Jakob Walchen sta dobila za 10 dni lomljenja kamna skupaj plačilo v višini 3 fl in 20 kr (1 dan 10 kr). Za nagrado pa sta dobila še 1 četrt (*viertl*) vina in 1 četrt kruha. Nadalje so kupili še 200 žeblicev za pritrditev tal (*Podnnägel*) za 24 kr. Kovaškemu mojstru Mihaelu so plačali 9 kr za ostrenje orodij, Vidu Paurnu pa so za 84 talnih desk (*Reichladen*) plačali 2 fl in 48 kr, za 150 navadnih desk 2 fl in 30 kr, za 5 desk (*Pauckh Laden*) 35 kr in za 14 desk (*Riembling*), od tega 8 debelih po 2 coli in širokih 15 col, 1 fl in 38 kr. Za nagrado so mu dali tudi 1 četrt vina v vrednosti 8 kr.

Kovaškemu mojstru Mihaelu so za 17 tt (centov) železnih rešetk oziroma vrat (*Gatter eisen*) plačali 1 fl in 8 kr (1 funt železa je bil vreden 4 kr). Od žensk (*von d Frauern von*) iz Ivnika (Eibiswald) so za šolo nakupili 100 opek (*mauer Ziegl*) ter 24 strešnih opek (*Dachziegl*). Skupaj z mitnino in transportom so stali 1 fl in 30 kr. Hkrati je tudi pisec registra oziroma dravograjski prošt prodal svojih 50 opek za 30 kr. Tesarski mojster Rupert Cärpo je 4. oktobra 1604 v šoli, ki je stala poleg kapiteljske cerkve, položil v zgornji sobi (*Stube*) spodnji in zgornji pod – tla in strop, enako pri dimniku (*Rauchfanckh*). Za sedem dni dela je prejel plačilo v višini 1 fl in 24 kr. Tesar Peter Smollickher je prejel za 13 dni dela 2 fl in 23 kr. Tesar Filip Khödäsch je za 13 dni dela prejel 2 fl in 10 kr, tesar Valentin Grüşch je za dan dela prejel 11 kr, Ožbolt Cošman pa za dan dela 10 kr. Navedeni tesarji so po končanem delu prejeli kot nagrado 1 četrt vina in kruha v skupni vrednosti 10 kr.

Vsi podložniki proštjske cerkve, ki so pomagali pri gradnji šole z ročno roboto – svojim delom, da so vozili kamenje, apno in pesek (*stain, khalch und Sant*) h gradbišču ter postorili druga nujna dela pri gradnji šole (*inenn und Ihren... hierherr geschikt haben*) ter prinesli vino in kruh (*fur Brot und Wein aufgangen und sie zu unterschiedlichen Zeit empfangen*

haben und geben worden, das alles sumariter bracht hat), so s tem prispevali h gradnji šole v višini 9 fl in 57 kr. Za potrebe gradnje so kupili še 250 žebjev za šintelne v vrednosti 12 kr in 2 d. Zidarskim pomočnikom (*Maurerknecht*) so na ukaz prošta dali nagrado (*Trinkgeldt*) v višini 28 kr in 1 četrť vina v vrednosti 16 kr.

Gradnja šole se je nadaljevala v letu 1605. Mizarski mojster iz Vuzenice (ime ni navedeno, a gre verjetno za prej omenjenega Jakoba Springkerja) je 3. januarja dobil za opravljeno delo 2 fl plačila. Zatem je 5. januarja ključavničarski mojster Ivan Pichler iz Pliberka prejel za svoje delo 2 fl, ki jih je pisec izročil njegovemu sinu. Isti dan je zgoraj omenjeni mizarski mojster iz Vuzenice prejel za opravljeno delo 16 kr. Nadalje je ključavničarski mojster Janez Puecpichler prejel 8. marca 1605 za opravljeno delo 3 fl in 12 kr. Zatem je bilo kupljenih 300 žebeljev (*Satler Nägl*) za zaščito okenskih okvirjev (*zu den fenster Ramen zu beschlagen*) za 19 kr. Spomladi 1605 je Pichler prejel za opravljena dela plačilo v višini 4 fl ter za nagrado četrť vina v vrednosti 9 kr.

28. junija 1605 sta žebeljarska kovača Tomaž in Jakob prejela plačilo v višini 18 kr za 100 funtov žebeljev (*ponndt und schloss negl*). Kupili so še 200 žebeljev (*Schärnegl*), ki so jih potrebovali mizarji in tesarji, v vrednosti 20 kr. Tesar Valentin Gruschonigg je prejel za dva dni dela pri šolski stavbi 24 kr. Mizar Mathy Jury pa je za dan in pol dela prejel 15 kr plačila. Ključavničarski mojster Klemen je prejel za izdelavo vratnega okovja (*khögl zu einer Thur*) 4 kr.

5. avgusta 1605 je Gašper Schnätl, steklarski mojster iz Velikovca, prejel za izdelavo stekla za šolo 7 fl, 15 kr in 2 d. Žebljarski mojster Tomaž Jakob je prejel 6 kr za izdelavo in dobavo majhnih žebeljev za pritrditev železnih palic na okna (*Eisen Stänglein an den fenstern*). Mizar Jakob Springker pa je prejel 10 fl za delo po pogodbi (*nachbernig unser dungnis bezalt*). Nadalje je Mihael Schmit, kovač, prejel 24 kr za dobavo in izdelavo 8 žebeljev (*Panckhnägl*) oziroma posebnih žebeljev za mizarsko delovno mizo. Isti je prejel še 1 fl za izdelavo 9 polken (*Fenster Polckh*). Skupaj so tesarški, mizarski in kovaški stroški pri zidavi šolske stavbe narasli na 129 fl, 3 kr in 3 d.

Za njimi je prošt navedel zidarske stroške (*was das gemeyer Bey dem schuell alhie betrifft*). Najprej so navedeni stroški zidave osnovnega zidovja (*Rauche gemeyer*), brez obokov, stopnic in dimnikov, ki so obsegali 102 klaftri in znašali 4 fl na klaftro, kar predstavljalo strošek v višini 51 fl. Strošek zidave obokov in stopnic, ki so skupaj obsegali 23 klafter, je znašal

4 ſ na klaftro oziroma skupaj 13 fl. Zidava dimnika, velikega 7 klafter, je znašala 7 fl, pri čemer je zidava ene klaftre dimnika stala 1 fl.

Zunanja obdelava sten (*verrichten des gemeyerwerch ausserhalb*) v obsegu 64 klafter je znašala 8 fl, pri čemer je znašala obdelava 1 klaftre zunanjih sten 1 ſ. Notranji omet sten (*Mer bringt das Tinichen Inwendig an solchen gebey*), izračunanih v avstrijskih klafturah, je obsegal 114 $\frac{1}{2}$ klaftre, pri čemer je strošek ometa velikosti ene klaftre znašal 1 ſ, kar je skupaj zneslo 14 fl, 33 kr in 3 d. Zidava peči je znašala 2 fl. Izdelava apna za ometavanje sten pa 20 fl za 20 štartinov apna. Pri tem je strošek 1 štartina znašal 1 fl. Skupaj so stroški zidarskih del znašali 115 fl, 4 ſ in 15 d. Skupni stroški zidanja šole pa so znašali 244 fl, 37 kr in 2 d.²⁹⁰

Glede na navedbe v tem registru je šlo za gradnjo stavbe kapiteljske šole, ki je stala v neposredni bližini kapiteljske cerkve sv. Janeza v Dravogradu. Da je ta kapiteljska šola identična s proštjskim dvorcem, ki še danes stoji v bližini dravograjske cerkve sv. Janeza Evangelista, potrjuje tudi Jože Curk, ki navaja, da je bil dvorec grajen okrog leta 1600, in Marijan Zadnikar, ki je za stavbo dejal, da je bila grajena ob koncu 16. stoletja, v času zatona slovenske renesanse.²⁹¹ Seveda pa je povsem možno, da sta se dravograjski prošt in dekan odločila, da bosta za potrebe kapitlja in njegove šole dala zgraditi povsem novo stavbo. Vendar bi to pomenilo, da je kapitelj po selitvi z dravograjskega trga sredi 14. stoletja k cerkvi sv. Janeza najprej rezidiriral v stavbi, ki je bila predhodnica sedanjega proštjskega dvorca.

7.5 Plačilo davkov in kontribucije v prvi polovici 17. stoletja

Med ohranjenim arhivskim gradivom, vezanim na zgodovino kolegiatnega kapitlja Dravograd, se je ohranilo tudi nekaj dokumentov iz prve polovice 17. stoletja, ki govorijo o davčnih obveznostih kapitlja in njegovih članov. Prikazani so v spodnji tabeli. Hkrati pa ti dokumenti razrešujejo tudi nekatere dileme o zasedbi proštjskega sedeža od leta 1604 naprej.²⁹²

²⁹⁰ DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg, AŠ VIII – IX, mapa Kirchen Kapital.

²⁹¹ Jože Curk, O pražupnijah in pražupnijskih cerkvah na slovenskem Štajerskem, ČZN, 1992, št. 1, str. 160, 161; Marijan Zadnikar, Popotni zapiski VIII, 62, Dravograd trg, *Zbirka zapiskov*, dostopno na: <https://eid.gov.si/#!/enota/7390/dokumenti>, preneseno 25. 7. 2024.

²⁹² DAG, Probsteipfarre Unterdrauburg, AŠ XI-XV, mapa Steuern und Taxen.

Dravograjski kapitelj in dekan sta imela leta 1604 premoženje ocenjeno na 51 funtov in 4 š. Od tega sta morala plačati 98 fl davka za leto 1603 in 103 fl davka za leto 1604. Poleg tega je davek za vojsko (*Rustgeld*) od podložnikov za leto 1602 znašal 43 fl, 5 š in 10 d. Za leto 1603 je bil podvojen in je znašal 87 fl, 2 š in 20 d. Za leto 1604 so jim obračunali tudi davek od nakupa dvora (*darunter der erkhauff hoff*) v višini 89 fl, 2 š in 20 d, pri čemer pa ni podrobneje navedeno, kateri dvor je proštija kupila. Plačati pa so morali tudi kazen v višini 21 fl. Skupaj so morali torej plačati v letu 1604 davek v višini 442 fl, 2 š in 20 d. Od tega zneska je prošt Jurij Behamb poplačal 7. marca 1605 80 fl.

Dravograjski dekan je moral za leto 1604 plačati davek v višini 40 fl, za leto 1605 pa mu je bil odmerjen davek v višini 45 fl. Dravograjski prošt Jurij Behemb je 9. julija 1606 plačal 40 fl zaostalih davkov, ki jih niso poravnali dekan in dravograjski kapitelj. Dne 15. marca 1607 je dekan plačal davek za leto 1606 v višini 34 fl in 6 š ter stavbni davek (*Hausgulden*) v višini 17 fl. V letih 1607 in 1608 je moral dravograjski dekan plačati davek v višini 35 fl ter dodatnih 14 fl stavbnega davka, kar je skupaj nanese na 49 fl. V nadaljevanju je moral dravograjski dekan za leti 1609 in 1610 plačati 35 fl na leto. Za leto 1611 so mu odmerili davek v višini 45 fl, za leto 1612 pa 45 fl in davek za vojsko (*Rustgeldt*) v višini 4 fl in 4 š. Za leti 1613 in 1614 je davek ostal na ravni 45 fl, leta 1615 pa se je zopet znižal na 35 fl. Že leto zatem 1616 se je davek dravograjskemu dekanu zopet zvišal na 45 fl. Za leto 1617 in 1618 je dravograjski dekan plačal skupaj davek v višini 94 fl in 4 š, za leto 1619 35 fl in za leto 1620 davek v višini 40 fl. Za leti 1621 in 1622 je plačal davek v skupni višini 73 fl in 4 š, za leto 1623 pa še 35 fl. Zatim je zopet navedeno dvoletno plačilo davka, in sicer za leti 1624 in 1625, ko so mu izračunali 45 fl davka za vsako leto. Dravograjski dekan je od svojih prihodkov plačal za leto 1626 45 fl davka. Kapitelj je v letu 1626 od 51 fl, 4 š in 4 d premoženja plačal davek v višini 141 fl in 5 š. Pri tem se je odmerilo 22 š davka na funt premoženja. Od 28 podložnih kmetij, dodatnih fevdov in 10 kajž so plačali tudi za preteklo leto 1625 zaostalih 5 fl, 7 š in 20 d davka in za leto 1626 še 89 fl, 2 š in 20 d davka. Skupaj so v letu 1626 plačali 236 fl, 7 š in 10 d davka.

	Dekan	Kanonika	Cerkev sv. Lenarta na Viču	Cerkev sv. Janeza na Ojstrici (<i>zehleuth St. Johannis Gottshaus</i>)	Prošta	Trški pisar Hans Hauman	
1633	Dekan je moral plačati 50 fl davka.	Kanonik Jurij je moral plačati 3 fl 7 β in 20 d davka, kanonik Jernej pa 5 fl, 7 β in 10 d. Neplačanih še 11 fl in 29 d kontribucije za leto 1633.	6 fl, 4 β in 15 d	7 fl			Skupaj so plačali 84 fl, 4 β in 14 d davka.
1638	40 fl davka in 11 fl ter 29 d kontribucije, skupaj 51 fl in 29 d	7 fl 7 β 6 d	5 fl davka ter 1 fl in 2 β kontribucije, skupaj 6 fl in 2 β	5 fl, 2 β in 20 d davka ter 1 fl, 2 β in 20 d kontribucije, skupaj 6 fl in 5 β 10d			Skupaj so plačali 71 fl, 7 β in 15 d.
1643	64 fl, 3 β in 28 d na podlagi računa z dne 27. marca 1643	Po računih z dne 4. maja 1643 9 fl in 7 β	Po računu z dne 4. maja 1643 8 fl in 6 β	Po računu z dne 4. maja 1643 9 fl, 2 β in 20 d	Po računu z dne 14. januarja 1643 46 fl in 26 d.	Na podlagi računa z dne 14. januarja 1643 34 fl, 5 β in 8 d ter naknadno še 11 fl, 5 β in 14 d	

V letu 1628 je plačal dekan davek v višini 45 fl, poravnal ga je 11. maja 1629. Nato je 6. oktobra 1629 poravnal še zaostale davčne obveznosti iz let 1593 in 1594 ter iz leta 1600. Skupaj je poplačal 12 fl zaostalih davkov. Pri tem je šlo za davek na žito (*Traidgebuhr*), davek za vojsko (*Rustgeld*) in nekakšen prispevek za prehrano (*[La]nnedtprofiant*). Po plačilu zaostalih davčnih obveznosti je dekan leta 1630 zopet plačal samo 45 fl davka.

Izmed članov kapitlja je kanonik Jernej leta 1616 poravnal tudi zaostali davek za čas od leta 1594 do 1615, ki je znašal kar 104 fl, 5 š in 29 d. Poleg tega je moral plačati še davek za vojsko za leto 1594 v višini 4 š in 2 d, zvišanje tega davka (*anschlag*) za leto 1598 v višini 3 š in 5 d, potem 20 kr ne posebej navedene pristojbine (*Gebuhr*) ter davek na žito (*Traidgebuhr*) za leto 1600 v višini 3 š in 29 d. Skupaj je plačal še preostanek zaostalih davkov v višini 106 fl, 1 š in 5 d. Za leti 1617 in 1618 je kanonik Jernej plačal skupaj 10 fl, 5 š in 6 d davka. Za leto 1619 je plačal davek v višini 4 fl, 1 š in 4 d in za leto 1620 v višini 4 fl, 5 š in 26 d. Kanonik Jernej je za leti 1621 in 1622 plačal davek v skupni višini 8 fl, 2 š in 8 d ter za leto 1623 še 4 fl, 1 š in 4 d. Kanonik Jernej je nato za leti 1624 in 1625 plačal 10 fl, 5 š in 6 d davka. Za leto 1626 pa še 5 fl, 2 š in 8 d davka in za leto 1627 nadaljnjih 5 fl, 2 š in 18 d davka. Podatki o odmeri davka v letih 1628 in 1629 niso ohranjeni. So pa za leto 1630, ko mu je bil odmerjen davek v višini 5 fl, 2 š in 18 d. Ker se glede na leto 1627 ta ni dvignil, lahko domnevamo, da je ostal na podobnem nivoju tudi v letih 1628 in 1629.

Kapiteljska cerkev sv. Janeza je morala za leti 1612 in 1613 plačati davek v skupni višini 81 fl. Zatem vse do leta 1632 niso ohranjeni podrobni podatki o odmeri davkov posebej za to cerkev. Navedenega leta 1632 je cerkev sv. Janeza v Dravogradu od 18 funtov premoženja plačala 54 fl davka. Prispevek za vojsko ji je bil odmerjen od 9 hub in 11 dodatnih fevdov, kar je zneslo 32 fl, 5 š in 10 d. Davek na hube (*Huebgeldt*) je od ene hube znašal 2 fl, od dodatnega fevda pa 1 fl. Skupaj je to nanese 29 fl. Dravograjska proštijška cerkev je tako leta 1632 plačala 115 fl, 5 š in 10 d davka, pri čemer je navedeno: »... *das lehen von pfundt 3fl bringt 54fl*«.

Cerkev sv. Lenarta na Viču je za leto 1626 plačala 5 fl in 5 š davka. Naslednji podatek o odmeri davka za to cerkev je iz leta 1632, ko je morala plačati 15 fl, 7 š in 11 d. Njen prispevek za vzdrževanje vojske so odmerili od dveh hub ter dveh domcev, ki jih je posedovala. Od hube je znašal 2 fl, od domca pa 1 fl, 2 š in 20 d, kar je skupaj zneslo 6 fl, 5 š in 10 d. Hubni davek (*Huebgeldt*) je od omenjenih podložnikov znašal skupaj 6 fl (od hube 2 fl in domca 1 fl). Skupaj je cerkev sv. Lenarta plačala leta 1632 davek v višini 28 fl, 4 š in 25 d.

Cerkev sv. Janeza Krstnika na Ojstrici je leta 1632 od 8 funtov premoženja plačala 24 fl davka, torej 3 fl na funt premoženja. Prispevek za vojsko so ji odmerili od 6 podložniških hub (vsaka po 2 fl) in dveh pušč (vsaka po 1 fl, 2 š in 20 d), kar je skupaj nanoslo 14 fl, 5 š in 10 d. Hubni davek pa je bil pri njej bil ocenjen na 14 fl. Celoten davek, ki ga je morala ta cerkev plačati v letu 1632, je znašal 52 fl, 5 š in 10 d.

Dravograjski kapitelj in prošt Jurij Herlich sta leta 1630 plačala prispevek za vojsko v višini 40 fl, 7 š in 20 d. Gre za davek, ki so ga navedeni plačali od svojih lastnih prihodkov oziroma svojih posesti.

Sam prošt in kapitelj sta morala v letu 1632 plačati od svojega premoženja 56 fl in 15 d davka, pri čemer so bili na funt premoženja določeni 3 fl davka. Prispevek za vojsko so jim ocenili od 9 hub (od vsake 2 fl), 10 dodatnih fevdov (od vsakega 1 fl, 2 š in 20 d) ter od 6 ½ kajže (od vsake 5 š in 10 d) na skupno 35 fl, 5 š in 10 d. Hubni davek pa jim je bil od navedenih posesti odmerjen v višini 29 fl in 5 š. Skupaj sta prošt in kapitelj morala plačati omenjenega leta 121 fl, 2 š in 25 d davka.

Če k tem davčnim odhodkom prištejemo tudi dekanove in tiste od kapitelske ter podružničnih cerkva, je skupni davčni odhodek za dravograjski kapitelj v letu 1632 znašal 318 fl in 70 d.

Nekaj sprememb pri obračunu davka je prineslo za dravograjski kapitelj leto 1633, saj se je med obračuni ohranil davčni obračun za drugega kanonika Jurija. Žal njegov priimek ni naveden. Hkrati pa tudi ni znano, ali je morebiti bil član kapitlja že dlje časa in se njegovi obračuni pač niso ohranili ali pa je leta 1633 šele postal član kapitlja. Kanonika Jernej in Jurij sta 4. januarja 1634 plačala davek za leto 1633. Prvi je plačal 1 fl, 6 š in 6 d, drugi pa 1 fl 1 š in 15 d.

19. februarja 1635 je kanonik Jernej plačal davek za leto 1634 v višini 4 fl, 5 š in 26 d. Kanonik Jurij pa je istega dne poravnal davek v višini 3 fl, 1 š in 10 d. Dekan in kapitelj sta morala za leto 1634 plačati 345 fl in 10 d davka. Od tega je bil davek na premoženje ocenjen na 154 fl in 4 š. Višina prispevka za vojsko je od 28 podložniških hub, 20 dodatnih fevdov in 10 kajž znašala 89 fl. Ker pa se je v istem letu dvignil prispevek za vojsko, so morali oddati dodatnih 28 fl in 4 š. K temu je bil obračunan tudi ostanek neplačanega davka za leto 1633 v višini 33 fl, 2 š in 20d.

Podrobenje gledano, je cerkev sv. Janeza v Dravogradu plačala za leto 1634 54 fl davka od svojega premoženja, ocenjenega na 18 funtov, 39 fl, 2 š in 20 d je bila višina prispevka za vojsko od 17 podložnikov in 4

dodatnih fevdov. Dodatnih 38 fl pa je bilo na novo odmerjenega davka za vojsko. Skupaj je ta cerkev plačala za leto 1634 131 fl, 2 š in 20 d davka.

Cerkev sv. Janeza na Ojstrici plačala za leto 1634 skupaj 56 fl, 6 š in 10 d davka. Od tega je odpadlo na njeno premoženje (ocenjeno na 8 funtov) 24 fl in 1 š davka, prispevek za vojsko od 7 podložniških hub in 2 dodatnih fevdov je znašal 6 fl, 5 š in 10 d, odmerjen vojaški davek pa še 16 fl.

Cerkev sv. Lenarta na Viču je morala za leto 1634 plačati 31 fl in 14 d davka. Od tega je bilo njeno premoženje (ocenjeno na 5 fl in 4 š) obdavčeno s 16 fl, 5 š in 24 d. Vojaški davek od 3 hub in 1 dodatnega fevda je znašal 7 fl, 2 š in 20 d, a ker so ga zvišali, je morala cerkev plačati dodatnih 7 fl tega davka. K vsemu temu je moral dravograjski prošt plačati še skupno 103 fl, 1 š in 6 d davka za leto 1634.

Davčni obračun za leto 1637 sporoča, da je bilo premoženje dravograjskega kapitlja na Koroškem (*Kärntnerische Landtgultbuch in der ansatz begriffen mit*) ocenjeno na 51 funtov in 4 š. Ob tem se pojavi vprašanje, kolikšen davek je moral kapitelj plačati za svoje morebitne posesti na Štajerskem, če jih je takrat seveda imel. Davek na premoženje so odmerili v višini 3 fl na funt premoženja. To je zneslo skupaj 154 fl in 4 š. Za plačilo davka/prispevka za vojsko od 28 podložniških hub ter 20 dodatnih fevdov in 10 kajž so odmerili 89 fl, 2 š in 20 d. Zaradi ponovnega zvišanja davka za vojsko in davka na hube je moral kapitelj plačati še dodatnih 78 fl in 4 š davka. Kapitlju so za navedeno leto odmerili tudi dodaten »*zinsgeld*« v višini 64 fl in 3 š – v tem primeru gre za činž, ki so ga morali podložniki kapitlja, njegovih članov in cerkva oddajati deželnemu knezu oziroma v primeru Dravograda tamkajšnjemu prejemniškemu uradu. Zelo verjetno je kapitelj sam pobral te dajatve in jih potem v enotnem znesku izročil uradu. Navedenega leta 1637 se ta dajatev pojavlja prvič v kapiteljskih davčnih obračunih. Skupaj je moral kapitelj za leto 1637 plačati davek v višini 386 fl, 5 š in 20 d. V primeru, da bi koga zanimalo, kolikšen del te vsote so morali plačati posamezni deležniki znotraj kapitlja, ponudi navedeni obračun tudi ta odgovor. Prošt je moral od celotne vsote plačati 128 fl, 1 š in 6 d davka, cerkev sv. Janeza na Ojstrici je morala plačati 66 fl, 6 š in 10 d davka, cerkev sv. Lenarta je morala plačati 38 fl in 2 d ter cerkev sv. Janeza v Dravogradu 153 fl, 7 š in 2 d davka.

Ker se premoženje dravograjskega kapitlja v letu 1638 ni spremenilo in so ga ponovno ocenili na 51 funtov in 4 š, je bil posledično podobno visoko odmerjen tudi davek – 3 fl na funt premoženja. To je

zneslo skupaj 154 fl in 4 š davka na premoženje. Za plačilo vojaškega davka oziroma prispevka za vojsko od podložniških 28 hub ter 20 dodatnih fevdov in 10 kajž je bilo odmerjenih 89 fl, 2 š in 20 d, se je pa davek tudi to leto zvišal, skupaj s hubnim davkom, in sicer v celoti za dodatnih 78 fl in 4 š. Tudi činž je moral plačati kapitelj deželnemu knezu za leto 1638 v višini 51 fl in 4 š. Skupaj je moral kapitelj za to leto odvesti 373 fl, 6 š in 20 d davščin.

Od te vsote je župnijska cerkev sv. Janeza v Dravogradu plačala skupaj 149 fl, 2 š in 20 d davka. Pri tem je bil za njenih 18 funtov premoženja odmerjen davek v višini 54 fl. Davek za vojsko za njenih 17 podložnih hub in 4 dodatne fevde je bil odmerjen na 39 fl, 2 š in 20 d. Zvišanje tega davka in hubnega davka pa je znašalo dodatnih 38 fl. Cerkev pa je morala plačati tudi deželnemu knezu 18 fl činža. Cerkev sv. Janeza na Ojstrici je morala plačati skupno 64 fl, 6 š in 20 d davka za leto 1638. Od tega je bilo njenih 8 funtov premoženja obdavčenih s 24 fl in 1 š. Od 7 podložniških hub in dveh dodatnih fevdov je znašal davek za vojsko 16 fl, 5 š in 10 d. Njegovo zvišanje, kakor tudi zvišanje hubnega davka, je povzročilo dodatnih 16 fl davčnih obveznosti. Je pa tudi ta cerkev morala plačati deželnemu knezu činž v višini 8 fl in 10 d. Cerkev sv. Lenarta na Viču je morala za leto 1638 plačati davek v višini 36 fl in 5 š. Od tega je bilo njeno premoženje v vrednosti 5 fl, 4 š in 18 d obdavčeno s 16 fl, 5 š in 24 d. Davek za vojsko je bil od 3 hub in dodatnega fevda odmerjen na 7 fl, 2 š in 20 d. Dodatno pa je njegovo zvišanje povzročilo še 7 fl odhodkov. Činž za to cerkev je znašal 5 fl, 4 š in 18 d. Skupaj je to zneslo 250 fl, 6 š in 12 d davka. Prošt je moral plačati nato tudi davek v višini 123 fl. Skupaj je torej dravograjski kapitelj leta 1638 plačal 373 fl, 6 š in 20 d davka.

Je pa leto 1638 tudi posebno, saj se je med davčnimi obračuni ohranil tudi eden za kapiteljske posesti na Štajerskem. Ta sporoča, da je morala kapiteljska cerkev sv. Janeza plačati v štajerski deželni prejemniški urad za leto 1638 skupaj 52 fl in 4 š davka. Od tega je 36 fl odpadlo na transport živine (*viefahr*), 7 fl in 4 š na vzdrževanje vojske (*Leibkontribution*) in 9 fl na letni činž. 1. februarja 1638 je Jurij Krištof svobodni gospod Falbenhaubt (*einemer und krigeszahlmeister*) potrdil, da so ključarji cerkve sv. Janeza v Dravogradu plačali celoten davek za leto 1637. Ta je bil sestavljen iz odmerjenega davka na premoženje (*Steueranschlag*) v višini 36 fl, činža v višini 13 fl in 4 š ter zaostalega

plačila v višini 2 fl in 2 š iz preteklega leta, kar je skupaj nanese 51 fl in 6 š.²⁹³

Za primerjavo podajmo nekaj podatkov o premoženju dravograjске proštiје iz prve polovice 18. stoletja. Po šiftnem registru proštiје Dravograd je ta imela na Koroškem leta 1721 34 podložnikov. Od tega je imela proštijska cerkev podložnih 17 hub in 4 dodatne fevde, kar je enako kot leta 1634. Od skupaj 18 funtov in 27 d premoženja je plačala leta 1721 davek v višini 54 fl, 2 š in 21 d (leta 1634 54 fl). Davek za vojsko pa je za to leto znašal 77 fl, 2 š in 20 d, kar je povsem enako kot leta 1634. Skupaj je ta cerkev plačala leta 1721 za 131 fl, 5 š in 11 d davkov. Za primerjavo: leta 1634 je plačala skoraj povsem enako višino davka, in sicer 131 fl, 2 š in 20 d.

Cerkev sv. Janeza na Ojstrici je imela leta 1721 podložnih 7 hub in 2 dodatna fevda, kar je enako kot leta 1634. Od njenega 8 funtov in 10 d vrednega premoženja je plačala 24 fl in 1 š davka, kar pomeni da se ta davek od leta 1634 ni povečal. Se pa je povečal davek za vojsko, ki ga je leta 1721 plačala v višini 32 fl, 5 š in 10 d, kar je za 10 fl in 5 š 10 d več kot pa leta 1634.

Cerkev sv. Lenarta na Viču je imela leta 1721 5 fl, 4 š in 18 d premoženja in od tega plačala 16 fl, 5 š in 24 d davka, kar je na enakem nivoju kot leta 1634. Davek za vojsko od 3 hub in dodatnega fevda pa je leta 1721 znašal 14 fl, 2 š in 20 d, torej je bil enako visok kot leta 1634.

V šiftnem registru iz leta 1721 je naveden tudi davčni odhodek v višini 15 fl, ki ga je morala plačati proštiја od svojega mлина. Tega na davčnih obračunih iz prve polovice 17. stoletja ni moč zaslediti. Po podatkih šiftnega registra je imela proštiја leta 1721 podložnike tudi na Štajerskem. Ti so živeli na 21 razpršenih posestnih enotah (hubah, kajžah ...), in sicer: Răpătiz med Muto in Marenbergom, Wriznigg na Radlju, Hudy pri Marenbergu, Mainlitz pri Vratih, Kărbes pri Velki, Pechtold, Hounigg ter Tschitschigg na Pernicah, Roschitch, Podertschnigg ter Mesner na Soboti, Skoff pri sv. Danijelu pri Trbonjah, Kubschar ter Lubasch pod Sv. Ano nad Pamečami, Polanz pri Meži, Simonitsch »am Hart«, Gruschnigg pri cerkvi sv. Neže, Custor na Gortini, Spitzigil v Ribičju (pri Muti) in Plašounigg ter Zöch pri Št. Janžu pri Dravogradu.²⁹⁴

V arhivskem fondu proštijske župnije Dravograd v celovškem škofijskem arhivu so ohranjeni davčni obračuni do leta 1643, v katerih se

²⁹³ DAG, Probsteipfarre Unterdrauburg, AŠ XI-XV, mapa Steuern und Taxen.

²⁹⁴ APD, šiftni register, 1721–1753, AŠ 1.

poleg prošta omenjajo tudi kapitelj, dekan in kanonika, čeprav ne poimensko. Zatem je kar nekakšna časovna luknja glede ohranjenih davčnih obračunov, saj je naslednji ohranjen kot izvleček obračuna iz leta 1727 in je bil narejen za obdobje 1717–1723. Zaradi odprtega vprašanja, kaj se je zgodilo s kapitljem sredi 17. stoletja, ne bo napak, če na tem mestu podamo nekaj informaciji iz navedenega obračunskega izvlečka. Ta je bil napisan za proštijo Mostič, dekana in kapitelj v Dravogradu ter župnika v Volšperku. Tako sta morala dekan in dravograjski kapitelj za leto 1717 plačati 50 fl davka ter še dodatnih 18 fl zaradi zvišanja davčnih obveznosti. Za leto 1722 so morali plačati 200 fl davka, ob koncu istega leta pa je njihova davčna obveznost narasla na kar 934 fl, 2 š in 1 d. Kljub temu da gre za vse davčne obveznosti (redni davek, kontribucija itn.), pa v tem izvlečku ni navedeno, kaj je povzročilo tako visoke davčne odhodke. Za leto 1722 so jim naknadno odmerili še dodatnih 12 fl davka in za leto 1723 še 154 fl in 4 š. Zakaj je v tem izvlečku navedena tudi župnija Volšperk, ni pojasnjeno, a je morala biti nekako povezana z dravograjskim kapitljem. Morebiti je imel volšperški župnik v posesti eno od prebend kapitlja. Za leto 1718 je moral volšperški župnik plačati 74 fl davka. Dravograjski prošt, imenovan po Mostiču, je moral za leto 1721 plačati 112 fl davka, za leto 1722 pa 294 fl. Zaradi zvišanja so mu za leto 1722 odmerili še dodatnih 29 fl, 2 š in 2 ¼ d ter 17 fl, 5 š in 3 d oziroma skupaj 46 fl, 7 š in 5 ¼ d. Za leto 1723 pa je moral plačati davek v višini 187 fl in 6 š. Ker pa očitno ni zmožgal poravnati vseh davčnih obveznosti, je ostal za leto 1723 dolžan še 77 fl, 6 š in 19 ¾ d.²⁹⁵ Vsekakor pa navedeni obračun dokazuje, da je dravograjski kapitelj preživel turbulentno obdobje 16. in prve polovice 17. stoletja in je obstajal še v prvi polovici 18. stoletja.²⁹⁶

7.6 Dokumenti župnije Mostič (Brückl)

Nekaj malega je bilo o priključitvi župnije Št. Janž pri Mostiču dravograjski proštiji že govora. Kljub temu pa je o tem težko povedati kaj bisteno novega, saj virov, ki bi razkrivali podrobnosti, zakaj je do tega sredi 15. stoletja prišlo, ni na razpolago. Župnija Mostič (Brückl) je ena od pražupnij, ležečih severno od Velikovca. Prvič se omenja njena župnijska cerkev leta 927 kot cerkev sv. Lenarta v Krčici. Patronat nad njo je imel salzburški nadškof. Med letoma 1445 in 1456 je bila župnija Št. Janž pri Mostiču priključena kot menzalna posest dravograjskemu kolegiatnemu kapitlju, zaradi česar je bil vsakokratni dravograjski prošt tudi mostiški

²⁹⁵ DAG, Probsteipfarre Unterdrauburg, AŠ XI-XV, Steuern und Taxen.

²⁹⁶ Prav tam.

župnik.²⁹⁷ Z inkorporacijo te župnije dravograjski proštiji je prišlo na področju patronatskih pravic do nedorečenega stanja. Ni bilo čisto jasno, kdo je imel prezentacijsko pravico, ali lavantinski škof kot patron dravograjskega kapitlja ali pa salzburški nadškof kot patron mostiške župnije. Župniku Martinu Leittnerju, ki je bil tudi dravograjski prošt, je župnijo leta 1520 podelil celo takratni papež. Njegovim naslednikom pa so jih podeljevali lavantinski škofje do leta 1787, ko je patronat nad to župnijo prešel na proštijo Dravograd, z izjemo leta 1577 (podelil salzburški nadškof).²⁹⁸

Za raziskovalce utegne biti zanimiv seznam dokumentacije, vezane na omenjeno priključitev, ki so ga hranili v škofijskem ordinariatu v Salzburgu, z dne 13. 1. 1786. Naslovi dokumentov so za potrebe te publikacije prevedeni v slovenski jezik (posamezni izrazi iz izvirnika so napisani s poševno pisavo) in si sledijo v originalu po sledečem zaporedju:

1. Prezentacijsko pismo škofa in nadvojvode Karla za novega župnika v Mostiču Melchiorja Steinacherja, 16. marec 1575²⁹⁹
2. Ukaz, povezan s prejšnjim, 14. april 1575
3. Poročilo sekovskega škofa o neprimernem obnašanju župnika Janeza (*Johana*) Gruenwalda iz Mostiča, december 1577
4. Odgovor, vezan na prejšnji dokument, 16. december 1577
5. Poročilo koroškega arhidiakona Ulrika Langa glede župnika v Mostiču, 27. junij 1583
6. Ukaz koroškega arhidiakona Matiji Pittanu glede župnika v Mostiču, brez datuma
7. Prošnja stolnega dekana iz Št. Andraža Ruperta Marascha za podelitev župnije Mostič, 8. julij 1583
8. Ukaz koroškega arhidiakona Ciprijana Lyresiusa glede zasedbe župnije Mostič, 16. oktober 1584
9. Poročilo koroškega arhidiakona, da je lavantinski škof imenoval za novega župnika v Mostiču Janeza Muchitscha, 5. november 1584³⁰⁰

²⁹⁷ Prav tam; *Die Inschriften*, dostopno na: <http://hw.oeaw.ac.at/inschriften/kaernten-2/teil2/kaernten-2-obj340.xml>, preneseno 11. 7. 2024.

²⁹⁸ Fresacher, Moro, idr., *Erläuterungen zum Historischen Atlas*, 1958, str. 231.

²⁹⁹ Predtem je bil župnik v Puchbergu in za Mostičem župnik v Preglitzu. Vir: Theodor Wiedemann, *Geschichte der Reformation und Gegenreformation im Lande Unter der Enns*, Prag, Leipzig, 1884, str. 362, 379.

³⁰⁰ Muchitsch je bil v listini z dne 21. 2. 1586 imenovan za prošta proštije Pöllau. Vir: <https://www.monasterium.net/mom/AT-DAGS/Pfarrurkunden/II-56d/charter?q=Muchitsch>, 12. 7. 2024.

10. Drugo poročilo istega arhidiakona, da bi moral biti na mostiško župnijo umeščen Matija Laurenz Ritter, 12. november 1584
11. Prepis poročila koroškega arhidiakona glede zasedbe župnijskega mesta v Mostiču, oktober 1584
12. Prepis istega poročila, 5. november 1584
13. Prepis poročila 3. september 1586
14. Pritožba lavantinskega škofa koroškemu arhidiakonu v Brežah zaradi omejevanja dravograjskega prošta pri opravljanju svojih službenih obveznosti v mostiški župniji, 20. oktober 1594. »*Ter dicto prohibitori sub lit.A.*«
15. »*Rescriptum*« [prepis pisma] škofa iz Chiemseeja lavantinskemu škofu, 7. november 1594
16. Poročilo lavantiskega škofa o tem, 23. november 1594
17. Priporočilno pismo vicedoma za župnika Jožefa Saana, 24. november 1594
18. Odgovor lavantinskega škofa chiemseejevskemu škofu, 10. december 1594
19. »*Collatio Praepositura in Draburg, nec non Parochiae ad S. Joannis in Bruckel Sac. Josepho Saam, facta die 2. Decemb. 594*«
20. »*Comissio preposito solienti qua vicario generali data pro coonfirmatione eiusdem sac. Saam ad parochiam predictam*«, 2. december 1594
21. »*Intimatio eiusdem ad Rev. D. Episc. Lavantinum facta*«, 2. december 1594
22. »*Rescriptum rev. D. epis. Chiemensis ad d. vicarium generalem concernens differentiam Parochiae am Bruckel et alia cum rev. D. epis. Lavantino*«, 1. april 1595
23. Poročilo arhidiakona Mihaela Erbestusa glede župnije Št. Janž pri Krčici (*St. Johan an der Görtschitz oder vulgo Brukel*), 26. julij 1604
24. Prepis poročila župnika pri Sv. Valburgi koroškemu arhidiakonu glede »*entweihung des Pfarramtes am Bruckel*«, 21. avgust 1604
25. »*Informatio archidiaconi Erbesti super quodam Impedimento et dein super intenta separatione Parochiae in Bruckel a Praepositura in Draburg*«, 16. januar 1605.
26. Navodilo koroškemu arhidiakonu, naj opomni lavantinskega škofa na dogovorjene reči, 1. februar 1605
27. Odgovor arhidiakona, 29. februar 1605
28. Sklep, da se bo o isti zadevi razpravljalo na škofijskem konzistoriju, 9. marec 1605
29. Poročilo arhidiakona o »*canonicats resignation*« pri Gospe sveti (Maria Saal), 28. marec 1605

30. Prošnja vikarja »zu *Marnhburg*« Andreja Antona Trosta z dvema prilogama za podelitev prošnje Dravograd in župnije Mostič, brez datuma
31. Pismo konzistorija lavantinskemu škofu glede duhovnika Jurija Herlicha in njemu podeljene konfirmacije za župnijo Mostič, 18. april 1605
32. Pismo arhidiakonu v Breže glede zasedbe kanonikata pri Gospe sveti od duhovnika Johanna Zeuga, 5. april 1605
33. Pismo arhidiakona Gentilottusa glede poteka vizitacije v župniji Mostič, 15. december 1618
34. A) Resolucija na prejšnje pismo: naj se o zadevi najprej dobro poduči in še ne opravi vizitacije, 14. 1. 1619. B) Naročilo, naj opravi vizitacijo župnije Mostič med 11. in 14. januarjem 1619
35. Poročilo arhidiakona glede vključenosti župnije Mostič v prošnjo Dravograd, 28. februar (*Hornung*), 1619
36. Sporočilo arhidiakonu v Breže, da je bilo opravljanje vizitacije v župniji Mostič zaupano šentpavelskemu opatu kot generalnemu vikarju lavantinske škofije, 18. marec 1619
37. Pismo šentpavelskemu opatu glede vizitacije v Mostiču, 18. marec 1619
38. Prošnja duhovnika Luke Meinrada Müllerja za podelitev prošnje Dravograd in župnije Mostič, 8. avgust 1634
39. Pismo arhidiakonu glede prejšnje prošnje, 14. avgust 1634
40. Dopis glede napačne podelitve župnije Mostič duhovniku Müllerju, 21. september 1634
41. Dopis lavantinskemu škofu, sekovskemu škofu, šentpavelskemu opatu glede nameravane podelitve župnije Mostič duhovniku Müllerju, 21. september 1634
42. Isto
43. Mnenje o sporu zaradi jurisdikcije glede prej omenjenega zapleta, brez datuma³⁰¹

³⁰¹ DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg, AŠ I-III, mapa Geschichte.

8 Sodni protokol dravograjskega kapitlja³⁰²

Eden od pomembnejših ohranjenih virov o dravograjskem kapitlju je gotovo sodni protokol tega kapitlja, ki je nastajal v času prošta Jurija Herlicha. Zajema časovno obdobje med letoma 1618 in 1623. Čeprav bi po imenu sodili, da gre za klasični sodni zapisnik, gre vendarle za dokument, ki vsebuje veliko širši sklop podatkov. Ti se ne nanašajo samo na medsebojne spore med podložniki kapitlja in tretjimi osebami, temveč vsebujejo podatke o zapuščinah, nakupu živil, imenovanju duhovnikov in v zadnjem delu tudi o oddaji tako imenovane Vodnikove desetine od podložnikov iz Št. Lovrenca (Lorenzenberg) in Magdalenske Gore (Magdalensberg) nad Labotom. Žal ima protokol dvoje pomanjkljivosti, ki precej otežujeta njegovo uporabo. Prva je ta, da ni pisan v kronološkem zaporedju. Očitno so liste, na katerem je bil pisan, naknadno zvezali skupaj, a pri tem niso upoštevali kronološkega zaporedja. Zato je pogosto na enem listu podatek iz leta 1619, že na naslednjem pa iz leta 1621 in potem zopet iz leta 1619 in tako naprej. Druga pomanjkljivost protokola je zelo slabo čitljiva pisava (od petega folija naprej), v kateri je pisan. Pri tem ne gre za morebitne poškodbe gradiva, ki bi vplivale na vidnost same pisave, ampak za nedoslednosti pisarja, ki je protokol pisal. Na veliko mestih je zaradi netočno zapisanih črk *c*, *e*, *i*, *n* in *m* praktično nemogoče natančno ugotoviti, katero besedo je imel pisar v mislih. Zato je moč sklepati, da gre za delovno verzijo protokola, ki naj bi pisarju služila za pripravo čistopisa. Seveda pa ni nobenih podatkov, ki bi potrjevali, da je čistopis tega protokola kdaj tudi dejansko nastal. Je pa to verzijo leta 1936 Koroškemu deželnemu arhivu v Celovcu poklonil dunajski Arhiv dvorne komore. Ta ga je pridobil kot dar avstrijskega nadporočnika Josefa Robina. Slednje pa je namig, da je bil protokol morebiti celo odtujen v času bojev za severno mejo leta 1919, ko je avstrijski Volkswehr uničil dravograjski proštijiški arhiv.

Točen naslov protokola se glasi »Protocoll. Aller Und Jeder Handlung so von den 12 Tag Monath Juny dißes Lauffenden Sechtzehen hundert und achtzehenden Jars an in der Probstey Undter Traburg alhie fürgefallen und durch Mich Georgen Herlich dertzeit Probst en alda selbst auch an der Anwesenden Beysasß über Vernumne Clag und Andtwordt auch Red und gegen Abgehandlt verglichen unnd Verabschidt worden wie hernach volgt.«

³⁰² ARS, SI AS 1938, Zbirka Koroški deželni arhiv, šk. 18, Protokol proštije Dravograd, 1618.

Kot prva vest je v tem sodnem protokolu navedena tožba Kancijana Praucha, ključarja, zidarja in tržana iz Labota, ki je junija 1618 (točen dan ni naveden) tožil pri dravograjskem proštu Juriju Herlichu zoper navedbe kapitelskega podložnika Ivana Juschkha s Pfefferjeve hube, da naj bi nečistoval s Prauchovo ženo Evo. Juschko je v nadaljevanju protokola navajal z domačim imenom kmetije, torej kot Pfeffer. Prošt je na zaslišanje povabil še dva poštena moža kot priči in samega Juschkha, ta pa se je branil priti. Ko je naposled vendarle prišel na zaslišanje, da bi odgovoril na govorice, ki so se širile po Labotu, je Prauch po svojem zastopniku, kuharskem mojstru in labotskem tržanu Štefanu Achatschitschu, posredoval prisotnemu Juschkhu obtožbe. Obtoženi naj bi se nekega dne oglasil pri Prauchu doma in skupaj s še nekaterimi (neimenovanimi) možmi pri njem popival. Zvečer so šli vsi domov razen Juschkha. Ker pa Praucha očitno ni bilo doma, naj bi obdolženi izkoristil priložnost in zapeljal njegovo ženo, da je z njim nečistovala: »*Hannß Juschkho der sey noch lenger bliben und hernach zu seiner glegenhait an des Canzian Maurer Weib, daß sie Unzucht mit Ime begehen sol begert*«. Ker so s tem prišli nad hišo sramota, greh in slab glas (*schmach Sündt und Schandt*), je Prauch zahteval od zemljiškega gospoda (*also Rüeffe Er Canzian Maurer, seine Obrigckhaidt hiermit an*), da prisili Juschkha k poravnavi zaradi teh neumnosti in mu naloži primerno kazen. Toda obtoženi ni priznal krivde. Dejal je, da je res bil v Prauchovi hiši, kjer je z ostalimi popival, a da ni nečistoval z njegovo ženo.

Ker je obdolženi v celoti zavračal navedbe tožnika, je moral prošt Herlich zadevo natančneje raziskati. Tožnik Kancijan Prauch je kot priče 13. avgusta 1618 povabil Valentina Khrumbbatscha, podložnika deželnega glavarja, Benedikta Khrumbbatscha, čevljarja in tržana iz Labota, Andreja Haidta, peka in tržana iz Labota, in svojo ženo Evo.

Kot prvi je podal izjavo Valentin Khrumbbatsch. Dejal je, da ni prejel nobenega vabila (*Verschaffzedl*) na zaslišanje. V svoji izjavi je navedel, da je bil pri Prauchovi ženi skupaj s Pankracijem Herggom, podložnikom deželnega glavarja, ki mu je obdolženi Juschko dejal, da je bil opit, a da se ne spominja, da bi zagrešil očitano mu dejanje.

Valentinov brat Benedikt je potrdil izjavo svojega brata in dodal, da je tudi njemu Juschko dejal, da se ne spominja očitane dejanja in se zato nima kaj poravnati s Prauchom. Andrej Haidt pa je izjavil, da je Juschko Prauchu dejal, da se bosta dogovorila za srečanje v Labotu in se tam poravnala.

Eva Prauch je potrdila, da je bil Juschko v njuni hiši, a da so vsi ostali zidarji, ki so skupaj z njim popivali, zvečer odšli domov, on pa jo je nagovarjal, naj se mu preda (*seinen Willen mit Ime Pflegen sol*). Sama ni znala oceniti, ali je mislil resno ali pa se je samo šalil. Sicer je prišel opit do nje, a se naposled med njima ni zgodilo nič: »*Er Vorherr bezechter hirein khumen, und doch nichts Würckhlichs zwischen Inen begangen worden*«.

Prošt Herlich je po koncu zaslišanja sprejel sklep, da je Juschko res govoril s Prauchovo ženo, a zelo verjetno ni storil očitanege dejanja, še posebej, ker v času navzočnosti drugih moških ni poželjivo govoril z njo. Zato je prošt oba oprostil stroškov sodnega postopka (*sambt den bißher auffelassenen Uncosten, zu gleich auffgehebt*). Je pa naložil Juschku, da Prauchu kot znak dobre volje in pobotanja podari 2 četrtini vina.³⁰³

Naslednji vpis se nanaša na 28. april 1619. Prošt Herlich je naložil Simonu, sinu Ambroža Kienbergerja, da lahko prevzame očetove posesti šele, ko bo odplačal njegove dolgove (*das er Simon sich Erkhären soll über seines Vatters Ambrosen Khienbergers schulden so er den Golts heisern richtig schuldig bezalen*). Simon je dejal, da je njegov oče prejel v posest poleg mežnarjeve hube na Ojstrici tudi dodaten fevd v gospodstvu Dravograd, imenovan »*Läpit*«, in še en dodaten fevd – puščo Chrsowitsch. Mežnarjeva huba je bila s prvim dodatnim fevdom podložna dravograjskemu kapitlju, drugi fevd pa je bil podložen plemiški rodbini Ditrichstein z gradu Rabenstein. Za slednjega naj bi Ambrož Kienberger obljubil, da ga bo predal v uživanje svojemu sinu, a tega naposled ni storil. Oče je na očitke dejal, da je res obljubil predati navedene posesti sinu, a pod pogojem, da bi mu le-ta zagotovil letno uživanje njive in travnika (*ainen Stain und Wiesl unndter dem Wasser Järlich zu geniessen*), poleg tega pa še par volov, dve kravi za mleko (*zwo Melkkhüe*) in denar za vzdrževanje dveh govedi (*zway gäldt Vieh undterhalten soll*). Ker sin tega ni izpolnil, tudi ni prišlo do predaje navedenih posesti.³⁰⁴ Žal se na tem mestu tekst konča in ne izvemo, kakšen je bil epilog zgodbe. Gre pa za lep primer, kako si je nameraval oče ob predaji posesti svojemu sinu zagotoviti preužitek za jesen svojega življenja.

³⁰³ Prav tam, fol. 1–4.

³⁰⁴ Prav tam, fol. 5.

14. maja 1619 se je oglašil Adam Dornickh v imenu libeliškega župnika zaradi spora glede dediščine po pokojnem Mateju Tratnigu s ključarji ojstriške cerkve.³⁰⁵

Zatem velja izpostaviti, da se je 17. julija 1619 Jurij Khreger, podložnik labotske župnijske cerkve, oglašil glede desetine pri tamkajšnji župnijski cerkvi in prosil za odlog plačila dajatev zaradi drugih dolgov.

Tri dni zatem, 20. junija 1619, se je Jurij Freiburger, tržan Mute, pritožil čez tamkajšnjega župnika Lamprechta Schieberja zaradi neplačanega dolga.³⁰⁶

9. septembra 1619 je stari Avguštin Khankr, podložnik dravograjske cerkve, podal proštu Herlichu prošnjo v zvezi s podelitvijo kmetije, na kateri je živel, svojemu sinu Alešu in odplačilom 70 fl dolga. Prošt je skupaj s ključarji ugodil željam prosilca in tudi odobril odplačilo dolga v treh obrokih. Dne 14. septembra 1619 je namesto Gregorja Adernikha prišel zaradi neplačanih dolgov ojstriškega podložnika Mihaela Liberta k proštu Ernest Puechperger.³⁰⁷

Naslednji dan, 15. septembra 1619, se je Ivan (*Hans*) Ernnstersster, tržan in ključar v Marenbergu, pritožil čez tamkajšnjega župnika zaradi župnijske desetine.³⁰⁸

21. septembra 1620 so se sestali duhovniki Jožef Saan, župnik v Labotu, Jakob Laaba, župnik v Marenbergu, Jurij Adam Pransperger, Blaž Woschitsch in Peter Streihenperger glede pogodbe s Katarino Hed.³⁰⁹

27. septembra 1619 je Filipa Hudeya tožila njegova svakinja Elizabeta, da jo je na nedeljo pretepel. Od njega je zahtevala vrnitev 15 fl, ki mu jih je posodila. Hkrati pa se je nameravala izseliti iz njegove hiše.³¹⁰

30. oktobra 1619 je bil sklenjen dogovor o poravnavi med dravograjskim proštom Herlichom in duhovnikom Gašperjem Traunikharjem glede dveh podložnikov v kraju Kazaze (Edling), v izvirniku: »*St. Johans und Ulrichs zu Kasasach*«. ³¹¹

³⁰⁵ Prav tam, fol. 6.

³⁰⁶ Prav tam, fol. 7.

³⁰⁷ Prav tam, fol. 8.

³⁰⁸ Prav tam, fol. 10.

³⁰⁹ Prav tam, fol. 15.

³¹⁰ Prav tam, fol. 11.

³¹¹ Prav tam, fol. 15.

Na dan 3. oktobra 1619 se je oglasil Koloman (*Colman*) Khumoldt, podložnik cerkve sv. Janeza Evangelista v Dravogradu, in obvestil prošta Herliche, da je prodal Blažu Hribernigu svojo posest za 112 fl.³¹²

Zatem se je 31. oktobra 1619 pritožil mežnar iz Sobote (ime ni navedeno) zoper Urbana Poderzniga, ker mu je ta dolgoval 9 fl in jih ni vrnil v skladu z dogovorom.³¹³

6. novembra 1619 je prošt Herlich zabeležil, da je kupil 3 štartine vina in jih dal prepeljati čez Radelj. Stroški za prevoz enega so znašali 22 fl, skupaj za nakup in prevoz treh je moral plačati 66 fl. Nadalje je kupil štartin piva (*Lempecher Per*) za 32 fl. Nekemu Ožboltu (priimek ni naveden) je povrnil 50 fl za dva štartina. Za še dva dodatna štartina je plačal 8 fl, skupaj pa so njegovi odhodki za vino in pivo znašali 156 fl.³¹⁴

Pri proštu Herlichu se je oglasil 2. decembra 1619 Valentin Jänsche (*studiosius in acolitus*) in se dogovoril, da mu bo prošt na podlagi »*litterae diviserioles*« in do prejema mašniškega posvečenja dajal prehrano in preskrbo. V zameno mu bo Jänsche služil tri leta. V tem obdobju bo prejemal plačo v višini 20 fl in bo štirikrat v tednu poučeval/živel v Dravogradu, dva dni pa pri Sv. Janezu na Ojstrici.³¹⁵

3. decembra 1619 je bil Matija Honauer iz Ribičja od svojega gospoda, dravograjskega prošta, obsojen zaradi neposlušnosti na plačilo 6 fl in 20 funtov svežih rib. Ker pa kazni ni poravnal, je bil obsojen na dvojno kazen.³¹⁶

25. decembra 1620 je Filip Wrizen plačal Andreju Hudmayerju za hubo (*Wrizhuben*) kupnino v višini 190 fl, določeno v listini iz leta 1594.³¹⁷

25. februarja 1621 se je Urban Cosman pritožil čez Andreja Puglazerja, ker mu je dolgoval 5 fl, 7 š in 12 d, a mu zneska še ni vrnil v skladu z dogovorom. Dolžniku je bila naložena kazen plačila 1 dukata v zlatu, če ne vrne vsaj 3 fl do praznika sv. Janeza Krstnika.

23. aprila 1621 je Blaž s Khumoldove hube zagotovil vdovi prej omenjenega Kolomana, da bo poplačal preostalih 59 fl in 4 š. Prvi del

³¹² Prav tam, fol. 9.

³¹³ Prav tam, fol. 17.

³¹⁴ Prav tam, fol. 19.

³¹⁵ Prav tam, fol. 19.

³¹⁶ Prav tam, fol. 13.

³¹⁷ Prav tam, fol. 15.

vračila v višini 22 fl ji je vrnil že 25. oktobra 1621. Istega dne se je Jernej Salosnikh poravnal z Blažem Hribernikom glede Salesnikove posesti.³¹⁸

8. maja 1621 se je oglašil Pavel, živeč na hubi Qualz, in obtožil Ambroža, mežnarja na Ojstrici ter tukajšnjega podložnika, da mu ni vrnil 23 fl, ki si jih je izposodil od Primoža Qualza, prejšnjega posestnika na kmetiji. Prošt je naročil mežnarju, da dolg do naslednjega žegnanja povrne v obliki para mladih volov.³¹⁹

20. avgusta 1621 se je pri proštu Herlichu oglašil Sebastjan Hartel iz Gortine (*Gegenthal*), sin pokojnih staršev, in prosil za podelitev kmetije, na kateri je živel in ki je bila last dravograjskega kapitlja, v dosmrtno posest. Hartel je potem v dogovorjenem roku poravnal 18 fl za prevzem.³²⁰

Istega dne sta se oglasila Blaž Spendig in Blaž Otgin s prošnjo, da bi jima prošt podelil hišo ob Dravi, spadajočo k dravograjskemu kapitlju in v kateri je bivala Neža, vdova po Adamu Peinigu. Prošt je z njunim predlogom soglašal in naročil, da morata do naslednjega dravograjskega letnega sejma poravnati predvidene obveznosti (niso podrobno navedene).³²¹

Nadalje sta 10. septembra 1621 sklenila dravograjski prošt Herlich in duhovnik Adam Rudmasch dogovor glede dušnopastirske službe na Ojstrici.³²²

Nekoliko časovno netočen je zapis o dravograjskem vikarju, saj ob zapisu ni časovne datacije. Na praznik sv. Simona in Jude je prošt Jurij Herlich z župnikom Martinom Spritznigom dosegel dogovor glede njegovega dela. Slednji je moral kot vikar v Dravogradu opraviti tedensko 4 svete maše v kolegiatni cerkvi v Dravogradu, poleg tega pa še svete maše na Ojstrici, kot je veljalo do takrat. Namesto tega je postal član kapitlja in (vikar) na Ojstrici (*und Entgegen hat er die Stele am Khienperg und bey dem Capitel, wie es her Sieferht gehabt hat*).³²³

Zanimiva v protokolu je tudi navedba posebne desetine, ki ni zabeležena v nobenem od urbarjev. Gre za že omenjeno Vodnikovo desetino (*Wodnigg zehent*), ki so jo oddajali podložniki iz Št. Lovrenca in Magdalenske Gore.

³¹⁸ Prav tam, fol. 10, 11.

³¹⁹ Prav tam, fol. 24.

³²⁰ Prav tam, fol. 20.

³²¹ Prav tam, fol. 27.

³²² Prav tam, fol. 17.

³²³ Prav tam, fol. 12.

Podložniki so morali znotraj te desetine oddajati:

- Vincenc Cougi 1 škaf pšenice, 1 škaf rži in 2 škafova,
- Gutschi 2 škafova pšenice, 2 škafova rži in 4 škafova,
- Goschprat 2 škafova pšenice, 2 rži in 3 ovsa,
- Wottigkh 2 škafova pšenice, 2 rži in 4 ovsa,
- Schleunnigkh (Schleinnigkh) 2 škafova pšenice, 2 rži in 3 ovsa,
- Mertl 1 škaf pšenice, 1 škaf rži, 3 ovsa,
- Storz 12 škafov pšenice, 3 škafe rži, 2 škafova,
- Chnes Möräkh vsakega žita 6 škafov,
- Pratschnig vsakega žita 1 škaf,
- Ozchar 1 četrtak pšenice in rži, 2 četrtaka ovsa,
- Rechperg 2 škafova pšenice in rži, 3 škafe ovsa,
- Mežnar pri sv. Lovrencu 2 škafova pšenice in rži, 4 ovsa,
- Rait 2 škafova pšenice in rži, 4 ovsa,
- Goltz 5 škafov vsakega žita,
- Urhanigkh enako,
- Harich 4 škafe vsakega žita,
- Mesner pri sv. Magdaleni 4 škafe vsakega žita,
- Schernigg 6 škafov vsakega žita,
- »Pauer genandt« 6 škafov vsakega žita,
- Pfeffer 4 škafe vsakega žita,
- Wriessnigg 4 škafe vsakega žita,
- Cöspert enako,
- Widmayer »gibt auch etwas, khan man nit wissen«,
- isti od dveh pušč (*Puschen*) 2 škafova.³²⁴

Skupaj so oddali 1 četrtak in 21 škafov pšenice, 2 četrtaka in 17 škafov rži, 3 četrtake in 27 škafov ovsa. Poleg tega so podložniki, ki niso imeli točno zapovedane količine določenega žita, oddajali skupno 48 škafov raznovrstnega žita.

Omeniti velja tudi zapis v protokolu, ki se nanaša na izdelavo oblačil za reveže 12. oktobra 1623 (*Verzeichnuß wass auff gesündel Gewandt den 12. octobris 1623 Kleider gemacht*). Iz njega sledi, da je proštija dala izdelati nemalo oblačil za deset dravograjskih revežev.³²⁵ Samo na podlagi tega podatka sicer ne gre sklepati, da bi pri kapitlju že takrat obstajal nekakšen ubožni zavod, kot jih poznamo s konca 19. stoletja. A gre vendarle za konkretno pomoč revežem s strani kapitlja kot cerkvene institucije, hkrati pa lahko takšno obliko občasne (verjetno pa vsakoletne)

³²⁴ Prav tam, fol. 26, 27.

³²⁵ Prav tam, fol. 28.

pomoči predpostavljamo tudi pri večini, če ne celo pri vseh župnijah na tem področju.

9 Vesti o cerkvah dravograjskega kapitlja in bližnje okolice do začetka 17. stoletja

9.1 Cerkev sv. Vida v trgu

Dravograjski kapitelj je po svoji ustanovitvi od leta 1237 deloval nekaj let pri cerkvi sv. Vida v trgu Dravograd, saj naj bi jim Trušenjski odstopili svojo hišo nasproti cerkve, ki jo še danes krasi freska s podobo sv. Trojice. Cerkev je bila zgrajena leta 1170 in jo glede na njeno arhitekturo uvrščamo med cerkve, nastale na prehodu iz romanike v gotiko. Hkrati je tipična predstavnica koroških cerkva z vzhodnim kornim zvonikom in prizidano apsidno, saj je pod njenim zvonikom prezbiterij. Cerkev sama je enoladijska in jo je prvotno pokrival raven lesen strop. Steno ladje prebijajo na severni in južni strani romanska okna. V času madžarskih in osmanskih vpadov je bila očitno opustošena, saj jo je moral ponovno posvetiti lavantinski škof Lenart Peurl 3. novembra 1520 (*consecratum eodem die ecclesiae st. Viti in oppido Traberg situatam*). Hkrati je ob tej priložnosti zanjo posvetil še en zvon.³²⁶ V času baroka so cerkev obokali, a ji ob prenovi v drugi polovici 20. stoletja vrnilo prvotno romansko podobo. S to renovacijo pa so bile uničene vse poznosrednjeveške in zgodnjerenovne sledi v njej. Nad južnim stranskim vhodom je bila še leta 1923 in 1927 vidna freska s podobo Križanega (križ, Kristusova glava in desna roka), ki jo je France Stele datiral v drugo polovico 16. oziroma v prvo polovico 17. stoletja. Leta 1927 so bile za oltarjem na steni prezbiterija tudi še vidne freske treh svetnikov z napisi v gotski minuskuli. Napis se je glasil »*Sanctus Jacobus, Sanctus Erhardus, Sanctus Florianus*«. Pod črkami pa je bil podpis »*Johannes Mutschitsch*«, pri čemer gre za dravograjskega prošta Janeza Muchitscha, ki jo vodil proštijo med letoma 1584 in 1586/87. Tudi te freske je na podlagi naslikanih oblek svetnikov Stele datiral v začetek 16. stoletja. Notranja oprema cerkve je bila baročna in je v večini nastala v 17. in 18. stoletju. Glavni oltar je daroval leta 1669 Matija pl. Sichten iz dvorca Ravne »*Streiteben*«, ki je bil hkrati vodja prejemniškega urada v

³²⁶ Veselsky, *Die Konsekrationsberichte*, str. 74; ZVKDS, France Stele, Cerkev sv. Vida v Dravogradu, *Zapiski XXI, XXII*, 1923, in *Zapiski LXXI, LXXII*, 1927.

Dravogradu. Na oltarju so takrat še našli napis »*Divi Viti al tare illustrissimus Dnus Dnus Mathias a Sichten Dnus in Steiteben inolyti et archiducatus Carinthiae majoris consilij Deputatus et supremus quaeator in Traburg una cum illustriss.coniuge Eva Maria Avro et pictura exornare feoit anno 1669*«. ³²⁷

9.2 Cerkev sv. Janeza Evangelista

Za potrebe novega kapitlja, ustanovljenega malo pred 1237, in župnijskega sedeža so Trušenjski na zahodnem robu naselja zgradili drugo, večjo cerkev, posvečeno sv. Janezu Evangelistu, katere romanske sestavine so bile odkrite pred slabimi tremi desetletji. Če bi bil leta 1237 ustanovljeni kapitelj nameščen pri cerkvi sv. Vida, gradnja te cerkve približno v istem času ne bi imela nikakršnega smisla. ³²⁸ Cerkev se prvič omenja leta 1386, a je v svoji osnovi precej starejša in je nastala verjetno na prehodu iz romanike v gotiko. Sestavljata jo dolg apsidialno zaključen prezbiterij in ladja pravokotnega tlorisa. Glavni portal je na zahodni strani ladje in je poznogotsko zašiljen. Nad tem portalom sta v steni okroglo gotsko okno ter zraven njega še eno romansko okno. Na južni strani je k severnemu vogalu ladje prislonjen tudi gotski zvonik, ki ima na vrhu gotsko zašiljena okna. Na južni steni cerkvene ladje so pri obnovitvenih delih okrog leta 1990 odkrili štiri zazidana romanska okna in na severni ladijski steni še dvojne zazidanih romanskih oken. Vsa so še vedno zazidana, a kljub temu lepo prezentirana. Cerkev je svoji osnovi troladijska z notranjim obokom, ki sloni na dveh vrstah slopov. Ti podpirajo križno grebenaste oboke vseh treh enako visokih ladij. Za troladijskost domneva Marijan Zadnikar, da je nastala ob vplivu renesanse ob koncu 16. stoletja. ³²⁹ Glede sedanje triladijskosti je bil Jože Curk mnenja, da je nastala okrog 1625. Cerkev spada med najpomembnejše poznoromanske stavbe v Sloveniji. Ob svojem nastanku je, tako Curk, »predstavljala veliko ravno krito dvorano, katere strop so zaradi širokega razpona nosili lesení stebri in delili dvorano verjetno na tri enako visoke dele«. Glede tega je izjemna, saj so vse ostale večladijske cerkve iz tega

³²⁷ ZVKDS, France Stele, Cerkev sv. Vida v Dravogradu, *Zapiski XXI, XXII*, 1923, in *Zapiski LXXI, LXXII*, 1927; Matija Munda, Dravska dolina, *Slovenski gospodar*, 1. maj 1940, str. 1.

³²⁸ Höfler, *O prvih cerkvah*, str. 69.

³²⁹ ZVKDS, Marijan Zadnikar, Cerkev sv. Janeza Evangelista, Dravograd, *Zapiski XXII*, 1953, in *Zapiski LIII*, 1962; Jože Curk, O stavbni problematiki večladijskih cerkva na ozemlju mariborske škofije, v: *Vita artis perennis – Ob osemdesetletnici akademika Emilijana Cevca*, Ljubljana, 2000, str. 165.

obdobja ohranjale bazilikalno delitev. To pa hkrati kaže, da so se njeni graditelji orientirali po cerkvah, ležečih severno od naših krajev.³³⁰ Ob njej se v vizitaciji iz leta 1619 omenja kostnica sv. Mihaela.³³¹

Zadnikar je leta 1953 v tlaku cerkve še videl dva renesančna nagrobnika s slabo čitljivim napisom, ki ju je datiral v 17. stoletje. Ob njegovem drugem obisku leta 1963 sta bili v prezbiteriju še ohranjeni dve dolgi renesančni korni klopi iz 17. stoletja. Današnja oprema v cerkvi je v celoti baročna in je nastala v 17. in 18. stoletju.³³² Leta 1987 so pri obnovi cerkvenega tlaka odprli ploščo na tleh pred daritvenim oltarjem, ki je zapirala vhod v grobnico. Napis na njej je bil popolnoma nečitljiv. Pod njo se nahaja grobnica, velika okrog 3 x 5 m. V njej je dvanajst krst s posmrtnimi ostanki, pri čemer so razporejene na način, da je, gledano proti oltarju, tako na levi kot na desni strani šest krst. Za pokojnike lahko domnevamo, da gre za dvanajst pokojnih dravograjskih proštov. Žal pa ni nihče fotografiral omenjene plošče in notranjosti grobnice, ki sta bili kasneje prevlečeni z novim cerkvenim tlakom. Pred obnovitvenimi deli leta 1990 je na severni strani ladje še stala manjša vhodna lopa, ki pa so jo odstranili. Ta je pokrivala precej uničene freske.³³³ V prvi polovici 17. stoletja je v dravograjski kapiteljski cerkvi delovala Marijina bratovščina (*Unser Lieben Frauen Bruderschaft*), od katere so se ohranili deloma letni računi in dopisi iz obdobja 1632–1650.³³⁴ Leta 1689 je bila pri tej cerkvi ustanovljena Mrliška bratovščina večne ure in rožnega venca (*Todten Bruderschaft der ewigen Stunde ind des Rosenkranzes*). Po ohranjenih podatkih je delovala vsaj do leta 1738.³³⁵

9.3 Cerkev sv. Janeza Krstnika na Ojstrici

2. novembra 1520 je škof Peurl posvetil cerkev sv. Janeza Krstnika na Ojstrici (*subiectam eccl. Collegiate in Traberg*) ter pokopališče pri njej (*Unacum cimiterio ibidem existente*). Pri tej cerkvi je istočasno posvetil

³³⁰ Prav tam.

³³¹ Marijan Zadnikar, *Romanika na Slovenskem*, Ljubljana, 1959, str. 491.

³³² ZVKDS, Marijan Zadnikar, Cerkev sv. Janeza Evangelista, Dravograd, *Zapiski XXII*, 1953, in *Zapiski LIII*, 1962.

³³³ Marijan Teržan, Dravograd, v: *Varstvo spomenikov*, letnik 32, 1990, str. 236; APD, Kronika župnije Dravograd.

³³⁴ DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg, AŠ IV-VII, mapa Bruderschaften.

³³⁵ Matjaž Ambrožič, Pregled predjožefinskih bratovščin na slovenskem Štajerskem, v: *Acta historiae artis Slovenica*, letnik 19, št. 1, 2014, str. 45 (dalje Ambrožič, *Pregled predjožefinskih bratovščin*); DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg, AŠ IV-VII, mapa Bruderschaften.

tudi dva zvonova (*eciam duas componas*).³³⁶ Se pa leta 1702 pri tej cerkvi omenja bratovščina sv. Ožbolta.³³⁷

9.4 Cerkev sv. Lenarta na Viču

Lavantinski škof Lenart Peurl je 2. septembra 1520 lavantinski škofiji znova pridružil cerkev sv. Lenarta na Viču. Hkrati je ob tej priložnosti podelil štiridesetdnevni odpustek vsem iskreno spokornim in tam spokorjenim ter spovedanim, ki se bodo zbrali na god sv. Lenarta, na nedeljo Gospodovega usmiljenja, na praznik rojstva Device Marije ali ob patrocinih oltarjev zaradi pobožnosti, ko bodo opravljali zaobljube pri njih, jih urejali in krasili ali pa nudili kakšno pomoč.³³⁸ Že dan zatem, 3. novembra 1520, pa je škof cerkev ponovno posvetil (*reconsecratum*). Navedeno nakazuje, da je morala biti cerkev uničena ali pa vsaj tako poškodovana v času osmanskih vpadov, da jo je bilo potrebno ponovno posvetiti. V dravograjski kapiteljski cerkvi sta bila zatem posvečena še dva zvonova.³³⁹

9.5 Cerkev sv. Duha na Ojstrici

Lavantinski škof Lenart II. Götz je 1. maja 1629 posvetil cerkev sv. Duha na Ojstrici in v Dravogradu birmal 346 birmancev.³⁴⁰ Za cerkev sv. Duha na Ojstrici je škof 17. maja 1639 v Šentandražu blagoslovil zvon, ki je bil ulit na čast sv. Janezu Krstniku in evangelistu Luku.³⁴¹

9.6 Grajska kapela na dravograjskem gradu

Škof Peurl je 14. septembra 1632 posvetil tudi kapelo šentpavelskega opata na dravograjskem gradu in v njej posvetil en oltar ter birmal v cerkvi sv. Vida 538 (*quingentas triginata octo*) birmancev.³⁴²

³³⁶ Veselsky, *Die Konsekrationsberichte*, str. 73

³³⁷ Ambrožič, *Pregled predjožefinskih bratovščin*, str. 43

³³⁸ Listino je prevedel pokojni mežiški župnik Jože Lodrant. APD, Zbirka listin, AŠ 15.

³³⁹ Veselsky, *Die Konsekrationsberichte*, 1997, str. 74.

³⁴⁰ Veselsky, *Lavanter ordinations und Konsekrationsberichte*, str. 295.

³⁴¹ Prav tam, str. 303.

³⁴² Prav tam, str. 297.

10 Seznam proštov, dekanov in kanonikov

V seznamu naštetih prošti, dekanov in kanonikov so navedeni tudi v besedilu prejšnjih poglavij, zato na tem mestu ne bodo ponovno citirane njihove navedbe. Pripomniti velja, da so letnice, ki označujejo čas njihovega delovanja v Dravogradu, povzete po ohranjenih arhivskih virih in zato v marsikaterem primeru nepopolne. Žal se namreč niso ohranile prezentacijske ali pa konfirmacijske listine, ki bi omogočile prav tovrstno natančno časovno opredelitev. Seznam proštov se konča z Gvidobaldom Platzem, ki je umrl leta 1715. Seznam dekanov se konča z letom 1613 in Simonom Underpergerjem, čeprav se dekanov omenjajo vse tja do leta 1723, a ne poimensko. Seznam kanonikov pa se končuje s kanonikom Jernejem leta 1643 in Martinom Huetschem, vikarjem v Dravogradu, leta 1648.

Prošti:

- Maingotus, »*sacerdos de Traberch*«, 1238
- Henrik, 1240–1243
- Ulrik, 1245
- Henrik, 1246, 1247
- Ditmar z Volšperka, 1267
- Konrad, 1295
- Oto, 1357
- Herman, 1386
- Janez Mandich, 1422
- Konrad Reisberg, do 30. 1. 1432
- Erhard Perckchaymer, 1432–30. 11. 1436
- Janez Briger, (1436) 1438–4. 8. 1439
- Janez de Arcuni Arcum, 13. 8. 1439
- Janez Briger, do 6. 9. 1441
- Nikolaj de Pernitz (imen. tudi Potestein, Potenstarn), 1441–1455
- Gašper Mesmannius (Mesmaning), 1456–6. 1. 1465
- dr. Peter Puchler, januar 1465–12. 9. 1465
- Henrik Lebenther, 11. 12. 1465–1470
- dr. Jurij Altdorfer, 1470–27. 10. 1477
- Matej Wucher (Wucherer), 1496–1520
- Martin Leittner (Leutner), tudi župnik v Mostiču, 1520–1534
- Peter Cristalnick, do 1563
- Janez Gruenwald, 26. 8. 1563–1564/1565
- Tomaž Staudekher, do 1565

- Janez Mennart, 1565
- Melhior Steinacher, 1575
- Janez Muchitsch (tudi Mutschitsch), 1584–1585/86
- Matija Lovrenc Ritter, do 1587
- Peter Kakhornick (Cacornigh), 5. 6. 1587–1594
- Jožef Saan (tudi Saam), 2. 12. 1594–1604
- Jurij Behamb (Behem), 24. 4. 1604–1614
- Jurij Herlich, 24. 3. 1614–1634
- Jernej Benedikt, 10. 10. 1634–1662
- Janez Krstnik Dornsparg, 28. 9. 1662–1687
- Gvidobald baron Platz, 10. 5. 1687–1715

Dekani:

- Konrad, »*decani de Traberch*«, 1249
- Durinhard, 1265–1272
- Rainer, 1302
- Nikolaj, hkrati župnik v Marenbergu, 1349
- Bernard, 1355–1357
- Valter, 1377–1386
- Herman, 1381
- Nikolaj Sturm, 4. 4. 1386
- Erhart, 1451
- Mihael Lubell, 1497
- Lenart Rupheola, 1508
- Nikolaj Lindawer, 1523/24–1545 (takrat še omenjen kot dekan)
- Jurij Conrat (Conrad), 1551–1558–(1570?)
- Lenart Obser, 1570–(1588?)
- Jožef Saan (tudi Saam), 1592–1594
- Simon Underperger, župnik na Remšniku, 1594–1598
- Jurij Röttar, 1598 (samo par mesecev)
- Simon Underperger, 1599–1613

Kanoniki kapitlja:

- Rudolf, »*canonicus in Traberch*«, 1250
- Henrik »*de Traberch*«, 1272
- Nikolaj, župnik v Marenbergu, 1349
- Jakob, 1355
- Ulrik, 1363–1366

- Kristjan »*de Ottingen*«, 1381
- Friederik Hermanni, 1381
- Janez »*Joh[ann] de Lavenmund*«, župnik v Labotu, 1381
- Janez »*Joh[ann] de Mernberch*«, župnik v Marenbergu, 1381
- Janez »*de Frisaco*«, 1383
- Konrad »*de Remsник*«, župnik na Remšniku, 1383
- Konrad Chrautperger, kanonik in župnik na Remšniku, 4. 4. 1386
- Janez, 1406
- Gašper Sigedarffer, 1429
- Nikolaj Tantigil, župnik v Volšperku, 1429
- Jakob Snarz (Swarz), 1436
- Jakob Steirer (Steiner), 1445–1451
- Janez Cengk, 1451
- Janez Unloch, 1469
- Janez Stosser, 1475
- Mihael Modriczsch, 1497
- Janez Fürstenfelder, župnik v Marenbergu, 1497–9. 6. 1523
- Urban Schlieschisch, začetek 16. stoletja oziroma okrog 1508
- Krištof Kleyber, 1513
- Simon Veystritzer (Feistritzer), župnik v Marenbergu, 1523/24
- Anzelm Weyringer, 1523–5. 2. 1542
- Lenart Schonperger, 1523
- Wolfgang Wittinger, župnik na Muti, 1528
- Filip Durnperger, kanonik, do 1541
- Lovrenc Huetzhamer, 1. 8. 1539–4. 6. 1543
- Gašper Pauer (Pawr), 11. 1. 1541–1542³⁴³
- Jernej, do 1542
- Jurij Schlischisch, 1542
- Andrej Lempacher, 1542–1543³⁴⁴
- Blaž Pentzsche, 1545
- Danijel Stainer, 31. 3. 1557
- Andrej Myszchiz, 31. 3. 1557
- Gregor Stainfelser, do 1560
- Janez Eisner, župnik v Labotu, 23. 1. 1560–1573
- Gregor Scharfindt, 1573–1588
- Janez Menart, župnik na Muti, 1573

³⁴³ Zanj se domneva da je bil bodisi prošt bodisi dekan.

³⁴⁴ Tudi zanj se domneva, da je bil prošt oziroma dekan.

- Andrej Picuh, župnik na Muti, do 1588
- Luka Gasparin, 1588
- Lenart Obser, župnik na Muti, 1588
- Gregor (ime ni navedeno), 1590
- Nikolaj Hirtius, »*ludirector*«, 1590
- Nikolaj Schlemer, marenberški župnik, 1600
- Lambert Scuber, župnik na Muti, 1611–1619
- Martin Spritznig, župnik v Dravogradu, okrog 1618–1623
- Ivan Schuscha, portugalski korar (Hanß Portugalischer Creuzherr und vicar zu Traburg), 1623
- Jurij, 1633–1643
- Jernej, 1616–1643
- Martin Huetsch, vikar, 1648

11 Duhovni poklici iz Dravograda

Pri obravnavi položaja dravograjske proštije ne smemo spregledati tudi duhovnih poklicev, ki so bili povezani s samim Dravogradom.

Najzgodnejša vest o duhovniku, ki je ob posvečenju prejel mizni naslov (*titulum mensae*) dravograjske proštije, je iz prve plovice 15. stoletja. Proštija se je s podelitvijo miznega naslova obvezala, da bo gmotno skrbela za duhovnika v primeru, da ta zaradi zdravstvenih razlogov ne bi bil sposoben opravljati svojega dela. Tako je bil 15. marca 1427 v subdiakona posvečen Janez (*Johann Thome von Weyssenfels*) iz škofije Naumburg, ki je prejel mizni naslov dravograjskih proštov oziroma, kot piše v izvirniku: »...*ad titulum mensae et provisionis venerabilium virorum dominorum prepositi decani tociusque capituli ecclesiae in Traburg*«. Janez je bil nato 5. aprila 1427 posvečen v diakona, 19. aprila 1427 pa v duhovnika.³⁴⁵

Isti mizni naslov je prejel Mihael Gekatboll iz Muraua, ki je bil posvečen 26. marca 1440 v diakona.³⁴⁶ Naslednji, ki je prejel mizni naslov, in sicer mizni naslov dravograjskega dekana Erharta, je bil Jurij Carnificis iz Št. Pavla v Labotski dolini, ki ga je sekovski škof 14. marca 1467 posvetil v diakona. Že 28. marca 1467 je prejel tudi mašniško posvečenje.³⁴⁷

³⁴⁵ Ferdinand Hutz, *Die Weiheregister der Seckauer Bischöfe vor der Reformation (1425-1507)*, Graz, 1988, str. 13, 15, 16 (dalje Hutz, *Die Weiheregister*).

³⁴⁶ Hutz, *Die Weiheregister*, str. 39

³⁴⁷ Prav tam, str. 119, 122, 127.

V ordinacijski knjigi oglejskih patriarhov, nastali med letoma 1495 in 1501, je zabeleženo, da je mizni naslov dravograjskega dekana prejel 31. marca 1495 Martin de Mura. Ordinacijo je izvršil kunavijski škof Sebastjan Nassimbeni.³⁴⁸

Izmed duhovnih poklicev mož iz Dravograda in okolice je 11. junija 1435 prejel službo akolita Gabrijel Piscatoris iz Dravograda.³⁴⁹ Prav tako iz Dravograda je prihajal Nikolaj Pittan (Pittan), ki je 7. aprila 1436 tudi prejel službo akolita.³⁵⁰ Isto službo je prejel 22. septembra 1436 še Andrej iz Dravograda (priimek ni naveden).³⁵¹ Kar nekaj let kasneje, 14. marca 1467, je prejel službo akolita Mihael, sin Florjana iz Dravograda (priimek ni naveden).³⁵² Tega leta, 19. septembra 1467, je službo akolita prejel Mihael Pittan, ki mu je bil podeljen naslov beneficija dravograjskega kapitlja (v izvirniku: »... *Michaelem Pittan canonicum collegiate ecclesiae s. Johannis Evangeliste in Traberg acolytum Sal. dioc. ad titulum iam dicti sui beneficii*«). Pittan je bil nato 19. decembra 1467 posvečen v diakona. Istega dne je bil v subdiakona posvečen Andrej Rudberti iz Labota, ki je prejel tudi naslov beneficija dravograjskega kapitlja. Rudberti je prejel nato mašniško posvečenje 2. aprila 1468 od sekovskega škofa.³⁵³ Zatem je bil 10. marca 1498 v Čedadu (Cividale) posvečen v subdiakona Jakob, Vincencijev sin iz Libelič (*Laiflinch*). Ob posvetitvi je prejel mizni naslov marenberške priorice. Že 31. marca 1498 je bil v Beljaku posvečen v diakona in 14. aprila 1498 v Ogleju (Aquilea) v duhovnika.³⁵⁴

Z zgodovinskega vidika je zanimiva vest, da je 12. marca 1590 lavantinski škof posvetil za subdiakona Nikolaja Hirtiusa, starega 25 let in po rodu iz kraja Fräntzh. Zanimivo pri njem je dejstvo, da je bil učitelj (*ludirector*) v dravograjskem kapitolu. Do posvetitve je bil akolit ljubljanske škofije. Škof mu je ob posvetitvi podelil mizni naslov priorice samostana v Velesovem (*Michelsteten*).³⁵⁵ Za njim je 18. septembra 1638 prvo tonzuro prejel študent moralne teologije iz Dravograda Janez Curolt. Obred podelitve prve tonzure je potekal v župniji Veliki Sv. Florijan.³⁵⁶

³⁴⁸ Koblar Anton, Izpiski iz stare ordinacijske knjige, *Izvestja muzejskega društva za Kranjsko*, Letnik VI, 1896, št. 3, str. 105 (dalje Koblar, *Izpiski*)

³⁴⁹ Hutz, *Die Weiheregister*, str. 98.

³⁵⁰ Koblar, *Izpiski*, str. 105. Nikolaj je bil verjetno član dravograjske trške rodbine Pittan.

³⁵¹ Prav tam, str. 107.

³⁵² Hutz, *Die Weiheregister*, str. 119, 122, 127.

³⁵³ Prav tam, str. 131, 134, 143.

³⁵⁴ Prav tam.

³⁵⁵ Oskar Veselsky, *Lavanter ordinations und Konsekrationsberichte*, str. 71, 72.

³⁵⁶ Prav tam, str. 171.

Skoraj deset let zatem je bil kot Dravograjčan v Št. Andražu v duhovnika posvečen brat Anton Puschel iz reda minoritov. Posvečenje je prejel 11. aprila 1648.³⁵⁷ Kmalu za njim je 6. junija 1648 prvo tonzuro prejel Jurij Brancy iz Dravograda.³⁵⁸ Zatem je 18. septembra istega leta v Št. Andražu prejel mašniško posvečenje Dravograjčan Jurij Wraynig.³⁵⁹ Nekaj let zatem je bil v subdiakona posvečen Janez Mettinger (tudi Möttinger) iz Dravograda. Posvečenje je potekalo 20. septembra 1653 v Velikem Sv. Florijanu, kjer je prejel mizni naslov stolnega kapitlja v Št. Andražu (*titulum mensae collegii canonicorum regularium cathedralis ecclesiae nostrae ad S. Andream*). Mettinger je bil nato 28. februarja 1654 posvečen v duhovnika.³⁶⁰ 24. junija 1661 je bil nato v subdiakona posvečen brat Jurij iz Dravograda (priimek ni naveden).³⁶¹ Naslednja vest o duhovniku po rodu iz Dravograda je z dne 9. oziroma 10. marca 1663, ko je bil v Št. Andražu podeljen Janezu Cosmonu eden od nižjih redov (*minoristae*).³⁶² Žal ni točno navedeno, katerega od nižjih redov je prejel. Med te nižje redove so do papeža Pavla VI. oziroma do 1972 spadale službe akolita, ostiarija in eksorcista.³⁶³ Za Cosmonom je prvo tonzuro 18. decembra 1665 v Št. Andražu prejel Janez Matthy iz Dravograda.³⁶⁴ Za njim je prvo tonzuro prejel 4. marca 1667 tudi Dravograjčan Matin Wranig (rojen 10. maja 1643). Že 25. marca istega leta pa je bil Wranig posvečen v subdiakona na mizni naslov trga Dravograd.³⁶⁵ V Velikem Sv. Florijanu sta 21. septembra 1668 prejela prvo tonzuro Dravograjčana Pankracij Petri in Jurij Painigg (Peinig). Zatem je bil Peinig 15. marca 1669 posvečen v diakona, Petri pa v subdiakona. 5. aprila 1669 je bil Peinig posvečen v duhovnika, Petri pa v diakona in duhovnika 14. junija 1669.³⁶⁶

³⁵⁷ Prav tam, str. 196.

³⁵⁸ Prav tam, str. 197.

³⁵⁹ Prav tam, str. 204.

³⁶⁰ Prav tam, str. 216, 218.

³⁶¹ Prav tam, str. 271.

³⁶² Prav tam, str. 267.

³⁶³ Niedere weihen, dostopno na: <https://www.katholisch.de/lexikon/1252-niedere-weihen>, preneseno 10. 10. 2024.

³⁶⁴ Prav tam, str. 273.

³⁶⁵ Prav tam, str. 277, 278.

³⁶⁶ Prav tam, str. 284, 288, 290.

12 Pečat kolegiatnega kapitlja in proštije v Dravogradu

12.1 Pečat kapitlja in prošta

Pečate kolegiatnega kapitlja v Dravogradu lahko uvrstimo med hagiografske pečate, saj imajo v sredini pečata upodobljenega sv. Vida. Hkrati pa imajo tudi onomastično legendo. Vsi viseči pečati kapitlja so pritrjeni na listine s pergamentnim trakom. Najstarejši ohranjeni pečat dravograjskega kapitlja je na listini z dne 8. marca 1349, v kateri je marenberški župnik Nikolaj potrdil, da je šentpavelski opat Henrik poklonil cerkvi na Muti domec, ležeč ob Bistrici.³⁶⁷ Manjša ostanka kapitelskega pečata sta ohranjena na listinah z dne 25. maja 1451 in 10. avgusta 1525, ki sta hranjeni v proštijem arhivu. Praktično v celoti pa so se pečati ohranili na listinah z dne 27. maja 1572, 23. februarja 1573 in 12. novembra 1616, prav tako so iz proštijkega arhiva. Prvi trije najstarejši v celoti ohranjeni pečati se torej nahajajo na listinah z dne 8. marca 1349, 27. maja 1572 in 23. februarja 1573. Vsi trije so tudi skoraj identični. Prvega je zelo verjetno odtisnil marenberški župnik Nikolaj, druga dva pa sta bila odtisnjena od dravograjskega dekana Lenarta Obserja.

OBLIKA PEČATOV: Pečat z dne 8. marca 1349 ni ulit v skodelico, ampak je narejen brez skodelice v ovalni obliki iz naravnega voska. Zato je še danes precej svetlorjave barve. Tudi druga dva imata ovalno obliko, pri čemer je ovalno zašiljena skodelica iz naravnega voska. Vanjo je ulit črno obarvan vosek, na katerega so odtisnili osrednjo pečatno podobo. Vsi trije pečati merijo 8 x 5 cm.

NAPIS NA PEČATIH: Okoli osrednje podobe je napis v gotski majuskuli »† *CAPITVLI ECLESIE TRABRCH*«. Ta je v primeru najstarejšega pečata iz leta 1349 deloma poškodovan.

PODOBE NA PEČATIH: V sredini vseh treh pečatov je podoba sv. Vida v kotlu, ki je na drugem pečatu deloma odlomljena.³⁶⁸

³⁶⁷ Haus-, Hof- und Staatsarchiv, St. Paul, Benediktiner (1099- 1499), listina 1349 III 08, dostopno na: Monasterium.net, URL </mom/AT-HHStA/StPaulOSB/1349_III_08/charter, preneseno 20. 10. 2024.

³⁶⁸ APD, Zbirka listin, AŠ 15, listina 27. maj 1572; Skitek Vinko, Viseči pečati na listinskem arhivskem gradivu župnij dekanije Dravograd - Mežiška dolina, v: *Arhivi*, letnik 44, št. 2, 2021, str. 401–419.

Nekoliko drugačen je pečat prošta Jurija Herliche, ki je privezan na listino z dne 12. novembra 1616. V tem primeru je prošt pečatil z dvema pečatoma.

OBLIKA PEČATOV: Listini sta dodana dva viseča okrogla pečata v lesenih škatlicah. Prvi pečat ima premer 4 cm, drugi pa 2,2 cm. Oba sta iz rdeče obarvanega voska.

NAPIS NA PEČATU: Napis je samo na večjem pečatu, zapisan v latinici in na enem mestu poškodovan ter se glasi »*GEORGIVS * [HE]RLICH * PREPOSITVS * TRABVRGENSIS †*«

PODOBA NA PEČATU: Na večjem pečatu je v sredini podoba sv. Vida, ki je zelo podobna tisti iz poznega srednjega veka. Na manjšem pečatu pa je grb dravograjskega prošta Herliche. Ta grb je sestavljen iz ščita z osrednjo podobo. Nad ščitom je viteški šlem z okrasjem, na vrhu katerega je podoba velikonočnega jagnjeta. Ob jagnjetu so upodobljene črke G H na desni strani ter P T na levi strani. Navedene inicialke pomenijo kratice za napis, ki je na velikem pečatu.³⁶⁹

12.2 Pečat dravograjskega dekana

Pečat dravograjskega dekana se je ohranil na treh dokumentih. Najstarejši je na listini z dne 4. julija 1355, v kateri je dekan Bernard skupaj s kapitljem potrdil, da sta Friderik in Konrad Aufensteinska namenila kapitlju določene prihodke.³⁷⁰ Naslednji se je ohranil na listini z dne 18. septembra 1497, s katero je dravograjski kanonik Mihael Modriczsch potrdil, da je šentpavelski opat poklonil kapitlju nekaj posesti pri Dravogradu.³⁷¹ V precej bolj okrnjeni obliki se je identičen pečat ohranil na prej navedenem poročilu dravograjskega kapitlja iz leta 1588.

OBLIKA PEČATOV: Pečat dekana je v osnovi na vseh treh dokumentih enak in je okrogle oblike. Listina iz leta 1497 je pečatena tako s pečatom kapitlja kot pečatom dekana. Pečata dekana iz let 1355 in 1497 sta v osnovi okrogli skodelici iz naravnega voska. Vanju je bil zatem ulit

³⁶⁹ Prav tam, listina 12. november 1616.

³⁷⁰ Finanz- und Hofkammerarchiv, Urkunden (1170-1894), listina 1355 VII 04, dostopno na: Monasterium.net, URL </mom/AT-HKA/Urkunden/1355_VII_04/charter>, preneseno 10. 10. 2024.

³⁷¹ Haus-, Hof- und Staatsarchiv, St. Paul, Benediktiner (1099- 1499), listina 1497 IX 08, dostopno na: Monasterium.net, URL </mom/AT-HHStA/StPaulOSB/1497_IX_08/charter, preneseno 11. 10. 2024.

črno obarvan vosek, na katerega so odtisnili pečatno podobo. Voščen pečat dekana iz leta 1588 pa je bil odtisnjen na papir.

NAPIS NA PEČATIH: Na pečatu je na zunanjem robu napis, ki pa je zaradi slabe ohranjenosti praktično nečitljiv. V enaki meri je nečitljiv tudi napis na traku, ki ga drži v nogah orel.

PODOBA NA PEČATIH: V sredini pečata je podoba orla z razprtimi krili.

12.3 Grb proštije Dravograd

Grb dravograjskega kolegiatnega kapitlja in proštije ni upodobljen na nobeni od ohranjenih stavb v Dravogradu. Ga pa zato najdemo v arhivskem gradivu. V času srednjega veka je bila osrednja podoba na pečatu dravograjskega kapitlja podoba sv. Vida, ki sedi v kotlu. Vprašanje je, ali je imel kapitelj že takrat pravico do svojega grba ali ne. Hkrati ni povsem samoumevno, da bi bila podoba sv. Vida na pečatu hkrati tudi v grbu kapitlja. Navsezadnje je kapitelj verjetno res najprej deloval pri cerkvi sv. Vida, a se že zgodaj preselil k novo zgrajeni cerkvi sv. Janeza Evangelista. Domnevamo lahko, da je kapitelj svojega prvotnega zavetnika uporabljal zgolj v pečatu, medtem ko je bila v grbu verjetno že zelo zgodaj podoba sv. Janeza Evangelista. Seveda tega ne moremo potrditi na podlagi ohranjenih srednjeveških virov, saj ti na to vprašanje ne dajejo odgovora.

Edina znana podoba grba dravograjske proštije izvira iz 18. stoletja iz koroških grbovnik knjig (Wappenbuch) A in C. V obeh je grb upodobljen na baročni ovalni kartuši, obdani z bujnim okrasjem. Na njenem vrhu je postavljena mitra. Ob njej oziroma za grbom pa je poševno dodana škofovska palica, ki je nagnjena poševno od zgornjega levega dela grba proti njegovemu desnemu spodnjemu delu. V osrednjem delu grba je naslikana podoba na travi sedečega apostola Janeza, ki piše evangelij. Na njegovi desni pa je naslikana podoba orla, ki v kljunu drži svetilko. Zanimivo je, da je pisec grbovnik knjig pri pečatu dravograjske proštije navedel, da gre za proštijo Mostič oziroma Št. Janž pri Mostiču, čeprav je zavetnik te župnije sv. Janez Krstnik, in ne, kot je to v primeru dravograjske kapiteljske cerkve, sv. Janez Evangelist.³⁷²

³⁷² KLA, Ständisches Archiv, Handschriften, Wappenbuch A, fol. 22, in Wappenbuch C, fol. 5.

13 Transkripcija srednje- in novoveških listin iz proštjskega arhiva

13.1 Listina, 5. januar 1437

Der Chorhern brief zu Traberg

Wir Friedreich von gots gnaden Graf ze Cili etc. bekennen, als mit gemainer samnung fur uns komen sein die ersamen unser liben getrewen der Techant und gemainklich die Chorherrn zu Traberg und uns anhellighklich mit felissiger diemuetigkeyt angerufft und gebeten haben, das wir sy gnediklichen fürsehen und In unser gnad mitteilen und erczaigen wolden, also das Ir yeglicher und auch ain yeder pharrer der pharkirchen zu Marenberg und Lavemund Irer lehenschaft in seinen lezten ende sein hab und gut geben und verschaffen mocht, wem er wold und wohin In dan das verlust,so weren sy uns willig und wolden da enkegen uns und unser vorvordern ainen ewigen jarstat wegen und den almächtigen gots fur all unser vorvordren seelen und auch fur uns fleissigklichen bitten mit Irer andacht, so sy dan am besten wolbemügen möchten. Also haben wir angesehen Ir vleissigs anruffen und diemutigs gebett, so sy uns getan haben, und auch das gedenkchen und betracht haben, das sy dester genaigt werden, Ir kirchen darumb zu fürdern und ze bessern und nicht ze ergern, als ferr In das dan zugepüret, und haben dadurch und sunderlichen, das wir hoffen, ain ewigen lon von dem almächtigen got, davon zu emphahen, den eegenant techant und chorherrn und den egenant pharrern allen und Ir yeglichen besunder unser gnad, gunst und willen in Irer vleissigen und innigen begerung gnedigklich und gütlich erczaigt und begreift in solchermass, das ain yeder, der genant techant, chorherrn und auch pharrern der obgenant pharrkirchen zu Marnberg und Lavenmund und Irs yeden nachkomen all sein leib und gut, was er über seins leibs notturfft fürbringen und ersparet, geben und verschaffen mag von ersten allen seinen freunden und auch seinen dienern und die in dem volkch, die Im das füglich bedunkchet und wolgevelt, an aller unser erben und nachkomen irrung und hindernuss. Wer aber, das Ir ainer an geschefft verschied und abgieng, so sollen zwen erber chorhern und pharer daselbst dan das selb gut ain drittail der kirchen, die anderen zway tail nach seiner seelen und die an dem volkch und guet lewt aufftailen und geben. Und umb solch gnad, so wir in getan haben, haben sy uns mit verainten willen gelobt und versprochen, und auch mit Irem brief verschrieben und verpunden also, das sy und Ir nachkomen alle jar jerlich acht tag nach sannd Michelstag Ir jeder mit seyn selbst person in der obgenant kirchen zu Traberg zusammen

komen auf Ir selbst kost und zerung und dan also mit einander daselbst in der kirchen das gebet mit der vigili und des morgens Ir yeder mit ainer mess, doch das darunder zwey seel ambt gesungen werden, loblich und erberlich begeen und vollbringen sullen und wellen ewigklich und an allen abgangk, gottlich und andechtighklich, uns und aller unser vorvordern seelen hail und ze trost dem almechtigen got, so sy best mugen. Und ob das wer, das vielleicht der abgenant chorherrn und pharrer ainer von ehaffter nott wegen darzue nicht komen möcht, so soll derselb dan ain kaplan an seiner stat sennden, welcher aber das nicht entet, der wer den andern chorhern und pharrern verfallen vier phunt wachs, den sullen sy dan von In nemen und mit ainer gewissen an begen also, das er demselben unser jarstag zu nuz kome, an geverd.

Mit urkund des briefs.³⁷³

REGEST: 5. januarja 1437 je grof Friderik Celjski³⁷⁴ **[Wir Friedrich von gots gnaden Graf ze Cili]** na prošnjo dekana in celotnega dravograjskega kapitlja **[den Techent und gemainklich die chorrherrn zu Traberg]** potrdil, da se lahko vsakokratni dravograjski dekan, kanoniki kot člani kapitlja in župnika v Labotu in Marenbergu **[Ir yeglicher und auch ain yeder pharrer der pharkirchen zu Marenberg und Lavemund]** svobodno odločijo, na kakšen način bo razdeljena njihova osebna zapuščina po smrti. Če bi kateri od njih umrl, preden bi spisal oporoko, bosta dva kanonika in tamkajšnji župnik razdelila zapuščino na način, da bo ena tretjina pripadla cerkvi, dve tretjini pa domačemu ljudstvu in dobrim ljudem. Dravograjski dekan in člani kapitlja so v zameno obljubili, da bodo osem dnevnico po prazniku sv. Mihaela opravili v dravograjski kolegiatni cerkvi **[haben sy und mit verainten willen gelobt und versprochen, und auch mit Irem brief verschrieben und verpunden also, das sy und Ir nackomen alle jar jerlich acht tag nach sannd Michelstag Ir jeder seyn selbst person in der obgenant kirchen zu Traberg zusammen komen]**, kjer bodo molili, opravili vigilijo in jutranje svete maše, od katerih morata biti dve peti sveti maši.

³⁷³ Prepis Josipa Mravljaka. Glej tudi AS, Zbirka rokopisov, SI AS 1073, Fevdna knjiga za grofiji Ortenburg in Celje, 1436–1447, fol. 50.

³⁷⁴ Mišljen knez Friderik II. Celjski.

13.2 Listina, 1. maj 1451

Ich Vlreich Schurle gesessen am Kyenperg und ich Peter sein breuder bekennen an diesem offen brief fur uns und all unser erben, allen den er furkumbet, sie sein gegenbürtig oder künftig, das wir zu ainer hueben gerechtikait gehabt haben genandt am Schurle gelegen am Kienperg unter der Alben und dient dem erbiirdigen gotshaws sannd Iohans kirchen am Kienperg. Die selben gerechtigkait wir verkauft haben und verkauffen auch die wissentlich in kraft des briefs dem erbernman Siman Periesnik und allen seinen erben umb ain Sum gelts, daran uns wol benügt, der wier von In ganz und gar ausgericht und bezalt sein an allen unsern schaden und müe, umb das wir nü hinfüer und all unser erben oder ander yemant von unsern wegen zu der penanten hueben kain zuspruch noch anvordrung weder mit recht noch unrecht in chainerlai weis nicht mer haben schullen noch wellen treulich und ungeferlich. Teten wir des nicht, was schaden des der penant Siman oder sein erben furbas nemen, wie der schaden genant oder gehaissen w kainen schaden ausgenommen, den Ir ainer oder Ir scheinbot bei seinen treun gesagen mocht, an klag und unberehtend den selben schaden mit sambt den haubt guett globen wir In genzlich abzelegen und wider kern und schulen das haben zu uns und allen unsern guetern, wo si mit dem brief dor auf weisend oder zeigent an klag und taiding. Dasi st alles unser gueter willen. Zu urkunt der warhait geben wir in den offen brief perpetschaft mit des edlen vesten Andre des Gallen die Zeit purkgraf ze traberg und mit des erbern weisen Chunradt von Müldorf richter daselbst ir paider aigen anhangenden petschadt, die si durch unser vleissigen pet willen an den brief gehangen haben, In und allen Irn erben an schaden, Unter die vor penante ich obpenanter Ulreich Schurle und ich Peter sein bruder uns und al unser erben verpinden, ales das war und stet ze halten und genzleich ze volfuren, daz in den brif geschrieben stet. Der geben ist nach Christus gepurd vierzehen hundert Jar und in dem ain und funfzigsten Jare, an sand Philipps und Jacobs tag.³⁷⁵

REGEST:

Ulrik in Peter Schurle z Ojstrice [*Ich Vlreich Schurle gesessen am Kyenperg und ich Peter sein breuder*] sta 1. maja 1451 prodala kmetijo, podložno cerkvi sv. Janeza na Ojstrici, imenovano Schurle [*genandt am Schurle gelegen am Kienperg unter der Alben*], Simonu Periesniku. Listino sta pečatila Andrej Gall, gradiščan v Dravogradu [*mit des edlen*

³⁷⁵ Oba viseča pečata izgubljena.

vesten Andre des Gallen die Zeit purkgraf ze traberg purkgraf], in Konrad [Chunradt von Müldorf], sodnik [richter daselbst].³⁷⁶

13.3 Listina, 25. maj 1451

Ich Erhart Techant ze Traberg und das ganz Kapitell daselbst bekennnen veraintlich fur uns und all unser nachkomen, als ain zwitracht gehabt haben von begen des erbirdigen gotshaws sand lohans kirichen am Kienperg nach abgank aines briesters der ganzen pharmenig daselbst umb die penanten zwitracht sich frumleut angenommen haben, gaistisch und weltlich, her Hans Cengk, her Jacob Steiner ped korhern ze Traberg und der edl vest Andre Gal purkgraff, und die erbern weisen Chunradt von Müldorf richter und Jacob Pitan³⁷⁷, Hans Pitan, Jorig Gruenbald, Ulreich Toreczko, al purger daselbst und ander frum lewt, und uns genzeleich geaint und gericht haben und auch hinfur ungebrochen peleiben sol in solcher peschaidenhait, das ich vorpenenter Erhart techant oder das Kapitell oder unser nachkomen nun hinfuer das penant gotshaus am Kienperg und die nachpawrschaft Jörlich versorigen sullen mit ainem aufrichtigen briester, damit das gotshaus und pharmenig mit allen phorlichen rechten versorigt sein nach notdurften ungeverlich, Dar umb uns des gotshaus zehleut oder Ire nachkomen Jerlich geben und raichen sullen zu den kor in die comunität gen Traberg allebeg zu den weinachten sieben schilling phening Landes werung des gotshaus guet, und ainen briester, der auf den Kienperg pestelt wirt, ain halbe mark phening fuer wein. Pescheh aber, das wir uns in ainer oder mengern vergessen und nit stet hielten, als in dem brief geschrieben ist, so mochten des gotshaus Zehleut oder Ire nachkomen das an ainen Brobst zw Sand Andre pringen und sich des erklagen, do mit dem gotshaus und pfarmenig nach solcher ainigung ain penuegen pecheh. Und des zu urkund der warhait gib ich obgenenter Erhart techant ze Traberg und das ganz Kapitell daselsbt fur und und al unser nachkomen den offen brief besigelten mit unsers Kapitells aignen anhangenden Insigel. Geben nach Christus gepurd vierzehen hundert Jar und in dem ain und funfzigsten iar an sand Urbans Tag.

³⁷⁶ Oba viseča pečata izgubljeni.

³⁷⁷ Jakob Pitan je bil leta 1452 trški sodnik v Dravogradu. Glej tudi Beda Schroll, Urkundenbuch des Benedictiner-Stiftes St. Paul in Kärnten, v: *Fontes rerum austriacarum, Österreichische Geschichtsquellen, diplomataria et acta*, XXXIX Band, Wien, 1876, listina št. 491.

REGEST: Erhard [*Ich Erhart Techant ze Traberg*], dekan dravograjkega kapitlja, izjavlja, da bo za cerkev sv. Janeza na Ojstrici imenoval novega duhovnika.³⁷⁸

13.4 Listina, 27. marec 1455

Ich Michel Regkch Bechen mit dem offen brieff fur mich und all mein Erbenn freündt Halffer und günner, Wir veryechen offenlich mit dem brief allen den er furkumbt, Die In horent sechent oder lessen, Si sein gegenwurtig oder kunftig, von des todslags wegen, Der beschehen ist an meinen lieben vater Nicla dem Rekchen Saligen gesessen im Greztall, Den die Jacob Chwez und Rueprecht Salusnykch und Paule am Kray geprüeder und Clement Swezko und Michel Rues, Andre Polse und Ruepprecht Magkch vom leben und in tod bracht haben. Darumb sie mit uns durch frum lewtt ain Erberge, Rich und Abtragen getan haben nach radt unser nachsten frewndt helffer und günner umb ain Sum geltes und wachs, Daran uns wol benügt und sein des ganz von In entricht und bezahlt mit volliger zal an all unser müe und schaden Also peschaidenlich, das ich obgenanter Michel Regkch und all mein Erben freundt, helffer und günner und alle die, di dan verdacht sein gen den vorpeneanten Jacob Chwets, Rueprecht Salusnikch und Paule am kray Geprüeder und Clement Swezko, Michel Rues und Andre Polse und Rueprecht Magkch und allen irn Erben freunten Helffern und günnern und auch gen allen den, die dan mit in verdacht sein, kayn zuspruch noch anfordrung von der obgenanten todslags wegen, der an meinen lieben vatter saligen peschechen ist, furbass nymer haben schullen noch wellen, Weder mit recht noch an recht, gaistlich oder weltlich, in chainerlay weis trewlich und ungeferlich. Wen aber sachen, das die richtung nicht gehalten wurd oder erferten Es mit Worten oder mit werchen, das wisentlich war, an welchem tayl das abging, der wer den andern verfallen leib und guet, doch ungevarlich. Czu urkund der warhait gib ich In den Offen brieff pesigelten mit des edlen vessten Anthoni Grymschnizer, purkgraff ze Traberg aigen anhangenden insigel und mit der erbern und vesten Jacob Pitan und Hanns Pitan peid purger daselbs paider iagen petschadt, die sie durch meines obgenanten Michel Regkch vleissigen pet willen an den brieff gehangen haben, doch In und allen Irn Erben an schaden unter das penant insigel und petschadt ich mich oftgenenter Michel Regkch fur mich und all mein erben freundt helffer und günner mit unserm trewn an aides stat verpinden, alles das war und stet zehalten und genzlich ze volfürn, das in dem brieff begriffen

³⁷⁸ Ohranjen majhen del visečega pečata.

und geschrieben stett, der geben ist nach Christus gepurd vierzehen hundert Jar und dar nach in dem funff und funffzigsten jare an sand Rueprechtz tag in der heiligen vasten.

REGEST: V listini Mihael Rek [*Michel Regkch*] poroča o uboju svojega očeta Nikolaja Reka [*Nicla dem Rekchen Saligen*], bivajočega v Mislinjski dolini [*Greztall*]. Listino so pečatili Anton Grymschnizer, sodnik in gradiščan v Dravogradu [*Anthoni Grymschnizer, purkgraff ze Traberg*], čigar pečat je izgubljen, in dravograjska tržana Jakob Pitan [*Jacob Pitan*] (levo) in Ivan Pitan [*Hanns Pitan*] (desno).

13.5 Listina, 9. maj 1486

Ich Katherina Kramerin Die Zeitt Burgerin zu Traberg, und weylant Liendleins Kramers saligen Wittib, bekhenn offenleich und vor allermänighkleich für mich und all mein erben mit dem gegenburtigen offenen brieff, wo der für khumbt, gezaigt oder verlesen wirdet, das Ich recht und redleich verkaufft und kauffleich ze Khauff geben habe zu der Zeitt da Ich sein ganzen völigen gewaldt hat und mitt recht woll gethun mocht, und gib auch wissenlich in kraft des Brieffs dem Erwirdigen Gottshaus Sand Johans Evangelisten Pharrkirchen zu Traberg und Hansen dem Fröleich und Andre dem Smid, paid Burger und zechmaister des penanten gotshaus daselbs, und allen Iren nachkomen, ein Agkker mit allerseiner zugehorung, der gelegen ist zu Traberg in dem purkfridt under der linden, gegen des gestrengen Herrn ritter Hannsen Galln hoff und stosst mitt einem ortt an der Weixlberggerin Agkher daselbs und mit dem andern ortt an die gemain tratten, davon man Jarleüchen dient zu grundt Zins in das markt gericht zu trabergkh funff phening Landes werung in Kernnden, umb ein Sum geldes, daran mich woll benügt und der Ich auch ganz und gar von Inn beraitt zu rechter weill und Zeitt an all mein mue und schaden schon aufgericht und pezalt pin. Wir habenn In auch den obgenanten agkher mitt seiner zugehorung zu des Gottshaus Handen aus unseren aigenneichen gwalt nuz und gwer in Ir aigen gwalt nuz und gwer ledighkleich ubergeben und eingeauntburt mitt gerichts Handen zu sambt dem brieff mit allen den erenn rechten wurden und nuzen, als wir den selbs und unser vordern Inne gehabt genutzt und gennossen haben nichts ausgenommen. Das Sy nun hinfür albegem damit handeln faren und getun mügen und schullen als mit andern des obgenanten loblichen gozhaus aigenneichen guett an unser und aller unser erben und mänighkleich von unsern wegen Irung Hindernus und widersprechen. Wir geloben Inn auch mitt unsern Trewen den obgenanten agkher mit seiner zugehorung und

gerechtigkaitten treulich zefrein und zeschermen und mitt dem rechten zuvertretten vor aller kchlag und ansprach, wo und wie oft Inn des nodtt peschicht, als man dan von recht Sollichs guett, das Im purkfried gelegen ist, nach margckts rechten zu traberkh schermen scholl trewleichen und ungevärleichen. Tätten wir aber des nicht und dem allen nicht nachgiengen oder kchämen, was schaden des das offtegenant loblich gotshaus Sant Johans zu Traberg und all Ir Zechleutt gegeburttig und Khunfftig nämen, wie der schaden genant oder gehaissen wurd, kchainerley schaden ausgenommen, den Sy oder Ir gewisser Scheinpott pey seinen trewen an aid ungesworen und an alles berechten gesagen mügen, nur Irren schlechten wortten darumb zuglauben, denselben schaden allen mitsambt dem voregemedten Irenn kagkchen guett lobenn wir Inn gänzlich abzulegen aufrichten und widerzukherenn, und schullen sy das alles an Satt der gotshaus haben zu uns darzu auff aller unser hab und guett, das wir dan die zeitt haben oder noch füran kauffenleich gewinnen, es sey erb oder varundes guett, besuecht oder unpesuecht, geldt oder auer geltschuldbrief, wo wir das haben nichts ausgenommen, darauff sy mitt dem gegenburtigen brief weisent oder zeigent, an klag und an alles berechten, davon scholl und mag Sew richten und weren nach Irenn völligen penügen und zallhafft machen Ergkchens und aller schaden der margckht richter zu trabergkch oder der phleger daselbs. Wäreenn dy saumig darin, so scholl es thun der Lanndtsfürst in Kernndten oder in Steyer sein Hauptman oder Ir anbaldt und ein yeder Herrschafft darunter Sy uns unser ha bund guett ankömendt. Das ist alles unser guetter willen und fleissigs pett. Des zu Urkchundt der wahaitt geben wir Inn den gegenburtigen Kchauffbrief besigelten mitt der Erbarenn und weisenn Hannsen des Kchüersner dye zeitt margckht richter zu trabergkch und Andre denn Lödrer Burger daselbs payder aigner anhangenden pettschafften, dy sy durch unser fleissigen pett willen an den gegenburtigen kaufbrief gehanngenn haben, doch Inn und allen Iren paidenn erbenn an schaden. Under dy penannten zway pettschafft Ich mich oft genante Katherina Kchrainerin die zeit Burgerin zu trabergkch und weillantt Lienndleins Kchramers saligen wittbe verpindt mitt meinen trewen für mich und all mein erben alles das war und stätt zuhalten und gänzigkchleich zuvolfürn, das an dem brief geschrieven stett und darinn begriffen ist, dergeben ist nach Cristus gepurt vierzehen hundert Jar und darnach in dem Sekchs und achzigisten Jar am Montag nach dem heiligen Sontag nach Osternn, da man singt Jubilate Deo omnis terra etc.

REGEST: Katarina Kramer, tržanka Dravograda [*Ich Katherina Kramerin Die Zeitt Burgerin zu Traberg*], vdova po Lenartu Kramarju, je 9. maja 1486 prodala cerkvi sv. Janeza Evangelista v Dravogradu [*dem*

Erwirdigen Gottshaus Sand Johans Evangelisten Pharrkirchen zu Traberg] in njenima cerkvenima ključarjema, Nikolaju Fröleichu in Andreju Schmidu, njivo na dravograjskem pomirju. Njiva je ležala pod lipami nasproti dvorca viteza Janeza Galla in se na drugi strani dotikala njive v lasti Višnjegorskih (Weixelbergerjevih) ***[in dem purkfridt under der linden, gegen des gestrengen Herrn ritter Hannsen Galln hoff und stosst mitt einem ortt an der Weixlberggerin Agkher daselbs]***. Listino sta pečatila trški sodnik Janez Kürsner in tržan Andrej Lödrer ***[Hannsen des Kchüersner dye zeitt margkcht richter zu trabergkch und Andre denn Lödrer Burger daselbs]***.

13.6 Listina, 22. april 1493

Ich Laslaa Prager Ritter Erbmashall Inn Kherndten und Kaiserlicher Maiestat Camrer etc. Bekenn und tue kund offennlich mit disem Brieff genn aller meiniglich für mich und all mein Erben das mir als geordten und gesagten Gerhaben an Stat Jungkfrauen Anna willenndt Wolfganggen Wernnherg meines bruedern Salligen Tochter der Edl und vest Hainrich von Guettenberg vitzdom In Khernden an Statt des hochwurdigen Fürsten und Herrn Hainrichen Bischouen zu Bamberg meines genädigen herrn und von wegen seiner genaden Stifft viertausent Sechshundert Sechsunachtzig Reinisch gulden fünnf Schilling zehen Phening Landeßwerung für vierdhalb Tausent Hungrisch und ducatten gulden umb die vesten Zw Sannd Lienhart auch Statgericht Landgericht Burghrecht ambt und alle Andree in und Zuhgehörung recht und gerechtigkeit daselbst zu Sannd Lienhart das alles erwann durch Bischoff Friderich löblicher gedechtniß Hannsen Wernnher und allen seinen Erben auff wiederkauff verkauf und verschriben nach Innhalt der verschreibung darumb aufganngen und nach abgang des obgenanten Wolfganggen Wernnherg auff die obgedachten Jungfrauen Anna sein Tochter Erblich kömen ist an alle Schäden volkömenlich In ablossung wies an parm gold und gelt daran unns yezt und kunftiglich wolbemuegt ausgericht und bezahlt hat. Darumb Sag Ich obgenantter Laslaa Prager als gerhab der Obernettn Anna Für Si mich all unnser Erben und Sunst für maniglich den obbemelten meinen genädigen Herrn von Bamberg Seiner gnadn Stifft und nachkomen solher obbenantten bezalten Hawbt Suma auch aller Prouision Zuespruch Anvordrung Rechten und Gerechtigkaitn So Hannß und Wolfgang die Wernnher Sällign daran gehabt und nachvolgende von In auf Ire Erbn³⁷⁹ komen Sindt. Gemelter

³⁷⁹ Za besedo je majhen križ.

vesten Stat lanndtgerichts Burgkhrechts ambte Zw Sannd Lienhart mit Sambt aller ander ein und Zugehörung rechten und gerechtigkeit die wir oder yemandt anders von der genanttn Wernnher Erben oder unnsern Wegn bis auff der Hewttign tag darann und darauff gehabt oder heten haben mugen nichts ausgenommen nach Hynndann gesezt Gänntzlich quit Ledig und L[o]s und Zeichnnich der an Stat der Benantn meiner Mumen Für Si und all Ir Erben pder nachkömen hiemit wissennlich In kraft und macht des Brieffs Nymermer noch Zw Ewigen Zeittn kain Anforderung noch Zuespruch Zu dem genanttn unnsrm genädign Herrn von Bamberg Seiner gnaden Stift nachkomen und undertan darumb Zu haben nach Zugewynne und Ich obgenanntter Herr Laslaa Prager hab auch von wegen des obgenannttn meines Brueders Tochter und Iren Erben als gerhab den genanttn Hainrichen von Gutnberg Vizdomb an statt und von wegn meines gnadign Herrn von Bamberg die Obgemelten Vesstn Stat und Lanndtgericht Burgrecht ambt mit Sambt Irer Zwe und Eingehorung Rechten und gerechtigkeit Zu Sannd Lienhart auff Solh gennegsamliche Ablössung und Bezallung guetlich abgetrettn und mit überanburtung der verschreibung darumb awsganngen wider Frey und Ledig Eingeben Lassen und unns daran kainer ali gerechtigkeit weder an Lewttm noch guetern vorbehalten und Sag auch darauf all und yede undertan und Inwonner der Stat und ampts Zw Sannd Lienhart Irer verphlichtung Glubd aids damit Sie den genanttn Wernhern Iren Erben und mir als Gerhabn bis hir verpundn und verphlicht gewessen Sindt. In Kraft des brieffs Frey Ledig und Loß und weis die all In gemaynn und yeden In Sonnderhait wider an den genanttn Vitzdomb Im anstat des mergenanttn meines genadign Herrn von Pamberg widerumb mit allen rechten und gerechtigkeiten Zugewartten und Ob In Kunftigen Zeitten mer verschreibung Betädig Zetl brieff Abred und Spruch bemeltn Vesstn Statt Lanndtgericht Burgkhrecht ambt Ein und Zugehörung Recht und gerechtigkeit Sannd Lienhart Betreffende der obgenannttn Ungkhfrawen Anna mir und allen unnsern Erben Zu guet und genantten meinen gnadigen Herrn von Bamberg seiner genaden Stifft nachkömen und unnttertanen Zw Einem nachteile Sich Erfunden oder Fuerpracht wurden die sollen alle und yede In Sonderhait im und Awsserhalb Rechtens und an allen Ennden von Menigklichen auch allen Richtern und gerichtn kraftloss tod und ob Sein kain Kraft noch macht haben auch meinem gnadigen Herrn von Bamberg seiner gnaden Stift nachkomen und Unntterthanen nichts pinden Sonder Ich will die alle und yede Inn Sonder h[.]als gerhab genantten meins Bruedern obgemelte Tochter für Sie mich all unnser Erben hiemit getödt abgetan denn Widesagt und unns der aller Volkomenlichen mit guetem willen und vor Rat als gänntzlichn bezalt und

Ennt[...]³⁸⁰ verzigen und Begeben haben als ich dann die für Sie mich und all unns Erbn alle abchom denn widerstege wilkürlichen Verzicht und quittierte alles In Kraft und macht dits Brieffs und Ich Offtgenanntter Laslaa Prager gere[...]³⁸¹ und versprich auch bei aigenen Rechten warn Treuen für obgenannte Jungfrawen Anna mich als Irn Gerhaben all Unser Erben In Kraft und macht dits Brieffs ob der genant mein genadiger Herr von Bamberg oder einer seiner nachkommen oder untterthanen Yez unnd oder Zu Kunfftign Zeitn von Solhen Ablossung Recht und gerechtigkeit Zw Sannd Lienhart in Kraft Einyeher Erfunden oder Furprachter Verschreibung Brieff abred und Spruch mit Recht angefochten oder Fürgenomen wurden das mir als dann sain gnad seiner genaden Stiff nachkömen und unntterthonne des Ledig machen und Schadlos halten Sollen und wöllen an alle Anzüge wegrung getrewlich und ungewerdlich und der Zw Urkunt So hab Ich Für mich obgenanten meins Bruedern Verlassen Tochter alle unser Erben mein Insigil an disen brieff gehanngen und nach dem Thoman Moshaymer phleger zw Tackhenprunn vor mir georndter gerhab und awß meinem Beuellich und Gehaißn Solche obgemelte Sum emphanngen die verschreibung überantburg So hat Er Sein Innsigil auch ann disn Brieff gehanngen des Ich genannter Moshaimer alß geschehen Bekenne und Zw merer Sicherhait und Bezeugkniß so haben Wir yetztgenannt Prager und moshaymer mit vleis gepetten die edeln und vessten Cristoffen vom Paym Zw Obdach unsern Lieben Vettern und Ulrichen von Ernaw phleger zu Osterwitz unnsern guten Freundt das Sie Ir Insigil doch In und aller Iren Erben an schaden Zw den unnsern an den Brieff gehanngen haben darunder wir unns und unser Erben verpinden und verschreiben alles Stat Veste unierprochenlich Zw halten was von unns Hie vorann beschrieben Stet geben und geschechen am Montag nach den Sontag Misericordia dann nach Cristi unsers Lieben Herrn geburde Vierzechenhundert und darnach Im drewundnewntzigsten Jare.

Na hrbtni strani listine je zapisano: Quittangn aufgangn von Herrn Lasla Prag und Thoman Moshaimer der Losung umb Sand Lienhart halbn von wegen des Wernher erbn.

REGEST: Koroški deželni maršal Laszlo Prager *[Ich Laslaa Prager Ritter Erbmaschall Inn Kherndten]* je 22. aprila 1493 izjavil, da mu je kot skrbniku Ane, hčere njegovega pokojnega brata Wolfganga Wernherga *[Anna willenndt Wolfganggen Wernnherg meines bruedern Salligen]*

³⁸⁰ Na tem mestu je luknja v listini.

³⁸¹ Na tem mestu je luknja v listini.

Tochter], koroški deželni vicedom Henrik Guettenberg [***der Edl und vest Hainrich von Guettenberg vitzdom In Khernden]*** v imenu bamberskega škofa Henrika [***an Statt des hochwurdigen Fürsten und Herrn Hainrichen Bischouen zu Bamberg]*** dal 4666 goldinarjev, 5 šilingov in 10 denarijev deželne veljave v zameno za 4500 ogrskih dukatov [***vierdhalb Tausent Hungrisch und ducatten gulden]*** za poplačilo kupnine ob nakupu gradu St. Leonhart, tamkajšnjega mestnega in deželskega sodišča z vsemi pritiklinami, ki jih je kupil pokojni Wolfgang Wernherg od pokojnega bamberskega škofa Friderika [***umb die vesten Zw Sannd Lienhart auch Statgericht Landgericht Burghrecht amt und alle Andree in und Zuhgehörung recht und gerechtigkeit daselbst zu Sannd Lienhart das alles erwann durch Bischofff Friderich]***].

13.7 Listina, 20. september 1520

Leonhardus d. g. episcopus Lavantinus universis et singulis Cristi fidelibus presentes literas inspecturis salutem in domino sempiternam. Splendor paterne glorie, qui sua mundum illuminat ineffabili claritate, pia devota fidelium et ispsus clementia sperantium tunc precipuo benigno favore prosequitur, cum devota ipsorum humilitas sanctorum precibus et meritis adiuvatur. Cupientes igitur ecclesia sancti Leonhardi prope Traberg, que est filialis ecclesia sancti Johannis Evangeliste, collegiate ecclesie in Traberg, reconciliavimus nostre diocesis, ut congruus frequenter honoribus et Cristi fidelibus iugiter veneretur. Omnibus vere penitentibus in isto contritis et confessis, qui in dedicatione sancti Leonhardi confessoris, dominica misericordias domini, Nativitate Marie, semper Virginis, et in patrociniis altarium causa devocionis ad eandem confluerit, vota in ibi persolvendo seu pro fabrica et ornamentis eiusdem ecclesie manus porrexerint adiutrices, de omnipotentis dei misericordia et beatorum apostolorum Petri et Pauli eius confisi sufragiis quadraginta dies indulgentiarum de iniunctis et penitentis misericorditer in domino relaxamus. In quorum omnium et singulorum fidem et evidens testimonium promisorum presentes literas fieri nostrique sigilli iussimus et fecimus aponendo communiri. Date in nostra curia episcopali sancti Andree secunda die septembris anno virginei partus milesimo quingentistimo vicesimo.

REGEST: Lavantinski škof Lenart [*Leonhardus d. g. episcopus Lavantinus*] je 2. septembra 1520 znova pridružil lavantinski škofiji cerkev sv. Lenarta na Viču, podružno cerkev kapiteljske cerkve sv. Janeza Evangelista v Dravogradu [*Cupientes igitur ecclesia sancti Leonhardi prope Traberg, que est filialis ecclesia sancti Johannis Evangeliste, collegiate ecclesiae in Traberg*]. Hkrati je lavantinski škof podelil štiridesetdnevni odpustek vsem iskreno spokornim in tam spokorjenim ter spovedanim, ki se bodo zbrali na god sv. Lenarta, na nedeljo Gospodovega usmiljenja, na praznik rojstva Device Marije, ob patrocinih oltarjev zaradi pobožnosti, ko bodo opravljali zaobljube pri njih, jih urejali in krasili ali pa nudili kakšno pomoč.³⁸²

13.8 Listina, 10 avgust 1525

Niclas Lindawer dechant Zw Trabergk und das gantz Capitl da selbs Erhart von Dittrichstain Erbschenck in Kernthen und die Zeit Phleger auf Traberg wir bekenen offenlich mit disen brieff allen die In sehen horn oder lesen, Das Zw uns kumen sein die erben Mathe am Rain und Michel am Rain Zu Sand Linhart payde zechmaister des wirdygen gotzhaus Sand Linhart und die gantze Nachparschaft da selbs, haben uns fürgepracht wie Sand Linharts Gotzhaus ein Brieff verlorn wer worden aus der Puxen pey Blasy Brattnko der vormals Zechmaister gewest ist gehorent umb des Harnick Huebn, und haben mit Im gepracht die chisten als Sie in der pfar Traberg und auff den Kinperg gewest Sein Als mit Namen Hansn Krocker, Paul Grubernick, Clement Modrinick, Mathe Kottnick, Caspar Mesner auf den kinperg welche alle offenlich und ein jeder Insunderheit bekent haben vor uns allen, das die obgemelt Harnick huebn und aller Irer zugehorung Zu gehört hat Sand Linhart Gotzhaus und Sand Linhart Gotzhaus hat die selbige hubn In nutz und genoed Innen gehabt pey Iren gedechtnüssen ob die Sechzick Jar an aller menigklich einred Irrung und hindernus haben auch angezaigt das die gemet Hueb Jarlichen Sannd Linhart dient Zins Zwou Margk pfenning, vier schaffel waitz, zwelff scheffel rocken, funffzechen scheffl habern und den Mesner ein halbs scheffl waitz und sol rabothn so es der Kirchen nott thuet und hat die gemelt Hueben mit Irer Zugehörung ein Walckstampf, ein Muel, ein Greisstampf, jetlichs Befunden und stost an Pach gegen des Motzschnick wisen auffwertz an brenick an des Kutzsche Huebn, an des Be[n]te huebn mit den unttern ort an des Welgks hueben, es sein auch alle die auff der huebn gesessen sein pis auff die Zeit den Zechmaistern Sand Linhart

³⁸² Listino je prevedel pokojni mežiški župnik Jože Lodrant.

gehorsam gewest mit Zins robath und Steur als under Holden Solches alles haben uns angezeigt die obgeschriben pey Iren trewen Darumb wir solche anzaigung und bekanthnus Indisen Brieff schriftlich vervast haben und wo zw der Zeit uber lang oder kurtz der gemel verlornn Brieff erfunden und herfur pracht wurd So soll der selbig Brieff als ein entfrembter Krafftloser brieff geacht werden und durch Krafft des gegenwartigen Brieffs getodt und abgethan sein also das sich selbigen verlornen Brieffs nimantz geprauchten oder wissen müg weder In oder ausserhalbs rechtens wie sich menschen Sie des erdenken mocht nichts aufgenumen darzumb geben wir disen Brieff Zu einer geztrengnüs der Warhait und Zu Inerer Urkhundt und sicherhait haben wir disem Brieff verfertigt mit des Erwardigen Capitels zw Trabergh anhangenden Insigil und mit des Edlen und vesten Erharten von Dittrichstain Erbschencken In Khernthenn und phleger auff Trabergh auch anhangenden Insigil der do geben ist an Sand Lorentzen tag Nach Cristi unsers Herrn gepurt Tausent fünffhundert und Im fünffund zwenzigistenn jar.

REGEST: 10. avgusta 1525 so Nikolaj Lindawer, dekan dravograjskega kapitlja **[Niclas Lindawer Dechant Zw Traberghk]**, in ves kapitelj ter Erhard Dittrichstein **[Erhart von Dittrichstain]**, dedni točaj na Koroškem in oskrbnik dravograjskega gradu, naznanili, da sta cerkvena ključarja cerkve sv. Lenarta na Viču, Matej in Mihael z Brega na Viču **[Mathe am Rain und Michel am Rain zu Sand Linhart]**, sporočila, da je prejšnji cerkveni ključar Blaž Brattnko **[Blasy Brattnko]** izgubil dokument v zvezi s kmetijo, podložno prej omenjeni cerkvi sv. Lenarta.

13.9 Listina, 17. september 1527

Ich Hanns von Himelberg etc. Bekenn für mich und all mein Erben und thue kundt allen Mänigklich dass ich recht und redlich verkaufft und zw kauffn geben hab, gib durch Hiermitt In Crafft ditz brieffs Dem Beschaidnen Vinzenzen Summerleutner und allen seinen Erben ain öden gelegen am Aichperg, und raindt di obgenandt öden an dess Andre Stainocher grundt und hueben Genandt die Sumer Huebn darauff iezt der vogenandt Vinzenz sizt umb ain Summa geltz daran Vieh woll bemüget, darumb ich dem bemelten Vinzenzen und allen seinen Erben In kauffrechts weise geben und gelassn, Lass und gib Inen den auch hiermein In Crafft ditz Brieffs wass ich Zw recht daran Lassn soll. Doch in solcher beschaidenhait dass si mir obsodachten Hannssn von Himelberg und meinen Erben Järlich In di Stifft kern unnd dien solln noch Louett meines urbarsch auch allen ander meine urbarsch Leutt gewertig und gehorsam

Zw sein mitt Stewer und rowatt auch di obemeltt Oden Stifflich und puellich Innen haben ob doch wer dass in gerechtikait auß nott vener oder weitz verkhauff Musstn so sollen Si das thuen mit mir obgedachten Hannssn von Himmelberg und meiner Erben Wissen und willn alls offt dass Zw schulden kumbt und verkaufft wiertt der dritt Pfening darvon gefallen und geraicht werden verner aber dass Si oberuern ardikel³⁸³ ein oder mer nicht Sten Hieltn Sonder zw prechen und wissendtlich wurde, so Legen Si solche in kaueffrecht und gerechtikaitt verloren so mag ich mich offbemelte Hanns von Himelberg und mein Erbn des wider undter sten und ain andern Zw Lassen. Des versprich ich di obemelt öden Zw freien Zw schirmen vor aller sprach und anlag allen offt und wo Inen dass nott³⁸⁴ Beschiecht wie sich dan solches kaueffrecht In Landt Zw Kärnten geburt. Dreulich ungeuerlich des Zw waren urkunt gib ich In dem Offnen Brieff ververtigt mit mein aigen angangenden Betschafft. Doch mir und mein Erbn an schaden auch an meiner Herlikaitt Zinnßn und gerechtikaitn unuerzigissen der geben ist am Sunntag nach Sandt Mertn tag nach Cristi Geburt fünffzechen hundert und In Siebenundzwainzigsten Jar.

REGEST: Ivan Himmelberg [*Hanns von Himmelbergg*] je 17. septembra 1527 prodal Vincencu Sumerleutnerju in njegovim dedičem Sumerjevo hubo, ležečo na Aichbergu pri Ivniku.

13.10 Listina, 19. november 1534

Wir Ferdinand von gotes genaden Romischer zu Hungarn und Behaim etc. Khunig, infant in Hispanien, Erzherzog zu Osterreich, Herzog zu Burgund, Steier, Kherindten, Crain und Wurtemberg, Grave zu Tirol etc. Bekhennen, das fur unns khomen der erbar unser Lieber andächtiger Niclas Lindawer, Dechant zu Niedern Traberg, und bate uns diemuetigelichen, das wir Ime und dem ganzen Capitl daselbst zu Niedern Traberg all Ir und Ires Gozhaus gnad, brief, frayhait, recht und Privilegien, die inen von weilent den Graven zu Cili und Herzog Fridrichen dem Jungern zu Osterreich gegeben, gnedigelichen geruechten zubestätten und zuvernewern, und daneben Inen dise gnad thetten, dieweilen ires Gothaus pharr aine Maut genant, so vormals als ain Filial zu Irer pharr Marnberg gebesen, nachdem Sy die selb der gelegenhait und schafften notturft nach sonderlich zu ainer pharr aus zugeben der gaistlichen

³⁸³ Slabo čitljiv zapis.

³⁸⁴ Slabo čitljiv zapis.

Obrikait verordent und gebidembt, auch gnedigelichen zu ainer pharr erheben und dise confirmation verleihen liessen, haben wir an gesehen des gemelten Dechants diemuetig und vleyssig bete, auch den loblichen Gotsdienst und guete werch, so daselbst in Irem Gotzhaus täglich volbracht, der wir auch tailhaftig zu werden verhoffen, und Inen dar durch auch darumb, das wir Inen mit sondern gnaden genaigt sein, all und yeglich Ir obgemelt Brieff, Gnad, Freyhait, Recht und Privilegi bestat, bevestens, becrefftigt, verneut, confirmirt und angezaigts Gotzhaus Filial Maut genant zu ainer pharr erhebt; betatten, bevesstnaen, becrefftigen, vernewen, confirmiren und erheben gemeltes Gotzhaus Freihaiten und pharr als Regierender Herr und Landesfurst furst hiemit wissentlich in Crafft dits unsers Briefs, was wir von Recht daran bestatten und erheben sullen und mugen. Und mainen, sezen und wellen das die selben Fraihaiten in allen Iren Stuken, punkten und articlen, dar Innen bestimmt und begriffen, ganzlichen und vollkhomenlichen bei Iren crefftten beleiben und gehalten und dawider von niemandts gethan noch gehandelt werden solt, zu gleicher weise, als ob die von wort zu wordten hier inen geschrieben und begriffen waren. Und gebietten darauffen allen und yeden unsern Haubtleuten, Graven, Freyen, Herrn, Rittersn und Knechten, Verwesern, Vitzdomben, Phlegern, Burggraven, Landrichtern, Burgermaistern, Richtern, Rathen, Burgern, Gmainden und allen andern unsern Ambtleuten, Undterthanen und getrewen, gegenwürtigen und Khunftigen, ernstlichen und wolen, das Sy den obgenanten Dechant und Capitl und Ir nachkomen bei den Obberuerten iren Gnaden, Freyhaiten, Brieven, Rechten, Privilegien, Erhebung und diser unser Confirmation ganzlich und berueblich beleiben lassen und Inen daran khain Irrung noch verhinderung nicht thuen nach des yemand andern Zu thuen gestatten in khain weise, als lieb ainen yeden und yr yeglichen sey unser sware ungnad und Straff zuvermaiden. das mainen wir ernstlich. Mit urkhund dits Briefs, besigelt mit unserm anhangunden Insigl, Geben in der stat Wien am Neunzehenden tag des Mants Novembris nach Cristi unsers liebe Herrn geburdt funffzehenhundert und im vierunddreissigsten unserer Reiche des Römischen in vierdten unnd der anderen Im Achten Jarren.

C. Bisch. Ze Laybach, Stathalter. G Stum H. zu Schwarz.

Pabnitzhof, Cannzler. T. V. Auersperg

Commissio dom regis in consilio.

REGEST: Kralj Ferdinand I. *[Wir Ferdinand von gotes genaden]* je 19. novembra 1534 potrdil vse privilegije kapitlja v Dravogradu, podeljene od grofa Celjskega in vojvode Friderika Habsburškega,³⁸⁵ ter povzdignil dotedanjo dravograjsko podružno cerkev na Muti v samostojno župnijo *[ires Gothaus pharr aine Maut genant, so vormals als ain Filial zu Irer pharr Marnberg gebesen, nachdem Sy die selb der gelegenhait und schafften notturft nach sonderlich zu ainer pharr aus zugeben der gaistlichen Obrikait verordent und gebidembt, auch gnedigelichen zu ainer pharr erheben und dise confirmation verleihen liessen]*.

13.11 Listina, 27. maj 1572

Ich Leonhart Obser, Techent des würdigen Capitl Zu Undertrabürg, Gregor Scharffwindt kharcher daselbst etc, Bekhenen ainhellig, Sament, sunders und unuerschaidenlich für uns und all unser nachkhomen und thuen khundt menigelich, allen denen so disen Brief sehen, hörent, Lesen, das wir Recht und Redlich In Khauffrechts weise, hingeben und verkhauffen haben, hingeben und Verkhauffen auch hiemit wissentlich in Crafft dises Khauffrechtbriefs, dem Erbern und beschaiden Veitten Greyly, Cristina seiner Ehelichen Hauswirdtin und allen iren baiden leibs erben, so sy baide mit einnander erzeugen, die Manstamben sein. In fall khain Manstamb vorhanden, auf all Ir Baiden töchter, auff obbemelter baiden Charleuth und Irer erben wie dieselben Oben vermelt, Lebenlang und nicht ferer unsers Capitls aigen guet genant die Santtner Hueben, welliche gelegen Zu Prugkh am Krapfeld, darumben Uns mit ainer Suma gelts von Inen ain völliges bemüegen beschehen. Sy sollen und mugen Nun die Obgedachte hueben hinfuran Zw Hauß, Veldt und Holz Stifflichen und Peliblichen Inen haben dieselb Nuzen und geniessen, davon nichts Endziechen noch Endziehen lassen, auch Unß und allen Unsern nachkhumen Järlichen Zu gewendlicher Stifft zeit an sandt Niclas tag des heylligen Bischoffs. Davon dienen, und hieher Zu unsern Oder unser nachkhumen handen anwurdtten Zinß Phening ain Phundt, Sechs Schilling Pfening, Waiz schaf siben, habern schaf zwayunddreissig, Zinß Huener sechs, Aier Neunzig, auch mit Zinssteuer, Robat und allen andern Herrn anforderungen Zu Jeder Zeit gehorsam und gewärttig sein sollen und wollen, wie ander unsers Capitl Erbare und gehorsame Underthanen. Sy sollen auch soliches Ir Khauffrecht, on Unsern oder Unser nachkhomen

³⁸⁵ Pri grofu Celjskem je mišljen po vsej verjetnosti knez Friderik II. Celjski, pod vojvodo Friderikom Habsburškim pa kasnejši cesar Friderik III.

vor wissen und willen nichts verkhauffen noch versezen und ob Sy das nit weiter erhalten möchten, und dasselb verkhauffen wolten, Sollen Sy Uns oder Unser nachkhumen Zuvor damit Anpietten, und wen wir das nit khauffen wollen, allß dan Mugen Sy das woll verer verkhauffen. Doch ainen der Uns oder Unser nachkhumen darzue gefellig, und das Unß als oft sollicher Khauff beschicht, der dritte Pfenning nach Khauffrechts gebrauch In Landts Khärndten, auß der Khauff Suma Zw Unsern Handen geraicht werde. Thätten Sy aber das nit und die Obbemelten Articul ain oder mer yberfuerh nit halten, und daruber schreiten. So sollen sy von sollichen Iren Khauffrecht ganzlichen gefallen, Unß das guet die bemelte Santtner Hueben widerumben frey ledig werden, das wir oder Unser nachkhumen dieselb sollen und mugen Einziehen, Damit handeln Thuen und lassen alls mit Andern unsers Capitls aigen guettern und Inen darumben khain Antwort Zw geben schuldig sein. Wir geloben und Zuesagen, Inen auch solliches Khauffrecht, Getreulichen Zu Schermen. Nach Khauffrechts recht In Landts Khärndten alles Erbar Treulich unnd Ongefärde. Des Zu waren Urkhundt haben wier unsers Capitls Insigill hierunder Angehängen, und Unser baide Thauß und Zunamen mit aigen Handschriften unterschrieben. Geben und beschehen Zw Undter Traburg, am Erehtag In heylligen pfingstfeyertagen. Nach Jesu Cristy unsers erlösers und salligmachers geburde, In aintausent funffhundert und zwaiundsibenzigsten Jarr.

REGEST: 27. maja 1572 sta dekan dravograjskega kapitlja Lenart Obser **[Leonhart Obser Techent des wirdigen Capitl zu Undertraburg]** in Gregor Scharffwind **[Gregor Scharffwindt]**, član kapitlja, izročila Vidu Greylliju in njegovi ženi Kristini **[Veitten Greyllly, Cristina seiner Erlichen Hauswirdtin]** v zakup Santnerjevo hubo v kraju Brück am Krappfeld³⁸⁶ na Koroškem.

13.12 Listina, 13. oktober 1572

Ich Leonhard Obser Techant, und wier das ganz Capitl zu Under Traburg, bekhenen einhellig, sament, sunders und unverschaidenlich fur uns und all unser Nachkhumen, Nachdem der ersam weiss Gregor Heller, Ratsbürger zw Under Traburg von unsern vorfordern unsers Capitls aigen guet, ain Mull, welliche gelegen in Markt Burgfriedt zu Under Traburg vor dem undtern Thor, oberhalb des Gottshaus Padhaus, Khauffrechtsweis

³⁸⁶ Pri omenjenem kraju lahko domnevamo, da je mišljen kraj Ober- oziroma Unterbrückendorf pri Krappfeldu.

inen gehabt, in wellichen seinen habenden Khauffrechtbrieff, des datum gestanden am Sontag in Fingstfeyertagen anno etc in funfzehnhundert sechs und funfzigsten Jar, ettliche Articl dem Landtsgebrauch nach in Khärndten zu wider eingeleibt gewest. Derhalben gedachter Heller mit und freuntlichen dahin gehandelt, das wir Ime in ansehen, das die Mul paufellig gewest und Er dieselb widerumben erhebt und gepaut, solliches Khauffrecht verneuert und verlichen haben, geben und verleihen auch die obbestimpte Mull sambt derselben rechtlichen ein und zue gehorungen in Khauffrechtsweise hiemit wissentlich in Crafft dieses Khauffrechtsbriefs dem obgemelten Gregorn Heller, Susannen seiner ehlichen Hausfrauen und allen iren baiden ehelichen Leibserben, so sy mit ein ander erzeugen, mans und weibs stames, doch solle der Mandlich stamb alslang derselb vorhanden, und in leben, der weiblichen mit der geniessung und Inhabung dieses Khauffrechts vorgehen, auf vorgedachtes Gregorn Hellers, Susannen seiner ehelichen Hausfrauen und all Irer baiden ehelichen Leiberben Lebenslang und nicht ferner. Für solliche verneuerung dises Khauffrechts ist uns von Inen mit ainer Suma gelts ain völliges benüegen beschehen. Sy sollen und mügen nun hinfuran die obgemelte Mull stiftlich und peüllichen inen haben, dieselb nuzen und geniessen, davon nichts entziehen noch entziehen lassen, auch uns und allen unsern Nachkhumen järlichen zu gewendlicher Stift Zeit auf sandt Johanstag in Weinachtfeyertagen davon Zins dienen, bezallen sollen und wellen ain Pfundt pfening. Sy sollen auch solliches Ir Khauffrecht on unsern oder unser Nachkhomen Wissen und Willen nicht verkhauffen noch versetzen, ob sy das thuen wolten, so mügen sy uns zuvor damit anpietten, wenn wiers nit khauffen wolten, so mügen sy das woll ferer verkhauffen, docheinem, der unz darzue gefellig. Und das uns, als offtsollicher Khauf beschichte, der drite Pfening aus der Khaufsuma nach dem Landtsgebrauch in Khärnden gefalle und zw unsern Handen geraicht werde. Thäten sy aber das nit und der obgemelt Articl ain oder mer yberschreiten und nit hieleten, das wissentlich wäre, so sollen sy von sollichen Irren Khauffrecht gänzlichen gevallen und wier mügen uns der Mul widerumben undterfachen, dieselb zu unsern Handen einziehen, Inen verrer khain antwort darumben zu geben schuldig sein. Wier geloben Inen auch solliches Ir Khauffrecht getreulichen zu schutzen und zw schermen nach Khauffrechtsweis in Landts Khärndten. Des zw waren Urkhundt haben wir unsers Capitels Insigill hierunder auf diesen Khauffrechtbrief angehangen. Geben und beschehen zu Undter Traburg an sand Colmanstag, als man zalt nach der geburde unsers lieben Herrn und Sälligmachers Jesu Christi in ain tausend funfhundert zway und sibenzigsten Jar.

Na hrbtni strani listine je zapisano: Ist casiert und Jacoben Muchitsch Anna seiner Hausfrauen und seinen ehelichen Leibserben und da nit Leiberben vorhanden, sein zwen negsten Befreindten ein neuer Khaufbrief geben worden, am Tag Philippi et Jacobi anno 1613.

REGEST: Lenart Obser, dekan dravograjskega kapitlja *[Ich Leonhard Obser Techant, und wier das ganz Capitl zu Under Traburg]*, je 13. oktobra 1572 potrdil, da je dravograjski tržan in član trškega sveta Gregor Heller leta 1556 kupil od kapitlja mlin, ležeč pred spodnjimi trškimi vrati nad cerkveno padarjevo hišo *[oberhalb des Gottshaus Padhaus]*. Ker je bil mlin v slabem stanju in ga je Heller obnovil, je prosil kapitelj, da mu ga ponovno proda po kupnem pravu. Dekan in kapitelj sta njegovi prošnji ustregla.

13.13 Listina, 1573

Wier Hernach benente Leonhart Obser Techandt, Gregor Scharfindt Korher, Johannes Eisner Pfarer Zu Lafenmündt und Johannes Menart Pharer an der Mauth, paide Khorhern des wierdigen Capitls zu Undertraburg, Bekhenen ainhellig Samentlich, Sonders und unuerschaidenlich für Unß und all unser nachkhumen, Techent und Khorbrüeder, Das wir mit veraint wohlbedachten mueth, auch Auß Ursach und zu verrichtung der an yezt für gefallen des Capitls aufgeladnen ausgaben, Zu Hilf des Paukosten d[es] Jesuiten Colegy Zu Grätz und einer Ersamen landschaft in Steyer begerten darlehen und andern des Capitls unuermeidlichen gebey, noturften, In Khaufrechts weise hingeben und verlihen haben, hingeben und verleihen auch hiemit wissentlich in Crafft dises Khaufrechtbriefs, Den fürsichtigen Ersamen weisn N. Richter Rathe und der ganzen gemainen Purgerschafft des Margkhtes Undtertraburg, Unsern gunstigen Herrn nachparn und gueten Freundten, und allen Iren nachkhomen für und für Ewiglich Zw raiten, Unsers Capitls Pfründt aigen guet genant die Weltschitsch Öden. Weliche geleg zwischen der Jeritschnigg Hueben und des Margkhts gemain, auch des Hödnigkhs Öden un d[er] Hänzen Hueben, wie dieselb mit Rän, Stain, Zaun und allen andern Bidmargkhen Umfängen, Nichts davon ausgenomem. Sy und alle Ire nachkomen solen und müg Nun solchen grundt und Öden, hinfüren nach gebung dises Briefs Unbesezt Inen haben davon nichtsenziehen, noch Enzieh lassen, und Zu Irer Viehhalt, Od in and weg, wie es Inen gelegen, gebrauchen, Nuzen und geniessen. Und nach dem an yezt khain Holz daran, und Sy khünfftiger Zeit Holz darauf erzügl wurden, daselbst mit geraiten oder in ander Weg Zu Iren frumen

Widumben ab zu hagken oder Zu heyen fueg und macht haben. Das alles Zu iren gelegenhaiten wie Oben gemelt gestelt und nach dem solicher grundt und Öden von alter Her, zu Unsers Capitl Pfrünt nit mer als Järlichen Vier Schiling Pfening Zins gedient, und aber durch dises Khaufrecht hinfüren Nunmer nit ledig. Davon an der Einnemen Sterbrecht, Anlaiten noch Robät mit Zugewarten, Damit wir und all Unser nachkhumen derhalben Unbeschwärt gehalt werden, Haben Unß gedachte N. Richter, Rathe und Gemainde Burgschafft, für soliche Zuefallende, Herrn forderungen, und gaben, dem Zinß umb Zwei schiling Pfening gemerth, und Sy und alle Ire nachkhumen sollen und wollen, Unß und allen Unsern nachkhumen, Nun Järlichen Zu gewendlicher Stifft zeit von solicher Öden Zinß dienen sechs schilling Pfening, und die steuer wir die von Einer Ersamen Landschafft In Khärndten, Nach der gult auf das Phundt Pfening den Underthanen In landt angeschlagen wierdet, geharsamblich bezallen. Dafür haben Sy Unß ain Suma gelts Par und Berait Erlegt und bezahlt. Sy sollen auch soliches Ir Khaufrecht, On uns oder unser nachkhumen vor Wissen und Willen nit ferer Verkhaufen, sondern Ob Sy das thuen wolten, sollen sy Unß oder unser nachkhumen Zu vor damit Anpietten. Wenn wir das nit Khaufen wolten, So mügen Sy alß dan wol fere Verkhauffen. Doch ainen der Unß darzue gefelig, und das Unß als Offt solicher Khauf beschicht, der dritte Pfening auß der Khauf suma nach Khaufrecht und landts gebrauch in Khärnden erfolge. Thaidten Sy aber das nit, und der obemelter Articll ain Oder mer über schraiten wurden, So sollen Sy von solich Iren Khaufrecht gänzlich gefallen, und wir unß d[er] Öden widumben und fachen und Inen ferer Khain Antwort darumben Zu geben schuldig sein. Wier vorgemelte Techent und Khorbrüeder, geloben und Zusagen demnach samentlich sunders und unuerschaidenlich für Unß und all uns[er] nachkhumen, Inen soliches Kaufrecht getrulichen Zu schermen, Zu freyen vor aller Clag und ansprach mit den rechten Zu vertreten, gegen Meniglich alls Offt Inen das not beschicht, Nach Kahufrechts recht und bey verbindung des Landleuffigen schaden pundts in Khärnden, Alß ob daselbs von Wort zu Worten nachlengs Ausfurlich auf Unß un all Unser nachkhumen hierinen Eigeleibt und Verschrieben stunde alles Erbar, Treulich und Ongeuerrde. Des Zu Waren urkhundt haben wir Unsers Capitl Insigill an disen Brief gehangen, und unser Jeder mit seineraignen Handschrifft seinen Thauf und Zunamen hierunter schriben. Geben und beschehen Zu Undertraburg am Montag nach den heyligen Sontag Oeuly In der fasten, alß man Zallt nach der geburde Unsers lieben Herrn und seeligmachers Jesu Christi, In ainthausent fünfhundert, drey und sibenzigisten Jar.

Leonhrdus Obser, Decanus manu propria

Gregorius Scharffwindt, manu propria

Johannes Eysner, manu propria

Johanes Menarth, manu propria

REGEST: Leta 1573 so Lenart Obser [**Leonhart Obser Techandt**], dekan dravograjskega kapitlja, in kanoniki Gregor Scharffwind [**Gregor Scharffwindt Korher**], Janez Eisner, župnik v Labotu [**Johannes Eisner Pfarer Zu Lafemünd**], in Janez Menart [**Johannes Menart Pharer an der Mauth, baide Khorhern des wierdigen Capitls zu Undertraburg**], župnik na Muti, dali dravograjskemu trškemu sodniku, svetu in vsej srenji v zakup kapitljsko posest. Denar so potrebovali za plačilo podpore graškim jezuitom, za posojilo deželi Štajerski in za stroške, ki so jih jezuiti imeli z zidavami svojih stavb.

13.14 Listina, 12. november 1616

Ich Georg Herlich, Probst zu dieser Zeit des wierdigen Capitls unnd Probstei zu Unndter Traburg unnd Sanndt Johann sam Prihhl, Bekhenn für mich und alle meine Nachkhomen mit disem offnen brieff vor menighklich das ich Recht und Redtlichen in Khauffrechtweis hingeben und verlichen habe, gibe und verleich auch hiemit wissentlich in Crafft dieses Khauffrechtbrieffs meiner Probstei eigen guett, genant die Repatizhueben, welche anraint ann des Rusches, Pogorielz, Khokoschar und des Kherkhot hueben, mit aller irer zuegehorung, rechten und Gerechtigkeiten, Stock, Rain Stain, Holz, Waidt, Ackher, Wismandt, Bidmarckhts, Ein und ausfahrt, nichts ausgenummen, und wie es der Rueprecht Rapatiz und seine Vorfodern von alter inen gehabt unnd bishero genossen haben, dem Erbaren Blasy Ropatiz, seiner Hausfrauwen Maria unnd Ihren beeden ehelichen Leibserben einem oder welcher der Grundobrigkheit unnd ihnen darzue der Tauglichste werdt sein, so sie beide miteinnander mit verleihung göttlicher genaden erzeugen werden, auf dise drey Personen Leben lang unnd nicht ferrer, umb ain Summa gelts guetter Landtswehrung in Steyr, den ich auf völiges beniegen von Ihnen endtricht und bezahlt worden bin, als unnd der Beschaidenhait, das sie mir unnd meinen Nachkhomen hinfüran von solchen guet oder hueben jarlichen zu gewendtlicher Stüfft zeit und zu Unnder Traburg Khirchweih davon dienen sollen Inhalt und vermug meines habenden Urbary: Zins Pfening ain Pfundt und ain Schilling Pfening, zwo Schultern, ain Faschann Henn, vierzig Ayr, ain Lamp, sidlung und Schreib gelt sechs pfening und

ain Viertl Wein. Sie solches mir und meinen Nachkhomen gehorsamb und gewärtig sein, wie ander meine Holdten zu der Probstey gehörig. Hierüber khünnen und mügen sie solches Guett und hueben obverstandner massen Stüefftlich und Peülich zu Haus und Feldt mit Zimmer unnd aller derselben zuegehörung unabschätzig inen haben, dieselb nützen und genießen, wie es Inen am besten nuzlich und dienstliches ist, davon ausser mein oder mein Nachkhomen Vorwissen und bewilligung nichts verkhauffen, versezen, entziehen, noch jemand anders entziehen gestatten. Wann sie aber das Khaufrecht, so sie daran haben, verkhauffen oder in ander Hand verwenden wolten, sollen sie mich und meine Nachkhomen zuvor damit anpieten. Wann ich oder meine Nachkhomen solches Ir Khaufrecht von Inen nit Khauffen wolten, alsdan mügen sie daselbs wollferner ainen andern, der uns darzue gefällig, verkhauffen, und das mir oder meinen Nachkhomen, als oft solicher khauff beschicht, der zehende Pfening nach dem Lanndtsgebrauch in Steyr aus der Khauff Summa erfolge und zuegestellt werde. Im fall aber sie solch Ir Khauffrecht nichts Stüefftlich un Peülich inen hielten, Zinns und Steuer mir oder meinen Nachkhomen zu rechter bestimbter Zins Zeit nit bezalieten und sich ungehorsamb verhielten, die obgemelten Articl ain oder mehr verprechen und überfüern wurden, so dann sollen sie was solchen Iren Khaufrecht genzlichen gefallen und soll mir oder meinen Nachkhomen solch Guett oder Hueben wiederumb frey und ledig werden. Hierauf Ich und meine Nachkhomen geloben Inen auch solch Ir Kahufrecht gethreulich zu schermen, als Khauffrechtsschermb, recht und Gewonnheit ist in Fürstenthumb Steyr. Alles Threulich und ungeverlich. Des zu waren Urkhundt gib ich Inen disen Khauffrechtbrief, mit meinen aigen Petschaft und des würdigen Capitels alhie zu Under Traburg anhangenden Insigl ververtigt. Geben und beschehen den zwolften Tag Novembris unsers lieben herrn und Saelligmachers Geburtsh im Sechszehenhundert und sechszechenden Jahr.

Georg Herlich, Probst

REGEST: 12. novembra 1616 sta dravograjski prošt Jurij Herlich **[Georg Herlich]** in kapitelj podelila kmetu Blažu Rapatizu, njegovu ženi Mariji in njunima zakonitima dedičema **[Blasy Ropatiz, seiner Hausfrawen Maria unnd Ihren beeden ehelichen Leibserben]** hubo z imenom Rapatiz v zakup po kupnem pravu.

13.15 Listina, 16. julij 1631

Ich Adam Lindtner Radthsburger zu Undter Thraburg bekhene hiemidht für mich undt all meine Erben mith disen offnen Brief und thue khundt jeder menighklich, wo der fürgebracht oder verlesen wierdt, dass Ich Rechdt und Röttlich, auch zu der Zeitdth, da Ich das volmechtigen gewolth gehabt, und woll gethuen habe migen, ohn Maenigliches Jerung, Hindernus und Widerschprechen hingeben und verkhaufft habe, hingebe und verkhauffe auch hiemit wissentlichen in Crafft disses Brieffs mein aigen Behausung, die da ligt im Markt Undter Thraburg am Plaz bey dem obrigen Markhdt Thor. Raindt mit der fordern seyten an bemelten plaz, mit der andern seyten an die Rinkch Mauer, mit den hindern Orth an des Gottshaus st. Johannes Evangeliste pfar Khirchen geherigen Grundth, so aniezo Wilhalben Hayd inen hadt, mit vierten seyten an das Adam Topaufdhaut Behausung und Garten, davon man dem Marckhdtgericht zu Undter Thraburg dient jārlichen zu sandt Georgentag grundt Zins zwelf Pfening, dem hochwierdigen in Gott geistlichen Edlen Herrn Herrn Hieronime Abbt zu st. Pauls etc. undt den ganzen Confentt und derselben Nachkhumen etc. umb ain Suma Geldt, die Ich von Ier gnaden Herrn Prelatten zu Rechter weyll und Zeidth zu meinen velligen Beniegen entricht und bezalt worden pin. Habe auch Ier gnaden und deroselben Nachkhumen etc. die obgedachte Behausung sambt all derosledben Rechtlichen Ein und Zuegeherungen mit des Markchdtgericht handen aus mein und meiner erben gewalt, nutz und gewär frey ledig, aufgeben und sambt dissen Prieff in deroselben Gewalth, nutz und gewär eingeaantwort und frey lbergeben, also und der beschaidenhait, das nun hinfuran nach gebung dises Brieffe Ier Genaden und derosleben Nachkhumbling soliche Behausung nutzen und geniessen, darmit verfarren nach Ieren besten Lust und Gefallen, alls mit andern Ierrern frey aignen gietern, ohne mein, meiner Erben Ierung, Hindernuss und Widersprechen. Ich gelobe auch Ier genaden sambt deroselben Nachkhumbling, die obgemelte Behausung gethreulichen zu schitzen und zu schermen, mit den Rechten zuvertreten vor aller khlage und Ansprach, als oft und wan das not beschicht, wie dan solliches aigen Khauffs und Purkchlehen im Lande Khärnden und des Markchdts Undter Thraaburg schermbrecht ist und gewanhait, bey verbindung des allgemeinen und wissentlichen Landschadenpundt diesses Erzherzogthumb Kharndten, als ob derselbe noch lengs von worth zu worth woll ausfierlich hierinen geschrieben stunde. Alles ehrbar threulich undt ohne alles gewärde. Dessen zu wahrer urkhundt hab ich sunders vleiss durch mein gegebne Pedtzedl ehrbetten den Erhnvesten fürsichtigen Ersamen und weissen Herrn Richter und Rath des Markchdts Undter Traawurg, alls meine

gunstige Herren und Nochpern, das sy Ier und Gemaines Markchdt Gressern Insigell hieran gehangen undt diessen Khauffprieff verferitgt haben, doch soll es Inen, Ieren Nachkhumbingen und Insigell aller dings ohne Nachtl und schaden sein. Geben und beschehen zu Undter Thraaburg den Sechzehenten tag Jully nach Kriste unsers Herrn und Seligmachers geburth anno ain tausendts sechs Hundert undt ain undt dreissiggisten Jar.³⁸⁷

REGEST: Adam Lindtner, dravograjski tržan in član trškega sveta **[Ich Adam Lindtner Radthsburger zu Undter Thraburg]**, je 16. julija 1616 prodal šentpavelskemu opatu Hieronimu svojo hišo, ležečo pri zgornjih dravograjskih vratih **[da ligt im Markt Undter Thraburg am Plaz bey dem obrigen Markhdt Thor]**.

13.16 Listina, 8. marec 1658

Ich Georg Adam Edl von Edlstain etc. Bekhene fur mich und alle meine Erben und nachkhomben, daß für mich erschienen ist, der Erbar und beschaidene Georg Pelzl, und gabe mier an Gehorsamb Zuuernemben, wie daß er mit seiner Jezigen Ehewierthin Magdalena ain viertl Perkhrecht in Schmallegg Ligen dt durch Heyrath Uberkhomben, so daan raint mit den Obern Orth an die Lankhwiden, mit dem Unteren an den grossern Lauff, mit ainer seithen an Ruepen Pättrr und mit der anderen an Simon Stöller. Alderweillen er aber bisherr mit Khainen Khauffprieff versehen, also Batte er mich Gehorsamlich Ihme seiner Ehewierttin Magdalena und all Ihren Erben, Über gemeltes ain Viertl Perkhrecht ain Ordentlichen Khauffbrieff Zugeben, geben und verleihen erst Gedachtem Lanleithen all Ihren Erben in Crafft des briefs Zu rechten Khauffrecht Ob angezognes Viertl Perkhrecht, davon man mier, meinen Erben und Nachkhömben auf Otterspach lauth dessellben Urbary dienstbahr ist, Also mag nun obbenmelter Georg Pelzl, Magdalena sein Ehewierthin und alle Ihre Erben gemeltes Viertl Perkhrecht wie es mit rain und stain Umbfangen, Ihnen haben, mögen, müssen und Gebrauchen, damit Handeln, wandlen, thuen und lassen, Als mit aingnen Ihren erkhaufften Güttern, doch das alle Veränderungen mit Vorwissen und bewilligung der Perkhobrigkheit beschehe Zurdem albey der Zehedte Pfeninng davon geraicht werden muesß, sie sollen auch Offt bemeltes

³⁸⁷ V proštijem arhivu v Dravogradu je ohranjen samo prepis, original pa v šentpavelskem samostanu in na povezavi: Sankt Paul im Lavanttal, Stiftsarchiv, Urkunde St. Paul Nr. 1391, Listina 16. 7. 1631, dostopno na: Monasterium.net, URL </mom/AT-StiAstP/UK/500/charter>, preneseno 25. 10. 2024.

viertl Perkhrecht Stüfft und Päcklich Inenhaben, darvon für sich selbst nichts entziehen oder andern Zuthuen Gestatten, mier, meinen Erben und Nachkhomben allen Gehorsamb laissten, wan sie daß thuen, will Ich Sie, all Ihren Erben dargebey schützen und Handthaben, bey verbindung deß algemainen landt schaden Puncts in Steyer, Threulich ohne Geuerde, dessen Zu wahren urkhundt habe Ich diesen Khauffbrieff mit meinen Angebohrnen waxen Petschafft verfertigt und becrefftigt, doch mier meinen Erben und nachkhomben der Fertigung halber ohne nacht[te]il und schaden. Beschehen Otterspach im achten Marty Aintausent Sehs Hundertacht und fünfzigsten Jahre.

REGEST: Jurij Adam plemeniti Edlstain [*Ich Georg Adam Edl von Edlstain*] je 8. marca 1658 prodal Juriju Pelzlu in njegovi ženi Magdaleni četrtino gornine [*Perkhrecht*] pri Schmalegg.

13.17 Listina, 1. april 1677

Ich Sigmünd Ludtwig Graf von Khünburg, Freyherr Zu Prünßee, Herrn auf Rabenhoffen, Coppereinigg, und Otterspach, der Röm. Khay. May. Cammerern und I. Ö Hof Cammer Rath, wie auch daß Hohen Erzstiftt Salzburg Erbschenkhen pp., Bekhene hiemit für mich und alle meine Erben und nachkhumen mit disem brieff, aln oder freynumben furgebracht würdit, daß für mich erschienen Ist, Hannß Mander, Chatarina sein ehewürthin, und geben mir durch ainer Pedtzedl Gehors[amst] zuernemben, wie daß er von seiner Lüben schwagern Sebastian Pelzl anderthail Viertl Pergrecht grundt in Schmallegg ligendt, erkhaufft haben, so anraindt mit dem ersten Orth an Hannß Steller, anderten an die Lankhwüden, dritens an Wasselauff, vüertten an Michael Schadler, aber bis dato mit khainen Ordenlichen Khaufbrüeff versehen, alß Bötten Sye nicht gehors[amst] inen und allen Ihren Erben mit ainen Landtsgebrauchigen Khaufbrieff Zuersichern, gebe und Verleiche hiemit Crafft diß Brieffs, erstgedachten Khauffer und mit khaufferin und allen ihren Erben Zu Rechten Khaufrecht davon man mir, und meinen Erben und Nachkhomben, vermog Uhrbarr mit Pergrecht nach der Herrschafft Otterspach dienen thuet, dargestellt daß obgemelter Hanß Mander, Chatarina sein ehewürthin und allen Ihren Erben, Besagte Pergrecht, so mit Rain und Stain Umbfang, und von alters Herr genosen worden, auch hierfür inen Haben, Nuzen und Geniesen, iedoch war vor mit ermelten Pergrecht ainig Veränderung beschehen wuerde, da solliches alweg mit Vorwissen und einwilligung der Perkhobrigkheit beschehe, wie auch auf sollich Fall der Zehendte Pfening geraicht werden solle, auch mer

bemelten Pergrecht, so mit Stüfft bey und Unuerwieslich inen haben, davon nichts entziehen Lassen, mir meinen Erben und nachkhumben, allen gehorsamb laisten, alles mit und bey Verpintung daß allgemaine Landtschaden Pundts in Steyer pp. Threulich ohne geuarde, den Zu Wahren Urkhundt, Hab ich solchen Khaufbrieff undter hangendten ardenlich Insigl verferdtiget, geben an Herrschafft Otterspach den ersten Appril im Sechszehenhund[ert] Syben und Sybenzigisten Jahre.

REGEST: Grof Sigmund Ludvik Khuenburg [*Sigmundt Ludtwig Graf von Khüenburg*] je 1. aprila 1677 potrdil, da sta Ivan Mander in njegova žena Katarina [*Hannß Mander, Chatarina sein ehewürthin*] kupila od svaka Sebastjana Pelzla [*Sebastian Pelzl*] poldrugo četrtno [*anderthalb viertl*] gornine v Schmalegg.

13.18 Listina, 1. januar 1684

Ich Michael Harten und Ich Anna Margaretha desse Ehewürthin, weillendt Herrn Erasamen Fraundorffer mit Maria dessen Ehewürthin beeder nunmehr Seligen Eheliche Tochter, Bekhenen hiemit und Thuen Khund Menighklich daß Wür Zu Unßerer unnd Unßers bayder nechsten Verwandtschaft Seelen Trost, ein gewißes Ort Grundt an dem Alhießigen gleich ausser dem Obern Markht Thor ligenden feldt, so an die Probstey gründt ohne das anraind gewest, zu der alhießigen Probstey für frey und Aigen gestüfftet, und Cediert Haben, Stüfftten und überlaßen auch soliches hiemit Wissentlich unnd in Crafft dits briefs also und der gestatten, daß für dessen Jährlichen Genuß ain iedtwederer Herr Probst alda, entweder selbst, oder durch dessen herrn Vicarium oder Coperatorn in der alhießigen Collegiatkirchen alle Quatember Montag oder aber Zumfahl damahls ein Festtag einfahlen mochte, dan nechsten darauf folgenden Werhtag, ein H. Meß für Unns unnd Unßere beeder freundschaft zu leßen und halten zulaßen, Vermüg Unter heutigen Dato von Ihrer hochfürstlich Gnaden Bischofen von Lavant außgefertigten unnd Unnß eingehendigten Gnedigisten Confirmation, einer Vaterligten Gnadigisten Confirmation, Obligiert und Verbunden sein solle, in ausrechnung dessen Nur nun bemeltes Orth Grundt auß Unßer beeder Possess genomben, und Ihre Gnaden Herrn Herrn Johann Baptista von Dornsparg Probstten alhier pp Titul, in dessen Nuz und gewehrung Würklichen eingehendiget Allermassen Ihre Gnaden Herr Herr Probst und alle deroselben Successores bemeltes Gründtstück gegen Zu rechter will und Zeit Verzichtenden der Vorgeschrieben Vier Jährlichen Messen, nach eigenen gefahlen gleich wie mit andern Zur Probstey gehörigen Aigenthumblichen

Gründt, Ohne Unßer und der Unßerigen Ihrung und hinderung thuen und Disponieren können und mögen. Da aber obbemelter Obligation, in ainem und andern nicht nach gelebt, und die Verrichtung der bedingter aller Jährlichen Messen fahrleßig Unterlaßen werden mochte solle Unnß die Retractirung dieser Stüfftung, und Repertierung des Gründstukhs allerdings Vorbehalten sein. Threulich und Ohne Geuehrde, auch mit und bey Verbündung des allgemeinen Landtschadenpunds in Kärnten. Beschehen in der Probstey Untertraburg den Ersten January des Sechs Zehenhundert vier und achtzigisten Jahr.

REGEST: V listini sta 1. januarja 1684 Mihael Harter in njegova žena Ana, hči pokojnega Erazma Frauendorferja **[Ich Michael Harter und Ich Anna Margaretha dessen Ehewürthin, weillendt Herrn Erasamen Fraundorffer]**, poklonila proštjski cerkvi v Dravogradu njivo, ležečo pri zgornjih trških vratih v Dravogradu.

13.19 Listina, 1. junij 1686

Ich Johann Maximilian Graff von Khuenburg Freiherr Zu Khüenögg, herr auf Prunßee, Rabenhoff, Coppreunigg und Otterspach der Röm. Khaufs. May. Würcklicher Cammer, I. Ö. Hoff Camerrath, auch des yechen Erzstiftt Salzburg Erbnnt schank pp, Alß meiner Hern Gebrüder Gewalmachtigter Gerhab, Bekhene hiemit für mich und all meine Erben, Crafft disen brieff, das vor mich khomen und Erschinen ist, Jacob Feltpacher, unnd gebt mir Lauth aingereichter Petzetl Gehors[samst] Zuuernemben, was das Ehr mit seiner Ehefrau Catharina, und hindan bezallung der Stüeff Tochter Maria und andren schulden Anderthalb viertl weingarten in Schmallegg, Erheyrath und yberkhomen, sondern an Ersten an Hannß Ställer, Anderten an die Lankhwiden, driten an Wasserlauff, und Vöertenn an Michel Schedler, wovuon man Zur Herrschafft Otterspach Lauth daselbst habenten Perkh Urbary mit Perkhrecht Zu dienen schuldig, die wiellen die aber beade Conleuth yber obgemeltes Perkhrecht mit kheinen Landtgebrachchigen Khauffbrieff versehen, Alß bathen Sie mich in Gehorsamb An Sy unnd all ihren Erben ainen Zuerthailen, weliche ich bith nit abschlagen, sondern hiemit auß Gnaden Wolfahren wollen, Hüerüber mögen nun mehr gedachte Conleuth gemeltes Perkhrecht wie soliches mit Rain und Stain umbfangen, Mügen geniesseb und gebrauchen wie Eß ihnen gelust und verlangt, Jedoch hiervon nichts entzeihen, oder in der Abordnung khomen Lassen, und wen Sie oft gedachtes Perkhrecht, verkhauffen, oder Vertauschen wollen, solle Eß mit Consens der Obrigkheit beschehen, und zu ieder Veränderung

der Zehente Pfening Geraicht werden, hüngegen haben sie sich aller obrigkheitlichen Schuz Zuhetue alles mit und bey Verpintung des allgemainen Landschaden Punckts in Steyr. Treulich Und ohne Geuerdte dann Zu wahren urkhundt habe an disen brief mein [...] [...]waxxen³⁸⁸ Insigil daran hangen Lassen. Geben an der Herrschafft Otterspach am Ersten Juny des Sechzehen Hundert Sechs und Achzigisten Jahr.

Na hrbtni strani listine je zapisano: Khaufbrieff über anderthalb Viertl Weingarten Ihm Schmallegg, und an Jacob Feltpacher, Catharina dessen Ehefrau und all Ihren Erben Lauttendt.

REGEST: Janez Maksimiljan grof Khuenburg *[Ich Johann Maximilian Graff von Khuenburg]* je 1. junija 1686 prodal po kupnem pravu poldrugi vinograd v kraju Schmalegg Jakobu Feltpacherju in njegovi ženi Katarini.

13.20 Listina, 12. julij 1693

Ich Sebastian Bressädonickh undt Agnes mein Eheliche Haußwirdtin, bekhenen hiemit für unß undt Unssere Erben, daß wir auff Recht undt Redlich hingeben undt Verkhauffen, auch hiemit wissendtlich, undt in Crafft dits Brieff, unser eigendthumbliches Grundt stückh, so vor dem obern Markhtor Liegt, welches mit der ersten Seitten an die Landstrassen, neben der Traa so man an die Witsch gehet, mit der andern Seitten an deß Mattias Greiner eigendthumblichen Grundt, mit der dritten an Gemainen Markhts gemain, mit der Viertten undt Lezten Seitten, aber an mer Gedachts gemainen Marckhts Gemain, Herrein Werths gegen dem Marcht anraindt. Ist dem Ehruesten Herrn Wolff Schmidt Burger undt Raths Verwandten alhier undt Maria sein Eheliche Haussfrau, undt allen Ihren Erben hingeben und verkhaufft umb ein Summa Gelts, das wir Par Empfangen haben daruon Man Jahrlichen dem Marckht alda am S. Georgen Tag 4³⁸⁹ weise Pfenning Grundt Zinß dienen dueth, hierauff haben wir ihnen obgedachten Herrn Wolff Schmidt, Maria sein Eheliche Haussfrau undt Erben, bemelttes Grudtstückh, so wir auß Unsern undt Unsser Erben eigen gewalth Nuz undt Gewähr genommen, In dero selben eigen Handen Nuz und Gewähr, sambt dissen Brieff Iber geben undt eingehandtwordeth, also Undt mit solcher Beschaidtenheit, daß mer ernandter Herr Wolff Schmidt undt Maria sein Hausffrau undt Erben, hiefür daß Bemelte Grundtstückh, solle undt Mag Innen haben, Nuzen

³⁸⁸ Precej zbledela pisava na tem mestu.

³⁸⁹ Pod 4 prečrtano *acht*.

undt Geniessen, Versezzen, Verkhauffen, Verschaffen, Verschenkhen undt vermachen wie mit andern Ihrn eigendthumblichen Güttern, ohne Unß Undt Unsserer Erben, oder Meniglichen, von Unßertwegen Ihrung Hindernüs od Widersprechen, darauff geloben undt versprechen wir für Unß undt Unsserr Erben gemelten Khauff Zu schutzen undt schermen undt mit dem Rechten Zuuerdretten, vor aller Clag ansprach alß oft es die Noth Erfordert, bey verbindung deß allgemainen Landtschaden punts in Khärnten, alß ob der der selbe Nach Lengs hierein Geschrieben stundte alles Treulich undt ohne Geuerte, Dissen Zu wahren Uhrkhundt, haben wir durch Ybergebene gefertigte Pettzetl, mit sonderm fleiß Erbetten die Edl Ehruesten fürsichtig undt weisse Herrn N. Richter undt Rath des Khayserlichen Markhts Undtraburg, alß Unsser Gebittundte Herr daß Sie dissien Khauff Brieff mit ihr Undt gemainen Marckhts kleinen Insigl anstatt Unserer Verfertigt haben, doch Ihnen Herrn Ihren Nachkhomenten der ferttigung halber ohne allen Nacht[eil] undt Schadten, geben undt Beschehen im Markhtgerichts Hauß Zu Und[er]traburg dattum den 12 July 1693 Jahr.

N. Richter und Rath alda.

REGEST: Sebastijan Bressädonickh in njegova žena Neža [*Ich Sebastian Bressädonickh undt Agnes mein Eheliche Haußwirdtin*] sta 12. julija 1693 prodala dravograjskemu tržanu Bolfenku Schmidtu [*Herrn Wolff Schmidt Burger undt Raths Verwandten*] in njegovi ženi Mariji zemljišče pri zgornjih trških vratih [*aigendthumbliches Grundt stückh, so vor dem obern Markhtor Liegt*].³⁹⁰

13.21 Listina, 24. december 1707

Wir Johann Sigmund des Heil. Röm. Reichs Fürst und Bischoff Zu Lauant, deren Erz- und hohen Domb Stüffter Salzburg und Passau, Domb Capitular Her hochfürstl. Salzurg Gehaimber Rath, Vicarius Generalis durch Ober und Nider Khärndten und Vizdom allda p.p. Urkhundten hiemit vor iedermännigklich, dene diser offne Brieff zu Leßen oder Zu hören Vorkhomet, Waß gestalten, unnß der Ehrwürdige auch hoch und wollgebohrne Unser Lieber und getreuer Guidobald Graff von Platz, Probst zu Undter Traaburg schrüfftlich und gehorsambist vorgetragen habe, daß und Nachdeme Er bey Anträttung Selbiger Probstey bey allen dahin gehörigen Khürchen mehr nicht alß ein Einiges Capital Per Fünff Hundert Gulden der Probstey Khürchen gehörig, auch an paaren Gelt sehr

³⁹⁰ Vsebuje v papir odtisnjen pečat trga Dravograd.

wenig gefunden, und doch gleichwoll in Zeit seiner Administration Es dahin gebracht habe, daß neben angewendeten Nambschafften Bau Unkosten auch verschaffen anderen nicht nur Notwendigkeiten, Sondern auch Zierden deren Khürchen nichts destoweniger gegen Acht Tausent Gulden Würkhliche auf Capital ligten; Er Zu Größerer Ehr Gottes, deren Seelen Hayll und zu Trost aller wollthätter gar Erspreißlich Erachtete, wan die Beyläufige helfte diser Ersparten Mittl Alß Nemblich Vier Tausent Gulden, und zwar in Specie von denen bey Löbl Laa p. in Khärndten Ligenten Siben Tausent Zu Fundierung Eines Frühe Messer Appliciert wurden, Also das fürderhin Neben Einen Probst, dessen Vicarium und Capellan Noch ein anederer und also der vierte Geistliche gehalten würde, welcher in der Haubtkhürchen allda täglich die frühe Meß umb sechs Uhr Morgens und an denen Sontägen Zu Gelegsamer Zeith die Instruction der Jugendt und an derer Unerfahrnen in der Christ Catholischen Lehr Versehete, auch in andern Geistlichen Verrichtungen an die Handt gehen khönte. Zu deßen Undterhaltung daß von Obigen Vier Tausent Gulden Jährlich mit Zway Hundert Gulden Fahrende Interesse dergestalten möchte außgethailt werden, daß für deßen Khost/: die er gleich dem Vicario und Capellan in der Probstei, und zu ieder Mallzeit eine Khärtnerische halbe Maß Wein zu Trunk hette, sambt wösch, Holz und Licht Jährlich einem Probst ein Hundert und zwainzig Gulden, die übrigen Achtzig Gulden aber Ihme selbst, wie auch die Application seiner Meßen außer wochentlicher zweyer, die Er für alle Wollthätter dieser Sambentliche Khürchen, Alß eine für die Lebendige und eine für die Abgestorbene Zu Applicieren solle Obligiert sein, frey gelaßen werden solten, und khönte die Außtheilung deß Foundation quanti dergestalten geschehen, das die Probstei khürchen von Ihren Capital der Zway Tausent ainhudenrt Gulden 1100fl

Die fünf filial Khürchen die helffte Ihres Capital und als von fünfftausset sechshundert Gulden 2800fl

So dan die Bruederschaft allhie auß Ihrer Cassa in paaren gelt 100 fl

Facit 4000 fl Beytragen.

Wan wür dan dises ganze Werkh woll über Legat, und es für gar Löblich auch (wie gemeldet worden) Zu grösserer Ehr Gottes, deren Seelen Hayll und Zu aller Wollthätter höchsten Trost gar Erspriesßlich Zu sein erkennen, alß haben wür alß ermelter Probstei und angehörigen Khürchen So woll Ordinarius alß auch Vogt unnd Lechens Herr nicht allein genedigst darein gewilliget, sodern wollen auch ermelte frühe Messerey

also und wie hieoben außgeführet worden, hiemit unnd in Crafft dises Ordentlichen Stifft Brieffs alß ain Perpetuum Beneficium Ecclesiasticum in besagter Probstei khürchen mit aller Besster Form, Weeg, Manier und Weiß, alß unß von Rechtswegen Zuestehet, canonice erigiert, und deme obbesagtes bey Löbl. Laa in Khärnten Ligentes Capital ider 4000 fl, sambt den Jährlich darvon per 200fl fahlenden Interesse pro Dote angewüßen und Zuegeeignet, auch daß Ius Praesentandi dern Zuekhünfftigen Beneficiaten Auß Sonderbahrer Gnad Anfangs Ernanten Unßeren Probstn Zu Unter Traaburg und einen an selbiger probstei rechtmessigen Nachfolgern (von denen auch iedesmaliger Beneficiat in seinen Geistlichen Verrichtungen und andern all Weeg Dependiern solle), über Lasßen, das Ius in Stituendi et Confirmandi aber und alle übrige Unnß über dergleichen beneficia unnd beneficiaten Zuestehente recht und gerechtigkeiten und und unsern an disen Bistumb Herrn Successoribus Außtrückhentlich Reseruiert haben. Geben in Unserer Fürstlichen Residenz Zu St. Andree in Lauanthall den 24. December des Aintausedt Siebenhundert und Siebenten Jare.

Johann Sigmund.

REGEST: Lavantinski škof Janez Sigmund **[Wir Johann Sigmund des Heil. Röm. Reichs Fürst und Bischoff Zu Lauant]** je 24. decembra 1707 na prošnjo dravograjskega prošta grofa Gvidobalda Platza **[getreuer Guidobald Graff von Platz, Probst zu Undter Traaburg schröfflich und gehorsambist vorgetragen habe]** ustanovil beneficij pri dravograjski proštiji cerkvi **[das fürderhin Neben Einen Probstn, dessen Vicarium und Capellan Noch ein anederer und also der vierte Geistliche gehalten würde].**

14 Sklep

Dravograjski kolegiatni kapitelj je bil ustanovljen leta 1237 na pobudo Ota in Henrika Trušenjskega, ki sta uspela prepričati salzburškega škofa Eberharda II., da je sedež labotske pražupnije prenesel v bližnji trg Dravograd in pri njej ustanovil kolegiatno cerkev s šestimi kanoniki. Tem se je nekaj let pozneje pridružil še sedmi. Sprva je kapitelj deloval pri trški cerkvi sv. Vida, a se je po izgradnji nove kapiteljske cerkve sv. Janeza Evangelista sredi 13. stoletja preselil k njej. Kljub temu je ves čas svojega obstoja kapitelj imel podobo sv. Vida v kapiteljskem pečatu. Kapitelj so sestavljali prošt kot predstojnik kapitlja, dekan kot njegov namestnik in kanoniki, ki so bili hkrati župniki v sosednjih župnijah. Ob določitvi meja lavantinske škofije leta 1244 je salzburški nadškof vanjo vključil tudi dravograjski kolegiatni kapitelj. Tega je pogosto vodil kar dekan, saj lahko na podlagi ohranjenih arhivskih virov ugotovimo, da so bili dravograjski prošti pogosto v višjih cerkvenih ali pa deželnoknežjih službah, razpršeni po celotnem srednjeevropskem prostoru. Srečujemo jih kot tesne sodelavce salzburških nadškofov, škofov iz Olomuca na Češkem in v deželnoknežji pisarni kralja Maksimiljana I. Habsburškega. Zato ne preseneča, da so se za mesto prošta v 15. stoletju potegovali tudi kanoniki in duhovniki iz več evropskih držav. Temu primerno so bili pogosti tudi spori glede zasedbe proštijekega mesta. Sredi 15. stoletja je bila kapitlju kot proštova menzalna župnija priključena župnija Št. Janž na Mostiču, ki je nato v tej povezavi ostala kar nekaj naslednjih stoletij. Dravograjski prošt je bil s to inkorporacijo hkrati tudi mostiški župnik in je pogosto tudi rezidiriral v Mostiču, vodenje kapitlja pa prepustil dravograjskemu dekanu. Žal ohranjeni viri ne sporočajo, koliko kanonikov je bivalo v kapitlju v času srednjega veka oziroma ali so bili vsi župniki okoliških župnij Labot, Muta, Marenberg, Remšnik, Dravograd in Mostič hkrati tudi kanoniki oziroma člani kapitlja. Lahko pa to domnevamo. Zanimivo je, da so bili člani kapitlja tudi duhovniki župnij, ki jih šele nedavno odkrito arhivsko gradivo povezuje z Dravogradom. Takšen je primer leta 1429 umrlega župnika iz Volšperka Nikolaja Tantigila, ki je bil hkrati tudi kanonik dravograjskega kapitlja. Zatem je svoje izzive in težave prineslo tudi obdobje madžarskih in osmanskih vpadov na Koroško, ki je zajemalo drugo polovico 15. in prvo polovico 16. stoletja. V tem času sta bili opustošeni dravograjski podružni cerkvi sv. Vida in sv. Lenarta, ki ju je moral ponovno posvetiti leta 1520 lavantinski škof Lenart Peurl. Zaradi razširjanja luteranske vere se je tudi zmanjševalo število članov kapitlja. Ob koncu 16. in v začetku 17. stoletja je imel slednji po podatkih iz davčnih obračunov samo dva kanonika in dekana. Kljub temu pa lahko za župnike

župnij Labot, Mostič, Muta, Marenberg in Remšnik domnevamo, da so bili vsaj nekateri od njih v tem obdobju prav tako člani kapitlja. Da je bil župnik v Dravogradu član kapitlja, lahko štejemo bolj kot ne za samoumevno. Je pa v začetku 17. stoletja doživel kapitelj nekakšen preporod. Leta 1604 so pričeli z gradnjo nove kapiteljske stavbe, v kateri je delovala tudi kapiteljska šola. Poleg tega je bila v tem obdobju obnovljena tudi kapiteljska cerkev sv. Janeza Evangelista, saj jo vizitacija iz leta 1619 označuje kot cerkev, ki je potrebna precejšnje obnove. Takrat je poleg cerkve stala še kostnica sv. Mihaela. Da je bila cerkev resnično obnovljena in prezidana v tem času, dokazujejo še danes ohranjeni arhitekturni elementi. Zaradi pomanjkljivo ohranjenega arhivskega gradiva dravogradskega kapitlja izpred 18. stoletja je težko narediti kakšne konkretne zaključke glede njegovega delovanja v tem obdobju. Dejstvo je, da lahko na podlagi ohranjenih davčnih obračunov sklepamo, da je kapitelj s proštom, dekanom in vsaj dvema kanonikoma deloval do leta 1643. V letih 1687 in 1707 sta lavantinska škofa Stadion in Khuenburg navedla, da so od kolegiatnega kapitlja v Dravogradu ostali samo prošt, vikar in kaplan, torej trije duhovniki. K tem je škof Khuenburg dodal leta 1707 še četrtega, ki je bil beneficiat pri kapiteljski cerkvi. Tako je število duhovnikov v Dravogradu naraslo na štiri, pri čemer pa ni znano, ali so prav ti tvorili kapitelj. Lahko bi bilo tako, saj se kapitelj kot institucija skupaj s proštom in dekanom omenja še v davčnih obračunih iz let 1717–1723. To napeljuje k zaključku, da je kapitelj kot institucija vsaj formalno še obstajal vsaj sredi 18. stoletja in bil potem po vsej verjetnosti ukinjen v času terezijansko-jožefinskih upravnih reform.

15 Zusammenfassung

Das Kollegiatkapitel in Unterdrauburg (slowenisch: Dravograd) wurde 1237 auf Anregung von Otto und Heinrich von Trixen gegründet, denen es auch gelang den Erzbischof von Salzburg Eberhardt II. zu überzeugen, den Sitz der Lavamünder Urfarre in den nahegelegenen Markt Unterdrauburg zu verlegen und dort ein Kollegiatstift mit sechs Kanonikern zu errichten. Diesen sechs schloss sich in ein paar Jahren noch ein siebter an. Zunächst war das Kapitel in der Kirche des hl. Veit inmitten des Marktes ansässig, doch zog später, noch im 13. Jahrhundert, in die neuerbaute Kapitelkirche des hl. Johannes Evangelisten um. Trotzdem behielt das Kapitel in seinem Siegel das Bildnis des hl. Veit bis zum Ende seines Bestehens. Mitglieder des Kapitels waren der jeweilige Propst als Vorsteher, der Dechant als sein Stellvertreter und Kanoniker, die zugleich die Stelle des Pfarrers in den Nachbarpfarrten besetzten. Das Kollegiatkapitel in Unterdrauburg wurde vom Erzbischof von Salzburg in die Diözese Lavant nach Festsetzung ihrer Grenzen im Jahr 1244 eingegliedert. Nicht selten wurde das Kapitel eigentlich von den Dechanten geleitet, da die Pröpste oft Funktionen in höheren kirchlichen bzw. landesfürstlichen Ämtern ausübten, zerstreut über ganz Mitteleuropa. Man findet sie zum Beispiel als enge Mitarbeiter der Erzbischöfe von Salzburg, der Bischöfe in Olmütz und in der landesfürstlichen Kanzlei des Königs Maximilian I. von Habsburg tätig. Deswegen überrascht es nicht, dass die Stelle des Propstes im 15. Jahrhundert bei Kanonikern und Priestern in vielen europäischen Regionen heißersehnt war. Dementsprechend kam es oft zu Streitigkeiten bezüglich der freien Propststelle. In der Mitte des 15. Jahrhunderts wurde dem Kapitel in Unterdrauburg die Pfarre St. Johann am Brückl als propstliche Mensalpfarre zugeschlossen. Der Propst von Unterdrauburg wurde anhand dieser Einverleibung zugleich auch der Pfarrer von Brückl, war häufig dort wohnhaft und überließ die Leitung des Kapitels dem Dechanten. Diese Verbindung von Unterdrauburg und Brückl konnte sich einige Jahrhunderte erhalten. Leider kann man aus den erhaltenen Quellen nicht feststellen, wie viele Kanoniker das Kapitel im Mittelalter bewohnten bzw. ob alle Pfarrer aus den Nachbarorten Lavamünd, Hohenmauthen, Remschnig, Unterdrauburg und Brückl zugleich auch Kanoniker bzw. Mitglieder des Kapitels waren. Man kann dies jedoch vermuten. Andererseits waren interessanterweise unter den Mitgliedern des Kapitels auch Seelsorger aus Pfarren, die man erst aus dem kürzlich gefundenen Archivmaterial mit Unterdrauburg verbindet. Es soll als Beispiel der im Jahr 1429 verstorbene Pfarrer von Wolfsberg Nikolaus

Tantigil genannt werden, der zugleich Kanoniker beim Unterdrauburger Kapitel war. In der zweiten Hälfte des 15. und ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts herrschte in Kärnten wegen zahlreicher Einfälle von Ungarn und Osmanen eine schwere und herausforderungsvolle Zeit. In dieser Epoche wurden auch zwei Filialkirchen, des hl. Veit und des hl. Leonhard, verwüstet und mussten deswegen 1520 vom lavantinschen Bischof Leonhard Peurl erneut eingesegnet werden. Der Einfluss des Luthertums brachte zu einem Rückgang an Mitgliederzahl des Kapitels. Am Ende des 16. und zu Beginn des 17. Jahrhunderts bildeten das Kapitel nach Angaben aus Schlussabrechnungen nur zwei Kanoniker und der Dechant. Trotzdem kann man vermuten, dass mindestens einige von den Pfarrern aus Lavamünd, Brückl, Hohenmauthen, Mahrenberg und Remschnig zu den Kapitelmitgliedern zählten. Dass unter ihnen der jeweilige Pfarrer von Unterdrauburg war, ist mehr oder weniger selbstverständlich. Am Anfang des 17. Jahrhunderts erlebte das Kapitel eine Wiedergeburt. 1604 begann man mit dem Bau eines neuen Gebäudes, in dem auch die Kapitelschule errichtet wurde. Außerdem erneuerte man auch die Kirche des hl. Johannes Evangelisten, da eine Visitation im Jahr 1619 bei dieser Kirche einen beträchtlichen Erneuerungsbedarf feststellte. Damals existierte unmittelbar neben der Kirche noch das Beinhaus des hl. Michaels. Dass die Kirche in dieser Zeit tatsächlich umgebaut wurde, beweisen einige noch bis heute erhaltene Architekturelemente. Aufgrund des mangelhaft erhaltenen Archivmaterials aus der Zeit vor dem 18. Jahrhundert kann man keine konkreten Schlussfolgerungen über die Tätigkeit des Kapitels in dieser Zeit ziehen. Tatsache ist, dass sich aus den Schlussabrechnungen eine kontinuierliche Tätigkeit des Kapitels, mit Propst, Dechanten und mindestens zwei Kanonikern, bis 1643 schließen lässt. In den Jahren 1687 und 1707 berichteten die lavantinschen Bischöfe Stadion und Khuenburg, dass sich im Kollegiatkapitel in Unterdrauburg nur der Propst, ein Vikar und ein Kaplan aufhielten, also drei Priester. Nach Eingreifen des Bischofs Khuenburg kam 1707 noch ein vierter dazu, der bei der Kollegiatkirche das Recht auf Benefizium besaß. Es ist zwar nicht bekannt, ob gerade diese vier Priester, die sich in Unterdrauburg befanden, auch das Kapitel bildeten, man kann dies jedoch vermuten, da sowohl das Kollegiatkapitel wie auch der Propst und der Dechant noch in den Schlussabrechnungen von 1717 bis 1723 angeführt werden. Aus dieser Tatsache lässt sich schlussfolgern, dass sich das Kapitel als Institution formell noch mindestens bis zur Mitte des 18. Jahrhunderts erhalten konnte und dann höchstwahrscheinlich erst im Rahmen der thesesianisch-josephinischen Reformen aufgelöst wurde.

16 Summary

The Dravograd Collegiate Chapter was established in 1237 at the behest of Otto and Henry of Trušnje, who persuaded Archbishop Eberhard II of Salzburg to transfer the seat of the Labot archdeaconry to the nearby market town of Dravograd and to found there a collegiate church with six canons, later joined by a seventh. Initially, the chapter operated at the market church of St. Vitus; however, upon the completion of the new chapter church of St. John the Evangelist in the mid-13th century, it relocated there. Notwithstanding this move, the chapter retained the image of St. Vitus in its seal throughout its existence. The chapter was composed of a provost as its head, a dean as his deputy, and canons who simultaneously served as parish priests in neighbouring parishes. Upon the delineation of the boundaries of the Lavantine diocese in 1244, the Archbishop of Salzburg included the Dravograd Collegiate Chapter within it. The chapter was often led by the dean, as archival sources reveal that the provosts of Dravograd frequently held higher ecclesiastical or ducal positions dispersed throughout Central Europe. They are encountered as close collaborators of the Archbishops of Salzburg, bishops from Olomouc in the Czech lands, and within the ducal office of King Maximilian I of Habsburg. It is thus unsurprising that in the 15th century, canons and priests from various European countries vied for the position of provost, leading to frequent disputes over the appointment. In the mid-15th century, the parish of St. John the Baptist (Št. Janž) in Mostič was annexed to the chapter as the provost's mensal parish, remaining in this association for several subsequent centuries. Consequently, the provost of Dravograd also served as the parish priest of Mostič and often resided there, entrusting the administration of the chapter to the dean of Dravograd. Regrettably, extant sources do not specify the number of canons residing in the chapter during the medieval period, nor whether all parish priests of the surrounding parishes – Labot, Muta, Marenberg, Remšnik, Dravograd, and Mostič – were concurrently canons or members of the chapter. However, such an assumption is plausible. Notably, members of the chapter included priests from parishes recently linked to Dravograd through archival discoveries, such as Nicholas (Nikolaj) Tantigil, the parish priest of Volšperk who died in 1429 and was also a canon of the Dravograd chapter. Subsequently, the period of Hungarian and Ottoman incursions into Carinthia during the latter half of the 15th and the first half of the 16th century presented challenges. During this time, the subsidiary churches of St. Vitus and St. Leonard in Dravograd were devastated and had to be reconsecrated in 1520 by

Lavantine Bishop Leonard Peurl. The spread of Lutheranism further diminished the number of chapter members. By the late 16th and early 17th centuries, tax records indicate that the chapter comprised only two canons and a dean. Nevertheless, it is plausible that at least some parish priests of Labot, Mostič, Muta, Marenberg, and Remšnik were also chapter members during this period. It is almost certain that the parish priest of Dravograd was a chapter member. The early 17th century witnessed a revival of the chapter. In 1604, construction began on a new chapter house, which also housed a chapter school. Additionally, the chapter church of St. John the Evangelist was renovated during this period, as a 1619 visitation described it as in considerable need of repair. At that time, a charnel house dedicated to St. Michael stood adjacent to the church. The preserved architectural elements attest to the church's renovation and reconstruction during this era. Due to the inadequately preserved archival material of the Dravograd chapter from before the 18th century, drawing concrete conclusions about its activities during this period is challenging. However, based on surviving tax records, it can be inferred that the chapter, comprising a provost, dean, and at least two canons, functioned until 1643. In 1687 and 1707, Lavantine Bishops Stadion and Khuenburg noted that only the provost, vicar, and chaplain remained of the Dravograd collegiate chapter, therefore three priests. Bishop Khuenburg added a fourth in 1707, a beneficiary at the chapter church, increasing the number of priests in Dravograd to four, though it is unclear whether they constituted the chapter. This is plausible, as the chapter, along with the provost and dean, is mentioned in tax records from 1717–1723. This suggests that the chapter, at least formally, existed until the mid-18th century and was likely dissolved during the administrative reforms of Empress Maria Theresa and Emperor Joseph II.

18 Viri in literatura

18.1 Arhivski viri

- Arhiv Proštije Dravograd (APD), arhivska škatla (AŠ) 1, šiftni register, 1721–1753.
- APD, Kronika proštije župnije Dravograd.
- APD, Zbirka listin, AŠ 15.
- Arhiv Republike Slovenije (ARS), Zbirka listin, SI AS 1063/6940, listina 1. marec 1598.
- ARS, SI AS 1938, Zbirka Koroški deželni arhiv, AŠ 18, Protokol proštije Dravograd, 1618.
- AS, Zbirka rokopisov, SI AS 1073, Fevdna knjiga za grofiji Ortenburg in Celje, 1436–1447.
- Archiv der Diözese Gurk/Arhiv škofije Krka na Koroškem (DAG), Allgemeine Urkundereihe (AUR), Listine št. 137, 161, 178, 179, 180, 186, 195, 198, 202.
- DAG, Urkunden Ordinariatsarchiv (OrdUrk), listine št., 0517, 0703, 0763, 0791, 0795, 0796, 0838, 0846, 0892, 2033, 2034, 2040, 2041, 2050, 2056, 2058, 2068, 3478, 3479.
- DAG, Urkunden Pfarrarchive (UrkPA), listina št. P0137.
- DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg (Dravograd), AŠ I-III, mape Ernennungen, Errichtung und Dotation, Geschichte, Investitur.
- DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg (Dravograd), AŠ IV-VII, mapi Bruderschaften, Schulwesen.
- DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg (Dravograd), AŠ VIII – IX, mapa Kirchenkapital.
- DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg (Dravograd), AŠ IX, mapa Grundt.
- DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg (Dravograd), AŠ XI, mapa Patronat.
- DAG, Propsteipfarre Unterdrauburg (Dravograd), AŠ XI-XV, mapa Steuern und Taxen.
- Kärntner Landesarchiv/Koroški deželni arhiv (KLA), Allgemeine Handschriftenreihe (AHS), AT-KLA 112-A-414.04 St, Urbar Lavamünd (Labot), 1523.
- KLA, AHS, AT-KLA 112-A-374 St, Urbar Unterdrauburg (Dravograd), 1523.
- KLA, AHS, AT-KLA 112-A-378 St, Urbar Unterdrauburg (Dravograd), 1590.
- KLA, Allgemeine Urkundereihe (AUR), AT-KLA 418-B-C 1698 St, listina 1272.
- KLA, AUR, AT-KLA 418-B-A 1219 St, listina, 4. 2. 1475.
- KLA, AUR, AT-KLA 418-B-C 3099 St, listina 17. 2. 1496.
- KLA, AUR, AT-KLA 418-B-A 4108 St, listina 5. 2. 1528.
- KLA, AUR, AT-KLA 418-B-C 3856 St, listina 24. 9. 1587.
- KLA, AUR, AT-KLA 418-B-A 2637 F St, listina, 1. 3. 1598.

- KLA, AUR, AT-KLA 418-B-C 4796 St, listina 6. 6. 1631.
- KLA, AUR, AT-KLA 418-B-C 3980 St, listina 17. 11. 1635.
- KLA, Geschichtsverein Handschriften, AT-KLA 118-A-10/3 St, Urbar des Bistums Lavant, 1480, 1518–1543.
- KLA, Khevenhüllerarchiv, AT-KLA 688-B-343 St, listina 25. 4. 1445.
- KLA, St. Georgen am Längsee II, AT-KLA 443-B-17 St, listina 21. 10. 1568.
- KLA, St. Georgen am Längsee II, AT-KLA 443-B-28 St, listina 6. 2. 1652.
- KLA, Ständisches Archiv, Urkunden, AT-KLA 457-B-244 St, listina 29. 4. 1684.
- KLA, Ständisches Archiv, Handschriften, AT-KLA 456-A-1012 St, Wappenbuch A in AT-KLA 456-A-1014 St, Wappenbuch C.
- Koroški pokrajinski muzej, Muzej Ravne (KPM Ravne), Srednji vek, dr. Mlinarič, AŠ 2, Izvlečki srednjeveških listin za Radlje in Slovenj Gradec.
- Pokrajinski arhiv Maribor, Enota za Koroško (PAM), Gosposčina Marenberg, AŠ 24.
- Steiermärkisches Landesarchiv (StLa), Hofschatzgewölbebuch (fotokopija regestov).
- StLa, Urkunden Regestdatenbank, Nr 3555, listini 4. 4. 1386 in 28. 10. 1592.
- StLa, LAA-A, Antiquum VI, Gultschätzung 5/47, 1542.
- Stift St. Paul/Samostan Št. Pavel, fond Št. Pavel, Pack 52, mapa 329.
- Stift St. Paul, fond Št. Pavel, Pack 198, mapa 597, 598.
- Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije (ZVKDS), France Stele, Cerkev sv. Vida v Dravogradu, Zapiski XXI, XXII, 1923 in LXXI, LXXII, 1927.
- ZVKDS, Marijan Zadnikar, Cerkev sv. Janeza Evangelista, Dravograd, Zapiski XXII, 1953, in Zapiski LIII, 1962.

18.2 Objavljeni arhivski viri

- Berger Elie, Les registres d' Innocent IV., Paris, 1884, regest št. 2427.
- Fresacher Walter, Die mittelalterlichen Urbare des Benediktinerstiftes St. Paul in Karnten 1289/90 und 1371/72, Wien, 1968.
- Hauthaler Willibald, Martin Franz, Salzburger Urkundenbuch III. Band, Salzburg, 1918.
- Höfer Rudolf Karl, Die landesfürstliche Visitation der Pfarren und Klöster in der Steiermark in den Jahren 1544/1545: Edition der Texte und Darstellung zu Nachrichten über das kirchliche Leben (= Quellen zur geschichtlichen Landeskunde der Steiermark XIV), Graz 1992.
- Hutz Ferdinand, Die Weiheregister der Seckauer Bischöfe vor der Reformation (1425–1507), Graz, 1988.
- Jaksch August von, Wiessner Hermann, Monumenta historica ducatus Carinthiae (MHDC), knjige III, IV/1, IV/2, VIII, IX, X, Klagenfurt, 1906–1965.

- Kos Franc, Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku, 5 knjiga, Ljubljana, 1928.
- Lang Alois, Quellen zur Geschichte der ehemaligen Kirchenprovinzen Salzburg und Aquileja, v: Acta Salzbargo Aquilejensia, Graz, 1903.
- Meiller Andreas, Regesten zur Geschichte der Salzburger Erzbischöfe Conrad I., Eberhard I., Conrad II., Adalbert, Conrad III. und Eberhard II, Wien, 1866.
- Pferschy Gerhard, Urkundenbuch des Herzogthums Steiermark, IV. del, Wien, 1975.
- Schroll Beda, Urkundenbuch des Benedictiner-Stiftes St. Paul in Kärnten, v: Fontes rerum austriacarum, Österreichische Geschichtsquellen, diplomataria et acta, XXXIX Band, Wien, 1876,
- Veselsky Oskar, Die Konsekrationsberichte aus den ordinationsprotokollen der Bischöfe von Lavant im 16. Jahrhundert, Graz, 1997.
- Veselsky Oskar, Lavanter Ordinations- und Konsekrationsberichte von 1586 bis 1679, Graz, 2008.
- Zahn Joseph, Urkundenbuch des Herzogthums Steiermark, II. del, Graz, 1879.
- Zahn Joseph, Urkundenbuch des Herzogthums Steiermar, III. del, Graz, 1903.

18.3 Spletni viri

- Abledigung, dostopno na: <https://drw-www.adw.uni-heidelberg.de/drw-cgi/zeige?index=lemmata&term=Abledigung>, preneseno 10. 7. 2024.
- Bishop Georg Altdorfer, dostopno na: <https://www.catholic-hierarchy.org/bishop/baltd.html>, preneseno 20. 10. 2024.
- Die Inschriften des Bundeslandes Kärnten, Politischer Bezirk St. Veit an der Glan, Brückl, Pfk. hl. Johannes d. T., dostopno na: <https://hw.oeaw.ac.at/inschriften/kaernten-2/teil2/kaernten-2-obj340.xml#Textedition>, preneseno 11. 7. 2024.
- Der Orden, dostopno na: <https://www.kreuzorden.at/der-orden>, preneseno 12. 10. 2024.
- Domkapitel, dostopno na: <https://www.stadt-land-erleben.de/lexikon/domkapitel.htm>, preneseno 15. 10. 2024.
- Einträge zu dem Titel "Altare" und "ecclesia" : Zur Frühgeschichte des "beneficium ecclesiasticum" / Kerff, Franz (1997)", dostopno na: <https://www.idg-online.de/detail/00336583>, preneseno 18. 10. 2024.
- Farr, dostopno na: <https://www.kruenitz1.uni-trier.de/>, preneseno 20. 10. 2024.

- Finanz- und Hofkammerarchiv, Urkunden (1170-1894), listina 1355 VII 04, dostopno na: [Monasterium.net, URL </mom/AT-HKA/Urkunden/1355_VII_04/charter>](https://monasterium.net/URL/AT-HKA/Urkunden/1355_VII_04/charter), preneseno 10. 10. 2024.
- Finanz- und Hofkammerarchiv, Urkunden (1170-1894), listina 1357 III 27, dostopno na: [Monasterium.net, URL </mom/AT-HKA/Urkunden/1357_III_27/charter>](https://monasterium.net/URL/AT-HKA/Urkunden/1357_III_27/charter), preneseno 10. 10. 2024.
- Gatter, dostopno na: <https://drw-www.adw.uni-heidelberg.de/drw-cgi/zeige?index=lemmata&term=Gatter>, preneseno, 20. 10. 2024.
- Graz-Seckau, Diözesanarchiv, Pfarrurkunden II-497, dostopno na: [Monasterium.net, URL </mom/AT-DAGS/Pfarrurkunden/II-56d/charter>](https://monasterium.net/URL/AT-DAGS/Pfarrurkunden/II-56d/charter), preneseno 25. 9. 2024.
- Graz-Seckau, Diözesanarchiv, Pfarrurkunden II-513, dostopno na: [Monasterium.net, URL </mom/AT-DAGS/Pfarrurkunden/II-68/charter>](https://monasterium.net/URL/AT-DAGS/Pfarrurkunden/II-68/charter), preneseno 12. 7. 2024.
- Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Salzburg, Domkapitel (831-1802), listina AUR 1245 IX 20, dostopno na: [Monasterium.net, URL </mom/AT-HHStA/SbgDK/AUR_1245_IX_20/charter>](https://monasterium.net/URL/AT-HHStA/SbgDK/AUR_1245_IX_20/charter), preneseno 25. 10. 2024.
- Haus-, Hof- und Staatsarchiv, St. Paul, Benediktiner (1099- 1499), listina 1349 III 08, dostopno na: [Monasterium.net, URL </mom/AT-HHStA/StPaulOSB/1349_III_08/charter>](https://monasterium.net/URL/AT-HHStA/StPaulOSB/1349_III_08/charter), preneseno 20. 10. 2024.
- Haus-, Hof- und Staatsarchiv, St. Paul, Benediktiner (1099- 1499) 1386 IV 04, dostopno na: [Monasterium.net, URL </mom/AT-HHStA/StPaulOSB/1386_IV_04/charter>](https://monasterium.net/URL/AT-HHStA/StPaulOSB/1386_IV_04/charter), preneseno 23. 10. 2024.
- Haus-, Hof- und Staatsarchiv, St. Paul, Benediktiner (1099- 1499), listina 1497 IX 08, dostopno na: [Monasterium.net, URL </mom/AT-HHStA/StPaulOSB/1497_IX_08/charter>](https://monasterium.net/URL/AT-HHStA/StPaulOSB/1497_IX_08/charter), preneseno 11. 10. 2024.
- Historisches Ortslexikon, Kärnten, dostopno na: [https://www.oeaw.ac.at/fileadmin/subsites/Institute/VID/PDF/Publications/diverse_Publications/Historisches Ortslexikon/Ortslexikon Kae rnten.pdf](https://www.oeaw.ac.at/fileadmin/subsites/Institute/VID/PDF/Publications/diverse_Publications/Historisches_Ortslexikon/Ortslexikon_Kaernten.pdf), preneseno 23. 9. 2024.
- Juan de Mella, dostopno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Juan_de_Mella, preneseno 25. 10. 2024.
- Juan Cardinal de Mella, dostopno na: <https://www.catholic-hierarchy.org/bishop/bmella.html>, preneseno 25. 10. 2024.
- Kuschelschaff, Rheinisches Wörterbuch, digitalisierte Fassung im Wörterbuchnetz des Trier Center for Digital Humanities, Version 01/23, dostopno na: <https://www.woerterbuchnetz.de/RhWB?lemid=K19275>, preneseno 2. 7. 2024.
- Mihael Napotnik, dostopno na: [https://sl.wikipedia.org/wiki/Mihael Napotnik](https://sl.wikipedia.org/wiki/Mihael_Napotnik), preneseno 15. 10. 2024.
- Napisna plošča iz cerkve sv. Jurija v Slovenskih Konjicah, dostopno na: [https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:St. George%27s Parish Church \(Slovenske Konjice\)#/media/File:Napisna plo%C5%A1%C4%8Da.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:St._George%27s_Parish_Church_(Slovenske_Konjice)#/media/File:Napisna_plo%C5%A1%C4%8Da.jpg), preneseno 15. 10. 2024.

- Niedere weihen, <https://www.katholisch.de/lexikon/1252-niedere-weihen>, preneseno 10. 10. 2024.
- Niederösterreichisches Landesarchiv, Urkundensammlung des Ständischen Archivs Listina StA Urk 4891, dostopno na: [https://www.monasterium.net/mom/AT-NOeLA/StA Urk/StA Urk 4891/charter?q=wuecherer](https://www.monasterium.net/mom/AT-NOeLA/StA_Urk/StA_Urk_4891/charter?q=wuecherer), preneseno 21. 6. 2024.
- Order of Canons Regular of the Holy Cross, dostopno na: <https://cruzios.org/about-our-order/>, preneseno 15. 7. 2024.
- Pfarrenig, dostopno na: <https://fwb-online.de/lemma/pfarrenig.s.1f>, preneseno 10. 7. 2024.
- Präbende, dostopno na: <https://drw.hadw-bw.de/drw-cgi/zeige?index=lemmata&term=praebende>, preneseno 15. 10. 2024.
- Prebenda, dostopno na <https://fran.si/iskanje?Query=nadarbina&View=2>, preneseno 15. 10. 2024.
- Propstei, dostopno na: <https://www.dwds.de/wb/etymwb/Propstei>, preneseno 15. 10. 2024.
- Regesta imperii (spletna baza), listina RI XIV ,3,1 n. 9958, Regesta Imperii Online, dostopno na: http://www.regesta-imperii.de/id/1500-02-27_6_0_14_3_1_981_9958, preneseno 25. 10. 2024.
- Regularkanoniker vom Heiligen Kreuz, dostopno na: https://de.wikipedia.org/wiki/Regularkanoniker_vom_Heiligen_Kreuz, preneseno 20. 9. 2024.
- Repertorium Germanicum, spletna baza, (RG Online), listina RG VIII 00086, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/8/86>, preneseno 25. 10. 2024.
- RG Online, listina RG VII 00319, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/7/319>, preneseno 20. 6. 2024.
- RG Online, listina RG V 00952, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/5/952>, preneseno 9. 10. 2024.
- RG Online, listina RG IV 01371, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/4/1371>, preneseno 2. 10. 2024.
- RG Online, listina RG IX 01385, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/9/1385>, preneseno 20. 6. 2024.
- RG Online, listina RG V 01745, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/5/1745>, preneseno, 3. 9. 2024.
- RG Online, listina RG IX 02006, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/9/2006>, preneseno 20. 6. 2024.
- RG Online, listina RG VII 02593, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/7/2593>, preneseno 20. 6. 2024.
- RG Online, listina RG IX 03980, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/9/3980>, preneseno 20. 6. 2024.
- RG Online, listina RG V 04089, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/5/4089>, preneseno 20. 6. 2024.

- RG Online, listina RG V 04453, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/5/4453>, preneseno 8. 7. 2024.
- RG Online, listina RG V 05069, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/5/5069>, preneseno 3. 9. 2024.
- RG Online, listina RG IX 05250, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/9/5250>, preneseno 25. 10. 2024.
- RG Online, listina RG V 05336, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/5/5336>, preneseno 20. 6. 2024.
- RG Online, listina RG V 07200, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/5/7200>, preneseno 20. 6. 2024.
- RG Online, listina RG IV 08296, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/4/8296>, preneseno 1. 10. 2024.
- RG Online, listina RG II 08329, dostopno na: <http://rg-online.dhi-roma.it/RG/2/8329>, preneseno 10. 10. 2024.
- Rozman Jožef, dostopno na: <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi522014/>, preneseno 15. 10. 2024
- St. Peter, Archiv der Erzabtei, St. Peter, Archiv der Erzabtei (1005-1981), listina št. 139, 1250 III 18, dostopno na: Monasterium.net, URL </mom/AT-StiASP/Urkunden/Urk_Nr_139-1250_III_18/charter, preneseno 24. 10. 2024.
- Schnitter, dostopno na: <https://drw-www.adw.uni-heidelberg.de/drw-cgi/zeige?index=lemmata&term=Schnitter>, <https://www.kruenitz1.uni-trier.de/xxx/s/ks14357.htm>, preneseno 1. 7. 2024.
- Sankt Paul im Lavanttal, Stiftsarchiv, Urkunde St. Paul Nr. 1391, Listina 16. 7. 1631, dostopno na: Monasterium.net, URL </mom/AT-StiASP/UK/500/charter>, preneseno, 25. 10. 2024.
- Sankt Paul im Lavanttal, Stiftsarchiv, Urkunden Stift Eberndorf 36-2, listina 5. 4. 1449, dostopno na: Monasterium.net, URL </mom/AT-StiASP/EUK/130/charter>, preneseno 18. 10. 2024.
- Urkunden der Freisingischen Besitzungen in Österreich, listina št. 258, 22. 8. 1266, dostopno na: Monasterium.net, URL </mom/AustriacoFrisingensis/ad410a71-ed3e-4da2-ad84-096daafd053c/charter, preneseno 24. 10. 2024.
- Zadnikar Marijan, Popotni zapiski VIII, 62, Dravograd trg, dostopno na: <https://eid.gov.si/#!/enota/7390/dokumenti>, 25. 7. 2024.

18.4 Literatura

- Amon Karl, Die Salzburger Archidiakonenvisitation von 1523-1525 in der Steiermark, Graz, 1998.
- Berger Elie, Les registres d' Innocent IV, Paris, 1884.
- Curk Jože, Dravograd z okolico, Maribor, 1985.
- Fräss-Ehrfeld, Claudia, Geschichte Kärntens II, Die ständische Epoche, Klagenfurt, 1994.
- Fresacher Walter, Moro Gotbert, Obersteiner Jakob, Wanner Richard, Wiesner Hermann, Erläuterungen zum Historischen Atlas der österreichischen Alpenländer, II: Die Kirchen und Grafschaftskarte, 8. Teil, Kärnten, 2: Ost- und Mittelkärnten nördlich der Drau, Klagenfurt, 1958.
- Fresacher Walter, Erläuterungen zum historischen Atlas der österreichischen Alpenländer, II. Abteilung, Die Kirchen und Grafschaftskarte, 8. Teil, Kärnten, 1. Kärnten südlich der Drau, Klagenfurt, 1966.
- Stobeei Georgii, Georgii Stobeei de palmaburgo episcopi lavantini caesarae maiestati et serenissimo Ferdinando archiduci Austriae A secretibus Consilliis, necnon pro eodem per Inferioris Austriae Provincias Locumtenentis Epistolae ad diversos, venetis 1749.
- Hermann Heinrich, Handbuch der Geschichte des Herzogthums Kärnten, II. Abteilung, I. Heft, Klagenfurt, 1843.
- Heinrich Hermann, Handbuch der Geschichte des Herzogthumes Kärnten, II Band, I. Heft, Klagenfurt, 1853.
- Höfler Janez, O prvih cerkvah in župnijah na Slovenskem, k razvoju cerkvene teritorialne organizacije slovenskih dežel v srednjem veku, 2. izdaja, Ljubljana, 2016.
- Hohenauer Franz Lorenz, Kurze Kirchengeschichte von Kärnten, Klagenfurt, 1850.
- Jaklič Franc, Vrečar Ivan, Liturgika za srednje, meščanske in tem podobne šole, Ljubljana, 1935.
- Jernej Renate, Das Kollegiatstift St. Bartholomäus in Freisach, Klagenfurt, 2001.
- Koropec Jože, Zemljiške gosposčine med Dravogradom in Mariborom do konca 16. stoletja, Maribor, 1972.
- Kušej Rado, Cerkevno pravo katoliške cerkve s posebnim oziroma na razmere v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev, Ljubljana, 1927.
- Lang Alois, Beiträge zur Kirchengeschichte der Steiermark und ihrer Nachbarländer, Graz, 1903.
- Mezger Joseph, Historia Salisburgensis, hoc est Vitae episcoporum, et archiepiscoporum Salisburgensium, nec non Abbatum Monasterii S. Petri ibidem, Salisburgi, 1692.
- Mlinarič Jože, Marenberški dominikanski samostan, 1251–1782, Celje, 1997.

- Mravljak Josip, Dravograd, del 1, (1161–1261) : zgodovinski opis, Dravograd, 1932.
- Orožen Ignac, Das Bisthum und die Diözese Lavant I, Marburg, 1875.
- Ottenthal Emil von, Oswald Redlich, Archivberichte aus Tirol, Band II, Wien, Leipzig, 1896.
- Sacherer Johannes, St. Virgil zu Friesach, Klagenfurt, 2000.
- Schönbach Anton, Miscellen aus Grazer Handschriften, Graz, 1903.
- Schroll Beda, Hieronymus Marchstaller, Abt des Benedictiner-Stiftes St. Paul im Lavantthale, päpstlicher Protonotar, kaiserlicher und erzbischöflich-salzburgischer Rath, Erzpriester des Metropolit in Salzburg für Unterkärnten, und des Patriarchen von Aquileja für Möchling im Jaunthale Kärntens und St. Lorenzen in der Wüste in Untersteiermark, 1616–1638, Klagenfurt, 1891.
- Schwaiger Georg, Mönchtum, Orden, Klöster, von den Anfängen bis zur Gegenwart, ein Lexikon, München, 2003.
- Skitek Vinko, Guštanj in Kotlje skozi srednji in zgodnji novi vek, Ravne na Koroškem, 2019.
- Skitek Vinko, Popis arhivov župnij dekanije Dravograd - Mežiška dolina, Ravne na Koroškem, 2017.
- Tangl Karlman, Reihe de Bischöfe von Lavant, Klagenfurt, 1841,
- Tropper Peter, Vom Missionsgebiet zum Landesbistum, Klagenfurt, 1996.
- Wiedemann Theodor, Geschichte der Reformation und Gegenreformation im Lande Unter der Enns, Prag, Leipzig, 1884.
- Zadnikar Marijan, Romanika na Slovenskem, Ljubljana, 1959.
- Zahn Joseph, Ortsnamenbuch der Steiermark im Mittelalter, Wien, 1893.

18.5 Periodika

- Ambrožič Matjaž, Pregled predjožefinskih bratovščin na slovenskem Štajerskem, v: *Acta historiae artis Slovenica*, letnik 19, št. 1, 2014, str. 17–52.
- Ankershofen Gottlieb Freiherr von, Notizen aus dem Copialbuche der Prämonstratenser-Propstei Griffen in Unterkärnten, v: *Notizenblatt, Beilage zum Archiv für Kunde österreichischer Geschichtsquellen*, Nr. 14, Wien, 1858, str. 260–265 in Nr 16, str. 302–307.
- Banfi Jaka, Celjski grofje in orodja cerkvene politike: patronat, odvetništvo in dobrotništvo, *Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino*, letnik 72, 2024, št. 2, str. 220, 219–246.
- Bele Martin, Rodbina Trušenjskih, v: *Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino*, letnik 59, št. 1, str. 5–34.
- Brunner Walter, Unterdrauburg und Frojach, Miszelle zur Kirchengeschichte Kärntens und der Steiermark, v: *Archivwissenschaft Geschichte. Festschrift für Wilhelm Wadl zum 60. Geburtstag*, Klagenfurt, 2014, str. 217–226.
- Curk Jože, O pražupnijah in pražupnijskih cerkvah na slovenskem Štajerskem, v: *Časopis za zgodovino in narodopisje (ČZN)*, letnik 63, 1992, št. 1, str. 153–181.
- Curk Jože, O problematiki cerkva z vzhodnimi zvoniki, v: *ČZN*, letnik 64, 1993, št. 1, str. 33–43.
- Curk Jože, O stavbni problematiki večladijskih cerkva na ozemlju mariborske škofije, v: *Vita artis perennis – Ob osemdesetletnici akademika Emilijana Cevca*, Ljubljana, 2000, str. 161–179.
- Hübner Karl, Die Archidiakonatseinteilung in der ehemaligen Diözese Salzburg, v: *Mitteilungen der Gesellschaft für Salzburger Landeskunde*, letnik XLV, 1905, str. 41–79.
- Jaksch August, Die Wappen-Adel und Landstands-Diplome im Archive des Geschichtsvereines für Kärnten, v: *Carinthia I*, št. 1, 1901, str. 4–51.
- Koblar Anton, Izpiski iz stare ordinacijske knjige, v: *Izvestja muzejskega društva za Kranjsko*, Letnik VI, 1896, št. 3, str. 104–109.
- L'Estocq Hermann, Zur Geschichte der Stadt Völkermarkt, v: *Carinthia I*, 1930, str. 119–134.
- Maleczek Werner, Urkunden des 14. und 15. Jahrhunderts für steirische Empfänger aus dem Archiv der Grafen Trapp auf der Churburg (Vinschgau, Südtirol), v: *Zeitschrift des Historischen Vereines für Steiermark*, letnik LXXXII, Graz, 1991, str. 59–135.
- Mittheilungen aus dem Geschichtsverein, v: *Carinthia*, 1866, št.1, str. 36–38 (brez navedbe avtorja).
- Moy de Sons Ernst von, Vering Friedrich H., Die Rangstufen der Canonici und der Wechsel der Canonicatspfründen in dem Capitel zu Laibach, v: *Archiv für katholisches Kirchenrecht mit besonderer*

- Rücksicht auf Oesterreich und Deutschland, Neue Folge, Fünfter Band, Mainz, 1864, str. 276–290.
- Munda Matija, Dravska dolina, v: Slovenski gospodar, 1. maj 1940, str. 1.
 - Obersteier Jakob, Beiträge zur Kirchengeschichte von Kärnten, v: Carinthia I, 1973, str. 157–174.
 - Sacherer Johannes, Zur Gründung des salzburgischen Kollegiatsstifts St. Virgil zu Friesach in Kärnten, v: Mitteilungen der Gesellschaft für Salzburger Landeskunde, letnik 138, 1998, str. 329–342.
 - Schroll Beda, Die Herzöge von Kärnten aus dem Hause Spanheim, v: Carinthia, 1873, št. 10, str. 49–320 (z vmesnimi presledki).
 - Schroll Beda, Necrologium des ehemaligen Augustiner Chorherrenstiftes St. Maria in Juna oder Eberndorf in Kärnten, v: Archiv für österreichische Geschichte, 68. Band, Wien, 1886, str. 209–326.
 - Skitek Vinko, Protiturške utrdbе na jugovzhodu Koroške v luči arhivskih virov od 15. do srede 17. stoletja, v: Z ognjem in mečem = With fire and sword : protiturška obramba na današnjem koroškem ozemlju = defence against the Turkish incursions in the territory of present-day Carinthia : Mednarodni arheološki simpozij = International Archaeological Symposium, Slovenj Gradec, 2022, str. 53–67.
 - Skitek Vinko, Viseči pečati na listinskem arhivskem gradivu župnij dekanije Dravograd - Mežiška dolina, v: Arhivi, letnik 44, št. 2, 2021, str. 401–419.
 - Šalamun H., Ptuj, v: Dom in svet, letnik IX, Ljubljana, 1896, str. 504–507.
 - Teržan Marijan, Dravograd, v: Varstvo spomenikov 32, 1990, 147–289.
 - Urlep Lilijana, Škof Franc I. Gašpar pl. Stadion in njegov opis lavantinske škofije, v: Arhivi, letnik 34, 2011, št. 2, str. 465–476.

19 Imensko in krajevno kazalo

A

Aachen, 11
Achalm, 83
Adalbert, otoški prošt, 12
Admont, 17, 32
Aflenz, 42
Agricola Jurij IV., sekovski škof, 53
Aichberg, 139
Albert, lavantinski škof, 71
Albert, prošt v Št. Andražu, 42
Aleksander III., papež, 22, 28
Alpibus de Friderik, 38
Altdorfer Jurij, dravograjski prošt, 4648, 117
Altenburg, 84
Altenmarcht Hermannus, 42
Ambras, 48
Andersdorf, 78
Andrej, akolit, 121
Andrian Marija Suzana baronica, marenberška priorica, 72, 73
Angrer Janez, podkrnoški prošt, 45
Aquila *glej* Oglej/Aquila
Arcuni Arcum Janez de, dravograjski prošt, 45, 46, 118, 117
Aribonci, plemiška rodbina, 29
Arnfels *glej* Arvež/Arnfels
Arnold, arhidiakon iuxta Traham, 33
Arvež/Arnfels, 58
Auersperg, plemiška rodbina, *glej* Turjaški, plemiška rodbina
Aufenstein, plemiška rodbina, 6
- Friderik, 41, 76, 124
- Konrad, 40, 41, 76, 124

B

Bamberg, 13, 29, 30, 40, 66, 133, 134, 135, 136
Baren/St. Gregorn, 69
Bavarska, 39
Behem (tudi Behamb) Jurij, dravograjski prošt, 62, 63, 64, 95, 118
Beljak/Villach, 34, 71, 121
Benedikt Jernej, dravograjski prošt, 70, 71, 72, 118

Bernard, dravograjski dekan, 41, 42, 76, 118, 124
Bernard II., koroški vojvoda, 30
Bistrica na Muti, 41, 76, 123
Bonacelli Jurij, remšniški župnik, 67
Brancy Jurij, duhovnik, 122
Brenner Martin, sekovski škof, 60, 61, 82
Bressädonickh Sebastijan, 153, 154
Breže/Friesach, 12, 13, 15, 16,, 18, 30, 34, 40, 41, 45, 50, 61, 104, 105
Briger Janez, dravograjski prošt, 45, 46, 117
Brixen, 29
Brovje pri Rožeku/Froiach bei Rosegg, 25, 31
Brückl, *glej* Mostič/Brückl,
Bruneck, 33
Bukovje pri Dravogradu, 22
Bukovska vas, 22

C

Carniolus Janez, labotski vikar, 68
Carnificis Jurij, duhovnik, 120
Carpe Rupert, tesarski mojster, 90
Casper Luka, kaplan na Remšniku, 57, 59
Cattaneo Sebastijan, chiemseejevski škof, 56
Celjski, plemiška rodbina: 27, 57, 66, 78, 141
- Friderik, 77, 127
Celovec/Klagenfurt, 6, 7, 8, 18, 63, 101, 106
Cengk Ivan, dravograjski kanonik, 119, 129
Chiemsee, 29, 47, 48, 56, 104
Chrautperger Konrad, dravograjski kanonik, 43, 119
Chuhel, 32
Cividale *glej* Čedad/Cividale
Conrat Jurij, dravograjski dekan, 53, 54, 118
Conradus in Remsni, remšniški župnik, 43

Cosmon Janez, duhovnik, 122
Crainer Kilijan, velikovski kanonik, 64
Cristalnick Peter, dravograjski prošt,
53, 117
Cukala Franc, stolni dekan, 18
Curolt Janez, duhovnik, 121

Č

Čedad/Cividale, 121
Češka, 39, 157
Črna na Koroškem, 21, 91
Črneče, 21, 22, 84, 85

D

Dechenstein, 48
Dietricus, plebanus de Froiach, 32
Dietmar, iz Grebinja, 33
Ditrichstein, plemiška rodbina: 108
- Erhard, 79, 138
- Seifrid, 84
Ditrik, prošt, 12
Ditrik, dravograjski trški sodnik, 40
Dobrava/Hart, 69
Dobrla vas/Eberndorf, 12, 17, 21, 34,
37, 49, 76
Dornsparg Janez Krstnik plemeniti,
dravograjski prošt, 72, 73, 118, 151
Drasendorf, 48, 54
Dravograd, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15,
18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28,
29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39,
40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50,
51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61,
62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72,
73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83,
84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 95,
96, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104,
105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112,
113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120,
121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128,
129, 130, 131, 132, 133, 134, 138, 139,
142, 143, 145, 147, 148, 149, 150, 153,
155, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163
Dravograjski, plemiška rodbina:
- Herbord, 37, 38
- Gertruda, 37, 38
- Werand, 38
Drugkses Štefan, 48
Dunaj/Wien, 45, 48, 106

Durinhard, dravograjski dekan, 37, 38,
118
Durnperger Filip, dravograjski kanonik,
52, 119

E

Eberhard II., salzburški nadškof, 12, 16,
17, 23, 25, 26, 27, 29, 30, 32, 33, 34, 35,
36, 157, 159, 161
Eberlein Jakob, sekovski škof, 61
Eberndorf *glej* Dobrla vas/Eberndorf
Ebersdorf bei Bleiburg *glej* Drveša vas
pri Pliberku/Ebersdorf bei Bleiburg
Edling *glej* Kazaze/Edling
Edlstain Jurij Adam plemeniti, 149, 150
Eibiswald *glej* Ivnik/Eibiswald
Eisenkappel/Železna Kapla *glej*
Slovenska Kapla/Windischkappel
Eisner Janez, dravograjski kanonik, 53,
54, 119, 144, 146
Ekbart, bamberski škof, 13
Eppersdorf *glej* Šentpeterski
grad/Eppersdorf
Erbestus Mihael, spodnjekoroški
arhidiakon, 56, 104
Erhart, dravograjski dekan, 47, 118,
120, 129, 130
Erkensteyner Janez, duhovnik, 45
Ernaw *glej* Ernau
Ernau, 135
Ernnstersster Ivan, marenberški tržan,
109
Ettendorf, 68

F

Fabri Valentin, dobrolski prošt, 49
Falbenhautb Jurij Krištof svobodni
gospod, 100
Farna vas (Prevalje), 21
Farna vas pri Labotu/Pfarrdorf bei
Lavamünd, 23, 68
Feistritzer (Veistritzer) Simon,
marenberški župnik in dravograjski
kanonik, 52, 119
Feldkirchen *glej* Trg/Feldkirchen
Ferdinand I., nadvojvoda, 13, 57, 62, 63,
139, 141
Filip, nadškof, 36
Filip, vojvoda, 38

Fräntzh, 121
 Frattnigg Matija, vikar v Mostiču, 72
 Frauendorfer Filip Jakob plemeniti, 71, 73, 151, 152
 Fredelat Nikolaj Hermanni de, olomuški kanonik, 46
 Freiberg Ivan Krištof plemeniti, 66
 Freiburger Jurij, mučki tržan, 109
 Freising, 17, 29, 30, 37
 Freßlitz, 69
 Friderik, bamberski škof, 136
 Friderik, prošt, 35
 Friderik II., nadškof, 23
 Friderik II., cesar, 29
 Friesach *glej* Breže/Friesach
 Froiach bei Rosegg *glej* Brovje pri Rožeku/Froiač bei Rosegg
 Frojach (Zgornja Štajerska), 17, 25, 28, 31, 32, 42, 47, 51, 52, 60, 61, 62
 Fröleich Ivan, dravograjski tržan, 131, 133
 Fürchtseisen Bernard, velikovski meščan, 64
 Fürstenfelder Janez, marenberški župnik in dravograjski kanonik, 48, 52, 119

G

Gairach *glej* Jurklošter
 Gaisrugg Krištof plemeniti, 78, 84
 Gall, plemiška rodbina: 78, 85
 - Andrej, 128, 129
 - Ivan, 131, 133
 - Krištof, 84
 Gallbrunn, 49
 Gasparin Luka, dravograjski kanonik, 55, 60, 120
 Gekatboll Mihael, duhovnik, 120
 Gemtz Nick, 42
 Gentilotti Janez, spodnjekoroški arhidiacon, 66, 105
 Gera Viljem plemeniti, 58
 Gestringa/Gösseling, 68
 Glanhofen, 39
 Globasnica/Globasnitz, 37
 Globasnitz *glej* Globasnica/Globasnitz
 Gloiach, plemiška rodbina, 82
 Gnesen (Gniezno, Poljska), 46
 Glognitz, 36

Gorcicz, 45
 Gorče pri Libeličah, 58
 Gortina, 101, 111
 Gospa Sveta/Maria Saal, 12, 16, 36, 104, 105
 Göss, 54
 Gösseling *glej* Gestringa/Gösseling
 Gotfried, oglejski patriarh, 37
 Götz Lenart II., lavantinski škof, 70, 87, 116
 Gozzel Friderik, 77
 Grabštanj/Grafenstein, 79
 Gradec/Graz, 7
 Grafenstein *glej* Grabštanj/Grafenstein, Gravensteiner Jurij, remšniški vikar, 67
 Graz *glej* Gradec/Graz
 Grebinj/Griffen, 13, 33, 38, 39
 Gregor, dravograjski kanonik, 84, 120
 Gregor IX., papež, 16, 17
 Gregor X., papež, 39
 Gretschtz *glej* Krejčice/Gretschtz
 Greysel Jans, 43, 77
 Griffen *glej* Grebinj/Griffen,
 Gröblacher Zaharija, osojski opat, 55
 Grof Egidij, guštanjski župnik, 60
 Groß St. Florian *glej* Veliki sv. Florijan /Groß St. Florian
 Grössing Jörg, prošt v Aflenzu, 42
 Grotta Katarina Suzana, marenberška priorica, 73
 Gruenbald Jurij, dravograjski tržan, 129
 Gruenwald Janez, dravograjski prošt, 53, 103, 117
 Grymschnizer Anton, dravograjski gradiščan, 130, 131
 Gurk *glej* Krka/Gurk
 Gurnitz *glej* Podkrnos/Gurnitz
 Guštanj (Ravne na Koroškem), 21, 52, 60, 81, 84
 Guštanjski, plemiška rodbina:
 - Ditrik, 40
 - Katarina, 40
 Guttaring, 16
 Guettenberg Henrik, 133, 136

H

Habsburški, plemiška rodbina:
 - Ferdinand I., nadvojvoda, 13, 57

- Ferdinand II., nadvojvoda, 57, 63
- Ferdinand I., kralj, 139, 141
- Friderik III., cesar, 48, 77
- Karel, nadvojvoda, 103
- Maksimiljan I., cesar, 48, 157
- Rudolf, kralj, 39

Hafner Janez, bamberski škofijski svetnik, 66

Hagg Ludvik, 66

Haidt Ivan plemeniti, 72

Hayd Viljem plemeniti, 148

Haimburgerberg *glej* Vovbrska gora/Haimburgerberg

Harland *glej* Šmarje Sap

Hart *glej* Dobrava/Hart,

Harter Ana plemenita, 73, 152

Harter Mihael plemeniti, 73, 152

Hartwig, breški prošt, 12

Has, plemiška rodbina, 66

Hasenbach, 51

Heller Gregor, dravograjski tržan, 54, 142, 143, 144

Heller Herman, dravograjski tržan, 40

Hengstpacher Vid, 78

Henrik, dravograjski kanonik, 38, 119

Henrik, dravograjski prošt, 32, 35, 36, 38, 117

Henrik lavantinski škof, 42, 43

Henrik, šentpavelski opat, 41, 76, 123

Herbolzheim, 45

Herlich Jurij, dravograjski prošt, 56, 63, 64, 65, 70, 98, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 118, 124, 146, 147

Herman, dravograjski dekan, 42, 118

Herman, dravograjski prošt, 43, 117

Hermann Friderik, dravograjski kanonik, 42, 43, 119

Hertenhof pri Dravogradu, 82

Heylsperg Janez, šentpavelski notar, 43

Hieronim, šentpavelski opat, 65, 66, 68, 87, 148, 149

Himelberg Ivan plemeniti, 138, 139

Hirtius Nikolaj, ludirector, 120, 121

Hodiše/Keutschach, 25, 28, 31, 62

Höller Mihael, kovaški mojster, 91

Honorij III., papež, 23

Hrodegang, škof iz Metza, 11

Huetsch Martin, dravograjski vikar, 71, 117, 120

Huetzhamer Lovrenc, dravograjski kanonik, 52, 119

I

Innsbruck, 48

Inocenc IV., papež, 17, 36

Ivnik/Eibiswald, 92, 139

J

Jakob, duhovnik, 121

Jakob, dravograjski kanonik, 41, 76, 118

Jakob Tomaž, žebljarski mojster, 93

Janez, dobrolski prošt, 37

Janez, dravograjski kanonik in labotski župnik, 42, 119

Janez, dravograjski kanonik in marenberški župnik, 42, 119

Janez »de Frisaco«, dravograjski kanonik, 43, 119

Janez, župnik iz Mürtzala, 42

Jannco Andrej, velikovski meščan, 63

Javornik (Gabornik) Nikolaj, 52,

Javornik, plemiška rodbina, 84

Jernej, dravograjski kanonik (1542), 86, 119

Jernej, dravograjski kanonik (1616–1643), 97, 98, 120

Jormannsdorf Jurij Friderik plemeniti, 73

Jurij, dravograjski kanonik, 98, 120

Jurklošter, 37

K

Kakhornick (tudi Cocarnigh) Peter, dravograjski prošt, 55, 118

Kapla na Kozjaku, 67

Kazaze/Edling 109

Keutschach *glej* Hodiše/Keutschach

Khouitsch Marko, remšniški župnik, 59

Khuenburg (Khünburg), plemiška rodbina:

- Janez Maksimiljan, 152, 153
- Sigmund Ludvik, 151,
- Janez Sigmund, lavantinski škof, 74, 158, 160, 162

Klagenfurt *glej* Celovec/Klagenfurt
 Klein st. Paul *glej* Mali Št. Pavel/Klein
 st. Paul
 Kleyber Krištof, dravograjski kanonik,
 51, 119
 Klemen, ključavničarski mojster, 91, 93
 Klemen VII., papež, 13
 Klemen VIII., papež, 62
 Kollnitz, 83
 Kollnitz, plemiška rodbina, 83
 Konrad, dravograjski dekan, 36, 39,
 118
 Konrad, dravograjski prošt, 39, 117
 Konrad, freisinški škof, 17
 Konrad, dravograjski kanonik in župnik
 na Remšniku, 43, 119
 Konsnit Krištof, althofenski meščan, 65
 Kostanjevica na Krki, 37
 Kozji Vrh pri Radljah, 73
 Kraig, 12, 50, 51
 Kramerin Katarina, dravograjska
 tržanka, 131, 132
 Kranichberg Herman, 36
 Krappfeld, 142
 Kreitzer Urban, remšniški župnik, 60
 Krejčice/Gretschitz, 69
 Kristendorf *glej* Krstna vas/Kristendorf
 Kristjan, marenberški kaplan, 59
 Krka/Gurk, 12, 30, 34
 Krottendorff, 56, 91
 Krottenperg (južno od Gradca), 56
 Krstna vas/Kristendorf, 76
 Kušej Rado, 11

L

Laaba Jakob, marenberški župnik, 109
 Labot/Lavamünd, 6, 13, 23, 24, 25, 28,
 29, 31, 35, 42, 52, 53, 54, 60, 62, 68, 75,
 77, 78, 79, 83, 84, 89, 106, 107, 109,
 119, 120, 121, 127, 146, 157, 158, 161,
 162
 Lamprechtberg, 68
 Landhut Janez Engelbert, 47
 Landhut Gregor, 47
 Landstraß *glej* Kostanjevica na Krki
 Lang Ulrik, koroški arhidiakon, 103
 Langenlois, 36
 Lathan Gregor, velikovski prošt, 64
 Lavamünd *glej* Labot/Lavamünd

Lavant pri Lienzu, 34
 Lavenmund Johann, 42, 119
 Laybach *glej* Ljubljana
 Lebenther Henrik, dravograjski prošt,
 47, 117
 Leibnitz *glej* Lipnica/Leibnitz
 Leidenberg, 35, 38
 Leittner Martin, dravograjski prošt, 18,
 51, 69, 103, 117
 Lempacher Andrej, dravograjski
 kanonik, 52, 119
 Leo Dominik, lavantinski stolni prošt,
 56, 63, 66
 Leon (Španija), 46
 Libeliče, 21, 22, 58, 121
 Lichtenstein, plemiška rodbina, 52
 Lindawer Nikolaj, dravograjski dekan,
 52, 53, 79, 86, 118, 137, 138, 139
 Lindtner Adam, dravograjski tržan,
 148, 149
 Linzer Ivana, marenberška priorica, 72
 Lipnica/Leibnitz, 32
 Ljubljana, 35, 52, 121
 Lochner Andrej, dobrolski prošt, 17
 Lodrant Jože, duhovnik, 116, 137
 Lorenzenberg *glej* Št.
 Lovrenc/Lorenzenberg,
 Lubell Mihael, dravograjski dekan, 47,
 78, 118
 Luchwich *glej* Libeliče
 Ludvik Pobožni, cesar, 11
 Luksemburška Elizabeta, kraljica, 46
 Lungau, 32, 36
 Lupi Janez, župnik, 44, 45
 Lyon, 39
 Lyresius Ciprijan, spodnjekoroški
 arhidiakon, 54, 103

M

Magdalensberg *glej* Magdalenska
 gora/Magdalensberg,
 Magdalenska gora/Magdalensberg, 68,
 106, 111
 Maingotus, dravograjski duhovnik, 32,
 117
 Mali Št. Pavel/Klein st. Paul, 25, 28, 31,
 62
 Mandich Janez, dravograjski prošt, 44,
 117

Marasch Rupert, stolni prošt, 103
Marenberg (Radlje ob Dravi), 23, 28,
37, 38, 40, 41, 42, 48, 52, 53, 59, 60, 62,
66, 69, 70, 72, 73, 76, 77, 78, 82, 83, 84,
86, 89, 101, 109, 118, 119, 121, 123,
126, 127, 157, 158, 161, 162

Marenberški, plemiška rodbina:

- Gottfrid, 77
- Konrad, 77
- Neža, 77
- Rikarda, 37, 38
- Sigfried, 37, 38

Maria Gail *glej* Marija na Zilji/Maria
Gail

Maria Saal *glej* Gospa Sveta/Maria Saal

Maria Wörth *glej* Otok/Maria Wörth
Maribor, 6, 7, 8, 18, 19

Marija na Zilji/Maria Gail, 34

Markhut Ivan, dravograjski tržan, 70

Marnhburg *glej* Maribor,

Martin IV., papež, 39

Matthy Janez, duhovnik, 122

Mayer Andrej, upravitelj labotskega
gospodstva, 60

Mayer Vincenc, dravograjski prošt, 7

Mayr Avguštin, lavantinski stolni prošt,
72

Mehtilda, iz Grebinja, 33

Mella Juan de, kardinal, 45, 46

Melterer Pach (pri Labotu), 87

Mennert (tudi Mennart, Menart) Janez,
dravograjski prošt, 53, 119, 144, 146

Mernberch Johann de, 42, 119

Mesmannius (Mesmaning) Gašper,
dravograjski prošt, 46, 117

Mettinger (tudi Möttinger) Janez,
duhovnik, 122

Metz, 11

Meža pri Dravogradu, 84, 85

Mežica, 21

Mežiška dolina, 18, 21

Michaëlis Frančišek de, 66

Michildorf Johann, 42

Mihael, akolit iz Dravograda, 121

Milje/Millstat, 16, 17, 49

Milštat *glej* Milje/Millstat

Millstat *glej* Milje/Millstat

Mise *glej* Guštanj

Mislinjska dolina, 6, 21, 34, 131

Modriczsch Mihael, dravograjski
kanonik, 47, 78, 119, 124

Moshaymer Tomaž, 135

Moskirchen, 45

Moss, 70

Mostič/Brückl, 18, 50, 51, 53, 54, 55,
56, 57, 63, 64, 65, 68, 69, 71, 72, 102,
103, 104, 105, 117, 125, 157, 158, 161,
162

Mravljak Josip, 9, 127

Müldorf Konrad, dravograjski trški
sodnik, 128, 129

Muli Janez, mostički župnik, 61

Müller Luka Meinrad, duhovnik, 105

Muta, 23, 28, 31, 41, 52, 54, 55, 62, 67,
70, 73, 76, 77, 78, 101, 109, 119, 120,
123, 141, 146, 157, 158, 159, 160, 161,
162

Muchitsch (tudi Mutschitsch) Janez,
dravograjski prošt, 54, 55, 103, 113,
118, 144

Muchitsch Mihael, velikovski meščan,
64

Mühlhauser Andrej, beljaški mestni
sodnik, 71

Mulle Boltežar, 70

Mura Martin de, duhovnik, 121

Murau, 52, 120

N

Napotnik Mihael, mariborski
(lavantinski) škof, 19

Nassimbeni Sebastjan, kunavijski škof,
121

Naumburg, 120

Neuhaus *glej* Suha/Neuhaus

Neuheim, 35

Nikolaj, marenberški župnik in
dravograjski kanonik in dekan, 41, 76,
118, 123

Novo mesto, 19

O

Obdach, 135

Obser Lenart, dravograjski dekan, 53,
54, 55, 118, 120, 123, 141, 142, 144,
145, 146

Oglej/Aquilea, 12, 21, 29, 34, 37, 41, 44, 52, 53, 60, 70, 76, 121
 Ojstrica nad Dravogradom, 22, 31, 68, 79, 80, 81, 82, 84, 87, 88, 98, 99, 100, 101, 108, 110, 111, 115, 116, 128, 130
 Olomuc (Češka), 45, 46, 157
 Opole (Poljska), 45
 Ortolf, gosposvetski prošt, 26, 36
 Ossiach *glej* Osoje/Ossiach
 Osoje/Ossiach, 55
 Osterwitz *glej* Ostrovica
 Ostrovica, 135
 Otiški Vrh, 22
 Oto, dravograjski prošt, 41
 Otok/Maria Wörth, 12, 50
 Otokarji, plemiška rodbina, 29, 39
 Oton, salzburški stolni prošt, 26
 Otterspach, 149, 150, 151, 152, 153
 Ottingen Kristjan de, dravograjski kanonik, 42, 119
 Ottitsch Mihael, velikovski usnjar, 65

P

Pabnitzhof, 140
 Painigg Jurij, duhovnik, 122
 Palmburški (Palmburg) Martin plemeniti, 66
 Pameče, 101
 Paternion *glej* Špatrjan/Paternion
 Pauer (tudi Pawr) Gašper, dravograjski kanonik, 52, 86, 119
 Paumgartner Erhard, lavantinski škof, 48, 83
 Paym Cristoff, 135
 Pellificis Janez, salzburški duhovnik, 45
 Perckchaymer (tudi Perckhaimer, Berkhamer) Erhard, dravograjski prošt, 45, 117
 Peregrin I. oglejski patriarh, 21, 22
 Pernice, 31, 66, 70, 73, 81, 82, 101
 Pernitz (imenovan tudi Potestein, Potenstarn) Nikolaj de, dravograjski prošt, 46, 79, 117
 Pentzsche Blaž, dravograjski kanonik, 53, 119
 Petri Pankracij, duhovnik, 122
 Petrirts Ožbolt, velikovski meščan, 64
 Peurl Lenart, lavantinski škof, 113, 115, 116, 157, 160, 162

Pfarrdorff bei Lavamünd *glej* Farna vas pri Labotu/Pfarrdorff bei Lavamünd
 Picuh Andrej, dravograjski kanonik, 54, 55, 120
 Pierloter Aleksander, marenberški tržan, 60
 Pij IX., papež, 19
 Pij X., papež, 19
 Pilgrim, lavantinski stolni prošt, 41, 42
 Pilgrim, salzburški nadškof, 43
 Pillung, vuzeniški vitez, 32
 Piscatoris Gabrijel, akolit, 121
 Pitan Jakob, dravograjski tržan in trški sodnik, 129, 130, 131
 Pitan Ivan, dravograjski tržan, 129, 130, 131
 Pitton (Pittan) Nikolaj, akolit, 121
 Pittan Matija, 103
 Pittan Mihael, akolit, 121
 Platz Gvidobald baron, dravograjski prošt, 61, 73, 74, 117, 118, 154, 156
 Podklanc pri Dravogradu, 40
 Podkrnos/Gurnitz, 12, 30, 45, 50
 Poljana pri Prevaljah, 85
 Pongau, 32
 Pötting Sebastjan grof, lavantinski škof, 72
 Prachatiz Janez, olomuški kanonik, 46
 Prager Laslaa, koroški deželni maršal, 133, 134, 135
 Pransperger Jurij Adam, duhovnik, 109
 Pratsch Gertruda, 64
 Pratsch Krištof, velikovski meščan, 65
 Prukelingen, 35
 Pšemisl (Przemysl), plemiška rodbina:
 - Otokar, kralj, 39
 Ptuj, 19
 Ptujski Friderik, 37
 Ptujski Hertnid, 36
 Puchl Gašper, remšniški župnik, 60
 Puchler Peter, dravograjski prošt, 46, 117
 Puechpüchler (tudi Pichler) Ivan, ključavničarski mojster, 92
 Pukštajn *glej* Bukovje
 Pustriška dolina (Pustertal), 29
 Puschel Anton, duhovnik, 122
 Putschilg Janez, dravograjski učitelj, 71

Pux, plemiška rodbina, 32
Pyschen Urban, libeliški župnik, 58

R

Rabenstein (Štajerska), 36
Rabenstein *glej* Rabštajn/Rabenstein,
Rabštajn/Rabenstein, 65, 68, 79, 82,
83, 84, 87, 89
Radelca, 67
Radelj, 77, 110
Radvanje pri Ivniku/Rothwein bei
Eibiswald, 73, 77, 78
Rainer, dekan, 40, 118
Raser, plemiška rodbina, 31
Raßler Ulrik, generalni vikar, 56
Reberník Nikolaj, meščan Slovenj
Gradca, 43, 77
Rebrca/Rechberg, 16
Rechberg *glej* Rebrca/Rechberg
Regensburg, 27
Regensburg, 46
Reideben, 66
Reisberg, 36
Reisberg Janez, salzburški nadškof, 44
Reisberg Konrad, dravograjski prošt in
sekovski škof, 44, 45, 117
Remšnik, 23, 31, 35, 42, 43, 57, 58, 59,
60, 62, 67, 75, 76, 78, 118, 119, 157,
158, 161, 162
Renner Filip I., lavantinski škof, 52
Ribičje pri Muti, 67, 101, 110
Ricardis Alironi de, 39
Riher, salzburški opat, 37
Ritter Matija Laurenz, duhovnik, 55,
104, 118
Roman, gosposvetski prošt, 12
Rosegg *glej* Rožek/Rosegg
Röttar (tudi Höttär) Jurij, dravograjski
dekan, 57, 59, 118
Rožek/Rosegg, 25, 31
Ruestorff (tudi Ruesdorff) Ana
Veronika plemenita, 73
Ruestorff (tudi Ruesdorff) Rudolf Franc
plemeniti, 73
Rudberti Andrej, duhovnik, 121
Rudolf, dravograjski kanonik, 37, 118
Rumpler Janez, velikovski kanonik, 44
Rupheola Lenart, dravograjski dekan,
49, 118

S

Saafeld, 61
Salzburg, 12, 15, 16, 17, 18, 23, 25, 26,
27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38,
42, 43, 44, 45, 46, 52, 55, 56, 63, 64, 65,
66, 83, 102, 103, 150, 152, 154, 157,
159, 161
Samlson Danijel, dravograjski
klobučarski mojster, 57
Sanctum Martinum in Prilepp, 44, 45
Saam (tudi Saam) Jožef, dravograjski
dekan in prošt, 55, 56, 63, 68, 104, 109,
118
Saurau, plemiška rodbina:
- Pilzl, 42
Sbeytzer Ivan, gradbeni mojster, 50
Scharfwind Gregor, dravograjski
kanonik, 54, 55, 119, 141, 142, 144,
146
Schiegg Boltežar, velikovski meščan,
64, 65
Schlemer Nikolaj, dravograjski kanonik
in marenberški župnik, 59, 120
Schlischisch Jurij, dravograjski kanonik,
86, 119
Schlieschisch Urban, dravograjski
kanonik, 49, 119
Schmalegg, 150, 151, 153
Schmid Andrej, ključar, 133
Schmidt Bolfenk (Wolf), dravograjski
tržan, 153, 154
Schmit Jakob, kovaški mojster, 90
Schnätl Gašper, steklarski mojster, 93
Schönberg Hadmar, 36
Schönneck Friderik, 33
Schonperger Lenart, dravograjski
kanonik, 51, 119
Schuscha Ivan, dravograjski vikar in
portugalski korar, 69, 70, 120
Scuber Lambert, župnik na Muti, 67,
120
Seckau, 34
Selesen *glej* Železno/Selesen
Sepec/Truttendorf, 79
Serajnik Volbenk, dravograjski prošt, 7,
18
Siebending, 35
Sibernigg Jakob, velikovski meščan, 64

Sibernig Elizabeta, velikovška meščanka, 64
 Sichten Matija plemeniti, 113, 114
 Sigedarffer (tudi Sigersdarffer)
 Gašper, dravograjski kanonik, 44, 119
 Siegersdorf, plemiška rodbina, 84
 Sigmund, šentpavelski opat, 47
 Sittic Marko, salzburški nadškof, 65
 Slovenska Kapla/Windischkappel (danes Železna Kapla/Eisenkappel) *glej* Železna Kapla/Eisenkappel
 Slovenske Konjice, 19, 20
 Smid Andrej, dravograjski tržan, 131
 Snarz (Swarz) Jakob, dravograjski kanonik, 45, 119
 Sobota/Soboth, 66, 67, 86, 91, 101, 110
 Soboth *glej* Sobota/Soboth
 Speyer, 46
 Spodnja marka, 34
 Spodnja Muta, 67
 Spodnja Vižinga, 66
 Spreng Sigmund, 48
 Springer Jakob, mizarski mojster, 91, 93
 Spritznig Martin, dravograjski vikar, 111, 120
 S. Georgio Christanus de, 42
 S. Martino Johann de, 42
 S. Petro Nic. De, 42
 St. Andrä in Lavantal *glej* Št. Andraž v Labotski dolini/ St. Andrä in Lavantal
 St. Georgen am Längsee *glej* Št. Jurij na Dolgem Jezeru/St. Georgen am Längsee
 St. Gregorn *glej* Baren/St. Gregorn,
 St. Jacob in Freiland, 66
 St. Johann am Brückl *glej*
 Mostič/Brückl
 St. Johann an der Görtschitz *glej* Mostič Brückl
 St. Lambrecht, 17, 42
 St. Martin an der Sulm, 35
 St. Michael ob Bleiburg *glej* Šmihel pri Pliberku/St. Michael ob Bleiburg
 St. Paul in Lavantal *glej* Št. Pavel v Labotski dolini/St. Paul in Lavantal
 St. Peter bei Leidenberg, 35, 38
 St. Rueprecht bei Völkermarkt *glej* Št. Rupert pri Velikovcu/St. Rueprecht bei Völkermarkt

St. Walburgen *glej* Sv. Valburga/St. Walburgen
 St. Veit an der Glan *glej* Št. Vid ob Glini/St. Veit an der Glan
 St. Viti in Monte Sancti Viti, 44, 45
 St. Ulrich am Johannesberg *glej* Šenturh na Šentjanški gori/St. Ulrich am Johannesberg
 Stadion Gašper plemeniti, lavantinski škof, 61, 73, 74, 158, 160, 162
 Stainer Danijel, dravograjski kanonik, 53, 1119
 Stainfelser Gregor, dravograjski kanonik, 53, 119
 Stari trg pri Slovenj Gradcu, 21, 34, 35
 Staudach Afra, plemenita, šentjurska opatinja, 53, 54
 Staudekher (mogoče mišljeno Staudacher) Tomaž, dravograjski prošt, 53, 117
 Staudinger Ivan, vikar v Frojachu, 51
 Steinacher Melhior, dravograjski prošt, 103, 118
 Steirer Jakob, dravograjski kanonik, 78, 119
 Stobej Jurij, lavantinski škof, 55, 56, 57, 61, 62, 65
 Stockel Simon, duhovnik, 46
 Stosser Janez, dravograjski kanonik, 47, 119
 Straßburg, 12, 14
 Streihenperger Peter, duhovnik, 109
 Strojna, 21
 Sturm Nikolaj, dravograjski dekan, 43, 118
 Sturmb Lovrenc, velikovski meščan, 65
 Sturmb Felicita, velikovška meščanka, 65
 Suha/Neuhaus, 58, 60
 Suhi Vrh pri Radljah, 73, 78
 Sulmtal, 35
 Sulzpacher, plemiška rodbina, 67
 Suški (Neuhaus) Seifrid plemeniti, 58
 Suzenteller Johann, 42
 Sv. Jernej nad Muto, 31, 67
 Sv. Peter na Kronske gori, 21, 22
 Sv. Primož nad Muto, 67
 Sv. Valburga/St. Walburgen, 104

Š

Šentanel, 21
Šentilj pod Turjakom, 21, 34, 35
Šentjanž pri Dravogradu, 21, 22, 84, 101
Šentpeterski grad/Eppersdorf, 69
Šenturh na Šentjanški gori/St. Ulrich am Johannesberg, 69
Šmarje Sap, 44
Šmartno pri Slovenj Gradcu, 21, 34, 84
Šmihel pri Pliberku/St. Michael ob Bleiburg, 21, 35
Špatrjan/Paternion, 12
Štajerska, 5, 7, 29, 32, 34, 36, 54, 58, 67, 78, 85, 86, 99, 100, 101, 146
Št. Andraž v Labotski dolini/St. Andrä in Lavantal, 13, 18, 30, 34, 35, 41, 42, 43, 52, 56, 63, 65, 66, 72, 79, 103, 116, 122
Št. Janž pri Krčici/St. Johann an der Görtsschitz *glej* Mostič/Brückl
Št. Janž pri Mostiču/St. Johann am Brückl *glej* Mostič/Brückl
Št. Juriju na Dolgem Jezeru/St. Georgen am Längsee, 54Št.
Lovrenc/Lorenzenberg, 68, 87, 106, 111, 112
Št. Pavel v Labotski dolini/St. Paul in Lavantal, 22, 23, 25, 31, 40, 41, 43, 47, 58, 59, 60, 65, 67, 68, 75, 76, 78, 82, 83, 84, 87, 88, 89, 105, 116, 120, 123, 124, 149
Št. Rupert pri Velikovcu/St. Rueprecht bei Völkermarkt, 30
Št. Vid ob Glini/St. Veit an der Glan, 16

T

Tackhenprunn *glej* Taggenbrunn
Taggenbrunn, 135
Tainach *glej* Tinje/Tainach
Tamsweg, 36
Tannberger Sikst, krški škof, 47
Tantigil Nikolaj, volšperški župnik in dravograjski kanonik, 44, 119, 157, 160, 161
Telenberg/Töllerberg, 66
Teodor Wolfgang, salzburški nadškof, 55
Thraberch *glej* Dravograd

Thurnlack, 66
Tiburcij, kanonik v Št. Andražu, 52
Tiffen, 16
Tinje/Tainach, 33, 63
Tinje na Pohorju, 49
Tirolska, 47, 70, 139
Töllerberg *glej* Telenberg/Töllerberg
Toreczko Ulrik, dravograjski tržan, 129
Traberch *glej* Dravograd,
Traberg *glej* Dravograd,
Traham, 33
Traunikhar Gašper, duhovnik, 109
Trbonje, 101
Trebinje/Treffen, 16, 34
Treffen *glej* Trebinje/Treffen,
Trg/Feldkirchen, 34
Trost Andrej Anton, vikar, 105
Trušenjski, plemiška rodbina, 17, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 30, 31, 32, 113, 114, 157, 161
Truttendorf *glej* Sepec/Truttendorf,
Turjaški, plemiška rodbina, 140

U

Ulrik, dravograjski kanonik, 42, 118
Ulrik, dravograjski prošt, 35, 36, 117
Ulrik, sekovski škof, 36
Ulrik, velikovski prošt, 32
Ulrik I., oglejski patriarh, 21
Ulrik III., koroški vojvoda, 37, 38
Underperger Simon, dravograjski dekan, 56, 57, 58, 59, 60, 117, 118
Unloch Janez, dravograjski kanonik, 47, 119
Urban V., papež, 42
Urban VIII., papež, 87
Urschenpenk Krištof David baron, 64
Utrecht (Nizozemska), 45, 46

V

Valter, dravograjski dekan, 42, 43, 76, 77, 118
Velesovo, 121
Veliki sv. Florijan /Groß St. Florian, 35, 42, 43, 121, 122
Velikovec/Völkermarkt, 12, 16, 18, 30, 32, 33, 39, 44, 45, 50, 63, 64, 65, 66, 76, 79, 93, 102

Velka pri Dravogradu, 78, 80, 82, 85, 101
 Vernhio Peter de, kardinal, 42
 Vetrin/Viktring, 25, 47
 Vicedom salzburške nadškofije (neimenovan), 83
 Vič pri Dravogradu, 22, 68, 75, 79, 80, 81, 82, 85, 87, 88, 97, 99, 100, 101, 116, 137, 138
 Viktring *glej* Vetrin/Viktring
 Villach *glej* Beljak/Villach
 Visconti Teobald, 39
 Višnja Gora, 32
 Višnjegorski, plemiška rodbina, 131, 133
 Vitanje, 21, 34
 Viteški red sv. Jurija s Koroške, 16, 49
 Völkermarkt *glej*
 Velikovec/Völkermarkt
 Volkmayr Gašper, 58
 Volšperk/Wolfsberg, 16, 35, 38, 44, 66, 72, 74, 78, 91, 102, 117, 119, 157, 161
 Volšperški, plemiška rodbina:
 - Ditmar, prošt, 38, 117
 - Ortolf, 38
 - Ulrik, 38
 Vovbrska gora/Haimburgerberg, 39
 Vovbrški, plemiška rodbina:
 - Neža, 39
 - Ulrik, 39, 40
 Vrata pri Dravogradu, 68, 101
 Vrhe pri Slovenj Gradcu, 85
 Vroclav (Poljska), 45
 Vulfink, bamberski škof, 40
 Vuzenica, 21, 32, 34, 40, 81, 82, 84, 91, 93
 Vuzeniški, plemiška rodbina:
 - Henrik, 22
 - Kolon I., 22
 - Oton I., 23
 Vzhodna Tirolska, 34

W
 Walchsee (Tirolska), 47
 Weichselburg *glej* Višnja Gora
 Weinzierl, 38
 Weißeneck Oto, 42
 Weissenfels (Weysenfels) Janez, duhovnik, 120

Welzer, plemiška rodbina, 83, 84
 Welz Mert, uradnik proštije cerkve, 80, 88, 90
 Wernnherg, plemiška rodbina:
 - Ana, 133, 134, 135, 136
 - Ivan (Hans), 133, 134, 135, 136
 - Wolfgang, 133, 134, 135, 136
 Weyringer Anzelm, dravograjski kanonik, 52, 119
 Wien *glej* Dunaj/Wien
 Wieting, 37
 Wildenstein Zofija, marenberška priorica, 53
 Winchel pri Slovenj Gradcu, 43, 77
 Wimpassing, 35
 Wittinger Wolfgang, župnik na Muti in dravograjski kanonik, 52, 119
 Wolfgang, prošt v št. Andražu, 52
 Wolfsberg *glej* Volšperk/Wolfsberg
 Wonazelius Jurij, duhovnik, 60
 Woschitsch Blaž, duhovnik, 109
 Wraynig Jurij, duhovnik, 122
 Wranig Martin, duhovnik, 122
 Wucher, plemiška rodbina:
 - Adam, 54
 - Erazem, 48
 - Jurij, 48
 - Lenart, 48
 - Matej, dravograjski prošt, 48, 49, 54, 117
 Würzburg, 47

Y

Yezmanstorff pri Sepcu/Truttendorf, 79

Z

Zamora (Španija), 46
 Zellffenberg, plemiška rodbina, 85
 Zgornja (Gornja) Marka, 32, 34
 Ziljska dolina, 34
 Zweikirchen, 70

Ž

Železna Kapla/Eisenkappel, 67
 Železno/Selesen, 69

20 PRILOGE

Slika 1/Naslovnica: Grb dravograjske
proštije, 17./18. stoletje,
vir: KLA, Ständisches Archiv,
Handschriften, Wappenbuch C,
AT-KLA 456-A-1014 St, fol. 5.

Slika 2: Napačno podnaslovljen grb
proštije Dravograd v koroški grbovni knjigi
A, 1747.

Vir: KLA, Ständisches Archiv,
Handschriften, AT-KLA 456-A-1012 St,
Wappenbuch A, fol. 22.

Slika 3: Listina, v kateri sta Ulrik in Peter Schurle prodala kmetijo na Ojstrici, 1. maj 1451.
Vir: APD, Zbirka listin, AŠ 15.

Slika 4: Listina, v kateri Erhard, dekan dravograjskega kapitlja, izjavlja, da bo za cerkev
vsv. Janeza na Ojstrici imenoval novega duhovnika, 25. maj 1451. Vir: APD, Zbirka listin, AŠ 15.

Slika 5: Listina, v kateri je Mihael Rek poročal o uboju svojega očeta, 27. marec 1455.
Vir: APD, Zbirka listin, AŠ 15.

Cor.

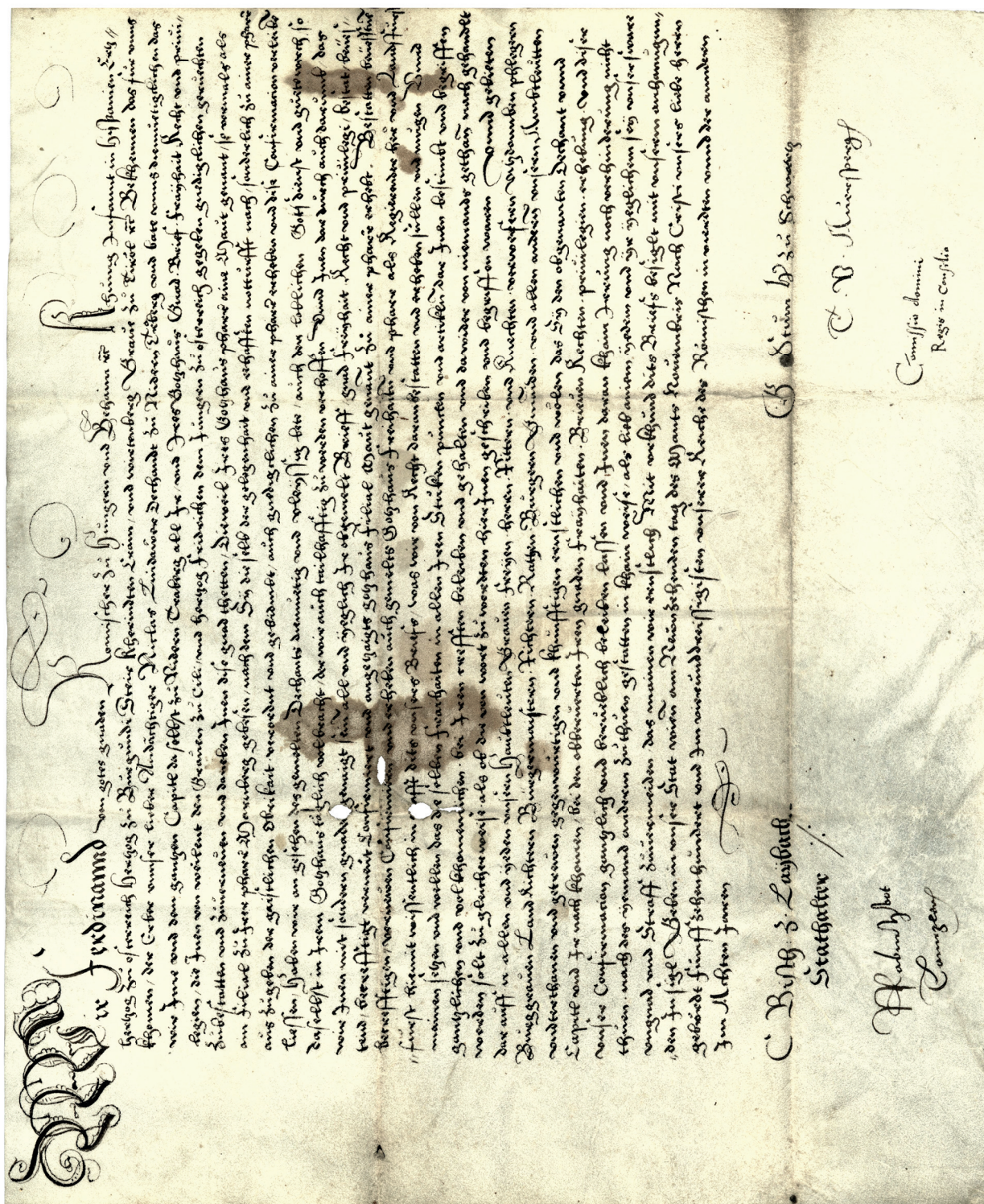
188

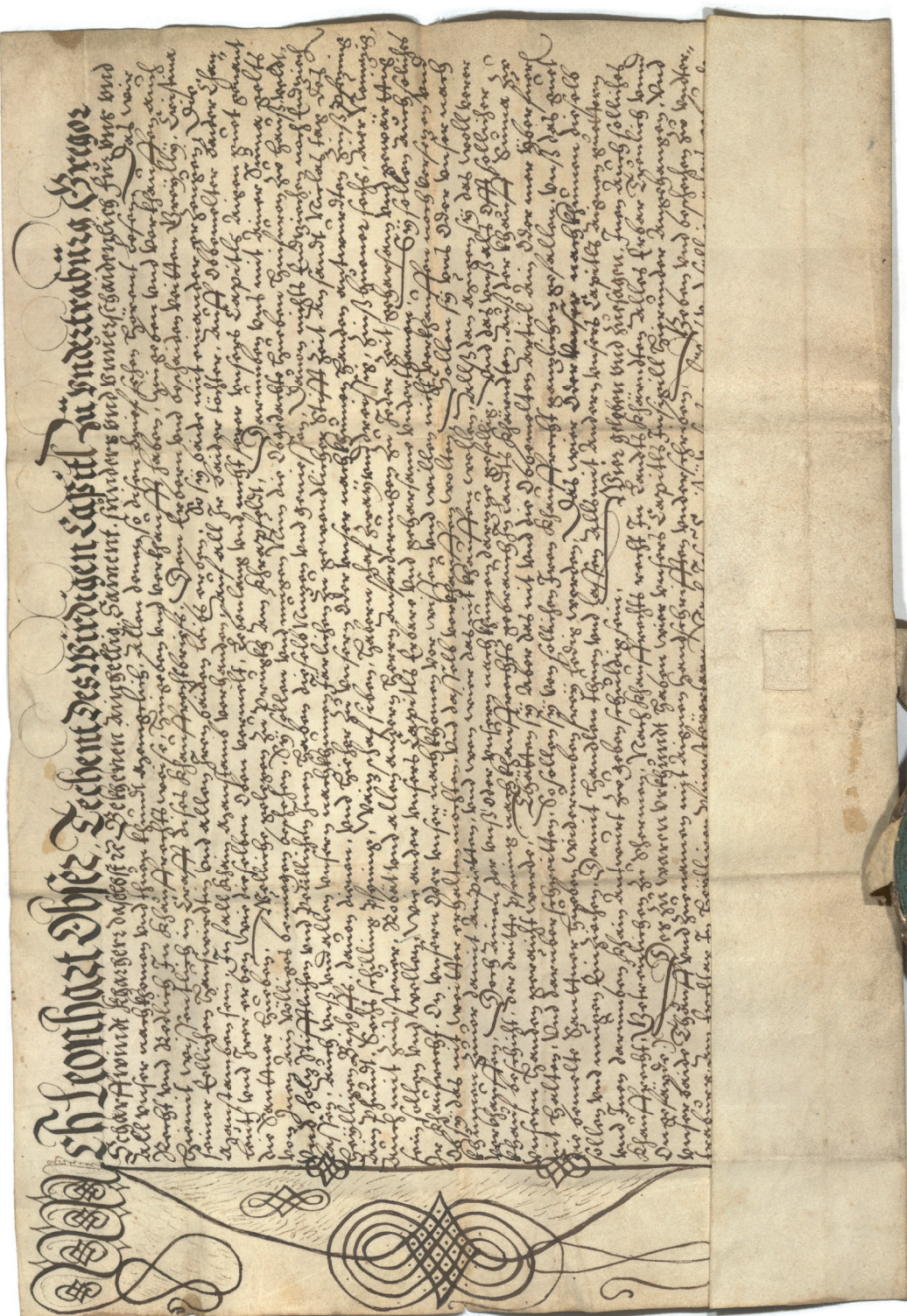
Slika 7: Listina, v kateri je lavantinski škof Lenart znova priključil lavantinski škofiji cerkev sv. Lenarta na Viču, 20. september 1520. Vir: APD, Zbirka listin, AŠ 15.

Slika 8: Listina, v kateri je Ivan plemeniti Himmelberg 17. septembra 1527 prodal Vincencu Sumerleutnerju in njegovim dedičem Sumerjevo hubo pri Ivniku, 17. september 1527. Vir: APD, Zbirka listin, AŠ 15..

Slika 10: Listina, v kateri je kralj Ferdinand I. potrdil vse privilegije kapitlja v Dravogradu ter povzdignil dotedanjo dravograjsko podružno cerkev na Muti v samostojno župnijo, 19. november 1534. Vir: APD, Zbirka listin, AŠ 15.

Slika 11: Listina, v kateri sta dekan dravograjškega kapitlja Lenart Obher in Gregor Scharfwind, član kapitlja, izročila Vidu Greylliju in njegovi ženi Kristini v zakup Santnerjevo hubo v kraju Brück am Krappfeld na Koroškem, 27. maj 1572. Vir: APD, Zbirka listin, AŠ 15.

Slika 14: Listina, v kateri je dravograjski prošt Jurij Herlich podelil kmetu Blažu Rapatizu hubo v zakup po kupnem pravu, 12. november 1616. Vir: APD, Zbirka listin, AŠ 15.

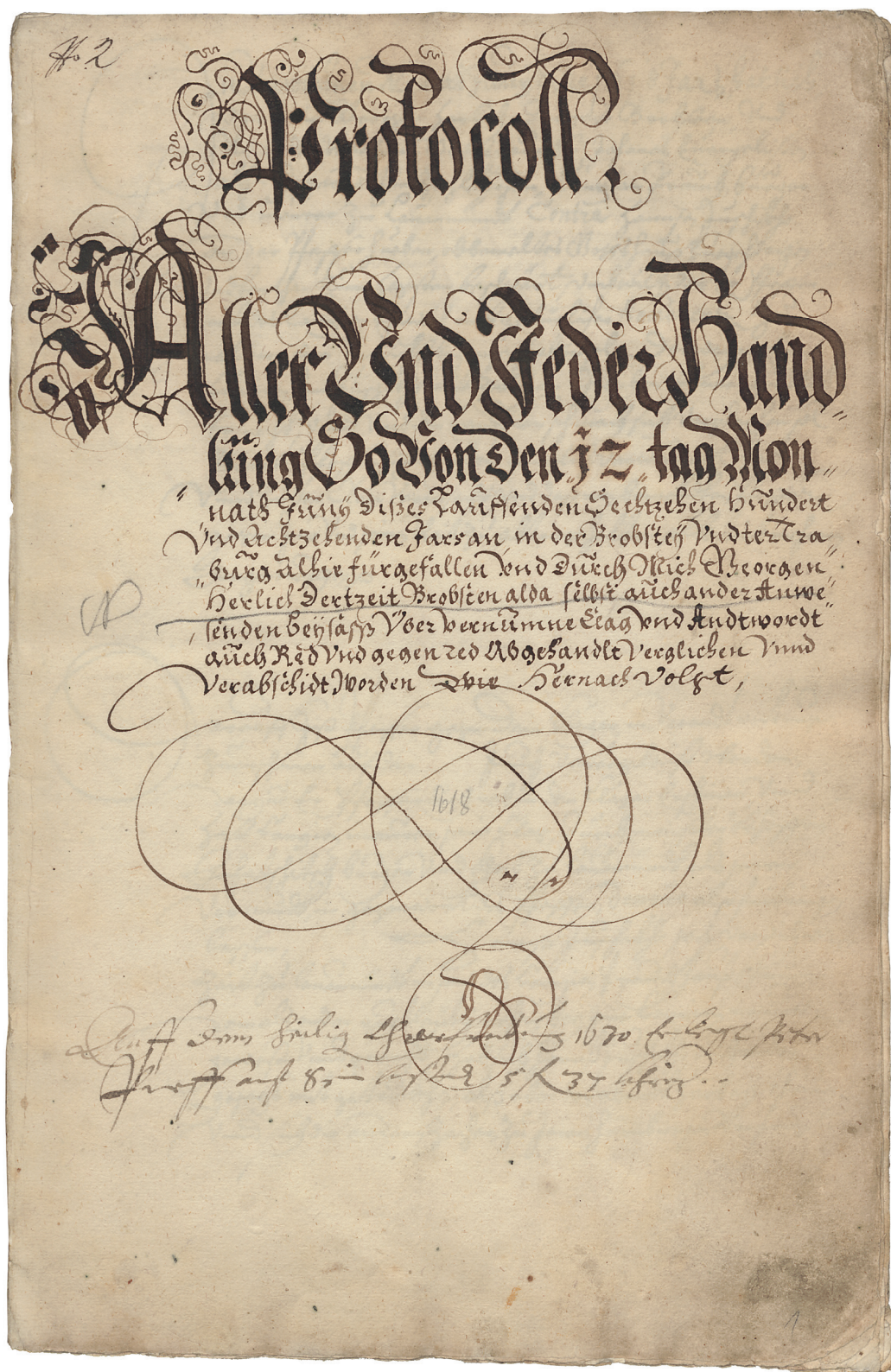
Slika 15: Listina, v kateri je grof Sigmund Ludvik Khuenburg potrdil, da sta Janez Mander in njegova žena Katarina kupila poldrugo četrtno gornine v Schmalegggu, 1. april 1677. Vir: APD, Zbirka listin, AŠ 15.

Slika 18: Pečata dravogradskega kapitlja iz let 1525 (levo) in 1573 (desno). Vir: APD, Zbirka listin, AŠ 15.

Slika 19: Pečata prošta Jurija Herliche iz leta 1616. Vir: APD, Zbirka listin, AŠ 15.

Slika 21: Nagrobnik dravograjskega prošta Martina Leittnerja iz leta 1534 iz cerkve v Mostiču.
Foto: Pawel Windak, župnik v Mostiču.